

ČÍSLO 1.—2.

1913.

ROČNÍK XIV.

SBORNÍK HISTORICKÉHO KROUŽKU.

ČASOPIS HISTORICKÝ.

MAJITEL, NAKLADATEL A VYDAVATEL
DRUŽSTVO VLAST.

REDAKTOR:

DR. MAT. KOVÁŘ.

PRAHA, FERD. TŘÍDA Č. 6.

KNIHTISKÁRNA DRUŽSTVA »VLAST«.

Obsah 1. a 2. seš. ročníku XIV.:

Strana

<i>Dr. M. Navrátil:</i> Dějiny farní osady Kondrace pod Blaníkem. (Pokračování.) . . .	1
<i>Fr. Teplý:</i> Proč se stal Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka z českého bratra katolíkem. (Pokračování.) . . .	25
<i>Fr. Štědrý:</i> Stavivo k podrobné historii církevní v Čechách. (Pokračování.)	41
<i>G. V. Svoboda:</i> Zápisy v městském archivu Kolínském. (Dokončení.) . . .	51
<i>Ad. Patera:</i> Některé málo známé památky veršované českého života náboženského a kulturního XV.—XVI. století . . .	59
<i>Ad. Patera:</i> Bohemica různých knihoven. (Pokračování.) . . .	89
<i>V. Oliva:</i> Chroustovice. (Pokračování.) . . .	65
<i>Hynek Gross:</i> Některé listy z bývalého řádu sv. Kláry v Čes. Krumlově z let 1549—1606 . . .	83
<i>Dr. Jos. Pospíšil:</i> Třeboňsko za povstání českého . . .	95
Drobné zprávy a posudky . . .	101

Knihy a časopisy redakci zaslané:

Archiv zemský. Red. Gustav Friedrich. Díl XXVIII. Zprávy o statcích a přech venkovských z archivu města Prahy, L — Z. Vydal Jos. Teige.

Věstník král. české společnosti nauk. Třída filosoficko-historicko-jazykozpytná. 1912.

Vlastivěda moravská. Jihlavský kraj. Telecký okres. Napsal Jan Tiray. Rediguje Dr. Fr. Dvorský. V Brně. 1913.

Český časopis historický. Vydávají Jar. Goll a Jos. Pekař. Roč. XIX. seš. 2. (Vydán dne 1. dub. 1913.)

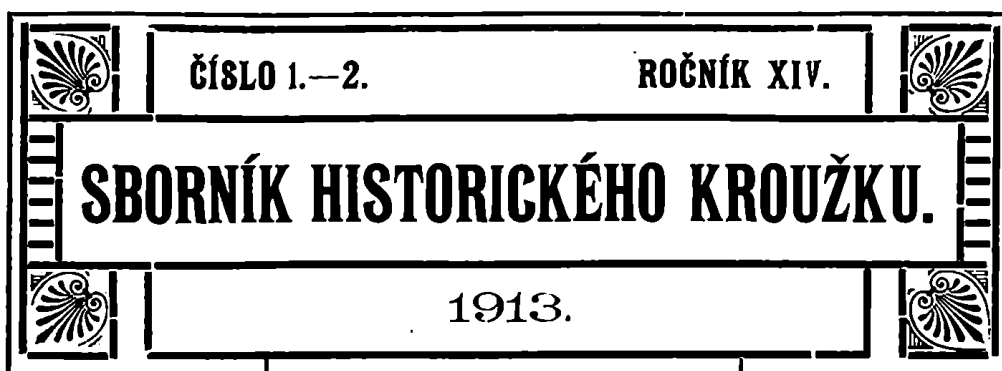
Předplatné na Sborník Historického kroužku, roč. XIV.,

obnáší 5 K, pololetně 2 K 50 h.

Administrace je v Praze, Žitná ul. č. 570-II.

Z družstva Vlast. — Za člena zakládajícího přistoupila: sl. Leopoldina Zikova v Jičíně. — Členy přispívajícími staly se: J. M. Johanna baronka Hrubá z Jelení v Červených Pečkách, a pí. Anna Fričová, choť obchodníka přírodninami v Praze. — Fondy družstva Vlast, na které sbíráme příspěvky, jsou: a) dary na dům družstva (t. j. splácení jeho dluhů); b) fond pro katolické spisovatele; c) fond sociální; d) jubilejní fond pro zřizovatele družstva Vlast. Kdo obdaruje všechny fondy, dostane z daru toho každý jednu čtvrtinu. — Zakládajícím členem fondu pro katolické spisovatele stal se: Th. C. Václav Lefler, farář ve Vojkově. Zakládající člen upisuje 200 K a může dostati v čas choroby, nenadálého hmotného nedostatku a ve zvláštních případech i na vědecké vzdělání podporu. Komu je obtížno, složit ve lhůtách 200 K, může dávat ročně 4 K a má podobné výhody. — Dne 10. února 1913 zemřel v Lánech velký dobrodínce družstva: Ign. Švancara, k. a. notář, který uložil pro nás v Lihočké Raiffeisence 1000 K. Farář Vl. Hálek věnoval mu v „Našich Listech“ ze dne 22. února ve feuilletonu vroucí vzpomínku. — Stará čísla „Vlasti“ prodávají se od roč. I.—XX. incl. pro jejich vzácnost po 2 K, čísla „Vlasti“ od roč. XXI. — XXIX. jsou po 1 K. — Staré ročníky „Vlasti“ od roč. I.—XXVIII. jsou, pokud zásoba stačí, po 10 K — Prosíme své stoupence, aby „Sborník“, „Vlast“, „Vychovatele“, „Naše Listy“ a vůbec všechny naše časopisy a publikace i jiným půjčovali, by tím náš tisk v širokou známost vešel.

Dějiny farní osady Kondrace pod Blaníkem.

Sestavil *Dr. Mich. Navrátil*, mag. sekretář v Praze.

(Pokračování.)

Učitelové psávali tehdy do farních matrik. Když se mu narodil syn, učinil o něm tento zápis: 23. července 1698 z Kondrace. Pokřtěno dítě z rodičů pořádných skrze velebného a vysoce učeného pana Václava Františka Josefa Klobásu, v ten čas J. M. pana děkana vlašimského na místě velebného a vysoce učeného p. Václava Bernarda Singera, v ten čas pana faráře kondrackého jménem Václav Jakub.

Otec Zikmund Josef Rzounek, kantor kondracký. Matka Lidmila. Levans: Slovný muž pan Václav Martin Beran, v ten čas kantor, spolu varhaník z města Vlašimě, druhý pan Jiřík Nuska, 3. pan Martin Vaněk, kovář, oba sousedi z Kondrace. Kmotra šlechtná matrona paní Anna, manželka slovného muže pana Tomáše Klynota, mlynáře novomlýnského. Druhá paní Máta, slovného muže pana Jiříka Horálka ze vsi Hradiště.

Při tom čteme po straně tuto poznámku, již patrně připsal farář a někdo zase přeškrtl: „Vysňoril jest sobě to ten kantor, že jeho dítě křtil pan děkan, napsal víc než jiným křtům, myslím, dobře dostal od zápisu.“ Ludirector, ludi magister, kantor Jan Rzounek, až do r. 1757 často se uvádí za kmotra. Také jeho choť Kateřinu (uxor cantoris Kondracensis) hojně nacházíme v matrice.

O úmrtí jeho jest v úmrtní matrice kondracké toto zapsání latinské: „1732 20. máje zemřel zbožně v Pánu, zaopatřen sv. svátostmi, p. Sigmund Rzounek, kantor kondracký a 21. téhož pochován u věku 56 let. Vdova po něm Ludmila zemřela roku 1756 u věku 80 let v Kondraci.

Syn jeho Jan Rzounek následoval ho v úřadě. (Narodil se 16. září 1708 v Kondraci.) Dne 21. listopadu 1747 oddán byl s Kateřinou, dcerou Kašpara Vlasáka z Krasovic, oba poddaní. Měl několik dětí. Zemřel 12. dubna 1757 na phtisis a 14. pochován u sv. Bartoloměje Jan Rzounek, ludirector. Byl učitelem 25 let. Pozůstalá po něm vdova Kateřina již v únoru následujícího roku provdala se za Martina Nůsku v Kondraci v č. 5.

R. 1731 byl v Zdislavicích učitelem Matěj Rzounek. Byl druhým synem Sigmundovým a narodil se v Kondraci 10. února r. 1704.

Václav byl třetím synem jeho. (Narodil se v Kondraci r. 1698.) Byl v l. 1727—45 v Domašíně učitelem a zemřel r. 1766.

Dorota Rzounková, vdova po učiteli Václavovi v Domašíně, matka učitele kondrackého, zemřela u věku 80 let r. 1785 ve škole kondracké.

Jan Rzounek i jeho syn a vnuk, jakož i manželky jejich, často uváděni jsou v matrikách buď jako kmotři neb smluvčí při sňatcích. Přes půl století od r. 1694—1757 působila dynastie Rzounků na škole kondracké. Kam se rod ten poděl, zjistiti se nedá. Ig. Rzounek, říd. učitel v Nahorubech, rodák z Boliny, zdá se pocházeti z této rodiny.

Kdo od r. 1757 do r. 1759 v Kondraci učil, není známo.

R. 1759 nastoupila v kondracké škole rodina Navrátilova, jež tam pracovala 134 let. První z nich byl Tomáš. (Narodil se 18. listopadu 1735 ve Vracovicích.) Byl synem kováře Josefa. Tento narodil se 25. února 1691 ve Vracovicích. a v lednu 1735 oženil se s dcerou Dorotou Jiřího Broumovského z Dubu. Děd učitele Tomáše N. jmenoval se Bartoloměj, r. 1690 měl grunt č. 1. v Dubě kde dosud se říká „u Navrátilů,“ a zemřel ve Vracovicích. Kde se narodil, neznámo. Jeho choť jmenovala se Kateřina. O sňatku Tomáše N. je v matrice kondracké tento zápis: „1770 13. listopadu oženil se ctnostný mládenec Tomáš, své professe kantor kondracký, legitimní syn po † Josefu Navrátilovi, kováři ve Vracovicích, s pannou Kateřinou, manželskou dcerou Jiřího Štěpánka, šenkýře z Jinošic u Ouběnic, oba absolutně svobodní.

Fr. Dobihal, rychtář z Krasovic, a Václav Paběnský, měšťan pražský, svědkové.“ Vyučoval v Kondraci 52 let a zemřel 25. února 1811 u věku 75 let, pochován na hřbitově v pravo vedle kostnice. Zachovala se ještě dřevěná tabulka s kříže, na němž jest čitelný nápis: „Usnul v Pánu Tomáš Navrátil skrz 52 let školní učitel v Kondraci věku svého 75 let.“ Uschována jest ve farním archivě. Nikdo není tak často zapsán v matrikách farních, každý rok od prosince 1759 až do r. 1811 jako svědek nebo kmotr jako Tomáš Navrátil, kantor kondracký, a Kateřina Navrátilová, kantorka kondracká, která však nedovedla se podepsati.

Vnuk jeho Jan Johannis byl výtečný houslista.

O úmrtí jeho napsal „Tagesbote“ ze dne 12. ledna 1867 toto: „O smrti českého hudebního umělce napsal Wanderer: „Kdo nádherné místo Trauenkirchen na jezeře Gmundenském navštívil a si prohlédl rozkošně položenou villu ruské knížecí rodiny Panculicovy, vzpomene si jistě též laskavého hudebníka, který obyčejně dělal dobrovolně průvodčího ve ville. Byl to 16. května 1810 v Domašíně v Čechách narozený Jan Johannis. Zemřel v sylvestrovské noci 1866 ve ville zmíněné magnátské rodiny, kde kolik let řídil jako hudebník domácí kapli. V pražské konservatoři vzdělán, byl zprvu členem orchestru ve vídeňské opeře, šel po té do Petrohradu, kde z počátku v soukromých společnostech svou vzornou hrou na housle vše uchvacoval. Později odebral se do Moskvy jako kapelník k císařskému divadlu. Tohoto posledního místa se vzdal, aby navždy věnoval svou hudební činnost kníž. rodině Panculicové. S touto procestoval hlavní města Evropy.

V letě však trávil v Trauenkirchen od té doby, co ona nádherná villa byla zbudována.“ Johannis uměl česky, německy, francouzsky, italsky, polsky, anglicky a rusky mluvit. Byl tedy náramně velký učenec a při tom také velký boháč.

Příjmy učitele Tom. Navrátila činily na hotovosti r. 1790. 131 zl. 45 kr. vid. m. Počet školních dětí na osadě byl 56, hochů 28, dívek 28, z toho bylo chudých 14 hochů, 12 děvčat. Pro nemoc nechodily do školy dvě děti. Školné platilo 24 dětem 29 zl. 31 kr. Z kasy normálního fondu školního dostával 23 zl. 48 $\frac{1}{2}$ kr., novoročního ze 140 domů po 3 kr. = 7 zl., z kostela v Kondraci 2 zl. 15 kr., v Hradišti 38 kr. Výnos štolý i s Veliši činil 12 zl. a Moudrovská nadace 21 kr. V naturáliích dostával od vrchnosti 7 měric žita po 1 zl. 12 kr. a 2 míry ova po 30 kr. Pole od obce Kondracké ve výměře 420 $\square^0$ vynášelo 1 zl. ročně, pole od kostela 1560 $\square^0$ 1 zl. 52 $\frac{1}{2}$ kr. Dle gubern. nařízení jako doplňovací kongrua ponechány kostelní pozemky a to louka 749 $\frac{1}{2}$ $\square^0$, pole 1 jitra 200 $\square^0$, 1 jitra 366 $\frac{3}{4}$ $\square^0$, 1 jitra 700 $\square^0$, 1 jitra 700 $\square^0$, 1 jitra 1064 $\square^0$ a rozhodnutím zem. vlády z 26. června 1816 potvrzena fasse v obnosu 30 zl.

Posnopného dostával z Kondrace 2 mandele žita a ova, z Vracovic 3 mandele 1 snop, z Dubu 2 mand., z Hradiště 12 snopů, z Veliše 1 mand. 14 snopů, ze Lhoty 7 snopů, z Chobota 9 snopů, z Polánky 4 snopy, z Krasovic 13 snopů žita a ova a 4 snopy ječmene, z Ostrova 1 mandel 2 snopy žita a 12 snopů ova. Posnopné toto dle fasse z r. 1790 počítáno bylo jako 6 korečů žita a 13 korečů ova v ceně 21 zl. 43 kr.

Anton Navrátil, syn učitele Tomáše, ustanoven dle presentace milostivé vrchnosti 25. dubna 1811 a v školním úřadě tím potvrzen od gubernia 16. dubna 1827 č. 8812. Narodil se 12. června 1783. Vyučil se krejčovně. Byl ve Vídni, kde jeho bratr Jan byl virtuosem na piano.

Jako pomocník působil na škole sv. Jindřicha v Praze půl léta a jako učitel dostal vysvědčení v Praze 17. září 1807.

Dne 1. října 1807 nastoupil za podučitele k svému otci. Jeho choť Anna, dcera svobodníka Ant. HOLEJŠOVSKÉHO v Krasovicích č. 3, narodila se 20. ledna 1793. Za kmotru byla jí potomní tchyně Kateřina Navrátilová, kantorka kondracká. Dne 16. listopadu 1813 vstoupili v stav sv. manželství a když 50 let v bohabojnosti přežili, byli 22. listopadu 1863 v neděli na sv. Cecílii od svého syna P. Karla Navrátila, kaplana u sv. Jindřicha v Praze, po druhé požehnáni u přítomnosti kn. arc. vikáře Ant. Sklenáře, faráře v Louňovicích. Kázání měl P. Vinc. Macháček, farář v Kondraci.

R. 1841 pro ohluchnutí musel si vzít pomocníka a r. 1854 vstoupil na odpočinek — bez pense, když byl 47 let působil na roli školské. R. 1873 dne 23. listopadu slavil Ant. Navrátil svatbu dýmantovou, a kopulován od svého syna P. Karla, tehdy duchovního správce na Karlově v Praze. Přítomen byl slavnosti okresní hejtman benešovský Hugo Netvall a okr. škol. inspektor Václ. Fabian. Při té příležitosti dal císař Frant. Jos. I. jubilantovi 100 zl. r. č.

R. 1875 21. září o $\frac{1}{2}$ 3 hod. s půlnoci zesnul Anton N. ve Vlašimi u věku 93 let a pochován v Kondraci dne 23. září za přítomnosti k. a vikáře Ant. Kacerovského z Louňovic a kněží z Velíše, Chotýšan, Vlašimě, a syna P. Navrátila a učitelstva z Domašína, Chotýšan, Vlašimi, Louňovic a Pravonína.

Příjmy učitele A. Navrátila obnášely r. 1840 134 zl 33 kr., od čehož odečisti dlužno za čištění školní světnice 12 zl. a za kancelářské potřeby 2 zl. Školních dítek z Kondrace, Vracovic, Ostrova, Dubu, Krasovic a z rozptýlených domů bylo 156. Školné platilo jen 81 dítek a to 37 dítek po 1 kr., 24 po $1\frac{1}{2}$ kr, 20 po 2 kr., dohromady týdně 1 zl. 53 kr., což činilo za 47 neděl 88 zl. $31\frac{1}{2}$ kr. Z kasy normálního fondu dostával 9 zl. $31\frac{1}{2}$ kr, novoročního ze 140 domů po 3 kr. = 2 zl. 48 kr, z kostela kondrackého a hradištského 1 zl. 09 kr, štoly 3 zl. ročně., Moudrovská nadace 4 kr. Výnos štoly a novoročního z Velíše, Sedlečka, Lhoty Nesperské, Chobota a levé strany Ostrova, které druhy byly přiškoleny ke Kondraci, dostával od r. 1803 učitel velišský Jos. Tišler. Naturálii dostával jako r. 1790. Výnos polí činil 17 zl. 63 kr. Když r. 1854 po něm škola kondracká uprázdněna, bylo gubern. nařízením zákonně uznáno, aby naturální dávky z obcí Velíš, Sedlečko, Lhota Nesperská, Chobot a polovice Ostrova na levém břehu Blanice byly od kondracké školy odloučeny.

R. 1876 9. dubna zemřela o 6. hod. ve Vlašimi vdova po něm Anna a 12 t. m. pochována po boku jeho v pravo od kostnice v Kondraci ve věku 83 let za přítomnosti katechety vlašimského P. Příkopa a učitelů z Vlašimi, Louňovic, Chotýšan a Pravonína. Mramorový pomník zdobí hrob těchto ctilhodných manželů.

Zvěčnělé dostalo se vdovské pense, již však dlouho nepožívala. Svědčí o tom následující přípis:

„Vážené pí. učitelové A. Navrátilové, vdově po † A. N., učiteli n. o. v Kondraci, se u známost uvádí, že nejd. k. a. konsistoř pražská usnešením 8. října 1875. č. 7126 rozhodnouti ráčila, aby se Vám od 21. září počínaje z ústavu pro učitelské vdovy vyplácelo na roční pensi 12 zl $23\frac{1}{2}$ kr. a 50% přírážky 9 zl. $11\frac{1}{2}$ kr.

Na základě tohoto usnešení se Vám první lhůta proti předepsané kolkované kvitanci zde vyplatí posledním prosincem 1875 za 102 dní, totiž od 20. září až do 31. prosince 1875 7 zl 64 kr. r. č. příští leta vždy půlletně 13 zl. $\frac{1}{2}$ kr. r. č. Přiložen vzorek kvitance.

Vlašimský k. a. vikariátní úřad v Louňovicích, 14. října 1875.

Ant. Kacerovský
k. a. vikář.

Michal Navrátil, syn Antona, nastoupil po něm r. 1854. (Narozen 29. září 1826 v Kondraci.) V l. 1844—6 účinkoval bezplatně na škole sv. Štěpána v Praze, r. 1847 a 1848 ustanoven proz. podučitelem u sv. Petra se služným 40 zl. V l. 1848—52 vyučoval v Poříčí n. Sázavou za služné 70 zl. ročně.

R. 1852 dosazen za I. podučitele do Benešova se služným 80 zl. a později 120 zl. ročně. Presentován od patrona školy kn. Karla Auersperga r. 1854 za učitele do Kondrace se služným 300 zl. R. 1870 obdržel služné 400 zl., r. 1876 po zřízení II. třídy k tomu.

funkční přídavek 100 zl. R. 1890 měl nevpočitatelný přídavek do pense 100 zl. a 5 kvinkvenálek po 40 zl. Když roku 1892 dán na odpočinek po 48 letech, z nichž ztrávil 34 na škole kondracké, vyměřena mu pense 700 zl. Zabýval se též včelařstvím, v čemž byl mu vzorným příkladem býv. farář Jan Materna. Ve včelně dal si zřídití úl r. 1866 v podobě medvěda, který budil pozornost kolemjdoucích, zvláště Prusáků ve válce 1866. Zemřel 1. dubna 1908 a pochován v Kondraci 5. dubna vedle své choti Marie, roz. Kozlové z Kondrace, která ho na věčnost předešla již 3. července 1880.

Fr. Mirovský r. 1892 nastoupil jako říd. učitel. (Narodil se 10. února 1852 ve Střechově.) Chodil do školy v Kácově a absolvoval gymnasium v Budějovicích, kdež jeho krajan V. Vlček právě působil. R. 1875 věnoval se stavu učitelskému a byl činným v Nesvačilech, v Popovicích, Postupicích a posléze stal se správcem školy ve Střechově. V Kondraci blahodárně pracoval 14 let, upřímně ctěn jak od svých kolegů tak od osadníků. Byl to výborný vychovatel mládeže a učitel vzdělaný. Zemřel 5. března 1906 a pochován v Kondraci. Vdova Johanna roz. Havlíkova odstěhovala se do Vlašimi.

Josef Vaněček r. 1906 stal se říd. učitelem. Narodil se 5. července 1863 v Sezemicích u Pardubic.

Od r. 1883 působil v Poříčí n. S. R. 1897 jmenován správcem školy v Čeranicích, r. 1900 v Drahňovicích.

Podučitelé. Když r. 1841 nastydnuv ohluchl, byl nucen Ant. Navrátil si vzítí podučitele. První z nich byl K o ř í n e k, který z rozkazu vikáře bystrického za několik měsíců propuštěn.

Jeho nástupcem stal se J a n S u c h ý (Nar. 25. dubna ve Vonšově na arcib. panství, okr. dolnokralovický). Týž obdržel 21. července 1840 vysvědčení jako pomocník v Praze. Rok sloužil v Kališti. Od 4. listopadu 1841 působil do 6. dubna 1850 v Kondraci. Byl to výborný hudebník a dovedný učitel. Opsal mnoho musikalí a též psal Soupis duší. Měl krásné písmo. Žil v poměru přátelském s učitelem. R. 1842 uvádí se jako svědek v matrice. V l. 1850—60 byl podučitelem ve Vlašimi, kde zavedl při čtení metodu hláskovací, načež dostal se do Pravonína, kde zemřel jako řídící učitel.

Dle zprávy vrchnostenského úřadu ve Vlašimi z 9. července 1844 byl podučiteli výměřen plat 37 zl. 32³/₅ kr. k. m. a to: 1.) Koleda 4 zl., 6³/₅ kr., 2.) z obecní kasy v Kondraci 6 zl., z Vracovic 8 zl., z Ostrova 3 zl. 40 kr., z Dubu 2 zl. 20 kr., z Krasovic 2 zl. 3.) usedlí sedláci a familianti ročně 6 kr., domkáři 2 kr., což činí z Kondrace 3 zl. 28 kr., z Dubu 1 zl. 58 kr., z Krasovic 1 zl. 6 kr., z Vracovic 3 zl. 54 kr., z Ostrova 1 zl. To stvrdila zemská vláda s připojením, aby kondracký učitel přebytek kongruy per 14 zl. 1 kr. k doplnění platu pomocníka dal, tak aby školní fond nic na pomocníka nemusil dopláceti. Vikar. úřad bystrický rozhodl, že z výše uvedeného platu pro pomocníka má se mu dáti 20 zl. ročně jako služné, učiteli pak, který sice 40 let sloužil a mnoho má dítek a pomocníkovi slibil předčasně stravu, zbytek má se dáti na stravu. Zároveň vyzváni oba, by učinili

kontrakt a předložili vikáři. Vrchní úřad ve Vlašimi byl o tomto rozhodnutí vyrozuměn a požádán, by pomocníkovi službu vyplatil.

Jos. Wender z Louňovic (nar. 12. března 1823) byl v l. 1841—47 školním pomocníkem v Domašíně, r. 1851—52 byl v Kondraci, načež dostal se do Štěpánova. R. 1851 jest zapsán v matrice jako svědek. Po té dostal se

Tomáš Kůželka, býv. učitel ve Voslově u Písku jako podučitel na farní školu v Kondraci, kde byl od 18. května 1853 do polovice února 1854, načež dostal se do Domašína. Podepisoval se „školní mládeže vyučovatel.“

Pražské c. k. školní vrchní dohlížitelství oznámilo 12 května 1853, že se podučiteli má dostati ročního služného 70 zl., začez se má odděleně stravovati. Dne 29. prosince 1853 dopsal okr. hejtman v Benešově Přibyl faráři kondrackému, že prý se pomocníkovi Kůželkovi nedostává delší dobu příslušné dotace a vyzval faráře Maternu, by věc vyšetřil. Zároveň žádal za zprávu, zda jmenovanému učiteli byl vykázán vhodný pokoj, který by se dal vytápnout a zda týž svým povinnostem ve všech směrech vyhovuje.

Přípisem z 7. máje 1854 oznámilo okr. hejtmánství v Benešově učiteli Navrátilovi, že podučitel Kůželka z Domašína udal, že nedostal od učitele A. Navrátila v Kondraci a od učitele J. Bartůška v Domašíně, jakož i od obcí k poslední škole připojených za čas od 16. května 1853 do 30. dubna 1854 jednak zcela žádného platu, jednak ne v patřičném ohnosu. Při předsevzatém dne 4. a 7. máje šetření a likvidování svého požadavku zjednáni mezi ním jakož i učitelem domašínským a obcemi pořádek a hotově zapraven plat za působení v Domašíně za 2½ měsíce per 14 zl. 35 kr. r. m. Co se týče požadavku od učitele kondrackého a to za r. 1853 zbytek 18 zl. a od pohrbů 3 zl. a za r. 1854 od 1. ledna do 14. února per 3 zl. 20 kr., tu při vyjednávání 20 kr. bylo zapraveno a 1 kr. jako správný příznán a odečten. Zbytek však 23 zl. 59 kr. jako nesprávný a po domácku vyrovnaný označen. Jelikož smír se nezdařil, byly strany odkázány na pořad práva a na vůli jim dáno, by vyžádaly si opis likvidačního protokolu proti předložení kolku.

Ant. Chleborád, syn učitele v Zdebuzevsi, byl v Kondraci od polovice února 1854 do konce dubna 1854, načež odešel do Domašína. Na národopisné výstavě v Kondraci r. 1911 působil sensací originál stížnosti, kterou týž podal na učitele domašínského a kněze vlašimské k místodržitelství. Toto postoupilo jí konsistoři k vyšetření, zda stěžovatel je při dobrém rozumu. Týž když v Kondraci šel návštěvou do stavení a hospodyně podala mu chleba, by si ukrojil, vzal celý bochník a odnesl domů. Proto byly podruhé opatrnější a při budoucích návštěvách mu pouze podaly krajíc.

V listinách školy kondracké nachází se též kvittance, kterou týž podučitel stvrzuje příjem služného za půl třetího měsíce, z čehož poznáváme jeho služné.

L i s t i n a.

Já níže podepsaný vyznávám tímto, že mně pan učitel Navrátil v Kondraci s 6. zlatýma a 15 kr. cmze od 14. února až do posledního dubna, jak náležel, obdržel a také sám vlastnoručně podpis stvrzuje. Id est 6 f. 15 kr c. mz.

V Kondraci dne 30. dubna 1854.

Antonín Chleborád,
podučitel.

Když r. 1871 po požáru školy učitel Mich. Navrátil na zraku poškozen, byl mu dán na výpomoc do konce škol. roku Jan Horálek z Hradiště, dříve podučitel v Šlapánově. Týž později vzdal se školství a odešel na vojnu.

Od vánoc 1874 do polovice února 1875 po čas nemoci M. Navrátila zastupoval téhož Rudolf Stejskal, podučitel v Louňovicích.

Když výnosem zem. školní rady ze dne 16. února 1875 škola v Kondraci v dvojtřídní rozšířena, byl roku 1876 v únoru Fr. Štuksa z Praskoles u Hořovic ustanoven za výp. podučitele s platem 280 zl. Dne 16. listopadu přesazen do Maršovic. Zemřel v Brně jako učitel na hluchoněmém ústavě.

Leopold Chlumecký z Neveklova, dříve výp. učitel v Chotýšanech, působil zde do r. 1880.

Vojtěch Balík ml. učitel (*1858 v Hlivíně) byl první ze zdejších podučitelů, který absolvoval ústav učitelů (v Soběslavi.) Měl platu 350 zl. Působil zde od r. 1880 do konce února 1882, kdy přesazen do Zdebuzevsi. Později byl v Hoděticích. Jako říd. učitel v Slatině u Horažďovic zemřel 21. září 1908 a pochován na Vinohradském hřbitově.

Jan Jech, rodák z Prahy (*1859), působil v Kondraci od 1. března 1882 do 1. března 1883, kdy dostal se do Načerace. Nyní jest říd. učitelem v Zdebuzevsi a byl do r. 1911 členem okr. škol. rady. Působil jako učitel od r. 1880.

Fr. Viníklář (*1861), působil při školství od r. 1882 a v Kondraci od 1. března 1883 do 28. února 1886, kdy obdržel místo ml. učitele v Lovčicích. Nyní je odb. učitelem na měšť. škole v N. Bydžově.

Bedř. Vojta (*1865 v Libži.) Vystudoval VIII třídu gymn. Vyučoval od 29. března 1886 jako výp. podučitel do 15. července 1887. Okr. škol. rada v Benešově nabídla mu po maturitě def. podučitelské místo, což týž odmítl, když se stal ml. učitelem v Indicích u Kutné Hory. Za trest neobdržel honorář za měsíc srpen. Nyní je říd. učitelem v Koruticích u K. Hory.

Fr. Heran (* r. 1865 v Selčanech). Působil v Kondraci od 10. září 1887 do 15. července 1888 jako proz. ml. učitel. Je nyní učitelem v Kralupech n. Vlt. a též literárně činným.

Jan Zdvihal (* 29. prosince 1864 v Kondraci) Absolvoval ústav učit. v Praze. Od r. 1884 byl podučitelem v Šternberku, působil jako ml. učitel v Kondraci od 1. září 1888 do srpna 1891, kdy se stal správcem školy v Třemošnici. Je od r. 1892 správcem školy ve Střechově.

Jos. Borek, syn říd. učitele v Zdislavicích, vyučoval jako výp. podučitel od 1. září 1891 do 15. července 1892. Je nyní ředitelem kůru v Zdislavicích.

Lad. Bureš. (Narodil se 19. března 1872 v Kožlanech, pol. okr. Kralovice.) Od r. 1891 byl zat. podučitelem v Lešanech. Vyučoval v Kondraci od 31. srpna 1892 do konce srpna 1895, po té v Libži. Nyní je učitelem ve Vlašimi.

Fr. Hernygl (Narodil se 22. února 1870 v Praze.) Od r. 1889 působil ve Václavicích, od r. 1893 v Tismí, od téhož roku opět ve Václavicích. Byl od 1. září 1895 do 31. srpna 1897 v Kondraci, kdy dostal se do Netvořic. Od r. 1908 jest učitelem ve Chvojinku p. Neveklov. Dosavadní místo podučitelské přeměněno bylo od 1. ledna 1897 v místo učitelské se služným 500 zl. dle zem. zákona ze dne 13. května 1894 č. 36 z. z. jako na všech dvojtřídních školách, majících přes 120 dítek. První obdržel to místo

Jan Trescher. (Narodil se 8. května 1861 v Strmilově u J. Hradce.) Od r. 1886 působil na Hrádku, od 1889 ve Vodslivech, 1891 v Libži, 1892 v Netvořicích. Byl v Kondraci od 1. září 1897. Roznemohl se 6. ledna 1899 a zemřel 4. října 1899 v Netvořicích.

Jos. Dvořák (Narodil se 27. července 1879 ve Vlastiboři) Vyučoval od r. 1898 v Netvořicích a od 1899 ve Velíši. V Kondraci po čas nemoci J. Treschra učil od 1. června do 15. července 1899. Od 1. září 1900 byl opět zat. podučitelem v Kondraci s platem 720 K a od 1. prosince obdržel místo učitelské s platem 1000 K. Koncem února 1901 dostal se do Václavic.

Fr. Bobek, výp. podučitel (nar. 2. října 1876 v Dol. Bousově u Sobotky) od r. 1894 působil v Soběhradech, Struhařově, Nahorubech, Bělci. Byl v Kondraci od 12. září 1899 do 14. července 1900. Opustil dráhu učitelskou a je soukr. úředníkem na Žižkově. Vzal si dceru kupce Moudrého v Kondraci.

Ant. Dvořák, učitel v Kondraci od 1. března 1901 do r. 1909. (Narodil se 16. ledna 1873 v Řimovicích.) Absolvova! reálku v Karlině. Od r. 1894 působil ve Velíši, od r. 1896 v Třemošnici, v Ostředku, na exposituře v Choraticích, od r. 1898 v Zdislavicích. Zaslouhou jeho obecní knihovna v Kondraci utěšeně vzkvetla. R. 1909 odešel do Radošovic. Byl to vzorný vychovatel mládeže.

Václ. Franc (*1885 v Jičíně.) Působil v Kondraci jako výp. podučitel od 1. února 1905 do 30. dubna 1905 po čas nemoci p. říd. učitele Mirovského. Je učitelem v St. Vodě u Chlumce.

Fr. Mirovský ml., druhý učitel, (nar. 30. září 1884 v Postupicích), syn býv. říd. učitele v Kondraci. Působil od r. 1905 v Zdebuzevsi, od března 1906 v Kondraci za svého nemocného otce, za remuneraci 900 K do 1. září 1906, kdy se dostal do Velíše. Nyní je 2. učitelem v Zdebuzevsi.

Vác. Rollo, učitel. Narodil se 9. dubna 1879 v Praze. V 10. roce začal se učit houslím. Pak vychodiv měšťanskou školu na Vinohradech, studoval na reálce tamní, kde r. 1900 maturoval. Po té studoval rok na české technice. Byl jednoročním dobrovol-

nikem, načež vstoupil do spec. kursu ústavu učitelského, kde obdržel r. 1903 vysvědčení dospělosti a r. 1905 vysvědčení způsobilosti. R. 1905 navštěvoval kurs moderního kreslení v Praze a r. 1907 dosáhl vysvědčení způsobilosti s vyznamenáním k vyučování houslím na školách měšťanských. Působil v Týnici n. S., Louňovicích, Lešanech jako učitel II. tř., v Divišově a od r. 1909 v Kondraci jako učitel I. tř. Již jako realista hrál na housle u Kar. Šebora, později v akad. orchestru studujících vys. škol na basu, v české filharmonii a na velkých symfonických koncertech v něm. divadle v Praze na violu. Též byl členem akad. smyčcového kvarteta v Praze. Hrál v orchestru za vedení skoro všech současných slavných dirigentův a skladatelů českých i cizích.

Industrialní učitelky. Vyučování ženským ručním pracím v Kondraci zavedeno 11. ledna 1883, kdy Teresie Ješatová, ind. učitelka v Louňovicích, počala vyučovati za roční remuneraci 96 zl. R. 1892 dostávala 108 zl., od r. 1897 120 zl. (Usnesením sněmu byly odměny učitelkám V. tř. služného z 18 zl. na 20 zl. za každou hodinu zvýšeny.) Vyučovala do 15. července 1898.

Karolína Štechrová (nar. 21. června 1855 ve Vlašimi.) Působila jako ind. učitelka v Chotýšanech od 1. ledna 1895 a v Kondraci od 1. září 1898 za remuneraci 120 zl. do konce srpna 1901, kdy nastoupila v Radošovicích.

Dne 1. září 1901 obdržela místo to opět T. Ješatová. Dostala pak roční služné 800 K jako ind. učitelka v Louňovicích a Kondraci. Na základě zákona ze dne 27. ledna 1903 zvýšeno jí služné na 900 K. Od r. 1904 vyplaceno jí cestovné za každou cestu 1 K 54 hal. (totiž za každý km 16 h.) Do Louňovic z Kondrace je 4·8 km. —

Učitelové v matrikách vlašimských a kondrackých. — Staré matriky jsou neocenitelným pramenem pro místopis. Z nich čerpáme své vědomosti o rodech šlechtických, o učitelích doby staré, o mlynářích, kovářích a šenkýřích, kteří tvořili jaksi honoraci na venkově a uváděni jsou nejčastěji jako kmotři. Teprve z matrik jsem zjistil, že škola v Kondraci byla již v polovici století 17., kdežto dle pamětní knihy byla známa jména učitelů teprve od století osmnáctého. Proto uvádíme zde zápisy týkající se učitelstva z doby starší, pokud výše již zmíněna nejsou.

R. 1690 17. Mart. pokřtěna dcera jménem Maria z rodičů pořádných z otce Jiříka Františka, ten čas kantor. matere Anny Františky. Levans pí Ludmila, teta J. M. p. děkana (Gregora) vlašimského. Comp. Jiří Chobodydes a na místě Barbory Klobásovy Kateřina šenkýřka, vše z Vlašimě — v chrámu P. sv. Bartoloměje.

R. 1696 16. Okt. pokřtěno dítě Kateřina. Otec Sigmund Rzounek, kantor.

R. 1698 8. Juli Ludmila Jiřina Rzounková, ten čas kantorka kondracká, byla kmotrou.

R. 1699 10. Aug. Zikmund Rzounek, ten čas kantor kondracký, na místě slovutného muže p. Matěje Veselého, sládka vlašimského se postavil.

R. 1702 7. Mart. Zikm. Rzonek, ten čas kantor kondracký, na místě se postavil.

R. 1702 14. Máje pokřtěno dítě z rodičů pořádných jménem Anna. Otec Zikmund Rzonek, ten čas kantor kondracký. Matka Lidmila. Levans pí. M. Horálková z Hradiště. Svědkové pí. A. Klynotka, mlynářka novomlejská, a Vojt. Kratochvíle, ten čas ostávající za mládka v pivovaře vlašimském.

R. 1704 10. Febr. Z Kondrace. Pokřtěno dítě z rodičů pořádných jménem Matěj František. Otec Zikmund Rzonek, ten čas kantor kondracký. Matka Lidmila. Levans p. Tom. Klýnot, mlynář novomlejský. Svědkové poctivá panna Liduška Urbanská z města Přelouče, sestra J. M. p. faráře t. č. kondrackého, a urozený p. Martin Ant. Berg, ten čas obročík vlašimský.

R. 1708 24. Febr. pokřtěno dítě jménem Josef Ignatius. Otec Zikmund Rzonek, t. č. kantor kondracký. Svědek Jak. Hübner, t. č. podstarší, zůstávající v pivovaře vlašimském.

R. 1711 9. Mart. pokřtěno dítě jménem Alžběta. Otec Zikmund Jos. Rzonek t. č. kantor kondracký. Levans pí. Kat. Vlasáková J. M. C. a král. svobodná. Svědkové Zuzana Procházková ze vsi Krasovic, svobodnice. Kmotr p. Jiřík Bromovský, kovář ze vsi Dubu, též svobodný.

R. 1714 28. Nov. pokřtěno dítě z rodičů pořádných jménem Ondřej. Otec Florian Švehla, cikán. Matka Anna. Levans. Zikm. Rzonek, kantor kondracký.

R. 1716 10 Mart. pokřtěno dítě z rodičů pořádných jménem František. Otec Zikmund Rzonek, t. č. kantor kondracký. Svědek p. Matěj Vlasák, J. M. C. a král. svobodník, švec ze vsi Dubu.

R. 1719 19. Febr. byla kmotrou panna Kateřina, dcera Zikm. Rzonek (p. t. ludimagistri) učitele v Kondraci.

R. 1737 26. Jul. byla kmotrou Alžběta, dcera učitele v Kondraci.

R. 1764 uvádí se za kmotru Dorota, vdova po Václavu, kantoru kondrackém Rzonekovi, r. 1769 zapsána jako vdova kantora v Domašíně a r. 1770 jako matka kantora kondrackého.

R. 1792 Jan Johannis, kantor v Domašíně vzal si dceru Tom. Navrátila v Kondraci.

R. 1798 místo obvyklého kantorka čteme v matrice školní učitelkyně z Kondrace, později manželka učitele školního a r. 1800 místo kantor učitel školní.

R. 1808 byl kmotrem Ant. Navrátil, školní pomocník v Kondraci.

R. 1838 30. července Jos. Kurz, učitel v Kácově (nar. 15. března 1798 v Malkově u Tmáně v Berounsku) vzal si za choť dceru učitele Ant. Navrátila. Svědci byli Kar. Hadrava, kaplan v Kácově a Vác. Buchal, písař na panství Kácov. Svatbu tuto jakož i pouť na Hrádku, kde se snoubenci poznali, vypsál Vác. Vlček, zeť Kurzův, ve svých memoirech Svůj živel v „Osvětě“ r. 1902.

Z učitelů cizích zapsáni jsou v matrice vlašimské a kondracké tyto:

R. 1648 Vít Horský, kantor velišský (Vít starý rektor z Velíše), Ludmila, manželka P. Jeremiáše, kantora louňovického,

Ludmila, kantorka ze Zdislavic, Dorota Čáslavská, kantorka z Vlašimě.

R. 1649 Šimon Jignides Čáslavský, kantor vlašimský, Dorota, kantorka vlašimská, Lidmila, kantorka z Louňovic.

R. 1650 Joannes, kantor ze Zdislavic, Ludmila, manželka Janna Sušického, t. č. kantora zdislavského.

R. 1651 Jan Hřebíček Sušický, kantor ze Zdislavic, Jeremiáš Malecký, kantor vlašimský.

R. 1654 Ludmila, manželka Jeremiáše, kantora vlašimského.

R. 1685 Alena, kantorka vlašimská.

R. 1697 Pavel Novotný, kantor štěpánovský.

R. 1698 Vác. Mart. Beran, kantor spolu varhaník z města Vlašimě.

R. 1704 Marie Zelenková, kantorka louňovická.

R. 1706 Jan Kučera, kantor v Zdislavicích, smlouvající na svatbě.

R. 1712 chybně udán v matrice křestní Matěj Zelenka (místo Rzounek), kantor zdislavský.

R. 1714 Zelenka, kantor v Louňovicích, otec slavného skladatele Dismasa v Drážďanech

R. 1715 Jan Šavřda, kantor zdislavský, Anna Šavřdka, kantorka zdislavská.

R. 1736 Matěj Rzounek, učitel v Zdislavicích.

R. 1757 Ant. Neděla, kantor zdislavický. Získal si zásluhu o opravu kostela v Zdislavicích.

R. 1773 Augustin Pokorný, učitel v Lomnici, provdal dceru za majitele dvora Chejstovic de Hutezer.

Před r. 1792 Jan Vlczko, kantor v Jankově.

R. 1807 Jak. Neděle, učitel školní ze Zdislavic, a manželka Cecilie.

R. 1813 Jan Johannis, učitel školní v Domašíně.

R. 1814 Jos. Tyšler, školní učitel z Veliše, a manželka Petronila.

R. 1815 Arnošt Makovský, školní učitel v Pravoníně.

Katechetové. Faráři: 1684 Václav J. Šlechta, 1684 Fr. Bedř. Želecký, 1692 Vác. Bernard Singer, 1699 Daniel J. J. Urbanides, 1721 Jiří Ign. Klinck, 1750 Jos. Arn. Radiměřský, 1755 Matěj Paběnský, 1772 Ant. Radiměřský, 1784 Jan Al. Pokorný, 1789 Štěp. Beneš, 1798 Vác. Hámoň, 1801 Ant. Wender, 1812 Jan Haníkýř, 1846 Jan Materna, 1858 Vinc. Macháček, 1880 Jos. Pospíšil, 1907 Ant. Filip.

Kaplaní a administrátoři: 1741 Fr. Javůrek, 1752 Mik. Morávek, 1754 Kar. Kalina, 1757 Jos. Teychl, 1759 Jan Veselý, 1762 Fr. Zahoranský de Vorlík, 1769 Jan Němeček, 1771 Fr. Koenig, 1784 Edm. Welišek, 1786 Vác. Hámoň, 1789 Tad. Puschmann, 1798 Blažej Demuth, 1845 Jos. Kohlrusz, 1845 Fr. Soukup, 1906 Čeněk Činer, 1906 Fr. Jiroušek, 1906 Jos. Vodička.

Škola ve Vracovicích. Již r. 1852 usilovala obec o zřízení školy. Teprve po 40 letech se jí dočkala.

Zřízení jednotřídní obecné školy ve Vracovicích povoleno zemskou školní radou 24. června 1890, což oznámila c. k. o. š. rada v Benešově přípisem ze dne 28. srpna 1890 č. 2210 do Vracovic.

Ke škole do Vracovic přiskolena ves Vracovice a skupina chalup Částrovic — dosud obé přiskoleno do Kondrace — a dvůr a hajnovna v Částrovicích čp. 35 a 36, a samota Koušovice čp. 38, přiskolené do Pravonína. Z obce Boliny přiskolen dvůr Skalkov a samota Šebít, přiskolené do Kondrace, a samota Loreta, přiskolená do Vlašimi. O zřízení školy žádáno roku 1872 a 1875 za starosty Jos. Duška z č. 25; r. 1881 za starosty Ant. Brázdy z čp. 13; konečně za pomoci kníž. lesního rady ve Vlašimi Ant. Doležala škola povolena r. 1890. Stavební místo zakoupeno za 500 zl. — na tom místě stávala zájezdni hospoda čp. 1. Dle plánu zhotoveného stavitelským oddělením c. k. okr. hejtmanství v Táboře sdělán rozpočet na 8004 zl. 82 kr.

Stavba zadána Fr. Neubauerovi, staviteli ve Vlašimi, za 7220 zl. s podmínkou, že obec dovoz dle rozpočtu opatří. Se stavbou začato v květnu 1892 a ke konci července dokončena. Dne 21. srpna 1892 odbyvána kolaudace školní budovy a její slavnostní svěcení, jež konal domácí rodák Dom. Brázda, tehdy kaplan v Cerhovicích u přítomnosti kolaudační komise, m. š. rady, domácího i okolního obyvatelstva.

Členy kolaudační komise byli: Václ. Pablasko, c. okr. hejtman, Alois Schroeck, c. k. o. š. inspektor, MUDr. Kracík, c. k. okr. lékař, vesměs z Benešova, a Jos. Till, c. k. okr. inženýr z Tábora.

Prvními členy m. š. rady ve Vracovicích byli: Antonín Brázda čís. 13, předseda, Jan Zboženský, kníž. lesní na Skalce, zástupce virilisty, Jos. Pospíšil, farář v Kondraci, Kar. Sedláček z č. 3, Karel Kahoun z č. 9, Fr. Král z č. 47 a Jan Hrdina z č. 23.

Prvním m. šk. dozorcem byl Jan Hrdina, rolník z č. 23, druhým Kar. Hoch z č. 16., a nyní je Jos. Vavrouš z č. 11. Druhým předsedou m. š. rady byl Kar. Sedláček z č. 3., třetím Jos. Brázda z č. 4., a nyní K. Hoch z č. 16.

C. k. okr. š. rada v Benešově ze dne 6. října 1892 č. 2303 na základě zmocnění c. k. z. š. rady ze dne 1. října č. 25196 povolila ihned s vyučováním počítati.

Vyučování po službách Božích v domácí kapli počato 11. října 1892. Počet dětí do školy přijatých byl 55; na konci školn. roku jich bylo 63. Na základě žádosti povolila c. k. z. š. rada ze dne 10. list. 1892 č. 29.583, aby žensk. ručn. pracím na obecné škole ve Vracovicích v jednom oddělení po třech hodinách týdních vyučováno bylo od 1. ledna 1893 za roční odměnu 54 zl. Vyučování začato zkoušenou ind. učit. sl. Gabr. Hořejšovou z Domašína. Katol. náboženství vyučoval Jos. Pospíšil, farář v Kondraci, za odměnu 88 kr. za jednu cestu. Zat. správce školy Ant. Brázda, nar. ve Vracovicích 11. března 1864 v čp. 13, dříve podučitel v Načeraci, byl prvním učitelem zde; ustanovením c. k. z. š. rady ze dne 5. ledna 1893 č. 35.595 r. 1892 dosazen definitivně a dodnes správu školy vede. Služného měl 400 zl., funkční přídavek 50 zl. a ve výslužbu nevypočitatelný přídavek ročně 100 zl.

R. 1894 ohrazena zahrada před školou plotem s kamennými sloupy z Blaníka, školní dvůr srovnán, stromy nasázeny a před školou na náves vysázeny lípy, z nichž některé po roce nahrazeny kaštany. R.

1895 v létě vyučoval náboženství za onemocnělého faráře správce školy za odměnu ročních 20 zl. při dvouhodinovém vyučování. R. 1896. dne 29. května navštívil školu s okr. šk. inspektorem Aloisem Schroeckem zem. šk. inspektor Fr. Wenig.

Dekretem c. k. o. š. rady ze dne 4. dubna 1898 č. 1066. jmenována choť správce školy Frant. Brázdová, zkoušená učitelka, od 1. září 1898 ind. učit. za roční odměnu 60 zl. a vyučuje až dosud. Od března 1906 učil za nemocného faráře výpomocný kněz Vinc. Ciner, rod. ve Vlašimi, pak od 8. června 1906 administrator Fr. Jiroušek, rodák z Bystřice, po něm Jos. Vodička, rodák z Lutotína u Prostějova. Koncem listop. 1907 začal vyučovati náboženství farář v Kondraci Ant. Filip, rod. ze Chmelné, jenž působí zde dosud. V roce 1910—11 bylo školních dětí 70.

Popis přifařených obcí. Výška nad hladinou mořskou. Kondrac 400 m., kříž u Korfešta 428 m., vrch Dub 443 m., (podle trigonometrického měření dokonale známé výšky má 1398 stěvíců vřd.), na Skalách u Vracovic 600 m., Částrovský vrch 1920, Kránův kopec 562 m., Skalkov 472 m., Loreta 505 m., Hradiš 384 m., Háj nad Vítovým mlýnem 406 m., Hřiva 519 m., u Volešné 452 m., Velíš 457 m., Louňovice 399 m., Blaník Velký 638 m., Blaník Malý 564 m., Křížovská Hůra 582 m., Načerac 526 m., Pravonín 551 m., věž nad červeným dvorem 466 m., silnice u Jinošova 459 m., remíz u kříže na silnici vlašimské 416 m., Vlašim 365 m.

Hranice. Na jihu hraničí osada Kondracká s pozemky dvora Volešná, Louňovic, Křížova, na východě s Pravonínem, Malovidy, na severovýchodě s Bolinou, na severu s Vlašimi, Znosimí, Polánkou, Lhotou Nesperskou a na západě s Velíší a Mrkvohotkou.

Nejvyšší vrchy: Na skalách, u bílého mechu a Kránův kopec v revíře částrovském a Loreta v revíře skalkovském.

Lesy: panský les Jinošov, Hora, Štětínovo boroví, Kozinky, Krasovská Hůra, Loužek, Kránův kopec, Karasovo boroví, Dubské boroví, Háj.

Potoky a řeky. Hlavní tok jest řeka Blanice, jež prýští v soujmenné vsi v okrese Ml.-Vožickém. Protéká ves Ostrov a dělí ji na dvě části, z nichž pravá patří ke Kondraci. Žene Nové Mlýny a Vítův Mlýn a pod Hradištěm opouští osadu.

Potok Brodec, který od Načerace přichází a teče údolím mezi Velkým Blaníkem a Křížovou horou a u dvora Březiny vtéká do Blanice.

Potok kondracký, který prýští se na shorních lukách a za Oulehlemi u Částrovic, padal dříve do rybníka „Kurfišta“, nyní v louku proměněného, kde dříve stával mlýn Kurfištův, teče pod vsí, kde spojuje se s potokem, počínajícím za humny a protékajícím vesnicí. Ubírá se pak na západ k Ostrovu, kde u Dubského boroví hnal mlýn Karasův a pod N. Mlýny vtéká do Blanice v místě u Navrátilova sklepa neb u Starého mlýna.

Skalkovský potok prýští z Bolinského lesa, teče kol Skalkova a podél Jinošova a pod Vorlinou vtéká do Blanice. Jiných potoků na osadě není. Je tu nouze o vodu.

Rybníky: Nový čili Ostrovský u N. Mlýnů má 29□ jiter. Větší rybník jest u samoty Šebír. U dvora Skalkova Močidlo a Skalkovský utopenec. Menší rybníky jsou u obec. chalupy, u dol. Králů a u Holů v Kondraci, proti Šimanovům v Krasovicích, na návsi ve Vracovicích, u dvora Částrovic a pod Dubem.

Povaha půdy. Z rozličných druhů nerostů jsou zde zastoupeny rula a žula. Na Elaniku jest břidlice tvaru prvotního. V Jinošově je ložisko vápence. Zlaté doly v Roudném jsou jihozápadně od Louňovic.

Spojovací prostředky. Stanice dráhy místní Benešovsko-D. Kralovické je Vlašim hodinu vzdálena od Kondrace. Okr. silnice z Načerace do Vlašimi, jež měří 11 572⁰ délky, vystavěna r. 1841. Vede přes Louňovice, Kondrac do Vlašimi. R. 1904 postaveny byly na ní telefonní sloupy. Práci tu vykonali němečtí dělníci od moravských hranic. Okr. silnice Vlašimsko-Velišská, mající 4581⁰, vede kol Vítova mlýna. Okr. silnice z Vracovic kolem Šebíře na čís. silnici k Vlašimi vystavěna r. 1913.

Nyní se jedná o stavbu okr. silnice z Načerace přes Karhul, Křižov do Kondrace. Cesty po ní jdou z Kondrace do Vracovic, Krasovic, Dubu, Ostrova, na Skalkov a k Loretě.

Popis osady z r. 1826. Když na počátku minulého století mělo se přikročiti k přepracování Schallerovy Topografie Čech, podal k tomu účelu farář kondracký Hanikýř zprávu dne 25. ledna roku 1826, jež uložena je v archivě musea království českého. Píše tam: „Kdy Kondrac byla připojena k Vlašimi, je nejlépe viděti ze zemských desk a knížecího Auerspergského archivu a z Schoenfeldského archivu šlechtického ve Vídni. Obyčejný druh kamene v této krajině je šedý listnatý kámen ke stavbě. Půda je méně úrodná, poněvíc se daří oves. Také jiné druhy obilí se tu pěstují, ale s menším užtkem. Tu a tam je vápenný lom. Ovoce se pěstuje v míře obmezené a to dosti mizerně. Křemen je hojně na poli. Mluví se zde toliko česky. V Kondraci proti poledni za domy na příkrém pahrbku skalním vykopány byly základy, o nichž pověst vypravuje, že zde stával ženský klášter. Na pastvištích nedaleko Kondrace nalezeny před několika lety následkem vlhkosti půdy tak zvané Žížkovy podkovy. Měly formu plochého kruhu, na nichž byly obráceny ozuby. Tyto prý zde ztratil Žížka na svých pochodech z Tábora do Čáslavi. V dějepisném ohledu nepřihodilo se nic na tomto místě.“

Počet domů a obyvatel. Dle Schallerovy „Topographie des Königreiches Böhmen“ (X. díl) měla r. 1788 Kondrac 28 čísel, Dub 19, Krasovice 13, Vracovice 40, Ostrov obě části 20 domů.

Dle popisu panství vlašimského po r. 1822 (v musej. archivě) měla Kondrac 37 domů, 227 duší, Dub 23 domů, 168 duší, Krasovice 4 domy, 28 duší poddaných, Vracovice 48 domů, 330 duší, Ostrov s Mrkvohotkou 23 domů, 161 duší, Hradišť 15 domů, 107 duší. Svobodníci byli v Dubě a Krasovicích.

Dle popisu osady z roku 1842 (v archivě čes. musea) měla Kondrac 38 domů, 236 duší.

Byla tu dobře udržená farní budova. V Dubě bylo 23 domů, 160 duší. Svobodnický dům č. 2 měl 7 duší a rustikální Vítův

mlýn 7 duší. V Krasovicích č. 1., 10., 12. a 13. patřily k panství vlašimskému. Tato poslední byly samoty. V č. 12 bylo 6 duší a v č. 13 také 6 duší. Ostrov měl 23 domů a 160 duší. Nové mlýny s pilou a strojem řezacím na šindel měly 7 duší. Hradišť měla 15 čísel a 110 duší. V chalupě u Vítova mlýna č. 13 bylo 6 duší. Vracovice měly 48 domů a 337 duší.

Samota Loreta měla 11 duší. Dvůr Skalkov s ovčínem měl 22 duší. Dominikální chalupa Šebř měla 5 duší. Chalupa v lese Jinošově č. 29, čtvrt hodiny vzdálená od Kondrace, patřící k obci Bolině, dříve hajnovna, měla 6 duší. Druhá chalupa v lese Jinošově č. 36, jihozápadně od Boliny $1\frac{1}{4}$ hodiny vzdálena, druhdy to chalupa hajného, měla 4 duše. V Kondraci byla 1 židovská rodina v č. 35 s 8 obyvateli.

Policejní řemesla: V Kondraci byl 1 šenkýř, 1 řezník. V Ostrově byl 1 mlynář a 1 prášek. V Hradišti 1 mlynář. Ve Vracovicích 1 šenkýř. Řemesla obchodní: v Kondraci byl 1 kovář, v Dubě 1 kovář a 1 krejčí, ve Vracovicích 1 kovář a 1 krejčí. Svobodná řemesla: v Kondraci 1 sklenář, 1 tkadlec. Ve Vracovicích byl 1 tkadlec. Porodní báby byly: Barb. Lőblová, 67letá, v Praze zkoušená z porodnictví r. 1818, hlásila se u kraj. fysikátu r. 1831. Přidělena jí byla ves Dub. Barb. Jandová ve Vracovicích, 46letá, zkoušená r. 1833, hlášená r. 1834. Přiděleny jí byly Krasovice a Vracovice. Magd. Krosnářová v Hradišti, 42letá, zkoušená i hlášená r. 1837. Přiděleny jí vsi Hradišť, Ostrov a Kondrac.

Osada Kondracká za doby poddanství r. 1844. Kondrac r. 1844 čítala 42 domů, 286 obyvatel, mezi nimi 1 židovská rodina. Měla farní kostel sv. Bartoloměje, faru a školu (vše pod patronátem vrchnosti), též 1 dominikální hospodu.

Dub, 1 hod. jihojihových., od Vlašimi. Měl 23 domů, 210 obyvatel, z nichž 1 dům náležel k svobodnické čtvrti. Měl 1 dominikální hospodu; čtvrt hodiny sev.-západně na Blanici je rustikální mlýn s olejnou, zvaný Vítů.

Vracovice, $1\frac{1}{4}$ hod. jihojihových. od Vlašimi, měly 51 domů s 364 obyv., měly 1 dom. hospodu.

Částrovice, dvůr vrchnostenský, leží půl hod. od Vracovic k jihu, s 1 dom. myslivnou. Nedaleko odtud je dominikální chalupa Koušovice. — Dvůr Částrovice byl druhdy samostatný statek.*)

Hradišť, $1\frac{1}{8}$ hod. jihozáp. od Vlašimě, měla 15 domů a 108 obyvatel. Má fil. kostel nejsv. Trojice, jenž r. 1348 byl farním; čtvrt hodiny východně ležela nad Blanici chalupa u Vítova mlýna.

Ostrov, $1\frac{1}{4}$ hodiny jihozáp. od Vlašimi nad Blanici. Celá ves měla 25 domů, 199 obyv., 12 domů na pravém břehu přifařeno ke Kondraci. Levý břeh farou náleží k Velíši. Stranou leží na výšině vrchnostenský dvůr Ostrov, půl hodiny severně leží domin. mlýn Nové Mlýny s pilou a řezacím strojem na šindel.

Krasovice, $1\frac{3}{4}$ hod. sev.-vých. od Vestce, mezi Kondraci a Načerací. Měly 13 domů a 94 obyv. Patřilo k 1. čtvrti Řimov.

*) Viz desky zemské hl. kniha Litt. T. (Tschastrowitz) Tom. IX. Fol. 41.

ské svobodnické, 4 čísla, z nichž 2 ležela stranou. patřila k panství vlašimskému.*)

Obyvatelstvo osady jest národnosti české a náboženství katolického. Jediná Němkyně usadila se v Kondraci, vdova po šikovateli Jos. Matuškově z Kondrace, který 15. května 1867 zemřel po válce s Prusy. Z piety k zvěčnělému zůstala v jeho rodišti, ač měla své přátele v Němcích a bratra knězem v Americe. Třicet let zůstala zde, až do své smrti. Chodila skoro každý den do kostela a k rovu svého chotě. Nenaučila se však česky, ač jen stále mezi českým lidem žila. Každému tykala. Pro svou milou povahu byla všeobecně vážena.

Židů nebylo ve vsi Ostrově, pak na Skalkově a na Loretě. Dnes také nejsou ve Vracovicích a Krasovicích. V Kondraci je pouze rodina Roubíčková, jež zde byla usazena na počátku 19. století. V letech sedmdesátých byl zde hostinským Jelinek u Štětinů a kupec Fleischl v č. 19., který byl též agentem pojišťovny „Europy“, jež však padla. Také v osadě Kondracké bylo u ní více lidí pojištěno a též poškozeno o vklady. V Dubě byl šenkýřem žid Bienenfeld, kterážto rodina dříve byla usedlá v Hradišti. Evangelík byl v l. 1873—77 jediný Boháč v Hradišti na č. 1.

Obyvatelé živí se polním hospodářstvím. Pěstuje se zde nejvíce žito, oves, ječmen, pšenice, brambory, zelí, mák, hrách, řepa, len. Žně počínají o sv. Anně, kdy seče se žito. Oves obyčejně sklízí se před poutí, která je tu neděli po sv. Bartoloměji (dne 24. srpna). Oves nechával se vždy namoknout. Jen jednou, bylo to as v letech padesátých, namokl tak důkladně, přšelo as 6 neděl nepřetržitě, že na poli úplně shnil. R. 1912 rovněž po celé žně přšelo. Dříve se mlátilo obilí celou zimu cepy. Nyní již také rolníci opatřili si hospodářské stroje a mlátí jimi a řezou řezanku.

Hospodyně dávaly si dříve dělati doma tkalcům plátna a bílily si je samy na lukách. Pěstovaly hodně len a v zimě předly. Dnes spatřiti přeslici ve stavení je vzácností.

Obilí odváží se ve středu na týdenní trh do Vlašimi, kde se též konají několikrát do roka výroční trhy tak zvané „jarmarky“, z nichž největší bývá o dušičkách. Prodává se ponejvíce oves.

V letech sedmdesátých jezdili formani s ovsem do Prahy. Z Kondrace přední Vondrák (Matoušek), stará Kopecká (Broučková, Půtová) a po ní její syn a z Dubu Šanda (Prégr). Jednou když syn Kopecké jel do Prahy a ztratil šlajf, zvolala matka jeho v rozhorlení: „Pacholek jede do Prahy, ztratil šlajf. Počkej dochlemtáš!“ Výkřik tento stal se pak okřídleným slovem. Obyčejně vyjeli ovesáci ve čtvrtek po poledni a zůstali v Benešově v hostinci „u koruny“ přes noc. V pátek k večeru přibyli do Prahy. V sobotu ráno byl trh a odpoledne jeli zpět. Někdy vyjížděli z domu v neděli odpůldne, přijeli do Prahy druhý den večer, v úterý ráno šli na trh, který se konal v Karlíně a ve středu byli zase doma. V Praze byla obyčejná jejich stanice nejvíce „u Charousů“ neb „u Štočků“, kde nyní vypíná se palác „Nár. Politiky“, a někdy též „na košíku“ ve Smečkách.

*) Joh. Gottfried Sommer, Böhmen Kouřimer Kreis str. 60., Prag 1844.

O čeledi nebyvala dříve taková nouze jako nyní. Čeledinovi platilo se do r. 1872 ročně 13 zl. a děvečce 10 zl. a k tomu nějaká košile a sukně přídavkem. Když pak hospodář prodal kus dobytka, dostala čeled „parožné“. Větší část služby brávali si teprve obyčejně o loretské pouti (8. září), kde si kupovali na šaty. Později plat čeládky značně se zvýšil, jelikož lid valem hrnul se do velkých měst. Kdežto dříve bylo v každém statku čeládky hojnost, jakož i pasáků dobytka, dnes jen málo jest hospodářů, kteří si mohou držeti čeledíny a děvečky. Jedním z nejpoctivějších čeledínů byl Josef farský (Švejda), který v letech osmdesátých sloužil na faře. Ten když vezl hnůj a spadlo mu kousek, shýbl se pro to a dal na vůz.

Podruzi chodívali o žních pomáhat sklízet a potom mlátit. Za to platilo se jim denně 20 kr. se stravou. Ovšem přišla mnohdy s dělníkem najíst se celá rodina. Ti kdož chodili na práci k arcib. dvoru Olešné, jež měl spachtovaný žid Dubský z Louňovic, nebo ke kníž. Auerspergskému dvoru do Vlašimi, dostávali ještě v letech osmdesátých 20 kr. beze stravy.

Když se sekal oves, tu pomáhali hospodáři jeden druhému sekati. Obyčejně as 10 sousedů poseklo za den jednomu veškeren oves. To bylo zdarma. Za to jim vystrojil rolník důkladný oběd, při čemž bylo masa, kyselých okůrek k tomu zvlášť nakládaných, kořalky a piva hojnost.

O v o c e pěstovalo se málo. Teprve nyní nařízeno, aby aspoň stromoradii kolem silnice bylo vysázeno. V alejích k Louňovicům měli švestky Neradovi z č. 4. a Chlebičkoví z č. 38. Švestky málo kdy se urodily. Největší úroda byla r. 1872, kdy se sušily v sušárně ve Vracovicích, a pak v roce 1906. Nejvíce ovoce a stromů ovocných mají na faře, u Kovářků v č. 11 a u Komárů v č. 18. Za to v sousedních vesnicích, zvláště v Krasovicích mají Shornovi, Dobihalovi, Lejškovi, Korfeštovi, Oulehlíčkovi, Šimanovi velké sady, kde hlavně daří se třešně, jablka dolíčková, míšenská, hrušky kabaně, mydlenky, cibulky, židovky a j. Ovoce jednak rozdají, usuší na kráizaly a mnozí za ně značné peníze utrží.

Také v obci Dubě a Vracovicích bylo vždy hojně ovoce. Bohužel v poslední době pěstování ovoce se zanedbává a málo péče se mu věnuje. Mnohé stráně, kde by dobře mohly se pěstovat stromy, jsou pusté.

Ř e m e s l a a o b c h o d y. Zedníci byli dříve hledaní Čurda, Janata a Němec v Kondraci, Staněk v Krasovicích. Tesařinu provozovali Hrádek a syn v Hradišti, Jan Švec, jemuž říkali Honzíček Frcínek, v Ostrově. Obuvníky byli Fr. Zdvihal, Ferd. Kolanda a dosud jsou Zelinger, Půta a Štětina v Kondraci. Mužským krejčím je Fr. Roubych a Fr. Zahálka v Kondraci. Švadlenou Barbora Hauserova „u Korfešta“.

Kupecský krám měl v č. 20 Jos. Jirek v letech šedesátých, Fr. Moudrý v letech sedmdesátých a po něm jeho vdova a syn. Nyní má kupectví Wiesdorf v č. 19, Kar. Navrátil a po něm vdova Emilie Navrátilová. Trafiku má Moudrá a žid Jos. Roubíček. Tento se ptal svého času, co je to ta bersa (bursa). Jeho otec, který měl zde kořalnu, byl bílou vranou mezi židy. Chodil do lesa, dřel se

se dřívím a táhl na ramenou strom domů. Prodával kořalku a v nedostatku sám si vyráběl hořkou. Hlavními jeho odběrateli byli Hola, muzikant Babík a dolejší Vaněk. S býv. učitelem A. Navrátillem a farářem Macháčkem žil v dobré shodě.

Hokynáři Buchta a Blábol kupovali vejce, máslo a drůbež a vozili je dřív odtud do Prahy. Dávali za 6 vajec 10 kr. hospodyním. Husy kupovali na podzim husaři načeračtí, kteří je odváželi do Prahy.

Nyní handluje v husách Jan Vlasák z Vracovic. Žid Zacharda kupoval po vsích peří a kůžičky. Jmenoval se vlastně Hübsch. Po něm to dělá syn. V Pravoníně je z celého okolí nejvíce židů.

Kovářny byly v Kondraci v č. 11. již v 16. století. V posledních letech byl kovářem v č. 34. Kar. Půta a nyní v č. 16. Kar. Zelinger. V Dubě je obec. kovárna v č. 16. Kovářem jest Ant. Zvěřina. Ve Vracovicích byli kováři v č. 33. koncem minulého století Zelenkové, nyní Vojt. Štych. Ve Vostrově v č. 26. byl dovedným mistrem v letech sedmdesátých Jan Vobořil, který dovedl i zhotoviti mlýnek na kávu. V Hradišti v č. 10. byli v 17. a 18. stol. kováři Horálkové.

Do mlýna jezdili rolníci buď na N. Mlýny, k Vítovům neb pod Louňovice. V době nedostatku vody mnohdy museli s obilím až na řeku Sázavu. Za mletí bral mlynář měřičné. —

Hospody. V Kondraci měl r. 1550 krčmu vejsadní Burjan Beran.

1566 Jan Král platil pokrčemnė.

1667 na gruntě Mik. Pazoura byla hospoda vejsadní (čís. p. 5). Kdy zanikla, neznámo.

V 16. století vrchnost Jankovská měla vejsadnost šenku na gruntě Jana Štětiny v č. 21., kde od r. 1655 rod Štětínův a hospoda udržely se dodnes.

1709 zřídila vrchnost panskou hospodu na chalupě Tom. Malečka (v čp. 8 u šenkýřů). Hospoda ta r. 1871 zanikla.

R. 1871 vystavěn v č. 4. (dnes čp. 57) hostinec „u nádraží“. Majitelem byl K. Navrátil do r. 1912, nyní vdova Emilie.

V 18. století byli zde šenkýři: r. 1705 Mára Strakova, 1706 Václav, 1706 Alžběta Babická, 1707 Jan Babický, 1713 Matěj Babický a manž. Dorota, 1753 Křištof Moudrý, 1798 Jan Kohout.

V Dubě již před r. 1624 v čp. 12. byla krčma. 1715 byla to vrchn. hospoda. V 18. století byli tu šenkýři 1717 Matěj Páv, 1718 Jiří Broumovský, 1732 Jos. Büttner, 1758 Vác. Lebeda, 1768 Fr. Bubák. Od roku 1770 majitelem hospody do dnes jest rod Štětínův.

Ve Vracovicích r. 1669 vyzdvihla vrchnost vlašimská panskou hospodu v č. 3., kterou 1680 přenesla do č. 1. Krčmáři ze 17. a 18. století známi jsou z matrik:

1684 Alžběta, 1688 Dorota, dcera šenkýře Antonína, před r. 1689 Vác. Hájek, 1691 Kašpar, 1693 Jakub Lebeda a manželka Justina, 1696 Justina, stará šenkýřka, 1696 Josef Prionth a manželka Judita, 1702 Voršila, dcera šenkýře, 1703 Daniel Pokorný Roudnický, 1706 Vencl, syn Pokorného, 1709 Pav. Svoboda a Salomena, jeho dcera, 1709 Alžběta Kmourkova, 1713 Jan Lipkovský,

1714 Veronika Lipkovská. 1892 místo hospody v č. 1. postavena škola. Hostinec v č. 4. měl r. 1909 Hoch.

V Hradišti r. 1911 je jeden hostinec.

V Krasovicích nebyla nikdy hospoda.

V Ostrově na pravém břehu Blanice nebyl rovněž nikdy hostinec. Hospoda nalézá se na straně na levém břehu Blanice, která přifařena je k Veliši.

Šenkýři patří k společenstvu v Louňovicích. Čepují pivo z kníž. pivovaru ve Vlašimi po 14 h půl litru. V Kondraci v č. 21 čepuje se pivo z Načerace.

Různí zřizenci. Kostelníkem ze starší doby byl Viktora. Za faráře Macháčka Dominik Šimánek, po něm jeho syn František, který se v letech devadesátých odstěhoval do Vlašimi. Za faráře Pospíšila kostelníčil býv. šenkýř Jos. Štětina z č. 21, po něm jeho syn. Nyní je Zelinger.

Ministranti v letech sedmdesátých. když obdrželi při pohřbu neb od kmotrů při křtu několik krejcarů, odváděli to na faře, což zapisovalo se do knížky. O dušičkách pak p. farář to sečetl a mezi jednotlivé ministranty, jichž bylo 4, rozdělil, tak že každý dostal as 1 zl. 80 kr.

Zvoníkem byl Martin Švejda z č. 7, po něm syn a nyní vnuk. Když se slavilo všemi zvony, tu zvonil též Kolanda Jakub z č. 37. Kostelník a zvoníci chodili na sv. Štěpána po koledě po celé osadě s nůši a dostávali v každém stavení po několika krejcarích a bochníčky a koláče.

Hrobníkem byl dříve chromý Matuška z čís. 2., pak Tom. Němec z č. 17, po něm jeho synové František a nyní Antonín.

Slouhou býval Blábol a Kolář z č. 32, jenž pásával vepře a ovce. Byl ještě v letech sedmdesátých četný chov ovcí. Později přestali mít hospodáři ovce, tak že dnes není obecního pastýře. Slouha druhdy na štědrý den, když se setmělo, troubil po vsi a dostával v každém čísle po mazaném koláči.

Ponocným a zároveň policajtem byl v Kondraci Švejda z č. 7., který v noci vytruboval každou hodinu. Jedenkrátě však udělal stávkou a tu ponůčka vandrovala od chalupy k chalupě a všichni museli se střídát.

Gestárem byl svého času Stanislav Půta, jemuž lidé říkali Slav. Po něm byl Jan Loula. Nyní je Mich. Hauser z č. 58 a Kohout z čísla 39. Hromádky na okresní silnici tloukl své doby podruh Paďour.

Vojáci. Z vojáků, kteří byli ještě v Itálii, jmenujeme Fr. Veselého, rolníka z č. 24, jenž se do Kondrace přizemil ze Soušic u Kácova. Patentálním invalidou 11. pluku byl Fr. Sedláček, rolník v Kondraci č. 4, který až do 16. června 1871 bral čtvrtletně 6 zl. 8 kr. conv. mince, čili 4 kr. r. č. denně z pražského základu vysloužilců. Na kvitanci, již bernímu úřadu ve Vlašimi předložil, musil mu starosta potvrditi, že jest dobře zachovalý a že nemá jiné obživy, skrze kterou by dle zákona patentální mzdu ztratil.

Ke spolku veteránskému ve Vlašimi přináleželi býv. obran-cové vlasti Jos. Zvára z č. 11, basista Ant. Houdek, řečený Babík

(zeť porodní báby), a Jan Brejla, který v r. 1859 upadl do francouzského zajetí a když zakoupil r. 1871 statek v Kondraci č. 30, půjčoval peníze na nekřesťanské úroky. Jako výminkář téměř osleplý a více než 80letý rád si ještě dnes přihne sklenku.

Národní kroj na osadě již vyhynul úplně. Ještě v letech osmdesátých chodil v zeleném dlouhém kabátě, koženkách a beranici v neděli do kostela výminkář Půta z Ostrova, otec šenkýřky Štětinové z Kondrace.

Mužští nosívali ještě v letech osmdesátých obyčejně černé čepice. Klobouk u nich patřil k vzácnosti. Také měli tvář oholenou. Pouze několik málo mužů z celé osady nosilo vousy: tak bratři Lejčkové z Krasovic, hajný Podhrázský (krasovský fůrt), basista Houdek, mlynář Cikhart a učitel.

V zimě nosili lidé dřeváky neb bandory, též děti do školy. Na chodbě před třídou byla celá řada dřeváčků.

Strava. Druhdý byly brambory ráno, v poledne i večer na denním pořádku. Polévka bramborová neb zelná tak řečená caccarda byla pravidlem. Káva patřila k velké vzácnosti. Dnes v každém domě patří k nutnosti.

Pivo svého času koupil šenkýř pouze na posvícení a o pouti. Býval toliko v Kondraci jeden a málo šenkoval. Spíš žid prodal kořalku, než šenkýř pivo. Dnes jsou dva hostince a za rok vyčepuje se v jednom přes 200 hektolitřů. Když jsou žně, vypije se každý den 1 hektolitr piva. V hostinci bylo dřív vzácností spatřiti housku a syreček za 2 kr. Dnes prodá se ve vsi uzenáčů a housek denně za kolik zlatých.

Vystěhovalci. Také z Kondrace odstěhovalo se více lidí do ciziny a zejména v Americe hledali své štěstí. V letech šedesátých odjela za ocean rodina Lávičkova z Kondrace z č. 23, rodina Hůdkova z Krasovic z č. 1., později rodina Zvárova z Kondrace z č. 14 a děti Lejčkovy z Krasovic z č. 8. R. 1871 vystěhoval se Michal Hauser, rolník z Kondrace č. 30, výborný tenorista. Stal se v Jowa City školníkem a dopisoval svým příbuzným ve statku u Korfeštů. Švec Kotů, Fr. Hauser z Kondrace a syn šenkýře z Vracovic Schuster vrátili se zase do staré vlasti.

Také do Vídně, Hor. Rakous a Solnohradska odešli rodáci zdejší. Tak Matěj Brázda z Kondrace č. 10 (nar. r. 1828) byl již r. 1847 v cizině. Stal se lesníkem v Gastýně, kde po letech navštívil ho nejmladší bratr Cyril, nyní správce školy v Čerenicích a více česky s ním se nedorozuměl. Zapomněl svou mateřskou řeč. Také krejčí Kohout z Kondrace č. 8 ve Vídni se poněmčil. Z Krasovic č. 12 Vác. Hauser, revident jižní dráhy ve Vídni, druhdý nejlepší žák kondracké školy, psal do své domoviny německy, ačkoliv z jeho rodiny tomu nikdo nerozuměl. Jan Zvára z Kondrace č. 11 stal se zahradníkem dědič. člena panské sněmovny hr. Ungnada z Weissenwolfu v Steyreggu u Lince. Synovec jeho byl též zahradníkem v Bad-Hall. Synové krejčího Zahálky z Kondrace podívali se daleko do světa. Krejčí Anton byl v Paříži, Aix les Bains a je v Nizze. Kupecký příručí Jan byl na Rusi v Petrohradě a je v Paříži a krejčí František dlí ve Francii.

Žebráci chodí do osady kondracké nejvíce z města Domašína, kdežto z Kondrace nejde nikdo na žebrotu do sousedních

obci. Když byl doma někdo chudý, chodíval na stravu každý den do jiného stavení. Chudší lidé mají byt v obecní chalupě, bývalé pastoušce. Bydlí tu rodina Kohoutova a Zelingrova. Postrachem zdejšího okolí byli v letech sedmdesátých pobudové Franta Bryndů z Kondrace a Zajíček. Pověstná figura v té době byl též Vojta Sádecký a v letech devadesátých Bodlák, který tu v Kondraci sloužil.

Pouť slaví se tu neděli po sv. Bartoloměji (24. srpna). Dříve nebyla v Kondraci tak velká schůzka jako nyní, kdy je tu velký taneční sál v hostinci „u nádraží“, v němž pořádá se zábava, navštěvovaná z dálného okolí. Bývá tu na návsi několik cukrářských krámů, pak trochu ovoce a kyselých okurek. Jednou pouze, bylo to tuším r. 1873, zavítal sem též kolotoč. Majitel jeho vozil děti namnoze za koláč nebo kousek buchty, když vůbec chtěl vozit a něco vydělati.

Posvícení slaví se císařské o sv. Havle.

V Hradišti mají pouť ve fil. kostele o Nejsv. Trojici a ve Vracovicích v kapliče slaví pouť tu neděli po sv. Cyrillu a Methoději.

Než byla vystavěna místní dráha benešovsko-vlašimská, zřídka kdy lidé dostali se do světa. Ze starších málo který s formanem jel o sv. Janě Nep. na pouť neb o sv. Václavě na posvícení do Prahy. Občas vydali se poutníci na Hrádek, kde se konají pouti tři neděle v červenci, do kláštera v Želivě a na sv. Horu. Za faráře Macháčka vůbec lidé nechodili na procesí.

Nejvíce navštěvována byla pouť na Loretě (8. září), kde si lidé kupovali hojně potřeby hospodářské, šatstvo, školní knihy a různé věci do domácnosti, zvláště dříve, kdy nebylo možno v městě vše tak dostat jako nyní. U Lorety bývalo též dostaveníčko nadějně mládeže.

O slavnosti Božího těla stavějí se oltáře u fary, u hoř. Nůsků, u Wiesdorfů (dříve u předních Vondráků) a u Krejčů.

O hodě Božím velikonočním přichází hromadně na požehnání do Kondrace mládež z Křížova. Říká se, že si chtějí vymodlit, aby jim rostl len.

Poštou patří Kondrac k Vlašimi. Dříve chodíval posel z Louňovic každý den do Vlašimi a nechával v Kondraci psaní. Asi od r. 1872 jezdí do Vlašimi pošta načeracká a to nyní ráno přijede z Vlašimi v 6 hod. a v 11 hodin, a odpoledne od Načerace ve 3 hodiny a v 6 hodin, takže pražské noviny již jsou zde odpoledne. Psaní nechával pošťák u Zváry v č. 11., který je roznášel a bral poplatek 2 kr. Počátkem 20. století zřízena c. k. poštovna a má ji Jos. Zvára ml. Užívá razítka Kondrac—Kondratz. Dřív za uherský měsíc přišlo kdy psaní do Kondrace. Dnes v době pohlednic každý den přijde dosti dopisů. Chodí totiž ještě rurální posel z Vlašimi do Vracovic, Krasovic, Kondrace, na N. Mlýny a do Dubu a roznáší poukázky, zásilky a dopisy rekomandované dopoledne. Asi do r. 1880 docházely do Kondrace jediné noviny „Čech“, kterého odbíral farář. Když r. 1867 počala vycházeti „Matice lidu“, předplatil tu také ročník učitel. Též byli tu členové „Dědictví maličkých“ v K. Hradci. Když založen Riegrův Slovník naučný, nalezl také v Kondraci odběratele v osobě faráře Macháčka.

Teprve koncem století minulého odebíráno více časopisů, mezi nimi i paedagogických. Dnes docházejí do Kondrace tyto listy: „Čech“, „Nár. Politika“, „Škola Našeho Venkova“, „Čes. Učitel“, „České Slovo“, „Hlas Národa“ s přílohou „Kurýr“, „Český Deník“ z Plzně. „Hlasy od Blanika“, „Tábor“, „Č. Jih“, „N. Illustrované Noviny“, „České Illustr. Noviny“, „Zemědělské Listy“, „Hospodářský List“, „Hostinské Zájmy“, „Hostimil“, „Obchodní Noviny“, „Kovářské Listy“, „Háj“, „Lovecký Obzor“, „Lesní stráž“ a j. I z Ameriky poslal občas do Kondrace noviny bývalý zdejší rodák Zvára. —

Knihy a noviny. Knihy v Kondraci také rádi čítali. O tom svědectví vydává seznam vypůjčených knih. Nejpilnějším čtenářem svého času býval kostelník Fr. Šimánek. To byl pravý písmák a hloubal, vedle něho hrobař A. Němec a zvoník Frant. Kolanda. V Krasovicích nejvíce se četlo u Korfeštů a pak u Shorňů.

Zřídka kdy v letech minulých dostala se do novin zpráva o Kondraci. Pokud se pamatuji, r. 1873 v listopadu „Bohemie“ přinesla zprávu o démantové svatbě učitele A. Navrátila.

Jubilantům tehdy gratuloval V. Vlček, redaktor „Osvěty“ a jeho choť, vnučka oslavencova, majitel vyučovacího ústavu v Praze Fr. Hauser, starosta města Ml. Vozice Prokop Dušek, bývalý žák rodem z Vracovic, učitel německý Zeidler z Melku v Dol. Rakousích, který byl o rok mladší než jubilant, ale o rok dříve dočkal se podobné řídké slavnosti.

Také „Beseda Učitelská“ uveřejnila o tom zprávy, jakož i později o úmrtí A. Navrátila v r. 1875. V pozdější době vyskytovaly se častěji dopisy z Kondrace v časopisech. Tak r. 1877 dne 31. července uveřejněn v „Brousku“ dopis o ukončení školního roku, r. 1878 v „Č. Novinách“, v „Slovanských Listech“ „Pokroku“ a „Č. Jihu“ o studentské merendě, r. 1880 o pohřbu choti řídícího učitele M. Navrátilové v „Čechu“, „Č. Novinách“, o loučení faráře Macháčka v „Pokroku“, „Čechu“ a „Č. Novinách“, o výletu školní mládeže v „Č. Novinách“ a j. Na počátku století dvacátého uveřejňovaly četné listy z Kondrace: „Hlasy od Blanika“, „N. Politika“, „Hlas Národa“, „P. Ill. Kurýr“, „Politik“, „Tábor“, „Union“, „N. Listy“. O výstavě Satrově a národopisné psaly i časopisy jihoslovanské i zahraniční, mezi jinými „Posener Neueste Nachrichten“.

Když r. 1903 šli skrz Kondrac k Dubu medvědáři a jeden medvěd rozzuřil se tak, že svého průvodce byl by rozsápal, sběhli se naň lidé z Dubu a medvěda probodli vidlemi. Ilustraci tu přinesl „Pražský Ill. Kurýr“.

Podobizny a pohlednice. Fotografovali se dal v Kondraci poprvé asi učitel Antonín Navrátil roku 1863 při zlaté svatbě.

Školu kondrackou, kostel a pohled na ves od Načerace fotografoval r. 1895 Ant. Štěpán, nyní učitel v Divišově, který pro národopisnou výstavu v Praze zhotovil fotografie všech škol okresu vlašimského.

R. 1908 fotografoval faru, kostel zevně i uvnitř a křtitelnicí veledůstojný pan Dr. Ant. Podlaha, kanovník u sv. Víta, pro „Vikariát vlašimský“ a „Soupis památek“. Téhož roku fotografoval

kostel a faráře P. Filipa fotograf pro Album kostelů vikariátu vlašimského. R. 1911 zdařilé pohledy na výstavku národopisnou v Kondraci zhotovil p. Jaroslav Frůhauf obchodník v Praze a kostel a rodný dům skladatele Fr. Hausera vyfotografoval architekt p. R. Dellin v Karlíně. — Pohlednice s reproducí obrazu Satrova „Blaník“ prodává pí. Navrátilová.

Památné dny. Dne 12. května r. 1868 vezen skrz ves základní kámen z Blanika do Národního divadla v Praze. Tehdy mu vyšli kondračtí s hudbou vstříc k Olešné, načež byl pak dále s velkou slávou vezen ke Vlašimi.

R. 1883 21. května při výletě na Blaník zastavil se v Kondraci vůdce národa Dr. Fr. Lad. Rieger v průvodě člena panské sněmovny A. O. Zeithammra a syna univ. prof. Dr. Bohuše Riegra a poslance Fr. Neubauera, starosty ve Vlašimi, jehož byl hostem. Když přijeli do vsi, uvítání byli před kostelem starostou, farářem a říd. učitelem.

R. 1897 v červenci navštívili Kondrac při výletě na Blaník Sokolové z Prahy. Zastavili se na zpáteční cestě v hostinci u nádraží, kde obědvali. Hudba kondracká šla jim vstříc k lesu Jinošovu. Sokol vydal tehdy „Výletní list“, v němž čini se zmínka o Kondraci a jeho starobylém kostele.

Zábavy a výstavy. R. 1879 o prázdninách uspořádána v Kondraci č. 4 v hostinci J. Brejly deklamatorní a taneční zábava, při níž spoluúčinkovali studenti D. Brázda, Hrdina a Vlasák z Vracovic, A. Kamaryt a Martinek ze Chmelné a Navrátil z Kondrace.

První pozvání na ples dal tisknouti r. 1897 Karel Navrátil, hostinský u nádraží v Kondraci.

R. 1902 uspořádal ve škole kondracké akad. malíř Aug. Satra výstavku obrazů Kondrace, Dubu, Hradiště, Krasovic, Vracovic, Ostrova, Blanika, Korfeštů, N. Mlýnů, Vítova mlýna, Lorety a Skalnova. R. 1903 též vynikající umělec před odjezdem svým do Mnichova podruhé vystavoval v sále hostince u nádraží a to obrazy Vlašimi, Domašina, Rimovic, Zdislavic, Šebíře, Louňovic, Zvěstova, Ml. Vožice, Načerace, Pravonína, Chmelné, Hrádku a Střížkova. Obě výstavy těšily se četné návštěvě hostů, zvláště studujících a učitelstva. Že obrazy Satrovy měly cenu, svědčí ta okolnost, že obdržel za ně půl pátá tisíce kor.

R. 1911 uspořádána od 15. července do 15. září národopisná výstavka v sále hostince K. Navrátila, již navštívilo půl druhého tisíce lidí, mezi nimiž byli hosté z Moravy, Slezska, Haliče, Dol. a Hor. Rakous, Saska, Bavorska, Ruska i Anglie. Výstavu navštívil poslanci, četní odborníci, státní a samosprávní funkcionáři a vysloili se o ní s nejvyšší pochvalou. J. J. kníže Auersperg, místodržitel, nejv. maršálek zaslali na výstavu své obrazy a ministr-president hr. Stürkgh děkovací přepis. Výstavku obeslaly též sl. Roškotova a Špačková a pí. Ryšavá. Vstupné se neplatilo.

Obyčej. Jako v okolí, tak i v Kondraci zachovaly se některé starobylé zvyky. O masopustním úterý chodí maškarádi po domech přistrojení v průvodu hudby. Co dostanou, propíjí.

Když jede skrz ves cizí svatba, tu na počátku vsi zatahují jim cestu provazem a podávají v láhvi svatebčanům sladkou kofalku a za to na talíři vybírají od nich peníze.

Od zeleného čtvrtku do bílé soboty místo zvonění děti klepají klepáčem neb řehtají řehtačkou. Na bílou sobotu před slunce východem roznášejí kočičky svěcené do polí a před tím se v potoce myjí.

O koledě chodí děti koledovat.

Při svých hrách užívají různých průpovědek. Jako: „Ententyny, jsou raka dýny, jsou raka dyky dak a ja bojá buc.“ Jiná dětská počítadla jsou na př. ve Vracovicích:

1. „Antantyny, stavěli jsme šíny,
za Prahou, za Prahou, najdeš bábu šmatlavou.“
2. „Antantyč, adla, madla, pryč.“
3. „Anduliky dva ruliky, liks, buks ven, dám ti zlatým kamenem.“ („Č. Lid“ 1904, str. 287.)

Na sv. Štěpána zpívají děti tuto koledu:

Hody boží vánoce,	A vy paní máti
ty sou jednou v roce.	hleďte dítkám dáti,
Já du na koledu	pán Bůh vám zaplati.
po sněhu, po ledu	Kadlíčku vem kolibčičku,
a svou píseň vedu.	vyidi s ní na vršek.
Dnes je svatýho Štěpána,	Jozef bude tě vitati
zejtra bude Jána,	a děťátko kolibati:
bude nám vod paní máti	Nynej děťátko,
koledička dána.	všech pánů, všech králů nejvyšší.

(Viz Národní písně, pohádky, pověsti, říkadla. Řady II. odd. III. str. 52. Pořádá pohádková komise spolku Slavie 1878.)

O pomlásce chodí děti od domu k domu a říkají při tom obvyklá říkadla. Přicházejí i ze sousedních vesnic. Toto říkadlo zpívaly v Kondraci r. 1911 děti z Křížova:

„Tu pomlášku pletenou	Ty proutky jsem sebrala
na znamení nesu,	u Piláta v síni,
jak byl Ježíš bičován,	jak byl Ježíš bičován
až se celá třesu.	pro ty naše viny.

V síni stojí charvátek,
slepička tam kdáče,
kolik snese vajíček,
tolik mně jich dáte.“

O sv. Janě po celý týden před sochou na návsi koná se večerní pobožnost, při které příležitosti rozsvítí se lampa v podobě hvězdy na soše.

Zvláštní je, že ačkoliv k patě Blaníka je odtud toliko dvacet minut, málo se ví o něm. Zejména pověsti vědí daleko více jinde než zde. V době novější návštěva Blaníka zvlášť o prázdninách utěšeně se rozmáhá, zejména od té doby, co na vrchu vystavěna rozhledna dřevěná, jež však nyní je v chatrném stavu a potřebuje, by zaměněna byla kamennou. Na Blaník se strany Kondrace počínaje od dvora Volešné nyní jsou orientační značky.

Posměšky. Z obyvatelstva zdejšího zasluhují někteří lidé zmínky. Tak posmívali se před lety Bryndovi:

„Psíka, Psíká,
kolečka mu mrňoukají,
kobyłka mu bzíká.“

Po dolejší Vaňkové vyprávělo se okřídlené slovo: „Von tě bouch, dal ti ránu, ten pacholek Pišů, ahy, žejó, taky žejó,“ jež svého času pronesla ke svému zvěčnělému manželovi. Nebo jindy přišla k sousedce a pravila: „Vy taky pražíte na suchom randlíku? My taky pražíme na suchom randlíku.“

Selce Březince, která v letech sedmdesátých byla v chalupě u Palouků a jež si velmi přála, se smáli, že si vezme od řezníka půl telete „na košť“.

Proč se stal Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka z českého bratra katolíkem.

Jeho vlastní důvody vysvětlivkami doprovází *František Teplý*.

(Pokračování.)

Posloupností se od sv. Petra vzatou chlubí; ale aby ji jmítí měli, toho nedokazují. Nebo když se toho pováží, jakýho jest smyslu při Písmích svatejch sv. Petr byl, čemu jest posluchače své učil a vedl, na čem své spasení zakládal a jiné crkve, k nimž z vůle Boží jsa poslán, na kom spasení své totiž na Kristu Pánu, na tý přenejpevnější skále a ne na osobě své, aby spasení zakládali, je vyučoval, jakž jeho epistoly a kanoniky patrněji a světleji, nežli bych já tobě o tom mnoho vypisovati mohl, ukazují, kteréz sobě bedlivě přečísti moci budeš. Tu poznáš, srovnávali se posloupnost a učení sv. Petra z nynějšími jeho — tak se oni tím chlubí — náměstky či nic.

Co pak řekneme o životu jeho, byl-li jest takovej život a obývání sv. Petra jako nynějších náměstkův jeho? Nikoli. Nebo on jest sobě té poctivosti, kteráž samýmu Bohu a žádnému člověku smrtnému přináleží, činiti nedopustil. A povyšoval-li jest se nade všecko, činíc z sebe jsouc stvoření stvořitelem? Nikoli. Protož tito nynější, kteří se [chlubí, že vedou] život sv. Petra a učení, tak daleko jedno od druhého jest jako nebe od země.*)

Chlubili onoho času za Krista Pána taky tím způsobem faryzeové a zákoníci, že oni jsou pravou crkví, majíce zákon Boží, jim od samého Boha skrze Moyžíše vydanej a tak tím způsobem křičeli: *Ecclesia ecclesia* (církev), *templum Domini*, *templum Domini* (chrám Boží)!*) též i posloupností, kterouž že i hned od Arona jměli, se chlubit. Ale jak jsou svou crkví z učením a posloupností před Kristem Pánem vystali, o tom nám svatí evangelistové vypisují. Na něž [farysej] se Kristus Pán často domlouval, je trestal, pravíce k nim, že jsou Zákon Páně zfalšovali jinší (složili) a přídavky své k němu přidávajíce a více učíce ustanovení a přikázání svá nežli přikázání božská. A napomínal učedníkův svých, aby se varovali kvasu***) farysejského. Protož ta crkev farysejská a zákonická daremně se crkví a posloupností její a Zákonem Páně chlubili, vedouce lidi od Zákona Páně a pravdy jeho, více učíce zachovávatí přikázání

*) v originále: protož tito nynější, kteří se sv. Petra život a učení od nynějších náměstkův jeho tak daleko jedno od druhého jest jako nebe od země.

**) Narážka na evangelium sv. Jana 19, 7.

***) Lukáš 12, 1.

svá nežli Božská. Rozsud' to, je-li co toho při nynější crkvi římský.

A sv. Pavel k Tymotheovi*) a Tytovi**) vypisuje, kdež to i předpověděl, falešné biskupy. Že v posledních časích budou učiti ďábelská učení, zapovídající pokrmy a ženiti se. Že pak podlí přepovědění sv. Pavla k Thessaloni[ckým]*) odvrácení od víry se stalo a toho času římská víra se začala, tím-liž jest a bejti má starší nežli naše katolická víra, kteráž od Krista Pána a apoštolův svatých posloupnost svou má?

Z čehož již ze všeho poznati můžeš, k jakýmu si náboženství a k jaké víře přistoupil, staví-li základ svůj na Kristu Pánu čili na člověku smrtném, od čehož sv. Petr crkev svou odvozoval a na žádném jiném nežli na samém milosrdenství Božím a zásluhy Krista Pána spasení své každému stavěti a zakládati pod věčným zatracením přikázal.*)

Já s jinejmi se všemi pobožnejmi křesťany žádného náboženství Lutrova, Kalvínova ani bratří Valdenských a bratří Boleslavských — tak jak ty je v tom psaní svým jmenuješ — nejsem. Nežli se všemi pobožnejmi křesťany a pravejmi, starejmi katolickejmi ctiteli božími, kdež ti koliv ve všem světě rozptýlení a. i v tomto Království Českém z milosti Boží jsou, kteréž sám všemohoucí Pán Bůh jakožto hlava, vůdce a pastýř duší jich znáti ráčí, tak věřím a smýšlím totižto co v sobě dvanácte článkův víry obecné křesťanské, té staré katolické obsahují a zavírají.

A tu za pravou a jednu církev katolickou a žádnou jinou na tomto světě rytířující bejti pravím a k ní se přiznávám, která se čistým slovem Božím řídí a spravuje a svátostmi vedle ustanovení Krista Pána beze všelijakých ustanovení a nálezkův lidských posluhuje. A (se) svatým Pavlem, tou nádobou vyvolenou, pravím — Actorum 24.*) — že se k té církvi přiznávám, kterouž oni nazývají kacírstvím, věřice tomu všemu cokoli psáno v Zákoně a v prorocích. A k té víře — a k žádné jiné — jsem tebe i všechny mé děti vedl. Nebo Lutr, Kalvín ani bratří Boleslavští za mne jsou neumřeli, ale sám toliko Kristus Pán. V tom samém a v žádném jiném svatém nežli v samém milosrdenství Božím a v předrahé smrti, v zasloužení Krista Pána své spasení a hříchův odpuštění sobě skládám.

A cožkoli dobrého Lutr a jiní pobožní muži, kteréž jest Pán Bůh všemohoucí z velikého milosrdenství svého, aby se pravda od temnosti lépeji rozeznati a poznati mohla, zbuditi a crkvi své dáti ráčil, a Písmys svatejmi starého a nového Zákona též z učením Písmys apoštolskými se srovnávají, jim věřím a je za pravé mám. Jestliže jsou pak co jiného, co by se s Písmys svatejmi (nesrov-) návalo, psali, tomu nevěřím a místa nedávám; ale věřím, že mohli

*) 3 kapit. — **) 1, 10—11 a 3, 9—11.

*) 3, 11.

*) Sv. Petra epišt. I., 19—25.

*) Verš 14.

jsou oni taky jako lidé smrtelní blouditi. Však se nenaději, aby se co toho od nich bezelstně (sic!) státi mohlo.*)

Když pak dále v svém psaní toho dokládáš, že by učitelové naši se jeden s druhým u víře nesrovnávali, ale jeden proti druhým že píší: i nevím, aby ti všichni, kteréž ty tak v tom svém psaní jmenuješ, v podstatných artikulech se u víře mezi sebou srovnávat neměli. Máš-li, jakož pak máš, přečti sobě tu knihu *Catholicum orthodoxum*; tu poznáš, jak od sebe a v čem rozdílni jsou. Nebo i ty v tom psaní svým toho dokládáš, že ti všichni, kteří že by jedni proti druhým psáti měli, je jmenujíc, kdy prý z římskejší katolický o jakýmkoli artikuli disputací mívají, že vedlí sebe za jednoho člověka stojí: tehdať proti sobě nikoli bejtí nemohou.

Máme taky v té crkvi naši katolické muže pobožné, osvícené, učené a tím řádem jak za prvotní staré katolické crkve bejvalo rádně svěcené, kteří nám slovo Boží v čistotě kází, svátostmi podlí ustanovení Krista Pána posluhují, k žádnýmu jinýmu nás nevedouce nežli k tomu ukřižovanému Kristu z sv. Pavlem*) říkajíce, že nic jiného kázati neumějí, nežli toho ukřižovaného Krista.

Životein taky ctnejm ku příkladu posluchačům svejm předčí tak, aby se učení [s] životem jich srovnávalo, nemajíc život epikurejšský, pyšnej, nadutej. Není při nich ni svoboda všech rozpustilostí, hříchův sodomskejšch, říkajíce více věci zemské, tělesné nežli duchovní, více světsky hledíc panovati a všem císařům a králům rozkazovati nežli aby spasitedlným slovem Božím ovce sobě svěřené pásti a krmiti měli.

A proto my s pravdou chlubití můžeme, že všecken řád dobrej a učení pravé a zdravé oné prvotní staré katolické crkve máme a zachováváme a v té crkvi že jsme tím se upevňujeme a potvrzujeme.

Strany divův činění, toho v naší crkvi z milosti Boží nepotřebujeme. Dosti na tom máme, že učení to, v němž my staří katholišti stojíme a je z milosti Boží máme, divy od samého Krista Pána a potom od svatých apoštolův činěných potvrzeno.

Že pak u jiný crkví — jak ty o tom píšeš — se divové dějí, toho jim přejeme, za jistej důvod toho majíce, že jest ten svůdce, o němž Pán Kristus a potom svatí apoštolé předpovídali, juž přijíti musil, vejstrahu dávajíce a mluvíce to ústy svejmy svatejší, že přijdou v posledních časích učitelové bludní, sebe samy milující, vyvyšující se nade všechno, co slove Bůh, divy činíc tak, by možný bylo, i vyvolené Boží od pravdy a spasení jich odvésti usilující. Protož abychom se na paměti měli a jim se svísti nedali. A tak my na Kristu Pánu a divích jeho dosti máme a tomu svůdci, o kterémž Pán Kristus předpověděl, od pravé cesty spasení, kterouž nám všemohoucí P. Bůh z nesmírného milosrdenství svého v Kristu Pánu poznati dáti ráčil, svísti se nedáme.

A tak již budeš moci poznati, k čemu si přistoupil a co si opustil a jsou-li to tví podstatný artikule, na nichž ty tak velikou podstatu sobě podkládáš. Sklamá tebe, věř mi, omylná naděje tvá.

*) Snad měl napsati: zúmýslně.

**) I. Ke korint 1, 23 a 2. 2.

Vícejiť psáti nemohu pro žalost srdce mýho. A to co činím, proto se to děje, abych se před Bohem očistil, že sem nepominul, co na mne jest Tebe od tvého zavedení odvésti. Ostatek to Pánu Bohu poroučím. Ten dotkne-li se svědomí tvého, uzříš, cos učinil. Bůh tě naprav, a mne i všechny mí v dobrém posiluj! Amen.

Když sem toto psaní dopisoval, přišlo mi druhé psaní od tebe, z něhož jsem porozumněl, že si u JMti pana z Rožmberka na Krumlově byl a jaký rozmlouvání si z knězem Janem Jaffetem tam měl.

Příčinu přední, proč jsi od víry poznalé odpadl, kladeš zatmělost Písem svatejch, že prý bez crkve římské žádněj jim rozuměti nemůže. Nebohej Vilíme! toť jest ten falešných prorokův podvod, koho ulouditi chtějí, aby Písma svatá nejprve jemu v pochybnosti uvedli a potom i spasení našeho. Toho kdy(ž) dovedou, již netoliko římskej kněz, ale každý kacírstvo, jen kdyby mocné a slavné bylo, může takového převést, když on víceji lidem nežli Bohu věří. Též dekládáš, že ex ecclesia doctrinam et non ex doctrina ecclesiam judicandam (že z církve učení a ne z učení církve souzena býti má!) I což tehdy lidi nad Boha vystavuješ?

Tehdy ti rouhaví a ďábelští Arianové, když po Konstantinovi Velikým všecken svět téměř opanovali, mušeli bejti vera ecclesia (pravá církev)! Ba co více! Kdyby to pravda byla, tehdy židé, jenž starší ecclesii se chlubí nežli křesťané, jakož pak byla prve mezi nimi nežli mezi námi — ba i ti proklatí Turci Mahometáni podle tvé regule chtěli by bejti ecclesia, nebo oni z starého i nového Zákona svý básně v svém Alcoranu spletené mají. Ale žeť jim to nepostačuje. Protož ex doctrina, ex verbo Dei (z učení, z slova Božího) jako skrze prubinskej kamínek jejich podvody se spatřují, že nejsou ecclesia.

Vidím, že na svejch nohách nechodíš. A že si proto že si těmito dvěma řetězi od tvejš svůdcův svázán: jedno, aby o slovu Božím pochyboval, aby je tvoji tobě vykládali. A druhý, aby o tvým spasení pochyboval, což vede ad Epicuraismum et Saduceismum. Pověz mi, kdo jest epištoly sv. Pavla vykládal, když je psal a kázal zjevně čísti? Zdaliž sám o nich nepraví, řka: Jsou-li pak má psaní konu zakryta, tehdy těm jsou zakryta, kde-ž Bůh tohoto světa oslepil, aby pravdy neviděli.

A tím již psaní své zavírám a tebe napomínám, že budeš-li pilně Písma sv. a předně epištoly svatého Petra a sv. Pavla čísti, Bůh se tobě ozve. Pakli nic, vez, že tě Bůh zde časné i věčné pokutovati bude.

O crkvi pak bez níž pravíš, že žádného spasení není, jaká to crkev jest, již sem svrchu o tom psal. Měj se na duši i na těle dobře a toto mé psaní bedlivě, dobře všechno rozsoudíc, sobě přečti a žádnýmu je nevokazuj.

Dán na hradě pražským v sobotu po svatým Vavřinci [16/8]
léta 1597

Adam Slavata rukou vlastní.

Odpověď pana Viléma Slavaty na druhé psaní Jeho
milosti panu otci svému.

Služby svý se vším poslušenstvím synovským vzkazují VMti.

Urozený a můj vždycky jak prve tak i nyníčko a až do mé
smrti nejmilejší Pane, pane otče! Pán Bůh všemohoucí rač VMti,
jak tělesné zdraví, štěstí, požehnání své svaté a všecko nejlepší
dobré dáti, tak duchovně svým svatým Duchem VMt milostivě
osvítiti, abyste tu pravdu, skrze kterouž byste moci ráčili spasení
života věčného dojíti, znáti ráčili. Což VMti na Jeho svaté Milosti
zkroušeným srdcem ustavičně žádati nepřestávám.

Psaní od VMti jest mi dodáno. V němž největší podstatu
tuto býti poznávám, že VMt jakožto můj nejmilejší a laskavý pan
otec mně takovou náchylnost a lásku otcovskou ukazovati ráčíte,
o nejužitečnější mou věc, totiž o spasení duše mé se starajíc,
chtějíc mne k tomu náboženství, který za nejlepší držeti račte,
přivésti, abych jiný všecky soudíc je za bludný opovrhl, mne ot-
covsky napomínati. Z čehož VMti služebně velice a synovsky dě-
kuji. A nemohouc já takový lásky a péče VMti o mne mými po-
slušnými službami se odsloužiti — Pán Bůh všemohoucí rač ji
VMti sám milostivě vynahraditi.

Domořoval sem se jistě, že v prvnějších mejch dvouch (!)
psaních dostatečně již VMti jsem ukázal, že od poznalý pravdy
jsem neodstoupil, než od bludův k pravdě že jsem přistoupil.
Však vidím, že se toho ještě nestalo a že předce mne tím viniti
račte. Však poněvadž naději se, že skrze ta má dvoje psaní a
pravdivý toho dokázání aspoň to jsem dovedl, že mne víceji v tom
podezření míti neračte, jako bych z oumysla, někomu k libosti
aneb pro nějakou světskou libost náboženství své proměnil a tím
hříchu proti Duchu sv. se dopustil. A podle toho že na mne místo
požehnání otcovského (zlořečení) vzdávati neráčíte, tolikéž že mne
předce jako kdy prve za syna poslušného VMt znáti račte, pročez
v tomto mým psaní s pomocí Boží z druhého omylu VMt bohda
také vyvésti chci a to podle toho co mi svědomí mé ukazovati
bude, že od poznalý pravdy jsem neodstoupil a při
tom také že k římské víře a crkvi přistoupíc
k pravý katolický a apoštolský crkvi že jsem při-
stoupil. Též také i to *ex ecclesia doctrinam et non
ex doctrina ecclesiam esse judicandam* VMti to do-
kázati. A jsouc toho úmyslu trochu obšírnými slovy to učiniti, slu-
žebně prosím, že mi to laskavě vážiti a to všecko přečísti stížití sobě
neračte. Neb majíc tyto dny cestu před sebou, obávám se [že]
již mimo toto psaní VMti o tom víceji psáti na ten čas nebudu
moci, až dá-li Pán Bůh v Praze — ač jestliže u VMti ještě tak
mnoho milosti dostanu, že mne před sebe pustiti račte — dáleji
s VMti o tom bohda mluvití budu.*)

Ty argumenta, která v psaní VMti vésti a že římská crkev
catholická crkev není, dokázati chtějí račte. Kdybych je byl prve
neexaminoval a [re]solucí jejich dostatečnou neviděl, tehdy byly
by mne snad mohly v nějaký myšlení uvéstí. Než vědouc, nestalo
se toho. A poněvadž všecka ta jiná argumenta, která se proti

*) V orig. „budou“.

katolický církvi vedou, od mnohých vzácných, učených a rozumných katolických mužův skrze mnohá psaní a knih vydávání dostatečně solvována jsou — a kdo jen žádostiv je čísti, každý je dostati mohou — nevidí mi se (poněvadž já také nejsouc tak učený jako omí učeněji nežli oni to dokázati nemohu) v tomto psaní širokou na to odpověď dáti.

Neb že apoštolská a katolická církev beze všeho pochybování věřiti má ne v svatý aneb v svěťice — jak psáti ráčíte — než k nim volati, je za své přimlunce míti, k nim se postiti, kostely, kaply a oltáře jim stavěti.

Item že oběť mše sv. — v níž památka ukřižování a smrti pána a Spasitele našeho se děje a užítkové, které tou předrahou smrtí nám způsobeny jsou od Boha Otce se žádají — každodenně za živé i mrtvé dáti a Bohu Otci obětovati se má.

Item že žádný, pokud zde v tomto světě živ jest s svým ospravedlnění a jistým spasení jist dostatečně býti nemůže.

Item že tato římská katolická církev žádný dekrety neb spisy, které by proti učení Krista Pána, apoštolův a písmům sv. byly, nevydává.

Item že služebnostmi svatými řádně posluhuje.

Item že posloupnost pořádnou od sv. Petra, náměstka Kristova, až do tohoto času vždycky zachovala, ještě drží a že lid křesťanský ničemu jinému také než tomu, co jest on v epistolách a kronikách psal a ukazoval, nevyučuje.

Item že taková poctivost papeži, která se jemu děje jakožto po sv. Petru, náměstku Kristovu, ne jako stvořiteli — neb taková se jemu nečiní — než jako stvoření a ne jako osobě než jakožto jeho ouřadu a tý osobě, kterou on (re)presentýruje, od každého křesťana činiti se má.

It. že tato římská katolická církev Zákon Páně nikdy v ničemž nezfalšovala, jinej nesložila, na ustanoveních a příkázáních svých víceji nežli na příkázáních Božích nezakládá a tak že to pověření Krista Pána o fariseích a zákonících na ni nikterakž se netrefuje.

Item, že ženiti se a stavu manželského užívati, žádnýmu nezbraňuje — neb kdo sám čeho se odřekne, bez další záповědi to zachovati má. — Než kněží že neženatí a v čistotě zustávají mají. Tolikéž že pokrmův od Boha daných střídme užívati nepovídají, než že v jistý čas křesťané se postiti a od některých pokrmů zdržovati [se] mají. Pročez že ta řeč sv. Pavla k Timoteovi na ně nikoliv se nevztahuje, než na ty kacíře, kteří hned tehdaž povstávali totiž na Marcionisty, Encratici, Pelagesiany a Manichaey, kteří stav manželský a pokrmy potupovali, jako by ne od Boha než od ďábla pocházely. A tak apoštol církev katolickou římskou, aby od takových se varovali, vystřihá.

Item že spasení svý na žádným smrtným člověku nežli na samým a v samým Kristu Pánu zakládá a kdo jináče praví, že velice ji krivdu činí.

Tyto všechny artykule a mnohý jiný, o kterých VMt v psaní svém zmínky činiti neračte, že každéj člověk, kterej pravý křesťan a katolickým jmenován býti chce, držeti, jim věřiti a je zachovávatí má, dostatečně z starýho i novýho Zákona, že všech Písem

sv. a ze všech psaních Otců svatých a že jak z apoštolův tak po nich vždycky až do tohoto času tak věreno a držáno bylo, dostatečnými důvody se prokazuje.

A poněvadž VMt. nyníčko mnohými jinými starostmi a pracemi zaneprázdnění bejtí ráčíte, nemajíc na ten čas chvíle velký spisy a knihy o těch věcech čísti, račte tu nevelkou knížku Enchiridion contraversiarum P. Francisci Costeri — jest česká i německá — aneb tu Enitiotheca Bryllenkastlern Petri Michaeli*) sobě přečísti. A jistě kdožkoli sobě, kteroužkoli z nich**) [se] zdravým oumyslem, odloží na stranu všeliké náchylnosti a zášti, přečte a uváží, ten s pomocí Boží snadno pravdu pozná. A že ta učení, která těchto let jiná a jiná povstávají, jsou nová, bludná a neobyčejná a ta jejich argumenta, který proti těmto artykulům katolické církve vedou, že jsou zlá a nedůvodná, [z]řetelně to najde a uhlídá. A tu obzvláště nechť se to soudí, že žádný z těch authorů něco svýho, novýho, neobyčejnýho a co by svým rozumem a vtipem sám sobě vymyslíl — tak jakž obyčej všech těch nových oltářův jest — nepíše a neukazuje a Pisma sv. podle svého smyslu nevykládá, než to toliko vede — jakž všickni katoliští ve všech jejich psaních obyčej zachovávají — co vždycky od apoštolův až do tohoto času všudy, kde se jen křesťanská víra počala ode všech, kteří jen katoliští se nazývají, věreno a držáno bylo a jest. Naproti pak tomu jak tito noví sektáři písmysv. svatými, písmysv. Otcův sv. a ovšem pak posloupnosti že vždycky od apoštolův až do této chvíle tak věreno bylo, bludy své mnohý prokázati moci budou. Zjevně a zřetelně proti všem Písmům sv. a proti starožitný a svatý katolický římský církvi píší a učí (zvláště pak) že jest církev sv. pobloudila a že jest neviditelná.

Že světští mají kněží světiti, je i jiné duchovní věci spravovati.

Že člověk svobodné vůle nemá a že Bůh tak zlého jako dobrého jest přívod a příčina.

Item že nejsou než dvě Svátosti a že žádné moci nemají.

Item že není možná věc, čistotu zachovati.

Že dítě skřtěné, jestli umře prve nežli rozumu došlo, bude zatraceno.

Že mše svatosvatá jest ohavnost.

Item že mítí a chovati znamení kříže sv. a umučení Božího i jinejch [vy]volenejch Božích, jest modlářství.

It. že klaněti se Tělu a Krvi Páně jest hřích a ohavné modlářství.

It. že pátky a svátky zachová[va]ti není věc křesťanská.

Ty a jiný mnohý bludy učí, což kdyby je jeden na váhu vzal a s Písmy sv. a učením Otcův svatých a starožitnou sv. katolickou církví je srovnával, našel by to, že tak apoštolé a po nich vždycky všudy všickni křesťané smyslili [smýšleli] a učili. Jistě jistě splejvalo by to učení jejich a nezůstalo by na váze, anižby to nikoliv v pravdě dokázati nemohli.

A nechť se také při tom i toho pováží, jak jsou oni v těchto artykulích svorní a jestliže jednomyslně všickni o nich smýšlí.

*) Orig. má sebe. — **) Polemické knihy blíže neznámé.

Netreba mi o tom vypisovati, všem to věc příliš zjevna a patrna jest. Aby pak ve všech jiných artykulích jednomyslni byli, tehdy v tom samém artykuli: Hoc est corpus meum (To jest tělo mé) velice sobě odporní jsou. A každý se domnívá, že lépeji než druhý jemu rozumí a jej vykládá. A nemůže jen jeden zdравej vejkład toho býti! A co pak jak v jiných podstatných artykulích sobě odporní jsou!

Neb že jsem já v prvnějším mým psaní VMti psal, že při disputacích všickni při sobě stojí a proti katolické víře se postavují, z toho nevidí mi se, aby to šlo, jako by oni spolu svorní byli. Neb sice tím způsobem mohlo by se říci, Turci, Židé, Ariani, Novokřtenci a všickni pohané a kacíři na odpor katolické, římské víře jsou, tehdy jsou spolu jednomyslní, non sequitur (nejde to z toho). A jsouc třebas jen o tom artikuli: De coena Domini (O večeři Páně) tak sobě odporní, tehdy jistě nemohou jednomyslní se nazývati: neb qui unicus simul et omnium redditurus (Kdo v jednom vinen jest, vším se vinen dává). A nejsou tak daleko po všech končinách zemí a krajinách rozptýleni, aby chtějí jednomyslni býti nemohli sobě psáti a se srovnati. Neb to špatná ración [ratio] (příčina) jest, kterouž mi onehdy jeden správce bratrský odbýti chtěl, že poněvadž ne jednoho času a ne v jedné krajině proti katolické víře kázati počali, není věc divná, jestliže spolu ve všem [se] nesrovnávají.

Jeden jest Duch sv. a Duch pravdy! Jestli že od toho poslání jsou, tehdy nemohli jsou než pravdě a jednomyslnosti se naučiti a ji kázati a jiný učiti. Pakli že to nečiní, tehdy od jakýho Ducha poslání jsou? Nechtě to rozsoudí, poněvadž apoštol k Korintským zjevně praví, že Bůh není Bůh roztržitosti, ale pokoje.*) A proto slove Církev svatá, že při obcování jedné víry trvá.

Katolická pak římská církev všudy ve všech končinách země a dosti rozdílných a dalekých rozšířena a rozptýlena jsouc, nalezá-li se kdo mezi nimi mezi tak mnohými a tak dalekými, který by v nejmenším puntíku při artykulích víry křesťanské s druhým [se] nesrovnával a jeden proti druhému psal? Nenalézá se toho. A tolikéž ne v jedné krajině učiti počali, než v dalekých a rozdílných krajinách víru vštíplí, ji rozmnožili a pohanství zapudili. A protož to slove jednomyslnost. A to bedlivě při tom také souditi se musí, že Bůh všemohoucí s pouhého svého svého milosrdenství kdykoliv který pohany na víru křesťanskou chtěl obrátiti, vždycky to způsobil, aby nejprve ne kacířství než pravdu jistou, apoštolskou víru přijali a jí vyučeni byli a že nejprve mezi všemi pohany katolická římská víra jakožto pravá křesťanská a apoštolská jest počata. Psaní všech sv. Otcův, všecky historie a všecky annalia dosti vysvědčují.

Než naproti tomu aby tito noví sektáři, některý pohanstvo nejprve na víru svou obrátiti měli, nikoliv toho nedokáží. To sice bez dokazování se vidí, že jsouce katolišti od církve odpadli, svůj nový učení zarazili a všelijak se o to usiluje, aby katolický od zdravého učení k svým bludům svěsti mohli a ne aby křesťanskou víru vzdělávali a pohanstvo k ní obraceli.

*) I., 14, 33.

Že pak ti noví sektáři žádných pořádných kněží nemají, zdalíž se to dostatečně neproказuje, neb ve všech věcech kdo čeho nemá, jinému to dáti nemůže a jakž v světských věcech král krále, kníže jiný kníže, hrabě jiný hrabě, pán pána, zeman zemana učiniti a jemu takový titul jako sám má dáti nemůže, nemajíce to v své moci. Než jsouc ta moc vyššímu než on jest zachována, tak také v duchovních věcech žádný kněz prostý druhého na kněžství ordinovati nemůže, samému biskupovi jakožto vrchním pastýřům crkve jsouc ta věc dána. A jakž apoštol sv. Pavel pověděl:*) všeliká moc zhůry pochází. Bůh Otec Syna svého jednorozeného na kněžství ordinoval a jeho za pastýře a správce crkvi své postavil. Kristus Pán majíc tu moc s hůry sobě danou a apoštolům svým za pastýře Crkvi je postavíc, jim ji také dal tak jakž jim pověděl:**) jako mne Bůh Otec poslal, tak i já posílám Vás. A apoštolé s tou mocí jiný také ordinovali, jakž z skutků apoštolských a z epištol sv. Pavla***) zřetelně se to vidí. A tak posloupně od nich až do tohoto času v crkvi svaté vždycky tím a ne jiným způsobem kněží řádně svěceni jsou. A nikde se toho neukáže od akademích [! akademií], universitách a světských vrchnostech a lidí kněží kdy v crkvi sv. svěceni byli. A ovšem z Písem sv. a učitelův křesťanských, aby tím způsobem ordinování býti měli a aby tak svěcení řádní kněží slouiti měli! Nikoliv, to se neprokáže. Aneb jak nyní mnoho jsouc třeba řemeslníci a něco málo v Písmích sv. přeberouc hned znamenití theologové býti a jiný učiti chtějí a domnívají se, když jen ruce na ně vzkládány jsou, že hned oni Ducha sv. přijali a kněžství býti mohou, nesoudíc to, jestliže ti kteří jim takovou moc dáti chtějí, řádně posláni jsou a jestliže sami tu moc mají takovýou řady rozdávat. A protož nejsouc řádně na kněžstvo posvěcení a nemohouc řádní kněží jmenováni býti, jak tehdy řádně služebnostmi svatými sloužiti a jiné je účastna činiti mohou?

Pro kteroužto příčinu že jsem já k katolický římské víře přistoupil, tím sem se nikoliv od účasti posledního křtu Krista Pána a Spasitele našeho neodloučil, nýbrž tou příčinou jsem velice hnut byl, abych jiných náboženství nechaje, k této crkvi se připojil: tak abych od nich — jakožto od těch, kteří od Krista Pána a apoštolův posloupně až do tohoto času tu moc řádně sobě danou mají, řádně a mé duši užitečně té Velebné Svátosti užívati a ji účasten býti mohl. Neb i bez toho o nich se to raději může říci, že oni křtu Krista Pána účastni se nečiní,†) poněvadž ne v předrahém vylití Krve Jeho svaté než v kalichu a pití vína křtu Krista Pána zakládají.

Račte také při tom i to posouditi, o kterých smýšleno býti může, že řádně tu Velebnou Svátost užívají? O těch-li, kteří prostě podle slov Kristových pravý Tělo a pravou Krev Páně přijímají čili o těch, kteří podle svého rozumu to vykládají, žádnou podstatu nežli samý význam toliko v tom býti věří? A kteří tak věří a učí, ráčíte o tom dobře věděti.

Než to sice smýšlím, že VMt. při tom nejvíce uvažuje, že katolišti pod jednou podávají a Kristus Pán že jest pod obojí

*) K Řím. 13, 1. — **) sv. Jan 20, 21. — ***) K Timot. I., 4, 14; Skut. ap. 6, 6. — †) t. j. podobojí.

apoštolům podával. Ach, což nyníčko mnohým v těchto krajinách se zdá, že tímto samým katolickou římskou víru přemohou; jako by ona proti slovům a ustanovení Kristovým jináče nařizovati a učití měla. Ale nechť taková trochu s lepším to rozsoudí a lépeji rozumu těch slov a užívání jejich vyhledávají. V pravdě nenaleznou to, aby kde v Písmích sv. aneb v psaních Otcův svatých a ovšem těmito slovy a ustanovením Kristovým pod nějakým hříchem se to zapovídalo, aby křesťané kdy chtějí nemohli pod jednou nebo pod obojí [spůsobou] přijímati. Než to se zřetelně vidí, že ve všech Písmích sv. a zvláště v evangelium sv. Jana, co se koliv těm dvěma částkám přivlastňuje, ta i nejiná vlastnost jedny částce se připisuje. A to se dostatečně s Písem Otců sv. a z ustanovení církevních prokáže, že hned za časů apoštolův a potom vždycky až tohoto času — aneb do tého času, jak za Husa nejprv ta rozepte aneb to nové učení na světlo přišlo — v crkvi svaté v některých místech a některým pod jednou a někdy pod vobojí se přisluhovalo. A protož nemohouc crkev v takových věcech, který pod hříchem proměňovati není (nyní) zapovídá, dispensovati, že jest ona jakožto ta, která blouditi nemůže, a co činí, to z vnuknutí Ducha sv. činí, majíc ji každý jako slova Božího poslouchati, za mnohými a hodnými příčinami — zvláště pak aby katolická římská crkev od jiných kacířství a nových sekt rozeznána býti mohla tak jakž i za času kacířů Manicheů se stalo, aby od nich přiznání býti mohli, crkev sv. pod obojí katolickým posluhovati nařídila — to aby v crkvi sv. kněží lidem pod jednou přisluhovati rádně naříditi mohla, dostatečnými argumenty a důvody se prokazuje.

A poněvadž nyníčko zvláště v těchto zemích tak veliká rozepte o ten artykul jest, služebně VMt prosím, račte sobě trochu o tom tu knížku Henrici Blyssemi*) přečísti. Z ní račte dostatečně moci porozuměti, jaký jest v crkvi sv. vždycky té Velebnosti svaté užívání obyčej byl. A argumenta, která odporná strana proti tomu vede, jejich dostatečnou solutii také ráčíte uhlídati, a jak ta rozepte že nemá než pod obojí přisluhováno býti, v nově povstala a jaký veliký různice, války, roztržitosti skrze to pošly a jak mnohý rozdílný sekty a náboženství pod tím jménem vznikly, račte to také [z]řetelně poznati.

Ráčte v psaní VMt to dokládati, že má se také na to hleděti, který učení z životy neb s obcováním dobrým se srovnává; ale račte dobře věditi, že by nejcnostněji a nejpobožněji živ byl a víry pravý neměl, tehdy že k spasení to prospěti nemůže, jakž zjevně apoštol sv. Pavel praví, že bez víry není možné líbiti se Bohu! Sice některý tyto nové sekty a zvláště Boleslavští, jichž já víceji než jiných povědom jsem — nevím, jak jináče je jmenovati, poněvadž tím jménem, odkud původ svůj mají, nechtějí jmenování býti — jistě mnozí cnostně a pobožně životy své vedou. A naproti tomu v crkvi katolický římský mnozí zlého a velice bezbožného obcování jsou; ale tím aby jejich učení zlé býti mělo,

) Blissem, Blissemius Jindřich (1526, † 1586 21/4 ve Štýr. Hradci), jezuíta a kazatel cis. rodiny, též v Praze známý jako rektor kolleje. Slavata ukazuje k jeho spisu: Tractatus de uno geminoque sacrae Eucharistiae Synaxeos salubriter percipiendae ritu et usu (1585).

to neprokazují, neb nikde v žádném učení neb v spisích jejich to se nenalezne, aby bezbožnostem a nějakým rozpustilostem vůli dávali. Než kdo zle činí, tomu zle — a Kristus Pán zjevně to pověděl, aby ne na životy a obcování, ale na učení jejich šetríno bylo. A s tím se vším jistě mezi katolickými mnoho dobrých a pobožných lidí se najde, kteří svým dobrým obcováním nižádnému napřed nedají, anobrž všichni svatí a mučedníci Boží zdaliž v tyto crkvi životy své neskonali?

A na druhý straně ne všichni také pobožní nazváni bejtí mohou. Všudy koukol mezi pšenící. A mně se jistě zdá, že mezi těmi nynějšími novými sektami žádný téměř cnostněji, tišeji a lépeji životy své nevedou jako Novokřtenci; však když učení jejich bludné jest, co jest do jejich dobrého obcování! Jakž sv. Augustin pěkně o tom píše, že by jak jeden všelijaký dobrý skutek činil anobrž pro jméno Krista Pána smrt podstoupil a jestli že by v crkvi svaté katolické oudem nebyl, tehdy že jemu to k spasení nic neprospívá. A zdaliž hodnověrné historie dostatečně nám to nesvědčí, jaký zlý a bezbožný životův svých skončení větší díl těch kacírův a novotných sektářův, kteří od crkve sv. odpadli, vzali. Nechci pro krátkost psaní mnoho nyníčko o tom vypisovati.

Těž také zjevně v historiích se to spatruje, jak téměř vždycky, když která krajina a který národ od katolický římský víry odpadl a jiný, nový učení následovati počal, jaká pokuta Boží za tím šla a jaký války, různice a krve prolévání za tím následovaly. A nechajíc jiných království a krajín na straně, zdravě to u sebe uvažujíc, vidí se, kterak toto království, které prve v tak veliké slávě a vážnosti bylo, nyní k takovému zlehčení přichází! A že jiná příčina toho není, než že jsme se slépějův, jednoty a svornosti předkův našich spustili! Neb co se čím nabejvá, tím také zachováno bejvá.

A poněvadž concordia parvae res crescunt et contra — zvláště pak svornosti jedné víry a náboženství jakž sv. Augustin praví, že mezi těmi nemohou býti pevní svazkové pokoje, mezi kterými jsou o náboženství hádky a rozbroje — snadno se srozumívá, jaká jest příčina rozmnožení a vzdělání našich předkův byla a jaká jest zhouby a zahynutí našeho.

Taktéž jest toho — buď bohu žel — rod náš něco pokusil a dejž Bože, aby jen ne časným neštěstím přestáno bylo a aby nevědomost mnohých věčně omluvu svou mítí mohla.

Jestli že mezi těmi novými sektáři někteří rozumní a učení muži se nacházejí, jistě mezi katolickými na jednoho z nich sto i více, jestli že ne učenějších aspoň tak učených a rozumných mužův se najde.

Že pak i ti novotní sektáři žádných divův činění praví se nepotřebovati, snadná vejmluva. Neb následují obecného přísloví: Kdo co mítí nemůže, o to hlavy nelam. Než nechť bedlivě to každý pováží, jestli že víra křesťanská vždycky skrze divy činění mezi pohany a všudy se nevšípovala a skrze ty potom nerozmáhala. V starém Zákoně příkladův dosti máme. V novém Zákoně Kristus Pán divy činiti ráčil, apoštolé náměstkové jeho tolikéž a po nich v crkvi sv. mnozí jiní svatí lidé za živobyti svého

i po smrti těla jejich. A ještě až posavád v crkvi sv. katolické v mnohých místech často velicí divové se činí a vídají. A to všecko se děje pro větší vzdělání a utvrzení pravého a sv. učení a k tomu pro dokázání svatého v té crkvi obcování a aby ukázáno bylo, že jest to pravá Kristova a apoštolská crkev, ve všem se s ní srovnávajíc. — Což nemohouce odporná strana toho dověsti, jaký znamení svatosti při nich jest, snadno to znáti každému dávají.

To povědění apoštola sv. Pavla, které v psaní VMt citírovati ráčíte, jistě velice se na tyto novotný sektáře trefuje, kdež apoštol k Galatům píše, některým tuze domlouvá, že jsou se od něho a učení jeho tak lechce a příliš brzo dali odvésti, do jiného evangelium totiž starý učení opustíce k novému přistoupili. A dále říká: ačkoliv bychom nebo my nebo anjel z nebe — a aby vědno bylo, že to s dobrým uvážením promluvil, podruhé to opakuje — říká: Bude-li k Vám kdo co kázati mimo to, co jste prve přijali, buď prokletý.*) Jestliže tehdy tito novotní sektáři to pravý učení, který od apostolův poslušně až do tohoto času přijali, zachovávají a učí čili novotný a vymyšlený bludy přijali, každý rozumný nechť to rozsoudí. A protož apoštol sv. učí všecky křesťany, aby toho šetrili, že nikda jest věc náležitá nebyla, není a nikdy nebude, něco nového kázati mimo to, což jsou přijali.

A nechť také každý bedlivě tato slova apoštola sv. Pavla u sebe rozvažuje, na koho se trefují, kdež Timothea napomíná říká:**) O Timothee, složených věcí u sebe ostříhej, varuj se bezbožných novot, slov a odporův pod falešným jménem umění, kteréžto někteří libující od víry odpadli. Pod jménem Tymothea všecku crkev sv. míníc praví: složených věcí ostříhej, totiž: To cos přijal a ne co si vymyslíl, ne které máš o své ujmě, ale které máš z obecného sobě odvedení, jichžto ty nemáš býti původem, ustanovněm aneb vůdcem, ale strážným, následovníkem a dochůdcem. Nepraví: Varuj se starožitností aneb starodávností, ale: Varuj se novot slov, to jest nového učení, nových smyslův, který starodávnosti a starobylosti jsou na odpor.

Dále říká apoštol: a odporův pod falešným jménem umění, kteréž jistě nikde jinde než při učení kacířským těch nových sekt se nachází, poněvadž nikda žádná nová sekta a kacířství se nevypřejstilo, které by pod zvláštním jménem, v jistém místě a jistého času se neukázalo. A tak každý z nich na své hlavě všecko zakládajíc, neumělost uměním, mrákotu jasností a temností světlem jmenují a nazývají. Katolíkův pak pravých ten vlastní obyčej jest, složených u sebe od sv. Otcův věcí sobě poručených pilně ostříhati, bludné novoty tupiti a podle naučení apoštola toho klnouti, kdo by jiného [= jinému] mimo to, co jest přijato, učil; poněvadž nemáme jak my chceme, za sebou náboženství potahovati a vésti, ale kudy ono nás vede, tudy máme ho následovati a za ním jíti. A tak katolické vše obyčejné učení jest to, které skrze obzvláštní všech věkův poslušnost neposkvřněným odvozováním trvá a až na věky trvati bude, velmi pilně toho šetríc, aby se obecnosti, co všudy starodávností, co vždycky s jednomyslností, co ode všech

*) 1, 8. — **) I. 6, 20—21.

věřeno a držáno bylo, drželi — a to právě slove catholicum (obecný).

Že pak catholická víra nazývá se římská, ne proto to se děje, jako by ona k místu přivázána byla, než že do toho města nejprve náměstek Krista Pána sv. Petr z Antiochie stolicí svou přenesl a crkev svatou tu vstúpil a potom vždycky posloupně až do tohoto času náměstkové aneb vicarii Christi et ipsius divi Petri (náměstkové Kristovi a jeho sv. Petra) jsou následovali a slouli pontifices romani (papežové římsí), ačkoliv ne vždycky stolicí svou v Římě měli, však proto titul a jméno nestratili. Jakož i římský císař nejsouc bytě v Římě, předce jméno proto drží. Sv. Augustin mezi jinými příčinami, proč v katolický římský víře zůstává, pěkně o tom praví: Me detinet in Ecclesia continua succesio Pontificum (mne zdržuje v církvi ustavičná posloupnost papežův).

A jistě bedlivě to také každý povážiti má, že všickni apoštolé crkev svatou v rozdílných místech vstúpili a evangelium sv. rozhlásili, avšak téměř ta všechna místa vyhlazena jsou, v žádném ta víra vstúpená nesetrvala. Samý to místo, kde sv. Petr crkev svou vstúpil, crkev tu svatou, apoštolskou beze všeho poskvrnění zachovala, neb nikde se to nenalezne, aby od časů sv. Petra až do tohoto crkev římská v nějaký kacířství a bludy upadnouti měla. A protož právě se tu povědění Krista Pána naplnilo, kdež k Petrovi*) řekl, že za něho Boha Otce prosil, aby víra jeho nikdy nezahynula.

A tak proto catholická crkev římská slove, že jest od apoštolův až do tohoto času v čistotě vždycky církev sv. apoštolskou a učení jejich zachovala a že nic jiného neučí a nevěří než co vždycky všichni všudy katholíci a křesťané věřili a učili. Neb ačkoliv mnohdykrátě mnohá kacířství v městě Římě povstala, však crkev ta od apoštola sv. Petra vstúpená vždycky neposkvrněna zůstávala.

Že ti, kteří od crkve katolické odpadli, k žádný téměř z tý nový sektě obzvláště se znáti nechtějí, není divu. Neb jak k jedný se znáti budou, tehdy to poznají, že ty vlastnosti, které catholická crkev míti má, k ní se vztahovati nemohou, poněvadž žádný těch nových sektářův učení vždycky, všudy a ode všech věřeno a držáno nebylo.

A věric VMt, můj nejmilejší pane otče, tak jak psáti ráčíte tomu všemu, co v Zákoně starým i novým a ve všech Písmích sv. psáno jest, tehdy jistě pravým katholíkem římským býti ráčíte, poněvadž crkev římská nic naprosto proti Písmům svatým nevěří a neučí. Ale bojím se, že vždy některého z těch nových sektářův učení a vejkladu následovati [ráčíte], a jak oni podle svého rozumu Písma sv. vykládají, tak tomu věřiti ráčíte. A kdo čímu učení zvláště pak novému povoluje, tehdy jeho učení a náboženství [nejisté] býti, jistě znáti se musí.

A tak mně se vidí, že jsem již dosti zjevně těmito důvody a Písmu sv. to prokázal, že jsem od poznalý pravdy neodstoupil, než od poznalých bludův že jsem k pravdě přistoupil. Též také

*) Luk. 22. 32.

i to že římská církev ta pravá katolická a apoštolská církev a víra jest.

Jestli že pak tímto ještě VMti za dosti jsem neučinil, aby pak na těch důvodech někdo přestat nechtěl, zdaliž všechna stvoření nebeská, zemská i pekelná, že to tak jest, svědectví tomu dostatečně nevydávají? Neb chceme-li vzhůru do nebe pohlédnouti, všichni svatí, kteří po Kristu Pánu životy své skonali, všichni mučedníci boží, — jichž posloupně pořád samých papežův 33 bylo — a všichni o kterých jen svědectví to máme, že svatí zde zemřeli, zdali všichni ti v katolický římský víře životy své neskonali? Naproti tomu pohledme do pekla, kteří tam věčné muky okoušejí? židé nevěřící, pohané, Turci a s nimi všichni kacíři, kteří církvi se protivili — jistě žádný jiný [církvi] než katolický, římský, poněvadž nikde v historiích se nenajde, aby ti noví sektáři který pohanstvo neb židovstvo na víru křesťanskou obrátili aneb který kacířstvo [v] církvi sv. vyhladiti měli.

Obrátíme se k zemským těmto věcem. Když pohanstvo v kterémkoli království, krajině a místě na víru křesťanskou obráceno bylo, kterou víru přijali? Římskou, katolickou — většinou jich téměř jsouc v Římě svěcení, z Říma poslání a římskou víru jakožto katolickou a apoštolskou všecky učíce. Papežové aneb náměstkové Kristovi, kteří od sv. Petra až do tohoto času posloupně církvi sv. představení byli, mezi nimiž tak veliký počet mučedníkův Božích a svatých lidí bylo, a při tom všichni ve všech krajinách biskupové, kněží a učitelé křesťanští jakou víru jsou učili? Katolickou římskou! Císařové, králové, knížata a jiný monarchie*) víru křesťanskou nejprve přijavše, jakou víru jsou drželi a k jaký poddaný své vedli? Jistě jinou než tuto pravou, katolickou, římskou, která až podnes v čistotě trvá a až na věky trvati bude (podle zaslíbení Kristova, že ani brány pekelné ...) to jest lži, bludové, ač se o to, aby se do ní vebrali, pokoušeti budou, ji nepřemohou a proti ní neostojí.

Čtouc jeden v historiích kolik z vejchodních krajin Theodosiů, kolik z západních Carolů, kolik Eduardů z Engelandu, Ludvíků z Frankrejsku, Hermingaldů z Hispanie, Henriců z saské země, Venceslavů z této naší České země, Leopoldů z Rakous, Stephanů z Uher*) se nachází, kteří všichni tuto katolickou římskou jakožto pravou Kristovou a apoštolskou církev věřili, drželi a jiný k ní přidrželi a vedli! A kdekoli jeden se obrátí, všelijaká stará stavení, tabule, napsání, monumenta (pohřby) ovšem pak kostely, kapli, oltáře, kláštery, pravá všelijaká stará ustanovení duchovní i světský, všechno napořád svědectví tomu vydává, že jsou naši předkové jinou víru nedrželi než tuto katolickou, římskou.

A protož že jsem já k té pravé katolické a apoštolské víře a církvi, v níž všichni svatí, všichni mučedníci Boží a všichni téměř předkové moji životy své svaté a pobožné skonali, přistoupil a těch novotných sektářův bludy, kteří na své hlavě učení své

*) sic! = monarchové.

*) Theodosius Veliký 379—395; Karel tak ř. Veliký; Eduard řeč. Vyznávač 1042—1066; Ludvík sv.; Hermenegild jako odpůrce arianismu v Tarragoně odpraven r. 585. Církev koná jeho památku 13. dubna; ostatní známi.

zakládají a podlí svýho rozumu, jak chtějí Písma sv. vykládají a mnozí neumějící sami svý bludy aneb svý učení dobře zastávat a slyšíc o jiným novým učení, že v něm mnoho vtipných a učení lidí jest, k němu se připojují, aby skrze ně fedrování a bludy jejich zastaveny býti mohly a s tím se vším nechtějí tak jmenování býti, nýbrž mnozí do velkého svázení chtěli by se na odpor postaviti, že oni toho náboženství nejsou, poněvadž jmeno samo to jednoho hanbí, ovšem pak učení a vždy pod tím knihy jejich čtou, chtějíc svý náboženství zastávat, jejich argumenta užívají; pročez že jsem já taková nová, bludná a nedůvodná učení opustil, kdo rozumný může mne v tom za zlý míti, poněvadž jisté bludy a pravdu vidouc, nechtíc pro nějaký ostejchání lidí neb světských věcí pravdu přijíti než v bludích zustávati, nemohl bych než proti svému svědomí a proti Duchu sv. hrozně hřešiti. Ale ať tak přílišným dlouhým psaním VMt nezanepřázdňuji, musím ještě zmínku o tom učiniti, poněvadž v psaní VMti k tomu povoliti chtějí neráčíte, že každý spasení svého vyhledávající z Crkve sv. učení a ne z učení crkev svatou souditi má.

Bůh všemohoucí jakž v světských věcech to naříditi ráčil, že všechna řemesla i umění svá pravidla mají, jimiž se, aby nechybovaly, spravují: tak ovšem v duchovních věcech — kdež na pravém smyslu a na výkladu písem spasení duší našich záleží, poněvadž žádný smrtedlný člověk sám od sebe a za sebe před Bohem říci a slibiti nemůže, že by bez obzvláštního zaslíbení božího v vykládání a v místu dávání Písmům poblouditi nemohl a velmi vysoce musil by ten o sobě smejšleti, který by bez učitelův, bez vůdcův a bez crkve Písma sv. vykládati se pokoušel a chtěl — pročez nařídil Bůh také tu pravé pravidlo, učiníc skrze Syna svého jednorozeného takové zaslíbení a obdarování samé crkvi sv. tak že ti, kteří bez crkve a jako pravidlo a vůdce Písma sv. vykládají, nemohou než odporni sobě býti a v rozličné bludy upadati, poněvadž Písmo sv. pro hlubokost jeho ne v jednom a jednostejným smyslu bejvá ode všech pochopeno. Nýbrž jedna [=u] samá [ou] řeč, jakž nahoře jsem dotekl, jinak jeden a jinak jinej vykládá takže mnohdykrát quod capita tot sensus (kolik hlav tolik smyslův).

Musí tehdy, aby prorocký a apoštolský smysl Písma sv. v cele byl zachován, vedle odvedení a vykládání církve sv. býti spravován. A kdyby toho nebylo, jak by mnohdykrát těžko bylo catholický crkvi Písmo svatými samými toliká mnohá kacířství přemáhati, nechajíc jiných příkladův na stranu. Ráčíte to z tohoto samého příkladu, z kacířství Arianova, o kterémž v psaní VMt také zmínku činiti ráčíte, moci porozuměti; neb jistě nesmyslné, aby který kacířstvo víceji se rozmohlo déleji trvalo jako to.

Když tedy on tak svými jedovatými bludy bez mála všekren svět byl nakazil, těžko mu bylo Písmo svatými toliko od-pírati. Nebo on je také na svou stranu vedl a táhl. A nedostávalo mu se učených, dovtipných a vejmluvných mužův, kteří při něm také stali; nýbrž, jakž se o tom čte, nejprve samého císaře*) do svých tenat vpravivše a při tom všecky také přednější císařství

*) Konstantin i Konstantius.

římského pány a větší díl latinského jazyku biskupy — tak veliký počet jich byl, tak podobný k pravdě svý bludný učení činili, tak mnohá Pisma přivozovali (však jak i nyníjších sektářův obyčej jest, novým a převráceným způsobem vyložena) že jistě to veliké jejich spiknutí těžký bylo zkaziti. Jak jsou tehdy katolíští tehdaž čistotu svou zachovati mohli? Nic jináče, než kdokoliv byl pravým milovníkem a ctitelem Pána Krista, starou víru novotné nevěře předkládající, žádnou poškvřnou toho jedovatého bludu nebyl jest zpřízněn. A tak dobře a svatě založenou a stvrzenou starobylosť skrze zlobivou a chytrou novotu podvrátiti, svatých předkův nařízení rušiti, nálezy a uznání[mi] svatých Otcův opovrci, svolení a snešení starších přestoupiti, nikoliv nedopustili, následující v tom svých předkův svatých a mučedníkův božích.

Což když nyníčko každý žádostivý svého spasení bedlivě těch předkův svých šlépějí následovati bude, tehdy snadno s pomocí Boží od novotné nevěry k starodávné víře, od novotné slepoty k starožitnému světlu přiveden bude. Neb sice nechť jeden čte spisy a knihy všech kacířův, kteří za apoštolův a po nich až do tohoto času byli, uhlídá v nich nesčíslnou hromadu příkladův, an skoro všecko nového neb starého Zákona řečí barveno a líčeno jest; a nic téměř z svých nálezků a ustanovení na jevo nevynášejí, čehož by řečmi Pisma sv barviti a obalovati neusilovali.

A pro tu příčinu tím víceji jich se obávati a varovati sluší, čím skrytěji se pod stínem Zákona božího tají, vědouc oni o tom dobře, že sice bludové jejich žádnému by se nelíbily a že by žádný jich nepřijal.

A an se právě na ně vztahuje, co Spasitel náš Kristus Pán ohlašuje, vystříhají nás od falešných prorokův, kteří přicházejí v rouše ovčím, skrze což jinýho se nevyznamenává než prorocká a apoštolská Pisma. A ovoce jejich jest slova Pisma sv. přivozovati, je vykládati, nimi se chlubit, je souditi a jak se jim líbí, vejpověď z něho činiti. A skrze to tehdaž bezbožné novoty jejich se zjevují, vědouc an se otcovské meze přenášejí, víra katolická se potlačuje a církevní učení se rozptyluje. A o takových apoštolův k Korintským píše pravíc, že se proměňují v apoštoly Kristovy.*) Neb jako apoštolé přinášeli příklady z Zákona Božího, přivozovali důvody z žalmův, předkládali řeči prorocké, tak tolikéž všecko že oni činí. Ale naposledy vidouc jeden ovoce jejich, jak oni jedno stejná Pisma nejedno stejným způsobem vykládají, tehdy snadně pravý apoštolé od apoštolův falešných rozeznati moci bude, nepochybně o tom smýšlíc, že skrze takový, kteří proti Crkvi katolické apoštolská neb prorocká Pisma přivozují, ďábel sám mluví, jakož i hlavu první církve Krista Pána Pismy sv. pokoušeti se nestyděl. A jakož tehdaž uvedše Spasitele našeho na vrch chrámu pokoušel Krista Pána, pravíc jsi-li Syn Boží —*) tak ještě k vyvoleným Božím, kteří v církvi katolické, římský postavení jsou mluví: Chce-li kdo z vás spasen býti a do života věčného vstíti, spusť se dolů! Totižto této vysokosti církve katolické, která také chrámem božím jest, učení a od vedení

*) II. 11, 13.

*) Mat. 4., 3.

odpuštění [= opustí] A hned křičí: nebo psáno jest . . . ! A bez meškání tisíc svědectví, tisíc příkladův, tisíc důvodův — však všecko v nově a cizoložné — ze všech Pisem sv. přivozuje.

Nad to skrze své nástroje nešetrný a neopatrný lid svými novými sliby svozuje a oklamává, smějíc říkati, že v tom jejich zboru neb v tý jejich jednotě jest zjevná pravda, čisté slovo boží a obzvláštní nějaká milost jeho svatá takže ti toliko, kteří k počtům jejich náleží, spasení býti mohou, ne jináče než jakoby anjelskými rukami nošení byli, aby nikdy nemohli o kamen nohy své uraziti.

A tím způsobem praví, [že] podobni jsou nevěstce, o který v příslovích Salamounových*) se praví, která ona k sobě všechny mimo sebe jdoucí a upřímně [na přímé?] po cestě chodící volá řka jim: Chleběv skrytých rádi požívejte a vodu sladkou kradmo píte. Tak oni také loudí k sobě katolické, chlubíce se, že oni tu pravou víru a pravdu na světlo přinesli, kteráž před tím za mnoho let byla skryta, než nyní že jim scilicet (totižto) zjevena jest a že nemnohým jest propůjčeno takového tajemství skrytost pochybiti [= pochopiti].

(Pokračování.)

Stavivo k podrobné historii církevní v Čechách.

Napsal Fr. Štědrý.

(Pokračování.)

1649.

- Daniel Vitus Nastaupil par. Tynensis cum filiali 12 fl.
- Thomas Grünwaldt pro par. Biela cum filiali 12 fl.
- Jacobus Eremita pro par. Lissa 6 fl.
- 12. XI. Melchior Ferdinandus Girkeius pro par. Daudleb.
- 16. XI. Sebastianus Bauer pro par. Oberschwedeldorf.
- Adamus Bresler pro par. Rengersdorf.
- 20. XI. Joannes Colerus pro par. Rudig et par. Skytal 6 fl.
- 7. XII. Joannes Krubius pro par. Dubanensi cum filiali 9 fl.
- 9. XII. Joannes Gorgetta pro decanatu Duxoviensi 9 fl.
- Franciscus Fabri ord. s. Benedicti pro par. Presnicensi 6 fl.
- 10. XII. Simon Wenceslaus Beer pro par. Kydlinensi 6 fl.
- 17. XII. Jacobus Causalius pro par. Semilensi 6 fl.
- 18. XII. Joannes Wenceslaus Jacobides pro par. Swoyssinensi 6 fl.
- Casparus Erhardus pro par. Hradessicensi 6 fl.
- Joachimus Blowsky pro par. Bielecensi.
- 29. XII. Stanislaus Przibilowicz pro par. Miroticensi 6 fl.

1650.

- 12. I. Daniel Scala par. Rosicensis pro par. Trogovicensi 6 fl.
- 13. I. Georgius Benedictus Dubensky pro par. Boreschovicensi 6 fl.
- 14. I. Christophorus Cose ord. s. Benedicti pro par. Starkstadtienisi.
- Debet. Abbas s. Nicolai solvet.
- 20. I. Franciscus Pasek pro par. Brisensi.

*) Kapitola 5.

1. II. Thomas Bernardus Michelius ord. Cisterc. pro par. Ziehus-
wicensi 6 fl.
- Daniel Henricus Essenius pro par. Lissa 6 fl.
- Franciscus Pasek conventualis pro par. Stranensi 6 fl.
15. II. Franciscus Cuculus pro par. Chlumecensi 6 fl.
19. II. Wenceslaus Adalbertus Bilek pro par. Michovicensi 6 fl.
- Fulgentius Joannes Bilek pro par. Sazaviensi 6 fl.
23. II. Joannes Martinus Hiczeliu pro par. Wesselensi 12 fl.
- Thomas Michelius pro par. Starkoczi 6 fl.
2. III. Joannes Janderus pro par. Wartenbergensi.
- Joannes Schönwaldt pro par. Veterosellensi.
3. III. Georgius Weintritt pro par. Lowosieensi et fil. 15 fl.
- Joannes Ludovicus Calisius pro par. Czastalowiczensi cum filialibus 15 fl.
- Elias Reichel pro par. Töplicensi 6 fl.
- Joannes Nysius pro par. Jamny 6 fl.
15. III. Gregorius Halasky pro par. Schwinczanensi cum filiali 12 fl.
- Bernardus Novatius pro licentia administrandi in Czizow 3 fl.
- Martinus Wunibaldus pro par. Rognicz (Rokytník?) 6 fl.
16. III. Joannes Balthasar Berner pro par. Pfrauenberk 6 fl.
- Wenceslaus Wikrocil pro decanatu Slanensi 9 fl.
31. III. Adamus Paulus Lærobis pro par. Diwissow et Stern-
berg 12 fl.
2. IV. Jacobus Laurentius Eremita pro par. Aubocensi.
6. IV. Mathias Heytman pro par. Bistricensi 6 fl.
7. IV. Samuel Fortunatus pro par. Boemobrodensi 6 fl.
21. IV. Antonius Hessen ord. Cisterc. pro p. Grün 6 fl.
26. IV. Daniel Karmensky pro par. Dubenecz 6 fl.
- Joannes Brexeliu pro licentia administrandi in Magno et Parvo
Bor 3 fl.
27. IV. Jodocus Böttnerus pro decanatu Pontensi 6 fl.
- Franciscus Fabri ord. s. Benedicti pro par. Witscherschan (recte
Vysočany) et Minitz cum filiali 15 fl.
30. IV. Ernestus Hüttner pro par. Tuschkau et Hollisch 12. Joannes
Prodanus pro par. Pohorz 6 fl.
8. V. Adalbertus Schram pro archidiaconatu Reginohradec.
6. V. Paulus Ignatius Ederer pro par. Königswaldt.
- Georgius Maximilianus Stiedronek pro par. Veleschinensi.
8. V. Joannes Jungeliu pro par. Heinrichsgrün et filiali 9 fl.
13. V. Joannes Krubius pro par. Libochowitz cum filialibus 15 fl.
- Ludovicus Przychowsky pro decanatu Clattoviensi.
16. V. Martinus Fortunatus Böhm pro par. Politz.
17. V. Balthasar Ignatius Pietz pro decanatu Leipensi cum par. Neu-
sattel et filiali Quicqua 12 fl. (rec'e Kvítkov).
- Gregorius Bauzek pro par. Wrzeskoviczensi 6 fl.
- Joannes Troclanowsky pro par. Herzmano miestecz 6 fl.
- Balthasar Molitoris pro par. Netschelin 6 fl.
- Franciscus Ignatius Wilde pro par. Oberleuthensdorf 6 fl.
21. V. Andreas Aloisius Hochstuel pro par. Postelberg. Wenceslaus
Adalbertus Bilek pro par. Newiklow cum filialibus 15 fl.
23. V. Henricus Daniel pro par. Landskron.
24. V. Franciscus Weghuber conventualis pro par. Chlumschicz.

25. V. Joannes Franciscus Lazarus pro par. Libeznicz 10 fl. Bartholomeus Pramer conventualis pro par. Brzezj.
31. V. Martinus Leopoldus Hantsky pro par. Hollensi cum adjunctis 11 fl. (Holany).
Franciscus Carolus Neutwigius pro par. Tetschinensi 9 fl.
3. VI. Christophorus Casimirus Bureschowsky pro decanatu Polnensi 15 fl.
4. VI. Joannes Chwaleniczky pro par. Radnicensi 9 fl.
Philippus Henricus Hecht ord. s. Benedicti pro par. Weisswasser 12 fl.
10. VI. Joannes Colerus pro par. Nahorzeticz 6 fl.
13. VI. Wenceslaus Palatsky pro par. Netolicensi 12 fl.
23. VI. Octavianus Scher pro par. Tetschen 6 fl.
18. VI. Simon Marcellus pro decanatu Gitschinensi 9 fl.
25. VI. Joannes Kladensky pro par. s. Petri in Porzicz 6 fl.
27. VI. pro par. Heiden Paulus Ignatius Ederer 6 fl.
28. VI. Joannes Cyprianus Bezuchowsky pro par. Bistrensi 6 fl.
29. VI. Paulus Abner pro par. Hlinsko cum filiali Rann.
30. VI. Laurentius Mall pro par. Sölnaw.
Melchior Ferdinandus Girkoy pro par. Steinkirchen 9 fl.
20. VII. Alexander Wenceslaus Blowsky pro par. Naczeradensi 9 fl.
Andreas Rana ord. minorum conventualium pro par. Willomicensi 9 fl.
Franciscus Faber pro licentia administrandi in dominio domini Michna vulgo Bruner 3 fl.
Wenceslaus Doczekal pro par. Skalsko 6 fl. idem pro Kovanice 6 fl.
28. VII. Maximilianus Fogger pro par. Albipolensi.
29. VII. Joannes Raymundus Preyssel pro par. Skucensi 6 fl.
30. VII. Tobias Mitis ord. Cisterc. pro par. Manetinensi 6 fl.
17. VIII. Tobias Michaelis Soc. Jesu pro licentia administrandi in decanatu Kostececiensi super Worlicz una cum par. Klenensi (Chleny) ad 3 annos 13 + 30.
18. VIII. Christophorus Löncke pro par. Nieder et Mittelstein. Nicolaus Adalbertus Kirchlerus pro par. Schlapanoviensi et Bielensi 12 fl.
28. VIII. Martinus Benignus Nigrinus pro par. Oberschwedeldorf cum filiali Reichenaw decanatus Glacensis.
29. VIII. Marcus Faber decanus Lunensis pro adjunctis duabus filialibus Dobromierzicensi et Ranensi 6 fl.
31. VIII. Melchior Hauptman pro par. Maria Kupferberg 6 fl. Wenceslaus Kotkowsky pro par. Rovensi.
7. IX. Martinus Glitz ord. crucig. pro par. Gossengrün 6 fl.
Mathias Robertus Kergelius ord. s. Benedicti pro par. s. Kilizni.
Alexius Halecius pro par. Cladrubiensi ord. s. Benedicti.
7. IX. Bernardus Kirchner pro par. Damnow et Tissoviensi ord. s. Benedicti. Joannes Manner pro par. Scapensi et Kostececiensi ord. s. Benedicti.
Andreas Bischof pro par. Holhrzibensi ord. s. Benedicti.
19. IX. Mathias Stanislaus Heytmanek pro decanatu Welwariensi 9 fl.
23. IX. Ludovicus Zembowsky ord. min. conventualium pro par. Choczniensi cum filialibus 12 fl.
Wenceslaus Aloisius Claudius pro archidiaconatu Kuttenbergensi 18 fl.
26. IX. Thomas Joachimus Urtica pro par. Kumžatecensi 6 fl.
Martinus Fortunatus Behme pro par. Sandau 6 fl.

30. IX. Bartholomeus Aulicus pro par. Neopakensi 6 fl. idem pro Bielehrad et filiali 9 fl.
 Joannes Trzebodowsky pro par. Krziwsaudoviensi. Nondum accepit conf.
3. X. Georgius Izakowicz Ungarus pro par. Żlebensi 6 fl.
4. X. Michael Wenceslaus Wagner pro par. Dirnensi et Bukoviensi 12 fl.
14. X. Joanni Mathiadi decanatus Tynensis datus gratis.
- Thomas Josephus Cuculus pro decanatu Budvicensi 9 fl.
22. X. Martinus Baumgarten ord. Cistere. pro par. Witschinensi.
- Andreas Czibis Soc. Jesu pro licentia administrandi in par. Mireschowiczensi, donec ædes parochiales reædificentur.
26. X. Valentinus Tabernator pro par. Novocastrensi 12 fl.
27. X. Joannes Gürmisch pro par. Marschendorfensi.
- Joannes Roeckma pro par. Tetschinensi cum filiali 9 fl.
2. XI. Philippus Sotter ord. præm. pro par. s. Mauritii 6 fl.
3. XI. Daniel Lakay pro par. Tschernovicensi cum filialibus Dobra et Augezd 12 fl.
- Joannes Slawiboyce pro par. Michovicensi 6 fl.
6. XI. Wilhelmus Wenceslaus Linhardt de Neuburgk pro licentia copulandi 3 fl.
7. XI. Ernestus Stocz pro par. Stoborzicz 6 fl.
- Andreas Windisch pro par. Bubovicensi 9 fl.
- Paulus Petrus Galli decanus Colinensis pro licentia administrandi in Teynecz.
- Mathæus Oellerus pro par. Königswaldensi.
- Magnus Signarius ord. s. Benedicti pro par. Podbrsan.
- Jodocus Thomas Selge pro par. Theysing cum filiali Utwey.
- Mathias Eberle ord. præm. pro par. Utritsch.
9. XI. Franciscus Stiller pro par. Woticensi 6 fl.
30. XI. Martinus Glitz cruciger solvit pro par. Miltschowes 6 fl.
- Joannes Hawlik pro par. Geznensi cum filiali Chotiekow 9 fl.
2. XII. Samuel Sigismundus Schembalides pro par. Beneschoviensi.
10. XII. Benedictus Casparus pro renovata licentia administrandi sacramenta in parochia s. Wenceslai et s. Jacobi in dominio Mitrowicz ad 1 annum 3 fl. Pro licentia legendi sacrum in arcula Mireschow 3 fl.
12. XII. Joannes Casparus Hirsch solvit pro par. Dobrnensi (Dobranow) 6 fl.
- Joannes Jacobus Brambursky pro par. Swate pole cum filiali Wiszniowska (Višnová) 9 fl.
- Petrus Ludovicus Przychowsky decanus Clattoviensis pro par. Kydlinensi 6 fl.
14. XII. Joannes Wenceslaus Kotkowitz pro par. Rovensi ad præsent. d. Strobelii 6 fl.
23. XII. Wenceslaus Adalbertus Kraus pro par. Radonicensi cum 2 filialibus 12 fl. pro confirmatione super par. Dehla titulo filiali 3 fl.
24. XII. Paulus Stechau pro par. Rudolfsdorfensi 6 fl.
- Casparus Godefridus Mayer ord. Cistere. pro par. Rabenstein cum 4 filialibus 18 fl.
- Georgius Misselius ord. Cistere. pro par. Dernglos(?) 6 fl.
28. XII. Hieronymus Horandis ord. min. conventualium pro par. Boianoviensi et Camenicensi.

1651.

5. I. David Ignatius Klehr pro par. Niemes 9 fl.
7. I. Joannes Chrysostomus Woronsky Carmelita pro par. Pradlo 6 fl.
13. I. Georgius Braun cruciger, par. Schaubensis (Pšov) pro par. adjuncta Knieschicensi 6 fl.
16. I. Georgius Bertholdus pro par. Kaurzimensi 6 fl.
21. I. Antonius Sarabsky ord. min. convent. pro par. Kladnensi et Aunosst 12 fl.
- Mathias Hamrzik par. Gistebniczensis titulo mulctæ 30 fl.
3. II. Ludovicus Russinowsky Carmelita in defalcationem quotæ pro par. Veteroknin 3 fl.
10. II. Georgius Hopf pro par. Neumarkt 6 fl.
13. II. Joannes Mollerus pro par. Radonicz et Slavětín 6 fl.
- Stanislaus Bernardovicz par. Zruczensis pro licentia administrandi in par. Kaczoviensi instante domina Bilinin.
- Guardianus Voticensis pro licentia administrandi in Neustupow.
13. III. Joannes Ludovicus Calisius par. Czastolowiczensis pro par. Borohradensi 6 fl.
- Michael Adalbertus Crusius pro licentia administrandi in par. Gini-nensi 3 fl.
15. III. Joannes Franciscus Brexellus pro par. Budieticensi 6 fl.
- Simon Beer pro par. Janovicensi 6 fl.
21. III. Martinus Schopper pro par. Goslaviensi 6 fl.
- Laurentius Zigler ex monasterio Töplensi pro licentia administrandi sacramenta in Nikelsperg ad 1 annum.
4. IV. Martinus Nefczer ord. s. Benedicti par. Libedicensis pro licentia, ut incolis Flöhensibus ad se recurrentibus sacramenta admini-strare possit.
24. IV. Martinus Nicolaus Glauschius par. Krupnensis pro mulcta 15 fl.
28. IV. Martinus Bardt par. Girkaviensis pro licentia administrandi in Katerberg (Hora sv. Kateřiny) et Platna.
- Petrus Chlupaczek par. Habrensis pro licentia, ut divina officia in filiali Smrdowiensi tertia quaque dominica peragere possit.
- Carolus Höffner ord. s. Benedicti pro par. Schlukenuiensi 6 fl.
- Adamus Fabianus Resler pro decanatu Glacensi pro par. Habel-schwerdt et tribus filialibus 15 fl.
5. V. Joannes Henricus Jordini pro par. Pohorzi 6 fl.
9. V. Zdenko Franciscus Binowsky pro par. Ratay cum 3 filialibus 15 fl.
- Thomas Theodosius Tischer pro par. Kreybiez et filiali Schönwindaw 9 fl.
12. V. Vincentius Petrus Schefft pro decanatu Ledecensi 9 fl. idem pro 2 filialibus 6 fl.
19. V. Joannes Prodanus pro par. Cralupensi, Recziczensi, Bruners-dorfensi et Placensi.
21. V. Baltasar Brendt pro par. Stiekensi et filiali Selens.
27. V. Wenceslaus Calisius pro decanatu Carlsteinensi 9 fl.
- Wenceslaus Felix Ungarus pro par. Chotieboriensis et Herzmanensi 12 fl.
- Dominicus Zetliczer ord. Carmelitarum pro par. Königswald 6 fl.
25. V. Georgius Grab pro par. Schohaviensi comiti Nosticz d. e. c.
26. V. Laurentius Maleschowsky pro par. s. Adalberti Majoris et Minoris cum s. Michaeli in Opatowicz 18 fl.
- Joannes Casparus Langenheim pro par. Luck cum filiali 9 fl.
- Jacobus Causalus pro par. Wildenschwert 6 fl.

- Nicolaus Ludovicus Dacke pro par. Brlohensi et Krzenicensi.
 Laurentius Joannes Hörel pro par. Benatek cum filiali 9 fl.
3. VI. Vitus Ludovicus Horak pro par. Wozicensi Woldrzychoniensi et filiali 15 fl.
5. VI. Mathias Hubalius ord. Cisterc. pro licentia administrandi in Kozoged usque ad festum s. Georgii 1652 3 fl.
 Parochus Chlumecensis pro licentia administrandi in ecclesia Hodieticensi ad f. s. Georgii 1652 3 fl.
7. VI. P. superiori Soc. Jesu in Prizibram pro licentia administrandi in Sliwin (Slivice) ecclesia ad domicellam Kawkin in dominio Karlstein spectante uno anno tantum 3 fl.
8. VI. Georgius Gregorius Bauzick pro decanatu Mielnicensi 9 fl.
9. VI. Adamus Schreyer pro par. Ahotscha 6 fl.
15. VI. Joannes Xanti ord. min. conventualium pro par. Albipolensi cum adjacentibus.
15. VI. Joannes Kryplowitz ord. fratrum de poenitentia beatorum martyrum alias s. Cyrjaci pro par. Przedmierzicensi et Skorkoviensi 12 fl.
- Felix Georgius Zeidler ord. min. conventualium pro par. Tschausch et Kopitz 12 fl.
19. VI. Jacobus Popelius pro par. Malenicensi 6 fl.
 Georgius Vitus pro par. Zinkoniensi cum filiali Meczynensi 9 fl.
 Augustinus Khnegel ord. præm. pro par. Miltschowes et Reitschowes.
21. VI. Wenceslaus Ledeczky pro par. Brzeskovicensi et filiali Merklinensi 9 fl.
 Martinus Hrubey pro par. Hammer et filiali Bertoldicz 9 fl.
 Joannes Reischel pro decanatu Nachodensi cum adjacentibus et onere alendi sacellanum 54 fl.
 Jacobus Alexius Chwogny pro par. s. Stephani majoris Neopragæ 6 fl.
30. VI. Thomas Theodorus Tischer pro par. Bohemo-Camenicensi cum filialibus Schönaw et Windisch-Camenicz 12 fl.
 Georgius Stanislaus Gärtner pro par. Kreybicz 6 fl.
 Bernardus Warisch ord. min. convent. pro decanatu Schlakenwaldensi cum filiali 12 fl.
 Joannes Edelin pro par. Neschwicensi cum filialibus Tichlowicz et Schönborn 12 fl.
4. VII. Joannes Tomeczik Potoczky par. Dassiczensis pro par. Teyneczensi 6 fl.
5. VII. Laurentius Figarollus pro decanatu Fridlandensium cum adjacentibus 45 fl.
6. VII. Melchior Seywett pro par. Waltsch 6 fl.
7. VII. Augustinus Steinbrecher ord. præm. pro par. Humpolecz 6 fl.
12. VII. Casparus Adalbertus Cleselius par. Rokitnicensis pro par. Grulich cum filiali Wickstattel 9 fl.
14. VII. Jacobus Antonius Fölzkönig pro par. Brunnersdorfensi.
 Joannes Czobersky pro par. Aurzeniowes 6 fl.
19. VII. Georgius Dubensky pro par. Cziekaniensi 6 fl.
22. VII. Maxmilianus Fogger pro par. Tauba 6 fl.
31. VII. Joannes Hradeczky canonicus s. sepulcri par. Gradlicensis pro adjuncta filiali Chwalkowicensi 3 fl.
7. VIII. Joannes Albianus Geller pro par. Maschaw 6 fl.
 Joannes Angu'aris pro decanatu Ledczensi 9 fl.

11. VIII. Felix Zeidler ord. min. conventualium pro licentia administrandi in Schlatnik 3 fl.
- Marcus Faber ord. crucig. cum rubea stella, decanus Lunensis pro licentia administrandi in par. Czernecicz 3 fl.
14. VIII. Balthasar Molitoris pro par. Veterosellensi ad præ. domine Spantkin 6 fl.
28. VIII. Paulus Theophilus Proxa pro par. Skucensi 6 fl.
- Dominicus Urtica ord. præm. pro par. Gistebnicensi.
- Jacobus Jaron cruciger par. Kopidlensis pro mulcta 19 fl.
- Martinus Christophorus Szipek pro archidiaconatu Regínohradenci 18 fl.
- Ferdinandus Weghuber pro decanatu Trutnowiensi 9 fl.
29. VIII. Ludovicus Russinowsky Carmelita residuum pro par. Veteroknin 3 fl.
4. IX. Georgius Petrus Vitus par. Zinkowiensis pro par. Hradessenci et filiali Zawleky 9 fl.
13. IX. Paulus Felnerus ord. Cisterc. p. Ziehussiczensis pro par. Starkoczi et filiali Podol 9 fl.
- Aloysius Faltin pro præpositura Raudnicensi et filiali Wetlensi 21 fl.
27. IX. Sebastianus Ferdinandus Sauer pro decanatu Volinensi 9 fl.
- Georgius Gregorius Bauziek pro decanatu Jaromierzicensi 9 fl.
- Mathias Hamrzik pro decanatu Mielnicensi 9 fl.
- Daniel Esenius par. Lissensis pro mulcta 18 fl.
3. X. Joannes Wenceslaus Mindlent pro par. Sobieslaw 6 fl.
12. X. Joannes Ludovicus Perger pro decanatu Blatnensi 12 fl.
13. X. Casparus Erhardus pro par. Volenicensi 6 fl.
23. X. Blasius Holiczky pro par. Czistensi.
- Adamus Peuerbeck pro par. Schönwaldensi 6 fl.
27. X. Joannes Jongelius pro par. Neurolensi 6 fl.
6. XI. Christophorus Fischerus Soc. Jesu pro decanatu Kostelecens super Worlicz 10 fl. 30 cr.
10. XI. Joannes Mollerus pro par. Lowosicensi.
- Wenceslaus Hotkowsky pro filiali Herzmanicensi.
14. XI. Casparus Benedicti pro par. Dimokuriensi 6 fl.
23. XI. Simon Ralowiczenus pro par. Milezinensi 6 fl.
29. XI. Vincencius Petrus Steffl pro par. Wamberk cum filiali Sopotnicz.
- Severinus Schubertus cruciger pro par. Culmensi 6 fl.
1. XII. Georgius Grab pro par. Stebenensi cum filiali Schönfeldensi 9 fl.
11. XII. Urbanus Stanislaus Kluderlant pro par. Neumarkl.
13. XII. Jacobus Stephanides ord. s. Benedicti pro par. Scheybetten-Radisch 6 fl.
14. XII. Simon Joannes Mitis pro decanatu Teutobrodensi 9 fl.
19. XII. Franciscus Ignatius Wilde pro par. Falkenawiensi 6 fl.
- Georgius Aloisius Sottner pro licentia administrandi N. Czerekwicz usque ad Epiphaniam 1 fl. 30 cr.

1652.

10. I. Simon Petrus Simonides pro par. s. Henrici 6 fl.
12. I. Michael Adalbertus Paternus pro licentia administrandi in Hradisstie.
15. I. Joannes Nysius parochus in Jamling pro licentia administrandi in Netschetin.

- Georgius Stadler pro par. Krzessicensi, Biczkowicensi et filiali Poczaplensi 15 fl.
22. I. Zdeněk Franciscus Binowsky pro par. Solnicensi 6 fl.
22. I. Martinus Elcher pro par. Oberleuthensdorf, Ober und Niedergeorgenthal 15 fl.
26. I. Simon Gnadt pro par. Langenaw et Birgstein 9 fl.
31. I. Jacobus Alexius Chwogny pro licentia administrandi ad s. Henricum usque ad f. s. Georgii 1 fl. 30 cr.
- Albertus Losius pro licentia administrandi in Dubenecz.
- Jacobus Franciscus Lazarus pro par. Velessicensi cum una alia 12 fl.
6. II. Thomas Wolfius pro par. Lautersbach 6 fl.
- Mathias Valecius ord. Cisterc. pro par. Solopisk 4 fl. 30 cr.
24. II. pro ratificatione testamenti Baltasari Ring par. Ockenauensis 18 fl.
5. III. Dominicus Urtica ord. præmon. pro decanatu Tabor 9 fl.
6. III. Georgius Chwaleniczky pr. par. Laziowiensi et Kowarzowiensi 12 fl.
9. III. Gallus Rab pro par. Lissensi 6 fl.
13. III. Henricus Lucius pro par. Wartenbergensi Primes et pago Wülschnitz 15 fl.
15. III. Thomas Juritius pro par. Horzepnik.
24. III. Mathias Samotulsky ord. Cisterc. pro par. Sadszensi 6 fl.
25. III. Augustinus Menssik ord. s. Augustini pro par. Zlebensi cum 4 filialibus Przibramensi, Marklowicz, Liczomelicz et Hostowlicz.
27. III. Daniel Henricus Essenius pro par. Kostelecensi super Nigras silvas 9 fl.
- Jodocus Selge pro decanatu Cadanensi 9 fl.
5. IV. Wenceslaus Bernardus Sartorius ord. præm. pro par. Gistebnicensi, Borotin et filiali Hoduselin 15 fl.
12. IV. Simon Hildebrandt pro par. Goslan 6 fl.
- Samuel Sigismundus Ssembalides pro par. Przeprecensi (sic) 6 fl. (Přepeře).
26. IV. Joannes Baptista Cynerus ord. can. s. sepulcri pro par. Georgenthal 6 fl.
29. IV. Thomas Sauermann pro par. Policzka 18 fl.
- Tilmannus Plannckenius pro par. Reichenberg 6 fl.
- Pro ratificatione testamenti Hieronymi Keck decani Glacensis 60 fl.
- Petrus Bureschowsky decanus Budinensis pro mulcta 45 fl.
11. V. Baltasar N. ord. præd. pro decanatu Welwariensi 9 fl.
30. V. Georgius Graf pro par. Lomnicensi cum 3 filialibus 15 fl.
- Casparus Haas pro decanatu Thermarum Carolinarum 6 fl.
29. V. Joannes Scherer pro par. Ockenau cum filialibus Wotsch et Redenicz 12 fl.
1. VI. Petrus Wilde pro par. Schwaz 6 fl.
7. VI. Aegidius Leonhardt pro par. Semlovicensi.
10. VI. Abrahamus Casimirus Rassawsky ord. min. convent. pro par. Wilemoniensi et Smrdowiensi 12 fl.
11. VI. Wenceslaus Felix Ungarus pro par. Trzeboscensi et Rosicensi 12 fl.
14. VI. Georgius Dubensky pro par. Duben 6 fl.
- Joannes Baptista Janowsky ord. min. conventualium pro par. Dobrzychow cum par. Teynecz super Albim 12 fl.
- Georgius Aloisius Sottner pro par. Bohumilicensi 6 fl.

17. VI. Raphaeli Delaminez ord. præd. conventus Pisecensis priori renovata fuit confirmatio pro decanatu loci ad triennium 9 fl.

22. VI. Jacobus N. ordinis minorum conventualium pro par. Bieschin 6 fl.

Joannes Baptista Batthauser pro par. Cossoviensi et 3 filialibus 15 fl.

Joannes Hönnel par. in Kraupen pro mulcta 9 fl

5. VII. Andreas Franciscus Hesse pro par. Langenaw 6 fl.

10. VII. Blasius Holiczky pro par. Wiczinensi 6 fl.

12. VII. Joannes Baptista Janowsky ord. min. convent. pro par. Scramnicensi 6 fl.

23. VII. Cyriacus Solopistsky a s. Cruce pro par. Borezitsch 6 fl. (sic).

Joannes Franciscus Columbus ord. min. conventualium pro par. Teyneczensi, solvit tantum 4 fl. residui 2 fl. ob paupertatem remissi sunt.

29. VII. Alexander Kozlinsky Carmelita pro par. Ziebrak et Czerhonicz 12 fl.

Medardus ab Hinspeckl ord. Cisterc. pro par. Meczloniensi et Ronspergens 12 fl.

Michael Wagner par. Bistricensis pro mulcta 100 fl.

8. VIII. Casparus Holtzapfel pro par. Cragoviensi et 2 filialibus 12 fl.

14. VIII. Johannes Kaukusch pro par. Kadow cum filiali Bezdiekow 9 fl.

13. VIII. Petrus Schirmer pro par. Schlackenwerdt Lichtenstadt et Neyda (Neudek) 18 fl.

26. VIII. Wolfgangus Madlseder ord. erem. s. Augustini, prior monasterii Tustensis pro par. Neoforensi 6 fl.

28. VIII. Joannes Chrysostomus Langer pro decanatu Glacensi et par. Habelschwerdt cum 2 filialibus 21 fl.

Sebastianus Joannes Bauer pro par. Ensers et Rengersdorf 12 fl.

31. VIII. Josephus Rösnerus ord. Cisterc. pro par. Lidicensi 6 fl.

Jacobus Joannes Bramburský pro par. Czechticensi 6 fl.

Joannes Franciscus Columbus conventualis pro par. Tauscheticensi in Smolnicz 6 fl.

Georgius Maximilianus Sstiedronek pro par. Kostorfiensi et Hrussowanensi 12 fl.

Albinus Petreius pro par. Oberplan 6 fl.

6. IX. Joannes Tomczik Potoczky pro par. Zdanicensi cum 2 filialibus 12 fl.

Joannes Ssnurovius pro par. Bohdanecensi 6 fl.

Abrahamus Casimirus Skalsky ord. min. conventualium pro par. Herzmanicensi apud dominum Binago 6 fl.

Mathias Metaneus pro par. Tienovicensi cum filiali Cziezoviensi 9 fl.

13. IX. Andreas Pfaffendorf pro par. Culmen et Carbicz cum filiali s. Laurentii in Aybersdorf 18 fl.

18. IX. Joannes Wenceslaus Slauiboy pro par. Rziczaniensi 6 fl.

27. IX. Andreas Leopoldus Kaupe pro par. Abtsdorfensi et Karlsbrun 12 fl.

18. IX. Wenceslaus Felix Calvus pro par. Cerequicensi 6 fl.

30. IX. Joannes Kaukass pro par. Budieticensi.

Elias Ignatius Kestenbrot pro par. Pensen cum filiali Hosticensi 9 fl.

9. X. Casparus Hoffman pro par. Muldaviensi 6 fl.

16. X. Antonius Groner ord. s. Benedicti pro par. Brundusiensi et Herzmanicensi 12 fl.

Joannes Alexius Karmensky pro par. Augezdensi Sebranicensi et 2 filialibus 18 fl.

17. X. Wenceslaus Felix Calvus pro filiali Slaupnik 3 fl.

Paulus Bernardinus Brauel pro par. Cassouiensi 6 fl.

Michael Brode, conventualis pro paroch. Michalovicensi 6 fl.

18. X. Joannes Wenceslaus Hönnel pro licentia administrandi in dominio Neuschloss par. Opoczna ad $\frac{3}{4}$ anni 3 fl.

21. X. Guilielmus Ernestus Stocz pro par. Zaborzj 6 fl.

Wenceslaus Smeycalius pro par. Pchary (sic!) 6 fl.

Vitus Wenceslaus Pieniwoda pro par. Kydlin 6 fl.

23. X. Mathias Adalbertus Lætus pro mulcta non depositæ consignationis confessorum 15 fl.

Item pro confirmatione super filialem Potiech 3 fl.

25. X. Jodocus Böttnerus par. Holtschicensis pro licentia administrandi Fogger pro par. Königswald et filiali Eyla 9 fl.

30. X. Narcissus Dietz pro par. Neschwicensi 6 fl.

6. XI. Petrus Wolfgangus de Bussj pro par. Liebschhausen cum adjacentibus 24 fl.

Joannes Edelin pro par. Tetschen cum filiali 9 fl.

7. Jaroslaus de Oravia pro par. Kostelecensi supra Nigras silvas 6 fl.

8. XI. Melchior Tschander pro Wartenberg, Heinrichsgrün et Prines 9 fl.

15. XI. Petrus Ignatius Procopius ord. Cisterc. pro par. Bohemo-Richnowiensi 6 fl.

15. XI. Raphael Delaminez ord. præd. decanus Pisecensis pro licentia administrandi in Czizow 3 fl.

Joannes Kaplanek cruciger pro licentia administrandi in Annosst 3 fl.

Andreas Bertholdus Graf conventualis pro par. Rumburgensi 6 fl.

Matheus Stanislaus Heytman pro par. Chlumensi.

20. XI. Vitus Wenceslaus Pieniwoda pro par. Lisstianensi 6 fl.

Joannes Halbacher pro par. Sandaw.

Joannes Nicolaus Weyssel pro par. Königswarth.

Joannes Casparus Langenheim pro par. Schönwald cum 2 filialibus 12 fl.

2. XII. Martinus Franciscus Pabel pro par. Rokytnicensi cum filiali Bernewaldt 9 fl.

3. XII. Maximilianus Fogger pro par. Politz 6 fl.

4. XII. Georgius Leo pro decanatu Budinensi cum filiali Kostelec et Nizebog 15 fl.

10. XII. Augustinus Steinbrecher ord. præm. pro par. Okrouhlicz 6 fl.

10. XII. Augustinus Adalbertus Hagek pro par. Paczowiensi 6 fl.

Joannes Aloisius Katersky pro par. Sedlicensi 6 fl.

Petrus Bureschowsky decanus Budinensis pro mulcta 37 fl. 30 cr.

Alanus N. ord. Cisterc. par. Cralovicensis pro par. Kozlan 6 fl.

1653.

3. I. Martinus Nefczer ord. s. Benedicti pro par. Flohensi 6 fl pro parochia Seltz (Želč) 6 fl.

10. I. Mathias Hallarz cruciger par. Lukavicensis deposuit pro mulcta 12 fl.

7. II. Joannes Gallus pro par. Gesseniczensi 6 fl.

Simon Ralonicenus pro par. Naczeradensi et filiali Sebiezow (recte Sebířov) 9 fl.

15. II. Wences'aus Franciscus Janurek pro par. Unterlukavicensi et filiali Netonicensi 9 fl.

Dominicus Zetliczer ord. Carmelitarum pro par. Sobiesak et filiali Libotschan 9 fl.

16. II. Albertus Herbst ord. prædic. pro par. Gabel 6 fl.

Leonardus Cominek Carmelita pro licentia administrandi apud s. Gallum ad unum annum 3 fl.

5. III. Reymundus Wilfert pro par. Heinrichsgrün 6 fl.

12. III. Rokyczanenses pro licentia administrandi sacramenta in pago Czizkow 3 fl.

24. III. Joannes Wenceslaus Rögerus pro decanatu Tustensi cum filiali Lisstin 12 fl.

Joannes Richter pro par. Wünschelburgensi cum filiali Albendorf 9 fl.

29. III. Mathias Hamrzik pro par. Moichovicensi cum filiali Wravenoviensi 9 fl.

1. IV. Georgius Jodocus Senft pro par. Schönficht cum filiali Kirchensburg (!) et Fronaw 12 fl.

9. IV. Wenceslaus Ungarus par. Dassiezensis pro par. Teyneczensi et alia 12 fl.

6. V. Andreas Bindiss pro par. Mirovicensi 6 fl.

Petrus Wilde par. in Schwetz pro filiali Krzemusch 3 fl.

Martinus Bardt pro decanatu Pontensi 9 fl.

10. V. Georgius Sottnerus par. Bohumilicensis pro mulcta 45 fl.

20. V. Martinus Oeldebrandus par. Swihoviensis (?) in defalcationem mulctæ 13 fl. 30 cr. residuos 16 fl. 30 cr. deponet per vicarium.

20. V. Georgius Schemelius par. Budissinensis pro par. Hainspach 6 fl.

[Mezera od června do dubna 1654].

(Pokračování.)

Zápisy v městském archivu Kolínském.

Podává G. V. SVOBODA.

(Dokončení.)

Květen: 1. Na poručení prince z Bevernů vykázan chléb forýrům u pekařů a to: laibkompanie u pekaře Svobody a Darebného 158 bochn., major Unruh u Darebného, Šípka a Wilita 146 bochn., Uhlauder u Wilita, Kříže a Krejčíka 146 bochn., Capitán Lepel u Krejčíka, Buzka 145 bochn., Capitán v. Birkaud u Buzka a Tereby 145 bochn.

Masa dle dané specifikati od prince z Bevernů dne 2. máje pro níže psané kompanie od rezníků dáno a to na 3 dny pro laibkompanii 146 porcí po půl libře, 73 a půl libry, pro obrist Futl 125 porcí po půl libře, 62 a půl libry, pro major Unruh 125 porcí po půl libře, 62 a půl libry, Capit. Lepel 123 porcí po půl libře, 61 a půl libry, pro Capit. Birkaud 123 porcí po půl libře, 61 liber a 4 kr. činí celkem 21 zl. 24 kr. 321 liber. Téhož odvedeno další kvantum chleba a to 820 bochníků po 5 a půl libře. — 7. Opět vydán chléb a to 711 bochníků. Téhož dne městem přemaširovalo 5 escadron, t. j. 10 kompanií od kyrasýr regimentů král. vojska pruského. By přivezen byl oves, nařizeno vyslati 6 fůr. — 8. Pekařům nařizeno pro ty 2 bataliony na 6 dní chléb napéci a to 1484 bochníky. — 9. Odmaširoval princ z Bevernů se svými

2 batailony do kraje čáslavského a zde pouze několik mužů v zámku zanechal a po té 6 rejtharů z Veletova do bran bylo komandýrováno. Téhož dne zdejší židé Abraham Pentlár 2, Maňas 5, Vojáček, co od židů přinesl 3, Juda Filip 20 a Magr 2 pytle pro odvezení fourage p. purkrabímu zapůjčili. Z rathousu vzato na vychování vojska pruského 153 zl. 45 kr., z toho vydáno panu inspektoru, co on anticipoval 65 zl. 20 kr., fourýrovi dle kvitance 60 zl. 3 kr., pro p. majora 5 zl., navraceno p. inspektorovi, které on vojsku zaplatil 22 zl. 46 kr. Celkem 153 zl. 45 kr. Na skoupení chleba dal p. inspektor 12 zl.; z toho koupeno chleba rozdílne za 11 zl. 50 kr.; i bylo tudíž navraceno 10 kr. — 11. Na poručení král. p. purkmistra p. rychtář starší s p. celním Kropáčkem za příčinou jisté soli, kterou na předměstí od formana p. Tomáš Konvalina s jinými měšťany jest kupoval, jemu, by takovou sůl pro obec nechali a ji nepřekupovali, jim ohlášení vzkázáno. Na kteréžto ohlášení nebo záповěď p. Tomáš Konvalina se svou manželkou se proti tomu stavěli a neváživě proti pánům a vzácnému magistrátu všelijakým nadáváním a přezdíváním do p. Kropáčka obzvláště se byli pustili, nechána záležitost k vyšetření, p. Konvalina povolán, ale týž vše zapřel; což tuto poznamenáno.

Zápisy arch. kol. Téhož dne ubytováno od pruského regimentu jeden eskadron Badenbrokischen courasiren, to jest 2. kompanie; každá měla 79 druhů a 77 koní, kteréž po jednotlivých domích byli ubytováni. — 16. Okolo 4 hodin od sl. Gröben infant. regimentu p. major v. Ohnel s 4 kompaniemi, spolu se 108 husary jest sem do města nenadále přimaširoval, kteréžto kompanie ve městě a husari v zámeckém dvoře byli ubytováni; načež dne 17. mezi Čáslavou a Chotusicemi, kdežto rakouská armáda za Chotusicemi a brandeburská u Chotusic jest ležela, bitva svedena a zpráva, že jak od rakouských mnoho tisíc, více ale od brandeburských položeno a pobito jest, přišla, kdežto také sem mnoho set plesírovaných povescích sem tam pozůstává, do města okolo 2 set chlapů přijelo a velice poraněných, tak že někteří z oficírů a prostých umřeli. — 18. Přijelo k léčení nemocných a raněných 30 feldčarů od rozličných regimentů. — 20. Jeden oficír poslal Šimona Kuchaře s psaním k armádě ku králi, kterýž navrátil se teprve 22. a jiné psaní jistému pánu, který u koželužky logiruje a jméno Kotz má, doručil. — 21. Ubytovány 2 kompanie ve městě a na předměstích. — 22. Všeliké fourage s vysokými oficíry sem do města přijelo a zůstavše tu přes noc, na ráno k armádě odejelo.

Téhož dne od rozličných regimentů komandýrující s fouragi, a také zase pro fouragi do Poděbrad městem pasirovalo a také mnoho z nich přes noc zůstalo. — 23. Okolo 20 fůr s mundýrunkem sem přijelo, které na druhý den do obecního domu takový mundýrunk v truhlách se složil. — 24. Tri eskadrony na noc sem přijelo a na předměstích se ubytovalo. — 25. Přivezeno od armady 32 raněných, kteří byli v zámku ubytováni. — Téhož dne od těch husarův de Kolbitz, kteří žluté výložky a šaty kapucínské barvy mají, 2 eskadrony na Horské předměstí a do Trádkor se ubytovalo. — 26. Městem masirovaly 2 batailony infanterie a 1 regim. courasyrů pruského.

vojska a ve vesnicích na straně zálabské ubytováni. Téhož dne k „černému koni“ zapůjčeno 7 peřin a dne 27. k „černému orlu“ 13 kusů peřin. — Téhož dne pro p. lejtn. Rõlla v. Brodach od kyras. regimentu, který do Berlína jede, dán pár koní s foršponem až do Libice. — 28. Zapůjčeno ze Zálabí 6 velkých peřin. — 29. Do Nové Vsi, jakožto do prvé štace odmaširoval 1 batalion pěchoty a druhý do Močovic od armády pruské u Čáslavě ležící, která tak celá z toho místa se jest vyzdvihla a od ní regimenty sem tam do kantonu, některý do kraje kouřimského a ostatek za Labe ubytovati se mají, pruský ale regiment tak dlouho, dokud celá armáda neodmaširuje, v některých dvorích pozůstávati bude. Z Pardubicka přivedeno sem 60 vojenských koní, které 15 podruhy ráno k armádě se odvedli. — 30. U přítomnosti pánův komisařův vydána mydlářům taxa, dle kteréž tabulní svíčky, jichž 8 jde do libry po 11 kr., ordinárních libru po 10 kr., jichž 11 kusů jde do libry; mýdla libru po 9 kr., na kusy ale po 10 kr. mají býti prodávány. Mydláři ale prohlásili, že budou prodávati ordin. po 12, tabulní po 13 a mýdlo po 11 kr. — 31. Nařízena taxa řezníkům, pekařům a mydlářům.

Červen. 1. Vydán chléb pro nemocné jak do zámku, tak zde v městě, a to 52 bochníků a 52 liber masa. Téhož dne pro Jeho Exc. p. generála Bejissle, jakožto francouzského komandanta mělo býti zaopatřeno od města 42 koní, k čemuž však pouze přispěli: p. Jindra dal 2 koně, Šperlink 2, Malinovský 1, ze Zálabí 6, ze Židů 2, ze Tří Dvor 8 a zálabští mají dáti ještě 3. — 2. Comandant a 100 husarů sem přijel o 4 hodinách s poledne do ležení k pruské armádě za K. Horou ležící jest odjel a těch 100 husarů do opětného svého příjezdu jest zde zanechal, kteří zde i s officíry za své peníze trávili. — 3. Zakoupeny od officíra bredauského regimentu 4 sudy piva. — 4. Na J. M. krále pruského poručení zaopatřeno 25 koní, k čemuž obec 8, zámek 10, a židovstvo 7 koní dodalo. — 6. Ubytováno zde 42 pruských husarů s p. obristlajtnantem. 10. Přivedeno sem 140 rejtharských a dragounských koní z Králové Hradce a 27 zajatých od princ Wilhelm regimentu. — 13. Od Nasavského regimentu přišlo sem koní generálových 17, kvartýrmistra 6, laibšvadrony 37, obristšvadrony 23, majoršvadrony 51, freedensšvadrony 36, nassau 40, auditora 3 koně. Téhož dne od p. komandýrujícího hejtmana v. Treskow do bytu povoláni p. inspektor Kratochvíle s král. p. purkmistrem a některými radními a tázáni, která že toho příčina, že husari rakouští sem dne 14. máje přišli, odpověděli, že ačkoliv ničím nejsouce vinni, všelijak vymlouvali a přece 525 fl. složit museli. Dne 14. po složení těch peněz p. hejtmanu do hauptwachu, p. inspektor na rynku od 4 kaprálů 100 ran obdržel a teprve potom byl propuštěn. Což když se stalo, celé město viděc nevinu jeho, útrpnost nad ním mělo.

16. přimaširovali s jedním p. lajtnantem 90 rekrutů s 5 unter-officíry a 2 feldčary a byli za Labem po 10 mužích ubytováni. — 19. odeslal p. hejtman v. Treskov 6 fůr do logrů. Dne 20. odeslána ještě jedna fůra od nás a 2 fůry židovské a před durchmaršem stal se pokřik, že 1 granátník desertýroval a tu pan hejtman hned na p. purkmistra vyzýval, by jej hned dostaviti hleděl

a když se tak nestalo, vzali na rozkaz generálův purkmistra sebou a až do Kluků u Čáslavi, kamž vysláni byli pp. Lysander a Welich a žádali, by purkmistra propustili, což se stalo teprve, když za dotýčného desertéra 300 zl. složili. — 22. Přimaširovaly sem 4 kompanie od slavn. Graetz a Borkovského regimentu, od Tertze, Ploto a Gelsdorf regimentu 2 komp., od Borkovského, Gladetz a Oppen též 2 komp. a všechny ve všech čtvrtích města byly ubytovány. — 23. odmaširovaly 2 komp. od Tertze. Téhož dne několik nemocných zde v městě a v zámku asi 50 leželo a to po 2 dny, a ke všemu tomu přimaširovalo 400 husarů, kteří ubytováni byli na Zálabí.

Poznámka. Úmrtím pana řed. G. V. Svobody další výpisky z archivu kolínského zastaveny. Redakce.

Mikšovicova kronika Lounska.

(Od 12. dubna 1623 do 20. října 1624.)

(Pokračování.)

T. l. v středu po neděli květné [12. dubna] J. M. C. p. rychtář Jan Začal slady sousedské, které na poručení knížecí sousedům pobral, poručil vzíti z cizích sladoven jakož pak na týž den je vozili s obecními koňmi na sladovnu Urbana Chomutovského a to k ruce a důchodům J. M. C., kteréž dotčený Jan Začal sousedům má platiti buďto hotovými penězi aneb na šuldprýfích pojišťovati, t. d. toliko dva odvezli.

T. l. v velikej pátek [14. dubna] hrob v kostele velkém v m. zde Luna podle starobylé ceremone u malého oltáře u dveří malejch kostelních nimiž k škole se chodí, na památku pohřbu Syna Buožího připraven a pamatován. Čehož lidé aby to v témž kostele dáti se smělo pamětníci nejsou a toho jakž jsou živi zde v Lounech nevidali.

T. l. v bílou sobotu [15. dubna] ta korneta, která odsud z Loun v středu po n. smrtedlné proti J. M. C. jela, zase do Loun po 18. hod. k našemu velikému sousedskému zarmoucení a obtížení přijela.

T. l. v outerý po květné neděli [11. dubna] J. M. C. Ferdinand do Prahy z Řezna z sněmu s velikou silou vojenského lidu, rejtharstva přijel.

T. l. v pátek po Veliké noci [21. dubna] u Samuele Radešínského víno šenkovali po 6 gr. čes. a to nejprve nejdražejí. Však potom na poručení kapitána p. Kutrtinka dávati musil po 5 gr. čes.

T. l. v n. Misericordias Domini [30. dubna] po 22. hod. umřela Marijana po Jiříkovi Hrubým ševci zůstalá vdova, žena velmi letitá, potom na zejtrí na pondělí po nešpoře u sv. Petra pochována. Zvonilo se jí všemi zvony, žáci ji provodili, ale kněz nechtěl. Bylo jí sto let a některý.

T. l. v pátek po n. Jubilate 12. maji okolo 19. hodin kapitán Kutrtynk s kumpanií svou odsud z Loun ku Praze vytáhl k provázení J. M. C. do Vídně, kterýžto Kutrtynk s touž kumpanií sem do Loun jminulého leta první neděli adventní přijel.

Hned po jejich odjezdu téhož dne krupobití na některých dědinách okolo šibenice velkou škodu z dělalo.

T. l. některého d. a t. č. po veliké noci za městečkem řečeným Jesenicí vyjevilo se v zemi nějaké kamení měké na způsob mejdla, kteréž lidé od mnoha mil brali a pro něž v znamenitých houfích velmi z daleka chodili po městech prodávali ním šaty prali a mydlili. Někteří správu dávali, že od něho bělejší šaty byly a mnohá špína spíš pustila než po opravdovým mydlářským mejdle.

Mouka se zjevila. T. l. okolo neděle Misericordias Domini (30. dubna) na gruntech urozeného p. p. Stefana Jiřího z Sternberka a na Postoloprtech působením Buožím u vsi Vervenice v nějakém vrchu dítkám jednoho člověka potřebného, když ty dítky na trávu šly, aby ji natrhajíc jiným sedlkám za kus chleba prodaly, přišedše k tomu vrchu slyšely pod zemí kámen mletí jako ve mlejně a mouku nahore z té země se pryštiti. I vida to běžely domu a otec svému o tom oznámily. Otec vzal pytlík, šel tam. Spatřiv to nabral ty mouky, do toho pytlíku nesl domů, napekl z ní chleba a dal dětem jísti až do sytosti. Jakož pak mnozí tu mouku brali a z ní pekli. Byla velmi pěkná, bílá jako z nejpěknější pšenice. Však potom v brzkých dnech pro nevažlivost a posměšnost lidskou zase se ztratila.

T. l. v n. Cantate (14. května) po 19. hod. Jan Endres jinak Šolta byvší ouředníkem u paní Kateřiny Kutnaurovy před domem Jana Dědka potkal se s Janem Mužíčkem. Byvši obadva opilí něco o nějaké vorání řeči se potkli, dostali se potomně před dům slove zlatou hvězdu, tu se zeprali. V tom dotečný Endres téhož Mužíčka nožem obdloužním asi 5 ranami škodně a smrtedlně zbodl a týž Mužíček jsa již tak probodnut na zem se sehnul, velký kámen zdvihl, ním téhož Endresa v hlavu uderil, až Endres na zem upadl a těžce zase povstal. A Mužíček po témž uderení odtud málo až do podloubí Maleciusovyho odešel. Tu se převrhl a potom asi po půl hodině umřel. Potom na zejtrí po nešpoře u sv. Petra pohován a Endres hned po zbodnutí vzat do vězení. (Umřel 9. junii l. 1636 člověk velmi letitý byl, mnoho let ladařem a služebníkem p. ouředníkův Ranských.)

T. l. v pondělí po n. Cantate (15. května) JMC. Ferdinand z měst Pražských do Vídně vyjel a karneta rejtharův Kutrtynkova zase do Loun ve čtvrtek po též n. Cantate přijela.

T. l. v neděli druhou po sv. Trojici (25. června) hned ráno rytmistr nebo kapitán Kutrtynk se svou karnetou z Loun do Chomútova vytáhl se vši svou spíží který sem do Loun v neděli první adventní leta jminulého do Loun přitáhl.

T. l. v pondělí po druhé neděli po sv. Trojici (26. června) jedna karneta z m. Žatce nejvyššího lejtnanta vojákův do m. Louna přijeli, která předešle odsud do Žatce t. l. v středu po sv. Skolastice odtáhla.

T. l. v outerý před sv. Marketou (11. července) dotčený leytenant s svou karnetou z Loun odsud do Žatce ráno po 13. hodině odtáhl.

T. l. v pátek po sv. Markytě (14. července) ráno k nám okolo poledne do Loun jedna korneta ode Hba rejtharů Francouzův a Němcův přijela.

T. l. i času není slýcháno ani vidino, aby tak mnoho žen i dětí dosti onakejch sousedův na klasy rezný ječný i pšeničný choditi měly jako tohoto roku.

T. l. v pondělí u vigílii sv. Jakuba (24. července) Jeho Mil. knížecci Karel z Lichnštejna přijel do Loun k večerou. Potom na zejtrí ráno po vykonané mši do Vršovic z Loun odjel a z Vršovic k Slanému se odebral.

T. l. v sobotu po sv. Vavřinci ta korneta rejtharův která od Hba sem do Loun přitáhli, zase z Loun odtáhli a nikdy jim v nešlechtnosti žádní rovni nebyli.

T. l. v outerý před sv. Bartolomějem (23. srpna) v novém pivováře, kde kuchyně od starodávna bývala, začali nejprve panu gubernátorovi řídký pivo vařiti.

T. d. a l. (23. září) ranním jitrem mimo Louny blízko silnicemi mnoho vojáků pěchoty z Lichtensteina, kteří přes noc v okolních vesnicích leželi, táhli a jeden praporec skrze město, kteří v Lenešicích leželi.

T. l. není v Lounech pamětníka, aby okolo města Luna i jinde po vesnicích nových sto hů obilných tak málo býti mělo jako roku tohoto. Z toho dražota veliká tak brzy po novém, žita strych za 16 kop, pšenice za 18 kop. ječmena za 12 kop míš.

T. l. v sobotu d. sv. Kateřiny (25. listopadu) vesnice k m. Luna náležející jako: Dobroměřice, Raná, Hrádek, Chraberce a Nečichy od města odňaty a postoupeny v zástavě v summě padesáti tisících se dvouma dvory i jiným vším příslušenstvím a to urozenému panu Volfovi z Vřesovic a na Vršovících.

T. l. v outerý po sv. Kateřině (26. listop.) skrze m. Louny 3 praporece vojáků táhli pěchoty silný, z nichž jeden v Lounech zůstal. A ti potom ve čtvrtek z města vytáhli a ti dva v okolních vesnicích kvartýrování byli.

T. l. v sobotu po Narození Syna Božího (28. prosince) ráno umřela Anýžka Kateřiny Šifflovy dcera a Václava Uždila jinak Kobylky manželka. Kterýžto Václav Uždil jsa veden zlou radou s některými domácími syny od města pryč od statku svého pěkného manželky i dítek ujel a verbovatí dáti se chtěl. Však toho neučinil, nýbrž semo tamo se toulal, statek svůj opustil, při smrti jedné dcerky své i manželky nebyl, kterážto manželka jeho po tom na zejtrí v n. po nešpoře u sv. Petra pochována.

L. P. 1624. nastal s znamenitými větry ve dne i v noci s velikou neveselostí.

T. l. po sv. Fabianu a Šebestianu následujícího týhodne ňáci Vlaši pálený víno v obecním pivováře na mnoho kotlich pálili a z komínu, z kterých patěsky dělávali, kteréžto komíny mnoho sudův nabrali na všech vinicích z presův všech jak předních Hoblických Černodolských i jiných vinic.

T. l. měsíc březen hned při počátku nastal s velkými znamenitými mrazy jichž nebylo předešlých dvou měsícův ledna a února.

T. l. v sobotu po první neděli postní Invocavit (2. března) po sedmý hodině ráno nejprve déšť hustý počal prseti.

T. l. ve čtvrtek po neděli druhé postní Reminiscere (7. března) v noci na pátek umřel urozený pan Frydrych Hruška v Lounech byvši nájmem v domě Jana Krupského. Potom v středu po neděli kejchavné jinak Oculi po 20. hodině vezli ho z města do vsi Cítolibě a nechali v sklípku v kostele státi potom v pátek po sv. Trojici t. l. v témž kostele Citolibském jest pochován.

T. l. při té n. dotčené (3. března) zde v m. Luna dělníkům na vinicích, chmelnicích i jiném díle sůl, která se jim prve dávala, jest složena.

T. l. v outerý d. pam. sv. Řehoře (12. března) před večerem starší pacholek Viléma Bolendy jevši s koněm do vody za špitálem totiž do řeky vzala ho voda (nebo byla hruba) s koněm a nesla oba až k řezným mlýnům. Tu hned mlynáři s jinou chasou se zběhli, oboum pomohli a koně u Šejdovny vytáhli a přes lávky beze škody převedli.

T. l. v n. smrtelnou (24. března) samej večír šel velmi hrubě zhusta plnou řekou led a v noci na pondělí v Šejdovně v hořejších mlejnech světničku téměř všecku obořil.

T. l. v Velký pátek (5. dubna) někdy před večerem Tomáš N., který u nebožtíka p. Erazima Heydelima zde v m. Luna několik let a potom u JMC. p. rychtáře Jana Začala při domácím hospodářství dědinách a vinicích i jiných věcech služebníkem byl, byvši na vině u Alžběty Černohorský náramně se opil a přijda domů na lože se položil a usnul na ráno umrlej na loži nalezen. A hned velmi zčernal a smrděl takže v bílou sobotu k sv. Petru donesen a v kostele do pondělí zanechán. A potom na ten den po nešpoře pochován. Správa se činila, že by litejm jedem tráven býti měl a jiní rozličné důmínky a rozprávky o tom rozhlašovali.

T. l. ve čtvrtek po sv. Jiří [25. dubna] ve vsi Raně vyšel oheň velmi veliký, kterýmž všecka ves vyhořela toliko 4 dvory a panský pátý zůstaly nešetností nákeho pacholka malého zapáleno.

T. l. v outerý svatodušní [28. května] Jakub Tacheus Slánský Kotnar z přčinou obtěžkání děvky své jsa podán do rathouzního vězení maje býti na rukojmě toho ujíti nechtěl. nýbrž vyšikovav své věci nejlepší před tím tak jakž správa se dávala, nevyčkal oznámení. Z téhož vězení vyšel a od města ušel byvši konšem a JMC. výběrcím.

T. l. v outerý po sv. Trojici [4. června] obec povolána všecka na rathouz byla. A když se sousedé sešli, oznámeno jim, co na jednoho každého uloženo bude, aby JMC 2000 kop mš. shledali a kdo sumy a dílu svého nedá, aby z rathouzu odtud dokudžby nedal nechodil. Jakž pak všickni sousedé z obce (kromě radních osob) vymlouvajíce se, že tak na pospěch žádný odkud co na něj uloženo, odkud dáti nemá. A tak všickni na rathouze za mříží zamčení zůstati museli i ženského pohlaví mnozí. Bylo jich plný rathouz, až tam mdlo bylo. Někteří i nemocní tam zůstávati musili a to se celý ten tejden až do soboty s znamenitým

pláčem, stejskáním a nařikáním od žen i mužů to vybírání dalo. Žádného sečkání, ani žádné lítosti nejmenší žádnému býti nechtělo. Mnozí nemajíce peněz, nemohouce se odnikud dlužiti, stříbrné pasy, koflíky a prsteny v penězích dávali. Jiní krávy, šaty a kdo co měl prodávati musili. Takového vybírání berní ani jiných žádných poplatkův s takovým ukrutenstvím a nelítostí, co Louny na místě stojí, vybíráno nebylo. K tomu ani všeska obec podobným způsobem v takovém vězení nikdy nezůstávala. Potom v týmdni druhéj outerý opět svolána byla a druhý dva tisíce kop míš. s větším nařikáním a těžkostí vybíráno bylo. Některým po neodvedení nejpřednější pokoje se pečetili.

T. l. po té neděli [17. června] na zejtrí v pondělí ráno ty 4000 kop míš. od obce této s těžkostí vybráno, odtud z Loun vezli do Žatce. Při konfuzi bylo přes 20 mušketýrů, které jsme od sv. Ducha za několik dní na stravě chovali a potom až do toho času na vychování jejich peníze skládali, na něž několik seth vzešlo. K forování těch peněz Strachota Kocorovský půjčil dvou koní, Václav Ležák jednoho a Erazim Hasman jednoho. Toho, že slepý byl vojáci na cestě zastřelili a onyno tři vzali a to když zase již domů jeli.

T. l. na zejtrí ve čtvrtek [4. července] Kateřina Kaucká Simona Trnky pekaře manželka pro některé nenáležité přemluvení, kteréhož se proti děkanovi Lounskému majíc mu odeslati košť vína, dočinila, v kruhu železném ukována u zdi při kostele velikém v městě u samé školy ráno, když se mše sloužila, státi musila. Potom po vykonané mši puštěna. (Nenáležité slova jsou ta, že košť vejběrcím dáti má a knězi taky že nedá.)

T. l. v pátek po sv. Prokopu [7. července] někého Kašpara Studničku z jedné vsi k zámku Zbirovu náležející, kterýž 27 mordů vykonal jsouc již prošeďivělý utratili. Dřeli ho po hřbetě, velké prsty u rukou i noh kleštěmi rozpálenými mu utrhal, naposled ho na rožeň dali.

T. l. v pátek před sv. Marketou [12. července] v noci na sobotu někdo z neváživých toho Kašpara Studničku z toho rožnu složili, ten rožeň vzali a jeho na cestě ležeti nechali.

T. l. a d. pátečního i před tím dne některého víno na vinicích zde v Lounech několik bílý i černý (!) zaměklý na místo jak má býti nacházeli a někteří jej i jedli.

T. l. přede žněma při všech Lounech starý stohy rezný toliko 2 byly zachovány od Kateřiny Šífflový a velmi mnoho okolo Loun obilí ozimého i jarého.

T. l. v neděli sedmou po sv. Trojici [21. července] to jest t. d. před sv. Marí Majdaleny ráno odsud z Loun vojáci rejthari, jichž v počtu 9 bylo, kteří zde pořád ustavičně byli 26 nedělí jsouce od knížete z Sasu sem na salvu guardii vyslání, v kvartýřích zůstávali, kapalar u Jana Dlouhého, druhý u Erazima Hasmana, třetí u Jiřka Raka, čtvrtý u Jakuba Mečíře, pátý u Jana Kořínka, šestý u Daniele Koudelky, sedmý u Tomáše Tlustého, osmý u Zigmunda Kocorovského, devátý u Mikuláše Drastila odjeli do Kadaně do svých předešlých starých kvartýřů. Ti sobě velmi neváživě počínali. Sousedy prali, na něž zname-

nitá summa vyšla. Nebozí sousedi s velikými těžkostmi a s pláčem na ně se skládali, periny šaty chodící, cejnový nádobí i jiné věci prodávati musili.

T. l. a d. [28. července] okolo 20 hodin spadl veliký přívál a krupo bití znamenité od lesův přišlo odtudž až sem k městu na obilí, na Mělcích, na vinicích i chmelnicích a v zahradách veliké škody z dělalo i na předních vinicích dosti mnoho zasáhlo.

T. l. v pondělí po pam. sv. Michala archangela [30. září] na poučení jednoho mnicha, který sem do města Luna před tím v pátek přijel jsa od p. arcibiskupa Pražského za komisaře náfizen, obec ze strany náboženství na rathouz povolána. A když všickni sousedé do světnice radní vstoupili, tu od p. děkana na něvadž JMCísařská ráčí býti náboženství pod jednou katolického, místo téhož komisaře, neb on česky neuměl, bylo oznámeno: podotázka byla na sousedy učiněna, chtějí-li také téhož náboženství katolického býti. Oznámili všickni, že nechťi.

Děkanovo ohlášení o pohrbu, oddavky a křest. T. l. v 18. n. po sv. Trojici [20. října] po velikém kázání děkan na kazatedlnici oznámil, co nadepsaný komisař jmenem arcibiskupa poručil: Předně že potud více dítek nebude křtíti českým jazykem než latinským, toliko na jmena jejich bude se česky tázati. Druhé že žádného nebude odávati leč, kdo bude ihned katolického náboženství nebo ve 4 nedělích a to aby že tak učiní, hodnými osobami zaručil.

Některé málo známé památky veršované českého života náboženského a kulturního XV.—XVI. stol.

Přepsal AD. PATERA.

1.

V zývání Krista Pána.

1. Pane nass Gyezyssy
vslyss swogy rzyssy,
nass hrzyesne krzyestany
pro twe swate rany!	4. Odpust nassye zlosty,
wssyech nass bludow zprosty,
day nam pro swu dobrotu
w swate cyrkwy gyednotu!
2. Swatey Marzye synu
odpust hrzyesnym wynu,
Pane Ihesu Kriste,
Ty genz wstal zagyste.	5. Vslyss nassye hlassy,
day pokoyne czassy,
Ihesu Kriste kraly,
at tye twoy lyd chwaly.
3. O kraly nebesky
vslyss swoy lyd czesky,
zbaw nass nuze teyto
a day dobre leto.	6. Wsyczny swyety proste,
nam k tomu pomozte,
bychom s wamy bydlyly,
Ihesu Krista chwalyly.

Psáno písmem dosi pěkným as v letech 1400—1420, v rkp. kap. knihovny v Praze M 100, l. 58, str. 1.

2.

N á ř e k n a z l o ř á d y.

Omnes attendite animaduertite quid sit iam plangite et mentes auertite
 ab errore talj.
 Strèneue fortiter imperator noster, huius regis pater, requiescat dul-
 citer, erat fractor malj.
 Hic auxit eciam, sanctam ecclesiam, quam faciens liberam peruenit
 ad patriam. imperij veri.
 Exponens argenti copiam et auri simulque lapidum, dictum dau-
 dicû, volens adimpleri.
 Voluit eciam propter clemenciam heresis demenciam romanam eccle-
 siam vereri et augeri.
 Post cuius transitû felicem obitum per manus principum, regum et
 comitum, conatur deleri.
 Ilis temporibus multis honoribus, virtutum floribus, nunc iam do-
 loribus, fertur adimpleri.
 Insurgunt undique mine insidie, fides destruitur, clerus opprimitur,
 papa deridetur.
 Dei laus decrescit, fraus dolus succrescit, presulatus vilescit, docto-
 ratus t[u]mescit vulgus deû [non veretur].
 Monachis fratribus, et monialibus cristi virginibus ceteris fidelibus,
 viuere vilescit.
 Nam status militum, clientum ciuium, falsis doctatibus et peruersi-
 tatibus resistere nescit.
 Clerici nonnulli, laycales populi, facti sunt scismatici, per libros
 heretici, wiklef condepn[ati].
 Pastores legales, modo sunt exules, oues errant debiles quos pascunt
 in(h)abiles, st
 villulant claustrales, plangunt moniales, omnes quasi mortales facti
 sunt spiritales, [leu . .]
 Rex audit et tacet, nam sibi hoc placet, ach ubi iusticia, comit-
 tuntur spolia, nec [cs . .]
 Terraru principes reges et comites duces ac nobiles, nos faciunt
 exules, sua reg[ione].
 Oremus dominum, patrem et filium, sanctum paraclitum, ut nostrum
 omnium status dirigatur.
 Coniungat ciuibus suis celestibus, ut nos ab omnibus oppressorum
 manibus, semper tueatur.
 Hoc metrum construxit quidam et induxit, ut pateat omnibus, illud
 decantantibus [f . . .]
 Licet ipsa fluctuet, rata semper permanet, audi tu scismatice, et tu
 heretice nō [tn . .]
 Plures erant scismatici, atque heretici, eandem inpugoantes, fraudem
 dolos cudente[s]
 [Tu autem] dnē nos velis invisere fidem rectam sapere, ne virus
 vippere intret [corda nostra].

Psáno pěkným písmem stejným na počátku XV. století nejspíše
 rukou „Johannis penitenciarii in Castro pragensi“ v rkp. kap. knihovny
 v Praze B XLVII. na zadní desce. (Soupis č. 350.) Sr. Nejedlý, Poč. 412.

3.

Pysen o Mistru Sowkowij

zly pamieti kteray Byl niekdy w Slowanech etc.

Zpijwa se ijako Gezu Krijste wijkupiteli etc.

Raczte prosym wssiczknij slyseti
starzij mladij y take dieti
z gakehoz koli rzadu
chczit zpiewati prawdu

Bijla gedna sowa potworna
bohu y wssem lidem newierna
s kalausij se smluwila
by ptaczky draždila.

R⁰ Kazdij dobry to znaj
a rod gehu wyznaj
possel s chrudimskeho
krage miasta cztného,

sam sa pankhart bezecztoij
a lidem ohyzdny
bratra mu obiesyli
ke czti poslauzili

Sowa pak gsucz tak ponizena
chtiela byti wzdiij wyzdwizena
hnizdila se wijsoko
spadla welmi nizko.

vmienijm se nadijmagicze
wsseczky gine potupugicze
mudrzejssij wzdiij g[se] miela
nez gest sama byla.

R⁰ y proti samemu
panu Bohu swemu
vsta odewrzela
gemu se rauhala,

tupicz prawdu welebnau
nam zustawenau
zakonem potvrzenau
y wssij Czirkwij swatau.

Sowa swietlosti nemiluge,
ale w temnostech se raduge
wicz miluge prebendu
nez krystowu prawdu.

Pro kus berancyho kozycha
zaprzel gest krijstowa kalicha
a chtie bytij mudrczem
zustal gest pobiehlczem.

R⁰ A chtie byti zprawczy
gest krystowym zradczij
chtiie bijti prelatem
gijz slowe pankhartem.

chtiie se lidem libiti
gim pochlebiti
musy mrzakem bijti
a kaczyrzem slautij.

Sowo zradna licha newierna
y procz tupijss prawdu zakona,
kteruzs prwe welebil
nez tie czer[t] oslepil;

y milownikij gegij wzdy hanijs-
a ssijbalstwij dworna prowadiss-
na se sam zpolehage
w horssij wzdiij padage.

R⁰ Powiez czos dobreho
prowedl a slawneho
zie tupijss swe przedky
prawdy bozij swiedkij,

kterez zbor Bazijlejsky
y Czjrsarz rziimsky
zchwalili su za wierne
krzeslianij a slawne!

Sowo hled na swe neprawosti
neutrhey lepssych maudrosti
uczenieijssym wtipnieyssijm
cztnostnieyssym wiernieyssijm!

Twe znamij sau nesslechetnosti.
wice nezli mudrost a cztnosti
ruffianstwij Sodomstwij,
gine naprawosti.

R⁰ Kto to yak zijw slaychal
by se kto tak rauhal
yako tato sowa,
hrozna su to slowa.

Kdyz ho pan buh potrestal,
abij nepaychal,
nemoczy ho porazijl
an k niemu tak mluwil:

Lide prawij zies milosrdnij,
ale prawim ya zies vkrutnij;
Czert gest milosrdniejssij
nez ty buh naywyzssy.

Y gineho wicz rauhaweho
mluwil tot zna swiedomi gehu;
wssak se poznati nechtiel
prawdu tupiti chce

R^o Tot sau gehu ctnosti
vmieny mudrosti,
genz se vzdij nadyma,
boha sweho nezna,

krew panie potupuge
wlast swu zrazuge;
hoden proto prelacztwij
rzienskeho biskupstwij.

Nedieleij se sowo worliczij
a neupadness w ohen horziczij,
Bohu se zprotiwuge
prawdie se zpieczuge.

Pohled k prwnijm towarijsom swym
ciem newiernym pobiehlczom, zrad-
nym,
yak swug zijwot skonali,
diablum w mocz vpadli.

R^o Genz byli mudrzejssij
nad tie vczenieysij:
hilarus dwornij,
krizjanowski zradny,

z nijchzto geden rosekan,
w niemczych zabiti sam,
neb krew krystowu haniel
hned mrzcie zczepieniel.

Ale druhij wnahle vmrzet gest,
potupiw swu wiru take czest;
psy mu pijsky ohrzizlij,
prsty okausalij;

nebo proti prawdie byl powstal,
yako ztekly pes na nij sstiekal,
klna traktaty pijsse
newiernie a lijsse.

R^o Tez ij gijnij mnozij
swietsstij y duchownij
panij kralowe
Mistri Biskupowe

proti prawdie powstali
neodolali;
neb sam buh prawdij brani,
nezpieczug se zadnij.

Mistru hawlu czert jazik wytahl
abij se wicz prawdie nerubal;
tez ij tij se boy, sowo,
milugz bozij slowo!

A neucz nas wijrze takowe,
kteruz drzali kaczijszowe
onij manicheowe
a ginij poha^e

R^o Swieti papezowe
toho sau swiedkowe:
rzechorz a lew papez,
genz tupili tu lez

Proti panie zrzizenij,
vstanowenij
pod gednau przigimati
y poswieczowalij.

Gelazius papez dawno,
yako o tom w decretie psano,
przikazowal biskupom,
wiernijm Czyrkwe zprawczom,

aby tij swatokradcze znali,
kterzijz pod gednau przigimali,
od toho ge nutili
a k swietlu ge vcizilij

R^o Ty pak, Sowu zradna
licha a gidassna,
chczess nas k tomu westi
a toho dowesti,

bychom wicz vposlechly
tobie wierzili
nez rzeczem Krystowym
y wssem gehu swatym.

Sowa we dne nesmi zpiewatij
nez poczyna po tmie wyskaty
yako wopyly sedlak
a neb negaky drak.

Tak kdyz tobie swietlo zapadlo,
na twe srdecze czert wzdiel osydlo
poczalo prawdu hyzdi,
yako drak tupiti

R ^o Sowo nemotorna	protoz z prahy zletela,
hubena potworna,	w noczij wybiehla,
na tie wssiczknij ptaczij	w niemczych sy se shnizdyla
newrazij domaczij;	w olomuczij sedla etc.

Psáno písmem běžným asi v první polovici XVI. stol. v rkp. kap.
knihovny v Praze D 82 na l. 2b—5a.

4.

Nuž vy ševci víry nové . . .

Nwz wy syewcy wyery nowe wam tye przykazano
aby kwozye zwby tachly nechagycze swarw (tot gest prwe).

Gyne bwdem zprawowaty samy sebe nechamy
tot gest pysmo nalezeno za masnymy kramy (tot gest drwche).

W patek bwdem masso gyesly a w sobotw take,
w nedyely chodyecz palyty tot gest dyelo swate (tot gest trzetye).

Wezmwcz cyepy a palycze bwdem lydy byty,
neb-ssa nam przyprawena w satancwy rzyty (tot gest czwrtwe).

Zabym otczye nebo bratra wmygy sye w krwy
pac'yt my czo maty przyedy zwrch babw zwykly (tot gest patye).

Poberzme sye k dobrym mystwm tw bwde czo braty,
we dne y w nocy bez sprzesztanye wzdy bwdem zraty (tot
gest ssestye).

Pozadayzme wsy luzy, toho bychom mohly zwyty
moczy kwaltem y nasylm ledamy moly myty (to gest sedme).

Poberzme gym owcze konye a zagmem gym krawy,
twt nas bwdw poclynaty mwzye zeny baby (to gest osme).

Gys nebwdem wycz oraty any bwdem zyety
gyedno wzdychny den ode dne, spolw bwdem pzyety (tot
gest dewate).

Bopomozy myla bratrzye z tye dobrze mwdrosty
opwstyze wseczko dobrze przydrzme se zlosty (to gest dessatye).

Gys sme wsyeczko dokonaly rzeczyemyez spolw amen
srddeze sw w nas zkamelnala yaczoto prawy kamen (kamen
Amen).

Ista cancio est composita contra hereticos scilicet Wyclefistarum.

Psáno písmem dosti pěkným roku 1421 v rkp. kapitulní knihovny
v Praze E 43. na přední desce.

5.

Verše proti Rokycanovi.

(T)yto knizky slozil gest gedem kniez gmenem . . . *)
kteryz mnoho czasuow byl gt w te rotye Rokyczanowie
A poznaw ge^o pokrytstwie y szlossynstwo kterez s swymi

*) Napsáno šiframi.

sibaly prohlenimi wede, vstupil geho owsem a obratiw sie k rzymske^v kostelu wstupil w poslusenstwie a w gednotu wiery czerkwe swate. A kazdy ryt^m ma osm srzyekuow).

(D)ycky wzdawam hospodinu,
Pannij swate marzie synu,
Genz mne knieze nehodneho
zbawil toho wsseteczneho
Piklata a falssierže,
Genz sie wzdy protiwi wyrzye,
wssemu sboru krziestianskemu,
dovffage bludu swemv
Wssetecznye sie widawage,
lez w prawdu obraczuge,
Pismem swatych genz popsana,
Ten pokrijtecz Rokyczana,
Wiecz sie rozumieti klada,
lzywiet pismo sobie sklada,
kniezstwie sweho pod pokrijtstwim
dywnet smysli klade swietskym.
O gych dussie ge zawodie
A s krziestianske wiery swodie
w poslussenstwit sam nestogi.
Swet sybaly k tomu strogy
Byt poddany yzadnemu
nebyli y nij otczy swatemu,
k niemuz hledy veskeren swiet.
Ale ont sam rokyczan zpiet
Nade wsseczky lidi pne sie,
zpupnet srdcze w sobie nese.
Wsiemt chce sam rozkazowati,
Nykomemuz sie poddati,
hledit na dobre krnyawie
A ge we wsem wtiskage
w tomt vzywa swietske ruky
dobrymt cziny dworne muky;
Drzit compactata lziwie,
wikladat ge a wsse krziwie,
W nychzto gesti polozeno
Czechom dobrim ypogčzieno,
ktoz tolik obyczey magi
Tyelo a krew przigymaji

Píseň tato zdá se býti nedopsána.

Jesu xa marzie syna
pod obyema zposoboma
hodnye berucz s prawu wieru,
ze ti wieczny mēn neberu
Nez yakoz ten, ktoz pod gednv
Boha przyaw zposobu.
Nebt krziestianska wiera drzi,
Silnye pawnye wierzy
Zet ^{gt} tyz buoh w te swatosti —
w gednostayne swe mocznosti
Genz wboštwi swem nediely sie
yakyz w chlebye tiz ij w wkalisie.
Ty pak rokyczane s swimy
proholenczy zmietenymy
Prawite, zet przigimagi
puol swatosti, kterz z magi
Obyczieg od stara dawna
přigimati boha pana.
An to ^{gt} kaczierstwie prawe,
dussiem krziestianskym nezdrawe.
ffalssugess tak ^{cp}actata.
Nebt tie nauczil czrt twoy tata,
Gemuz po swe woli sluziss
Neb se yzadne^o nebogiss.
Mas w tom mnoho pomocznikuow
swich sybalow wssetecznikow,
Gestot ve zlostech folkugy
a w sibalstwu sie spougy,
Dawagit tielo krew bozi
Dyetkam mladim ano mnozy
Nemohucze zachowati
mussie z ust swich wymyetały
W compactatiech an napsano,
ze ma byti tiem podano,
S ^{pwu} wieru ktoz zadagi
A czest yakzto k buohu magy;
kdez pak mlade mohu dieti
wieru pocztu waznost mieti.*)

(Pokračování.)

*) Podobné skladby (písně a satiry) jsou na př. :

Všichni posluchajte, chválu Bohu vzdávajte . . . asi z r. 1417 v knihovně Roudnické (Č. Č. M. 1828, II. 70; 1851 III. 116; Výbor II. (1868) 239—244). — Vlka poznáš po srsti a mnicha po jeho chytrosti . . . v knihovně Musejní (Č. Č. M. 1852 II. 76; Výbor II. 235—238). — Z dobrého jména Čechové, všudy slovní rekové k r. 1427 (Starobylé sklád. V. 228—233; chybně). — Potom se s Táboru pryč brachu . . . k r. 1420 v rkp. Vyšehradském (Scriptores III. [1829] 476—478). — Nutij mě k tomu svědomie . . . asi z r. 1511 v knihovně Klementinské (XI. E 1 l. 224b—231a). — Když lev umřel pravú tůhú . . . z I. pol. XV. stol. v knih. kapitulní v Praze (N VI. l. 48b) atd.

Chroustovice.*)

Stručné a soustavné dějiny místní. Napsal *Václav Oliva*. (Pokračování.)

Z pozdějších let ne více již z fanatiků, ale spíše z evangelíků přihlásilo se ke katolické církvi několik lidí po jednom nebo dvou v roce.¹⁰²⁾ Veliký boj duševní, který již od r. 1700, tedy po celé téměř století, zmítal nitrem některých, dobou se vybouřil, ochladl; i vracela se rozvaba, ať již skutečná nebo toliko zevnějšími okolnostmi vnucená. A ta byla jediné na místě, poněvadž každý boj konec konců vede k vysílení, ne-li k záhubě . . . Klid vracel se zase do celého okolí a v harmonickém souladu začínaly se vraceti doby bývalé sjednocenosti ve víře, bývalé spokojenosti a duševního klidu.

R. 1846 připomíná se pouze jeden fanatik v celé farnosti, Jan Pitra, chalupník v Ostrově z čísla 38., který však formálně se hlásil k evangelíkům. „Ostatní buď vymřeli, buď se navrátili do katolické církve“. Tak alespoň poznamenáno všude v úředních aktech. Ale zcela jinak bylo ve skutečnosti. Když v březnu 1848 císař Ferdinand dal konstituci, ozvaly se zbytky Adamitův či Marokánův znova k životu. Evangelíci ve Lhotě a pět katolických rodin z Boru žádaly za vymazání z matrik a prohlásily, že budou žít „bez všeho tolerovaného náboženství“. Zufitý fanatik František Felcman, tkadlec z Dašic, ponoukal je proti všemu stávajícímu řádu a lákal na nich peníze. Byl lapen rychtářem stradouňským a dodán úřadu chroustovickému, který dopravil jej do vyšetřovací vazby k úřadu krajskému v Chrudimi. „Kdyby katolické obce tomuto zlořádu se byly nepostavily na odpor a nezastavily šíření té sekty, ani jediná obec chroustovické farnosti by nebyla zůstala nenakažena.“ Zvláště v Ostrově Felcman měl mnoho přívrženců, kteří však osudem jeho zastrašení, vrátili se do katolické církve. „Bylo-li jich obrácení opravdové, pozná se teprve časem.“ (III. 17.)

V době naší není po Marokánech již ani památky. Zmizeli na dobro. Slovem tím označují však podnes obyvatelé okolní člověka, který kostelu a povinnostem křesťanským se vyhýbá, naznačujíc tak duševní směr bývalých skutečných Marokánů. Většinou říká se tak těm, kdož otrávení sociální demokracií nebo nepravým socialismem buď tise, buď i zjevně a nápadně křesťanskou vírou a jejími zřízeními pohrdají . . .

V letech třicátých a čtyřicátých¹⁰³⁾ jsou nápadné konverse či pokřtění židů.¹⁰⁴⁾ R. 1834 dne 15. října ke křtu sv. přihlašuje se Jonáš

*) V minulém článku (Sr. Sborník Hist. kroužku 1912, str. 186) místo nadpisu: „Záznamy šlechtických rodů v matrikách Chroustovických“ má být pouze: Chroustovice.

¹⁰²⁾ Tak r. 1847 stal se katolíkem evangelík jeden, pak zase 1866 jeden, 1870 jeden, 1872 jeden, 1876 — 1 — 1877 — 1 — 1879 — 1 — 1881, 1882, 1883 po jednom, 1886 — 1 — 1892 — 1 — 1893 2 — 1896 — 1 — 1901 — 1 — 1903 — 2 — 1904 — 1 — 1907 — 1 — 1908 — 2 a 1909 jeden. Naproti tomu odpadlo v letech 1885, 1886 a 1887 po jedné duši!

¹⁰³⁾ V roce 1779 jest následující zápis: „Dne 27. srpna byla s dovolením arcibisk. konsistoře pokřtěna Terezie Filipina Šťastná, židovka, z otce Marka Lazara, říšského rabína, a z matky Anny. Kmotry byli: princezna Terezie Poňatovská a hrabě Filip Kinský“ (Matr. D. 11).

¹⁰⁴⁾ Dle „konsignace“ židů z r. 1820 čítalo se jich ve farnosti 12 a to v Březovicích čp. 1. Barbora, vdova po Mojžíši Hostovském, její děti Aron (jeho manželka Sára Spitzova z Habrů), Matěj, Jeroným (ve světě), Maria Anna a ve St. Holešovicích čp. 47. Filip Polák, jeho žena Rosaria a děti Matyáš, Juliana a Josef. Bez určitého domova byl Josef Häusler.

Weiner, pekař, který za příčinu uvádí náboženské přesvědčení, dne 19. února 1835 Heřman Brady, lékař v Chroustovicích, zároveň s manželkou Filipinou rozenou Breitenfeldovou, dne 1. srpna 1837 Vilemína Breitenfeldova, 23. listopadu 1839 Sára Haasová s dětmi Isákem a Marií, 13. listopadu 1840 Mojžíš Fanta s manželkou Rosalíí Haasovou a se všemi dítkami atd. Co vlastně přivedlo všechny tyto do lůna katolické církve, prameny písemné nepodávají dosti jasně, vyznačujíce, že stalo se tak z přesvědčení o pravdivosti katol. nauky. Věřím, že vskutku tomu tak bylo, ač při tom musily působiti i jiné věci, jež tento neobyčejný zjev ve farnosti vyvolaly.

Živel katolický, jak zkušenost učí, posiluje se značně církevními slavnostmi, jež působí též blahodárně na jinověrce. Pravým svátkem pro osadu bývá příjezd biskupův za příčinou udělení svátosti biřmování. Biřmování je svátost eminentně katolická, proto pro osadu velevýznamná. Ze starších dob nevíme, kdy a kdo ve farnosti biřmoval; teprve novější století podává nám několik záznamů.

Biřm o v á n í udílel 8. července 1811 biskup hrabě Trautmannsdorf celkem 1247 věřícím (z Uherské farnosti 123, Radhoště 80); 25. května 1822 biskup Alois hrabě Kolovrat Krakovský 698 věřícím (z Uherska 101, z Radhoště 93); 23. května 1835 biskup Karel Hanl 538 věřícím (z Uherska 135, Radhoště 119), který potom vícekrát ve farnosti biřmoval,¹⁰⁵ Josef Jan Hais 18. května 1876¹⁰⁶ a 3. června 1886, Eduard Jan N. Brynych dne 15. července 1900. Tehdy po celou dobu, co biskup v osadě dlel, městečko bylo ozdobeno prapory. Obec a celá farnost slavnostně biskupa vítaly. Biřmovati se dalo celkem 599 osob, a to z Chroustovic 180, z Boru 57, ze Lhoty 44, ze Žilovic 24, ze St. Holešovic 52, Březovic 9, Nových Holešovic 16, z Městce 64, Ostrova 60, Turova 32 a z cizích farností 61.

Povznešenou slavností bylo svěcení hřbitova r. 1893, oslava jubilea neposkrvněného počtí P. Marie r. 1904 a jubilea lurdské P. Marie zároveň se svěcením sochy Srdce Pána Ježíše, sv. Josefa a sv. Václava dne 25. března r. 1908.

Evangelíci v okolí chroustovickém usedlí hlásí se vesměs, až na nepatrné výjimky, ke konfessi reformované. Patří pak k duchovní správě v blízkých Lozích. Čítalo se jich r. 1846 celkem 46 (v Městci 5, Turově 1, Ostrově 10, Nov. Holešovicích 1, v Boru 7, ve Lhotě 5, v St. Holešovicích 17 a v Chroustovicích, Žilovicích a Březovicích nikdo.) Stále jich ubývalo tak, že kdyby z „hor“ se sem nestěhovali, nebylo by jich vůbec v celé farnosti. Roku 1909 čítá se jich 50 reformovaných a 2 lutheráni.

Velikým příznivcem evangelíkův hned od počátku tolerance¹⁰⁷ byl František Josef hrabě Kinský,¹⁰⁸ což patrno nejen z toho, že na památku tolerance dal pro kostel chroustovický ulíti zvon, ale i z toho, že

¹⁰⁵ Na př. 11. června 1843, 27. června 1856, kdy bydlil v zámku a biřmoval s osadníky uherskými, kteří sem došli, asi 800 duší atd.

¹⁰⁶ Byl slavně uvítán a vyprovázen. Na večer před biřmováním byla illuminace, slavnostní průvod s hudbou a lampiony, zpívalo se a hrálo (III. 413).

¹⁰⁷ Z evangelíků první ve farnosti zemřelo dítě Anna, dcera Václava Rabasa ze St. Holešovic, dne 26. února 1782, ve stáří 11 měsíců.

¹⁰⁸ Po vydání tolerančního patentu r. 1781 ihned někteří od katol. církve odpadli. Alespoň již 9. prosince 1781 pokřtěna byla dvojčata Magdalena a Dorothea, dcery Jakuba Mimry z čis. 66 v Chroustovicích, a otec jich nepřihlásil k zá-

záhy v zimě r. 1782 vypravil zvláštní povozy až do Uher pro tři reformované pastory,¹⁰⁹⁾ jež chtěl učiniti duchovními správci evangelikův na svém panství Rychmburském a Chroustovickém. Ba zašel tak daleko, že prohlásil, že jest ochoten stavební místo pro modlitebnu a některá pole pro pastora darovati, když by sídlo duchovní správy evangelické uprostřed panství (t. j. v Chroustovicích) bylo položeno. Ale tu evangelikův nebylo. Proto modlitebna musila se určití pro Lozice. Hrabě pak ze „zármutku“, že nemohl pastora v Chroustovicích usaditi, slibu svého nesplnil.

Poněvadž mají evangelíci chroustovičtí dosti daleko do sboru a žijí v diaspoře, nemůže se jich život duševní rozvíjeti tak,¹¹⁰⁾ jak nauka jejich žádá. Dochází sice v posledních letech vyučovat školní mládež „pán“ z Lozic, ale při malém počtu žákův uprostřed katolíkův brzy to, co ve škole dětem se dá, mizí tak, že není vzácností slyšeti z úst evangel. dětí i těch větších, jinak evangelikům odporný a nemilý pozdrav: „Pochválen buď Ježíš Kristus!“ . . .

Ž i d é žijí, jako všude jinde, ovšem v ohledu náboženském jen a jen pro sebe. Je jich v celé farnosti 15. I v ohledu sociálním a hospodářském proti nim není stesků, tak že vzájemná láska¹¹¹⁾ a společenská lidumilnost nebývá ničím rušena . . . Antisemitské štvánice, jež namnoze až příliš křiklavě vystupují a jichž účelem bývají cíle osobní, nemají v okolí žádných stoupenců . . .

* * *

dnému náboženství. Totéž učinil Josef Žvejkal z Opočna čp. 4. při křtu syna Karla dne 13. ledna 1782. Teprve Václav Dušánek z Tyniska č. 30, přihlásil d e 21. ledna 1782 syna Jana k náboženství evangelickému. Totéž učinil 25. ledna s dcerou Annou Jan Pekuláš z Franceliny. Od té doby evangeliků přibývalo, ježto pod jménem jich skrývali se i rozliční náboženští blouznivci. Alespoň kaplan Fr. Rothanzl při roce 1782 v únoru připsal: „Povstaly rozličná kacířstva, jichž dítky křti se způsobem nekatolíkův.“ Někteří hlásili se k víře evangelické, jiní k helvetské a jiní k žádné. Tak v roce 1782 v únoru čtyři hlásí se k evangelikům (Jiří Kohoutek z Tyniska, Matyáš Fuksa ze Stradouně, Anna Marešova z Ostrova a Frant. Procházka z Uherska) a jeden k helvetům (Jan Maděra z Trusnova), v březnu čtyři k evangelikům (Matyáš Zahradka a Matyáš Hyhlík z Ostrova, Josef Urbánek ze Žiky a Kateřina Loskotova ze Sedlištěk), v dubnu 2, v červnu 2, v červenci 2, v srpnu 3, v říjnu 2 (a 1 k helvetům) a v listop. k helvetům 3. R. 1783 přihlásilo se vesměs k helvetům 23 a k žádné víře: Kateřina Štovičková z Turova, konečně v roce 1784 do 1. května k helvetům 5.

¹⁰⁹⁾ Evangelíky s počátku pochovávali katolíci kněží na katol. hřbitovech, poněvadž nebylo ani pastorů, ani evangel. hřbitovů. Tak dělo se až do listopadu 1782. Teprve tu katol. kněží přestali evangelíky ke hrobu doprovázeti, a nekatolíky pochovávali si většinou příbuzní bez doprovodu duchovního. V matrikách naznačuje se to latinským slovem „communitas“ t. j. sbor nebo „parentes“ (rodiče) či docela „amici“ (přátelé). První pohřeb s pastorem je zapsán 9. června 1783. Byl veden na evang. hřbitov do Lozic od Petra Molnára, kazatele slova Božího v Lozicích. Úmrtí evangelických bylo v celé farnosti r. 1782 sedm, a r. 1783 také 7.

¹¹⁰⁾ Dne 20. června 1833 Magdalena, dcera nebožtíka Jos. Kopřivy, sedláka z Ostrova čp. 14., 25 let stará, při přestupu od evangeliků ke katolíkům pravi: „Můj otec i matka byli helvetského vyznání, já jsem též k tomuto samému se hlásiti musila, poněvadž otec na tu viru mnoho držel. Ale já jsem přece, jak jsem mohla do katol. kostela na služby Boží chodila a také, kdyby mně byl otec nebránil, byla bych již dávno vyznání víry učinila, protože hned z mládí jsem do školy chodila, tam jsem se číst, psát a modlit naučila. Katechismus jsem tam skoro celý nazpaměť uměla, jen že jsem před otcem neschopila se vyjádřit, ale v srdci jsem vždy žádostiva byla do společnosti katolické přijít.“

¹¹¹⁾ Žid Müller dal 26. března 1891 na oltář P. Marie dvě svíce, že na zvěstování P. Marie z nemoci povstal.

Z protokolů s Marokány¹¹²⁾ při konverzí zavedených, ač pocházejí většinou teprve ze století XIX., přece některé výpovědi jsou pozoruhodny, ježto podávají obraz duševního proudění těchto nešťastníků. Mimo to z nich plyne, kterak názory Adamitův ponenáhlu¹¹³⁾ síce, ale jistě z požadavků starých slevovaly víc a více, neboť nové názory světové hlouběji působily a zvláštní péče věnovaná jich dítkám při školním i náboženském vyučování jevila účinky. Připadá mi blouznílost toto jako černý brozivý mrak, jenž ukázal se na obzoru¹¹⁴⁾ a hrozil místní zhoubou, ale vítr, jenž zadul do něho, trhal jeho spojky jednu po druhé, až prokmitla modrá obloha a mrak rozehnán ztratil se právě tak¹¹⁵⁾ nepozorovaně, jako se byl na obloze objevil.

Nejstarší zachovalý protokol jest ze dne 30. ledna 1817, kdy učinil vyznání víry František Bureš, rodilý ze Zbožnova, lesní příručí Jana Dušánka, bažantníka v Ostrově, ale nepodává nic zvláštního. Podobně všechny následující protokoly až do roku 1824. Tehdy dne 14. června činí vyznání víry Kateřina, 20 let stará, dcera Josefa Ročka, chalupníka, či jak se tehdy říkalo zahradníka z Turova čp. 4. Při otázce: „K jakému náboženství jste se podnes hlásila?“ odpovídá: „K žádnému. Chci však býti katoličkou z těch příčin, že nahlížím a poznávám, že když katolického náboženství a rozkazů jeho následovat a šetřit budu, budu na světě spokojenější a věčně šťastná býti mohu, což bych doufati nemohla, kdybych jako dřívě a kdy jindy bez náboženství živa býti měla. Mám za to, že když s mým ženichem, který katolík jest, co katolická oddána budu, že proto, když se oba ke katolickému náboženství přiznávají budeme, spíše jak věrnost, jednomyslnost tak i láska mezi námi pozůstávají a spokojenost se rozmnožovati bude“. S toutéž nový protokol zavedený 8. července 1824 — domnívám se, že z nařízení konsistoře, ježto jindy se tak nedělo, poněvadž případ tento potřeboval obzvláštní opatrnosti — je zajímavý, ne tak odpovědmi, jako otázkami. Z nich některé zní: „Povězte mně, Kateřino Ročkova, před Pánem Bohem a na vaše dobré svědomí . .

¹¹²⁾ Nejstarší adamitka, pokud z dokladů písemných zřejmo, je jistě Dorota Urbánková, vdova ze Stradouně, jež zemřela 5. ledna 1782 ve stáří 70 let. Rubrika náboženství při jejím úmrtním zápise jest vynechána a v rubrice „kdo zaopatřil“ latinsky připsáno: „Nezaopatřena nedbalostí kacířskou.“

¹¹³⁾ V listopadu r. 1799 chtěli uzavřítí sňatek Jiří Navrátil z Uherska a Dorota, vdova po Jakubovi Šišánovi z Turova, kteří k žádnému náboženství přiznati se nechťeli. Konsistoř 14. listopadu poukazuje faráře v Chroustovicích i v Uhersku, aby dle krajského nařízení chrudimského ze dne 14. února 1795, ukáze-li se při protokole snubním, že snoubenci jsou nullisty, po 4 neděle každodenně byli hodinu od příslušného kněze ve víře vyučováni a tak dlouho sňatek jim odkládán, až by k některému tolerovanému náboženství se přihlásili. Kdyby však tak neučinili ani po 4 nedělích, aby byla další instrukce vyžádána.

¹¹⁴⁾ Roku 1669 je v matrikách zápis: „S povolením pana pátera faráře chroustovického položeno jest pět osob při chrámu Páně Radhoštském, 2 muži a 3 dítek.“ Co by tento zápis měl znamenati, těžko rozhodnouti, ale zdá se mi, že byli to lidé z rodin, jež omámeny naukami katol. církvi protichůdnými, ač k církvi formálně připsány byly, propadly buď úplné nevěře, nebo trvaly v blouznílosti.

¹¹⁵⁾ Poslední protokol, který se uchoval, zaveden byl 8. dubna 1841 s Václavem Pitrou, domkářem z Městce a jeho manželkou Dorotou, rozenou Daňkovou z Nových Holešovic, kteří vyznali: „Jsme nyní docela přesvědčeni, že víra katolická, od samého Ježíše ustanovená, samospasitelná jest, že tělo naše jest chrám Ducha sv., jestliže ho poskvrníme, hřešíme velice. Boha musíme vždy na paměti míti, neb On slíbil učedníkům svým, že s nimi zůstane až do skonání světa . . .“

míníte-li upřímně i budoucné, když provdána budete, vždy jak v neděli tak ve svátek do chrámu Páně chodit a službám Božím přítomna býti? Míníte-li též upřímně svaté svátosti přijímat, k sv. zpovědi chodit a nejvyšší Svátost oltářní přijímat? Míníte-li upřímně jak v neděli tak ve svátek vši služebné a hlučné práce se varovat, abyste dny ty Páně náležitě světit mohla? Míníte-li tuto pravou víru celou neporušenou až do své nejdelsí smrti, stále zachovati, vyznávat i svých příslušících jako jest čeládka, dítky, jichžto správa vám přísluší bude, při ní přidržovati...?" Tento tedy protokol jasně dává nahlédnouti do duše i způsobu života některých deistů, jakož i do poměrů, v nichž žili.

Církevní úřady bedlivě se vynasnažovaly blouznivství vymýtit a obrátily v této příčině zření své hlavně k dítkám z rodin zbloudilých, aby k lepšímu přišly poznání. Tak v srpnu 1823 nakázán byl soupis všech dítek, jichž rodiče byli známi jako blouznivci s udáním věku, školy a duchovní správy. Ze dne 11. srpna 1823 zachován jest tento seznam z farnosti Chroustovické a vykazuje děti, jež do školy chodí nebo chodili mají, tyto: Annu a Kateřinu, dcery Jana Cinka, chalupníka v Ostrově čp. 10., ve stáří 10 a 8 let, Františka, syna Františka Šišána, domkaře z Opočna čp. 35., ve stáří 12 let, Josefa a Františka, syny Anny Čáslavkové z Městce čp. 47., v stáří 12 a 6 let, dále z těch, kdož měli navštěvovati opakující hodiny: Josefa, syna Jana Cinka z Ostrova čp. 10., Kateřinu, dceru Václava Pitry, rovněž z Ostrova čp. 29., a Annu, dceru Františka Šišána z Ostrova čp. 37., vesměs ve stáří 12 let.

Výsledek se ukázal. Již 11. dubna 1827 výše uvedená Anna Čáslavková, vdova po Janu Čáslavkovi, domkaři v Městci, s celou rodinou přistupuje k církvi katolické a vyznává, že, ač po katolicku byla „zrozena“ i vychována, po celých 15 let k žádnému náboženství se nehlásila a bez Boha byla živa.

Velice rozumný důvod při obrácení svém udává Kateřina, dcera Josefa Škeřky, sedláka z Turova čp. 37., která se nehlásila k žádnému náboženství, totiž „že uznávám, nahlížím, že je každému člověku náboženství pravé nanejvýš potřebné, kdo chce a žádá věčně spasen býti.“ Rovněž Ludmila, pozůstalá dcera po Václavu Ročkově, sedlákovi z Turova, 27 let stará: „že se domnívám, že víra katolická má mnoho prostředků mocně napomáhajících k spokojenosti života zdejšího a k dosažení života věčného“, a k napomenutí: „Víte-li, že kdybyste jen ouskočně aneb podvodně vyznání víry učinit měla, že byste nejen velkému a přísnému odpovídání, nýbrž i trestu podvolit se musela?“ odpovídá: „Je mi to povědomé a rozvážila jsem to.“ Podobně vypovídala 18. července 1828 Mariána Čáslavková ze Zalažan, ale bydlící v Chroustovicích.

Zvláštní případ udal se r. 1828. Dne 8. dubna dostavil se totiž před faráře Jakub Čáslavka z Městce, 38 let starý (nar. 1. května 1790), a žádal přistoupiti ke katolictví s výpovědí, že dříve blásil se: „k třetí straně, (která) většího pokoje na milost očekává“, ale nemínil to upřímně, jak svědčí poznámka při protokole: „Jakub Čáslavka, ačkoliv se 13krát vyučování ve víře křesťansko-katolické podrobil, nebyl přece v stavu aneb spíše nechtěl se za ten čas ani Otče náš, ani Zdrávas Maria, ani Věřím v Boha naučit. Což když farář znamenal, že se jen přetvařoval, propustil ho od sebe...“ Případ směru opačného udán 11. února 1832. Předstoupil Jan Hyksa, sedlák z Turova, aby i jeho dítky (František 16 letý, Anna 12, Barbora 14 a Kateřina 18letá) „které jsou do katol.

školy chodily, poněvadž ale helvetskému vyznání připsány jsou“, učinily vyznání víry, „aby tak z mého příbytku pohanstvo vyčištěno a víra Ježíšova rozmnožena byla. A tak nebudu nyní mít žádného ve stavení více, an by k jinému náboženství se hlásil a jemu oddán byl, aniž do své smrti čeládku jiného náboženství v mém stavení trpěti budu“.

Na adamitské reje u blouznivců poukazuje tato výpověď Anny Němcové z Mentoura, bydlící v Chroustovicích, bývalé manželky Josefa Židka, 67 let staré, ze dne 10. dubna 1833: „Když jsem byla ještě malá, tedy rodičové několikrát za rok nočního času se do jednoho příbytku sešli, tam dobře jedli a pili a pak jeden s druhým tancovali. A když jsem byla asi 18 let, tak mně také sebou brali a musela jsem to činit, co oni. Pak jsem se provdala a dostala jsem za manžela Josefa Židka; ten ovšem do té společnosti nechodil, ale také k žádnému náboženství se nepřiznával. Nešel nikam do kostela, ani já. Pak dále ta společnost vloni přestala, protože to páni nechtěli trpět. Muž mně na to umřel, já jsem na obě oči oslepla. Na kázání jsem byla, radost mám, že mně Bůh ze slepoty duše vytrhl.“

Anna, 24letá dcera Jakuba Vodvárky, fanatika a domkaře z Mentoura čp. 9., sloužící v Chroustovicích, vypovídá: „K žádnému náboženství jsem se nehlásila. V mé mladosti rodiče mě k ničemu nevedli. Sami také ani se nemodlili, ani do kostela nechodili; v neděli a ve svátek jsme tak dobře pracovali jako ve všední den. Když mně rodiče zemřeli, byla jsem asi 10 let stará, tak mně k sobě vzala moje tetička na Mentoufe, která též k žádnému náboženství se nepřiznávala, jen co tak někdy v knihách četla, ale mně z nich nic nepovídala. A na jedné kni e sobě tak nechala záležet, že ji do své smrti od sebe nedala. A když moji bratři, Franta a Honza před třema lety zde v Chroustovicích vyznání víry učinili, hrozně se na ně hněvala a hněvá až posud, a mně často říkávala, jestliže také budu následovat bratří, abych jí na oči nechodila. Já ale již kolik let sloužím u katolíkův, kteří mně mnohé věci náboženství se týkající vyložili, obzvláště Kolek a nyní Josef Marek . . . “ (2. května 1833.)

Kateřina, sestra výše uvedené Anny Němcové, 56 let stará a rovněž slepá, která se dne 12. května 1833 stala katoličkou, vyznává: „Tak se to se mnou stalo, jak moje sestra vypověděla, jen s tím rozdílem, že jsem se do Chroustovic provdala, a předem jsem do kostela hned nechodila, poněvadž můj muž též takový byl (František Češka) jako já. Pak když mně muž umřel, tu jsem se trochu modlila a chodila jsem do kostela, a nyní, když jsem osl pla, tak jsem žádala, aby mě k sv. zpočívání připravili . . . “

Přímo dojemně působí slova bývalého blouznivce Matyáše Hyksy z Městce čp. 34., 67 let starého, který 29. ledna 1834 dává protokolovati: „Až dosavad nehlásil jsem se k žádnému náboženství. Chci býti katolíkem, protože se mé svědomí mnohého lekne, neb jsem nikdy Bohu nesloužil. Moje rodiče i dědek, kterého jsem dobře znal, též také Bohu nesloužili, do kostela nechodili, a mně jak do kostela, tak do školy chodit zabraňovali, ale nyní když jsem již věkem sešlý a smrt každou chvíli očekávám, nabyl jsem lepšího rozumu a nahlížím, že bez Boha a víry žítí nemožno jest; protož žádám, by mě poučili, co jako katolík činiti povinen budu, abych věčného spasení došel, neb se tak již mnoho let trápím, než jsem tento můj život vyjevil. Budu milerád do kostela chodit, Bohu se modlit, aby mně to všechno odpustil . . . “

Dne 30. května 1835 přistupuje k církvi Anna, manželka Jana Čáslavky z Městce čp. 45., se 6 dětmi a vypovídá: „Chci býti katoličkou, poněvadž jsme v katol. náboženství vycvičeni, do kostela chodíme a také k sv. zpovědi jsme chodili. Ale před 30 lety začal můj muž chodit do Mentoura ke kováři a tam se nechal od něho přemluvit. A tak tam tehdy hezkou dobu k němu docházel. U něho se scházeli ze všech okolních vesnic. Nechal sebe i nás do jeho knihy napsat; a tak jsme od muže dostali zákaz, že jsme více do kostela katolického jít nemohli. Ale teď nám dal již na vůli a také do kostela každou neděli a svátek jít nechává, ač sám nikdy nejde, ale také ke kováři více do Mentoura nechodí a snad se sám také obrátí, aspoň před svou smrtí . . .“ Farář připojuje německou poznámku: „Všichni dle matriky jsou po katolicku křtěni. Sám 76letý Čáslavka pochází z katolických rodičů. Všeobecně známý starý kovář z Mentoura svedl mnoho rodin k fanatismu. Nyní však není již tak nebezpečný, jednak pro svůj vysoký věk, jednak že všechny blouznílské knihy byly mu chroustovickým fidelem panství Karlem Košťálem odňaty. Proto mají se na pozoru, a jak Čáslavková udává, schůzí společných již nekonají. Slibuje, že pokud bude možno, vynasnaží se, aby Čáslavku na lepší cestu uvedla. Ostatně stoupenci kováři již se do všech okolních vesnic rozšířili a někteří přistoupili k církvi. U mne 6, kteří ve farnosti bydlí.“

Smrt mnohým vracela rozvahu. Tak 10. prosince 1835 Kateřina Nováková, vdova po Janovi, sedláku z Městce, 59 let stará, vyznává: „Podle mého muže k žádnému náboženství jsme se nehlásili, do kostela nikam nechodili, před smrtí ale můj manžel vyznání víry učinil a proto i já žádám vyznání víry učiniti. Rok chodím do kostela; tu se mně to tuze zalíbilo.“

I obrázek z manželství, kde muž byl fanatik, žena katolička, podává protokol ze dne 26. června 1835 zavedený s Kateřinou, dcerou nebožtíka Matěje Škeřka, sedláka z Turova čp. 38., když říká: „Můj nebožtík otec k žádnému náboženství se nepřihlašoval a nás také k náboženství nepřidržel. Matka zůstala katoličkou. My děti chodily jsme do školy, ale do kostela nechodily. Až po smrti mého otce vyvinutý bratr a starší sestra vyznání víry, poněvadž do stavu manželského vstupovali, učinili. A já sem též chodím do kostela a když se nyní mám vdávat, musím též před mými vdavkami vyznání víry učinit, čehož bych byla již dávno učinila, kdybych sobě leckoho za manžela byla vzít chtěla.“ Připojená poznámka kněze píše o otci, že jako fanatik žil a umřel. Matka byla dobrou katoličkou. Kateřina, která s věnem 1600 zl. se provdává, dostane za muže hodného katolíka, jak svědčí farář z Jelení, a proto není se třeba obávat, že by klesla zpět ve fanatismus.

Jak blouznivci umírali, svědčí protokol s Václavem Navrátilem, synem Františka Navrátila, domkaře z Turova čp. 23., ze dne 18. května 1835. Václav Navrátil 27letý vypovídá: „Můj úmysl to byl hned (konvertovati), když jsem do školy chodil, ale otec nechtěl k tomu připustit, a jestliže to učiním, že mně chalupu nedá. Nyní již umřel, chalupa je mně připsaná, tedy abych mou duši nezavedl, chci býti katolíkem.“ Poznámka farářova však praví více. „Přestup tento je výsledkem školy Ostrovské, kde učitel věnuje náboženství obzvláštní péči. Otec jeho byl z nejtvrdších blouznivců. Když r. 1833 zaopatřoval jsem v Turově nemocného a doslechl, že je nemocen, zašel jsem k němu, abych ho obrátil.

Vzdoroval a nechtěl se mnou ani mluvit. Když jsem odešel, za nedlouho, ještě téhož dne 23. prosince r. 1833. zemřel. Před smrtí řekl přítomným: „Nyní jděte všichni ven, já budu zpívat“. Důkaz to, že byl nejen hrubým, ale i nevědomcem . . .“

Škola působila mnoho dobrého. Dětky i rodiče se jí obraceli. František Šišán a manželka jeho Anna, rozená Klementova ze Stradouň, 6. ledna 1836 výslovně uvádějí: „Byli jsme živi podle našich rodičů beze všeho náboženství, ale nahlížíme, že jsme bloudili a omámit se nechali. Protož jsme také našim dětem, kteří všichni učinili vyznání víry, nebránili, ale radost z toho máme, a jich také v tom následujeme.“

Charakteristická jsou zajisté slova Jana Ročka, 28letého z Turova, dne 16. března 1836: „Nenutí mne žádný a spíše mně otec v tom zabráňuje, nedá mně do kostela chodit a cvičí mě doma velice bludům a sice skrz knihy. Jednu jsem přinesl, že papež jest čertem posedlý, biskupové že jsou k ci, kostel peleš, ministranti stěhata atd. Z toho jsem poznal veliký blud a mámení a protož jsem si umínil, že učiním vyznání víry, že půjdu k některému hospodářovi sloužit, neb bych doma neobstál, a byt bych měl i také otcovský podíl opustit, nic mne odvrátiti nemá od náboženství katolického.“

Celý pak stav blouznivcův úsečně, ale jadrně líčí 10. prosince 1835 Josef Šišán, chalupník z Ostrova: „Naše rodiče až posud k žádnému náboženství se nehlásí . . . tak jsme rostli¹¹⁶⁾ jako dříví v lese bez známosti Boha a náboženství . . . však skrze školní cvičení poznali jsme, že bloudíme, začali jsme do kostela chodit, poslouchali jsme kázání a cvičení křesťanské a to se nám vše líbilo . . .“

* * *

Hned od r. 1665 náležely k farnosti Chroustovické osady tyto: Chroustovice, Lhota, Bor, Žilovice, Březovice, Nové i Staré Holešovice, Turov, Městec, Ostrov, Uhersko, Trusnov, Radhošť, Žika, Sedlištky, Jaroslav, Tynisko, Opočno a Stradouň.¹¹⁷⁾ V osadách těchto roku 1780 bydlilo celkem 3558 katolíkův a 452 nekatolíkův.¹¹⁸⁾ Po rozdělení farnosti zůstaly při Chroustovickém kostele: Chroustovice, Bor, Březovice, Lhota, Žilovice, Nové i Staré Holešovice, Městec, Turov a Ostrov s 2510 katolíky, 92¹¹⁹⁾ nekatolíky a 8 židy (5 ve St. Holešovicích, 3 v Březovicích). V osadách těchto byly v roce 1835 dohromady 2602 duše.¹²⁰⁾ Chroustovice městy, pak vesnice: Městec, Turov, Ostrov a Nové Hole-

¹¹⁶⁾ Před nim učinily vyznání víry Kateřina a Anna, jeho sestry.

¹¹⁷⁾ V relaci r. 1677 jmenují se ke kostelu Chroustovickému patřící osady: Chroustovice se 181 obyvateli, Městec s 74, Ostrov 116, Turov 125, Lhota a dvůr v Žilovicích se 62, polovice Boru a Rakovec se 40, Holešovice a dvůr Březovice, Haugvice a Biskupice se 126 dušemi (Pam. arch. IX. 743.)

¹¹⁸⁾ R. 1782 měly Chroustovice 557 katol., 6 protestantů, Staré Holešovice a Ostrov 349 katol., 135 protestantů, Lhota, Žilovice, Březovice, Nové Holešovice, Turov, Městec 679 katolíků, 78 protest., Uhersko, Stradouň 345 katol., 84 protest., Trusnov, Sedliště 256 katol., 47 protest., Radhošť, Žika, Tynisko, Jaroslav 367 katol., 102 protest., dohromady 2824 katol. a 610 protestantů.

¹¹⁹⁾ První evangelická kopulace byla 24. ledna 1782, kdy Václav Peřura z Mravína bral si Annu, dceru Mikuláše Pitry z Městce ep. 14. Svědky byli: Petr Koupil, domkař, a Barbora, manželka Jana Šefelina, oba z Chroustovic.

¹²⁰⁾ K Uhersku připadly: Uhersko, Trusnov, Francina a Opočno s 964 katolíky a 23 nekatolíky a k Radhošti: Radhošť, Stradouň, Žika, Sedlištky Jaroslav, Tynisko s 1348 katolíky a 22 nekatolíky. V zachovaném popisu farnosti z r. 1812 uvádí se následující čísla: katolíkův 2103. evangelíkův

šovice náležely k panství Chroustovickému, Bor, Lhota a Žilovice k Chra-
steckému a Staré Holešovice s Březovicemi k Rosickému. Roku 1846
klesl počet obyvatelstva na 2403 katolíky a 46 evangelíků reform., vedle
9 židů (jediná rodina v Březovicích ve vinopalně). R. 1850 bylo všech
duší 2762, r. 1860 2991 katolíkův, 43 evangelíkův a 18 židův, r. 1870
všech 3034 (katol. 2980, evang. 48, židů 6)¹²¹⁾ a r. 1909 celkem 2998
katolíkův, 2 evangelíci lutherského, 59 evangelíkův reformovaného vy-
znání a 15 židův.

Obyvatelstvo osad těchto vyznačuje se vesměs dobrými vlastnostmi.¹²²⁾
Mimo zbožnost, jak jsem již uvedl, hlavním rysem jeho povahy jest šet-
rnost, tak že každý hledí žít tak, aby druhého nemusil obtěžovati, čistota
a úpravnost stavení i celého hospodářství, pracovitost, která směřuje spíše
k uchování nějakého jmění než ku skvělému živobytí, pohostinnost,
zdvořilost a přímlost. Duch konservativní proniká posud vše skrz naskrz.¹²³⁾

* * *

Tak zvaný chudinský ústav po nových útvarech politických i soci-
álních zaveden byl pro Chroustovice nařízením direktoriálního úřadu dne
14. srpna 1836 a ihned uveden v život. Příjem jeho plynul z příspěvků
od vrchnosti, z milodarů při církevních funkcích, z milodarů od dobro-
dincův a z pokut, uložených pro jednotlivé přestupky vrchnostenským
úřadem. Z těchto příjmů podělováno v roce 1846 šest lidí po 2 kr. a
13 lidí po 1 kr. denně, r. 1848 již 11 lidí a to 3 po 2 kr. a 19 po
1 kr. Počet chudých poměrně zůstával nezměněn. Přibyl-li jeden nebo dva
v některém roce, netrvalo dlouho a zase počet dosahoval své výše.

Dle účtu ze dne 31. října 1847 měl tento ústav na jistínách
2630 zl. a 505 zl. a v hotovosti 376 zl. 62 kr. konv. m., tak že úroky
činily 120 zl. 47 kr. a 25 zl. 15 kr., z nichž podělování byli chudí na
celém panství.

Jako panství Chroustovické, tak i Chrastické a Rosické zřídilo chu-
dinské ústavy. Všecky pak tyto ústavy s kapitály a celým jměním ode-
vzdány byly v nové době dle státních nařízení obcím.

Na chudinu častěji pamatovala i knížecí vrchnost. Tak r. 1846 při
návštěvě dal kníže pán¹²⁴⁾ pro celé panství 700 zl., r. 1884 při svém od-
chodu věnoval chudým 300 zl. a poručil faráři, aby je mezi chudé roz-
dělil. R. 1885 též kníže v závěti své ustanovil pro chudé svých panství

helv. v. 100 (v Chroustovicích 9, Ostrově 47, Turově 17, St. Holešovicích 11,
v Boru 8), židů 10 (v Chroustovicích 3, v Březovicích 7) nullistů 62 (v Ostrově
16, Městci 22, Turově 19, Lhotě 5), domů 403, školy 3 a osad 10.

¹²¹⁾ R. 1890 čítala farnost přesně: katolíkův 2870 (Březovice 45, St. Ho-
lešovice 260, Nové Holešovice 58, Lhota s Pošivalkou 236, Žilovice 40, Bor
282, Ostrov 372, Městec 330, Turov 324, Chroustovice 923), evang. reform.
44 (St. Holešovice 8, Žilovice 7, Bor 5, Ostrov 2, Městec 10, Turov 7, Chrou-
stovice 5), augsb. 2 (v Chroustovicích), židů 27 (Žilovice 8, Bor 6, Městec 6,
Chroustovice 7) a 1 starokatolika v Nových Holešovicích.

¹²²⁾ Bylo tak již za stará. Seznam z r. 1733 udává, že z farnosti Chrou-
stovické zpovídalo se o velikonočních a přijalo Tělo Páně 1057 a zpovídalo se
pouze 45 duší. Podobně z farnosti Radhoštské 732—30 a v Uhersku 365—
39. Nedbalců a kacířů vůbec nebylo.

¹²³⁾ Farář Müller r. 1846 píše: „Chování farníků k světské a církevní
vrchnosti zasluhuje chvály. Žijí vespolek ve svornosti, jsou pracovití, poho-
stinní, hospodární a střdmí. Nepodléhají žádným nepravostem a jejich zbožnost
a slechetnost zasluhuji nejlepšího vysvědčení.“

¹²⁴⁾ R. 1847 daroval v květnu 500 zl. (za příčinou drahoty) a v říjnu 300 zl.

6.000 zl., z nichž na Chroustovice připadlo z úroků 45, na Ostrov 15, na Městec 15 a na Turov rovněž 15 zl. Albert Maria Lamoral věnoval při nastoupení 620 zl.,¹²⁶⁾ při svatbě 90 zl. atd.

Z nábožných spolků uvéstí sluší r. 1859 dne 25. března založenou jednotu nejsvětějšího jména Ježíš, čítající nejprve 141 členů, později až 175, apoštolát modlitby z roku 1888,¹²⁶⁾ založený 7. října a čítající 55 členů,¹²⁷⁾ bratrstvo živého růžence z roku 1893 o 10 růžích, jednotu k uctění nejsvět. svátosti oltářní o 50 členech a bratrstvo srdce Páně o 29 členech. K nim třeba připojiti již od dávna tu stávající literární chor, který před službami Božími a po nich obstarává v kostele zpěvy.

O všech těchto spolcích vedené seznamy s poznámkami „vůdců“ skytají obraz duševního života a posvěcení jednotlivců v nich. Počet členů zůstává v jednotlivých letech jen nepatrně pozměněn. Velikým dobrodínem pro celou farnost jest spolek k uctění nejsv. svátosti oltářní, jelikož dostává se prostřednictvím jeho skoro každoročně nějakých darů na bohoslužebném prádle i nádobách kostelu farnímu od ústředí spolku v Praze. Tak darováno od r. 1893 do 1909 na př. velum k požehnání, pluvíaly dva, prádlo několikrát, ornáty čtyři, patěna k nemocným, baldachýn, nádoby na sv. oleje, kalich, missál atd., celkem věcí v ceně nejméně 800—1000 zl. Pro vnitřní posvěcení pak velkého významu jest bratrstvo růžencové.

* ^
 *

P ř í j m y f a r á ř ů¹²⁸⁾ chroustovických záležely kromě výnosu z polí z desátku, fundací a štoly.

D e s á t k y platily vrchnosti: chroustovická, žilovická a březovická¹²⁹⁾ a přiřazené obce: Chroustovice, Městec, Turov, Stradouň, Opočno, Ostrov, Uhersko, Lhota, Bor, Trusnov, Francina, Staré Holešovice. Všecky pak tyto desátky činily na př. v roce 1833 jedno sto osm měr 4 věrtele

¹²⁵⁾ Chroustovičtí nastoupení jeho oslavili „jako svátek veliký“. (III. 419.

¹²⁶⁾ Založil jej administrátor Štěpán Dvořák.

¹²⁷⁾ Apoštolát modlitby pořídil roku 1890 obrazy srdce P. Ježíše a P. Marie po 20 zl. Maloval je Müller, ak. malíř v Chrudimi. Byly znova opraveny v roce 1909.

¹²⁸⁾ Vikářem se připomíná v roce 1780 Josef Ant. Tříska, farář dašický, poněvadž tehdy s celým krajem chrudimským patřila fara k arcidiecési pražské. Po připojení ku Hradci Králové připadly Chroustovice k vikariátu Chrasteckému a vikáři byli: Josef Jirásko, děkan chrastecký, taktéž Josef Ulrych, pak Frant. Král, děkan z Vejvanovic, Josef Munzar, děkan z Řepník. R. 1842 po novém rozdělení připadly Chroustovice k vikariátu vysokomýtskému. Tu byli vikáři: Josef Havel, Ant. Rákosník, Ignác Tůma, Josef Bezděk, Jan Skalický, Jan Vlach a Jan Cvrk.

¹²⁹⁾ Desátky z doby nejstarší jsou zaznamenány v roce 1733. Tu dostával farář: z dvora chroustovského, rakovského, ostrovského a bukovského 1 strych pšenice, 15 štr. 1 míru žita, 16 štr. 2 čtvrtce ovsa, 1 štr. hrachu, z dvora žilovského 1 š. 1 m. pšenice, 7 š. 3 m. žita, 7 š. 3 m. ovsa, 1 š. 1 m. hrachu, z dvora březovického po 8 štr. žita a ovsa malé miry, ač měl dostávat 9 velké miry. Koledy z důchodu chroustovského 3 zl., středního večera 2 kapry, 2 štiky a tolikéž zeleného čtvrtka. Zajíců za rok 5 a k velkonoci beránka, k sv. Jakubu půl sudu piva, každou várku vědro patok, při lovení rybníků rybu dle libosti pana hejtmána, a za zámeckou fundaci 40 zl., 6 sudů piva, 20 sáhů dříví. O tomto posledním se zaznamenává: „Je v soudu“. Později připsáno: „Již se platí.“ Z Chroustovic dávalo desátky: 21 sedláků a 33 domkařů, z Turova 11 s., chalupníků 9 a 9 d., z Pouště (?) 9 — 4 — 21, z Ostrova 7 — 11 — 12, ze Lhoty 4 s. a 18 domkařů, z Boru 4 s. a 5 d., ze Stradouň 17 — 12 — 31, z Opočna 10 sedl. a 22 chalupníkův.

$\frac{3}{4}$ žejdlíku žita, 109 m. 1 v. $1\frac{3}{4}$ ž. ovsa, 2 m. 8 v. pšenice a 2 m. 12 v. hrachu a na penězích 26 zl. 26 kr. Při tom sluší dobře rozvážiti poznámku faráře Groegra: „Vše nikdy se na krejcar nesejde, spíše však mnohem méně.“¹³⁰⁾

Kol sv. Jana Křt. Uhersko, Trusnov a Francina dávaly máslo a to z jedné krávy jednu libru a 1 kr. kon. m., z jalovice $\frac{1}{9}$ libry a $\frac{1}{2}$ krejcaru. „Dostanu však sotva kdy 15 liber másla a 2 zl. vídeňské“ píše farář. Za to byl však kněz povinen ten den, kdy máslo se odvádělo, v 7 hodin ráno v kostele uherském za ony obce čísti mši sv. a o pouti nabevzetí P. Marie mšiti tamtéž kázání a slavné služby Boží.

Z obce Radhoště dostával farář 16 kuřat, „jež však takové jsou jako vrabci, sotva tři dny staré“. Za to měl o svátku sv. Jíří v tamním chrámu Páně mšiti kázání a slavné služby Boží. Tato dvě místa (Uhersko a Radhošť), volá pamětní kniha, jsou pravou žebrotou, ale odpustiti se to nemůže, aby nástupci neutrpěli škody. Snad se lidé polepší.

Vajec bylo dáváno faráři o velikonocích ze všech obcí celkem 6 kop.

Mimo uvedené měl farář dostávat dle „starých fassí“, ale nedostával: ze Lhoty a Boru po obláci vyčesaného lnu, z Radhoště a ze Stradouně po obláci vyčesaného lnu a po obláci konopí, z celé farnosti „koláče“, od chroustovické vrchnosti 6 zajců, 12 bažantů a při lovení 6 kaprů a 6 štik, ale „všecko toto od předchůdcův bylo prospáno.“

Vrchnost chroustovická dávala: beránka, sosnu na louče a pastvu pro farský dobytek, ale později zdráhala se tomu. Na zvláštní žádost odpovéděla 3. března 1832, „aby faráři Groegrovi pouze pro jeho osobu do odvolání z milosti dávalo se jehňátko a prostřední borovička počínajíc od roku 1831“, což všecko smrtí jeho zaniklo.

Na deputátech měl farář 35 liber kaprů a 15 liber štik, při každé várce vědro čerstvého piva a $4\frac{1}{2}$ vědra patok.

Za fundaci Kolovratskou pak dostával 40 zl., $6\frac{1}{2}$ sudu piva, 20 sáhů polenového dříví tvrdého a konečně 3 zl. koledy.¹³¹⁾ Za to však byl povinen týdně dvě mše sv. čísti v zámecké kapli.

R. 1846 měl farář desátků: $3\frac{1}{2}$ měry pšenice, 152 měr 1 čtvrtci žita, 160 m. 2 č. ovsa, $3\frac{1}{2}$ čocky, 50 liber ryb, 6 sudů 2 vědra piva, 20 sáhů dříví, 40 čerů mláta, 300 koláčů, od obcí 29 zl., z Uherska 10 liber másla, z Radhoště 16 kuřat a od farníků 3 kopy vajec, stoly 13 zl. 12 kr. a z fundací 87 zl. 28 kr.

Dne 25. května 1848 byly některé desátky vykoupeny a to od panství Chroustovického (za roční dávku 64 zl. $44\frac{3}{4}$ kr.), Chrastického¹³²⁾

¹³⁰⁾ Farníci neradi desátky plativali, zejména v roce 1848 a 1849. Dne 10. června 1850 stěžoval si u podkrajského úřadu ve Vys. Mýtle na to farář Müller. Přišlo nařízení dne 8. července 1850 starostům v Městci, Opočně, Stradouni, Turově, Ostrově, Lhotě, Trusnově a Uhersku, „aby zadrželý desátek za rok 1849 nejdéle do posledního července odvedli.“ Ale neodvedli. Dne 17. února 1851 píše jim zase hejtmanství Vys.-Mýtské: „Dává se tímto dlužníkům k vyplnění této povinnosti poslední lhůta a to sice do posledního března t. r. Po projití této lhůty, použije se všech přísných prostředků, které zákon podává.“ Obyvatelé Uherska, Trusnova a Opočna se vymlouvali, že jim 3. června 1849 potlouklo. Když r. 1855 ve farnosti několikrát hořelo a desátky se nescházely, farář 10 str. žita a tolikéž ovsa farníkům odpustil.

¹³¹⁾ Koleda tato zaznamenána jest ve fassí z r. 1764.

¹³²⁾ Pan biskup sice desátek vykoupil, ale r. 1853, poněvadž viděl, že výkupem farář mnoho utrpěl škody, rozkázal na dále desátek in natura odváděti, „což zvláště v tomto roce faráři nesmírným bylo dobrodiním.“ V r. 1854.

($31 \cdot 26\frac{3}{4}$) Rosického ($24 \cdot 22\frac{1}{4}$) a od obcí Star. Holešovic ($1 \cdot 22\frac{1}{4}$), Opočna ($19 \cdot 53\frac{2}{4}$), Turova ($36 \cdot 01$) a Uherska ($9 \cdot 52\frac{2}{4}$) v celku za ročních 187 zl. 43 kr. k. m. Ostatní obce buď vůbec desátek nevykoupily, nebo přihlásily se pozdě. Měly tedy dávatí Městec (9 štr. 2 m. 5 č.), Stradouň (12 štr. 3 m.), Ostrov ($8 - 2 - \frac{1}{2}$), Bor ($3 - 1 - 0$), Lhota ($3 - 1 - 0$) žita a tolikéž ovsa, Trusnov $2 - 1 - 1\frac{1}{2}$ žita a $1 - 3 - 4\frac{1}{2}$ ovsa, celkem 47 štr. 3 m. $5\frac{1}{2}$ č. žita a 47 štr. — 2 m. $2\frac{1}{2}$ c. ovsa. Trusnovští záhy (již r. 1858) nechťeli žádných desátků dávatí a vymlouvali se, že dříve to dávala obec společně, nyní že nikdo neví, kolik by měl sypati. Soud vysokomýtský dal jim vojenskou exekuci. Nedali ničeho a vymlouvali se zase, že nevědí, kolik má každý dávatí. Exekuce byla odvolána, ale ani farář, ani učitel nedostali desátků.¹³³⁾

V roce 1871 vykoupily desátek: Chroustovice za 45 zl. 79 kr., Bor za 16 zl. $87\frac{1}{4}$ kr., Lhota za 49 zl. 25 kr., Ostrov za 27 zl. $91\frac{1}{4}$ (mimo 7 hospodářů) a Stradouň za 41 zl. $71\frac{1}{2}$ (mimo 9 hospodářů). Mělo se tedy ještě odváděti 11 měr $6\frac{1}{4}$ másliku žita a 11 měr $6\frac{1}{2}$ mas. ovsa. V roce 1895 připadlo faráři 8 zl. $7\frac{3}{4}$ kr. výkupu z těch čísel v Boru, jež patřivala do Chrasti.¹³⁴⁾

Fundace se připomínají: urozené paní Anny Alžběty Haugvicové rozené Strakovny z Nedabylic, paní na Březovicích a Brčkolích, obnosem 600 zl. rýn., začež měla se každý týden sloužiti za duši její mše sv., konati ročně tři anniversaria a po celý rok dávatí olej do věčné lampy, paní Anny Alžběty Wiesznerové, obročnice Chroustovické, zemřelé 10. července 1703, obnosem 100 zl., za něž má se sloužiti 10. července každoročně zpívané requiem a pak ještě 3 tiché mše sv., Karla Ulrycha, purkrabího chroustovického, obnosem 500 zl. na zpívané rekviem, měsíčně jednu mši sv. za něho a druhou za rodiče a duše v očistci, faráře Martina Vávry v obnosu 150 zl. na 7 mší sv. ročně, z nichž jedna zpívaná u oltáře Bolestné P. Marie, při níž kostel dostane 30 kr. a chudí 1 zl., Matěje Pavlíka v obnosu 100 zl. na 8 mší sv., Jana Nováka v obnosu 50 zl. na 4 mše sv. ročně, Ludmily Petrovické (rozené Gubernatorové) 100 zl. na 4 mše sv., faráře Antonína Šimáka 300 zl. na 10 mší sv., Tomáše Kiršnera, hraběcího kočího, obnosem 50 zl. na 4 mše sv., Josefa Turnovského, učitele v Chroustovicích, obnosem 300 zl. na 9 mší sv. a zpívané rekviem, Antonie Dvořanovy (rozené Michálkové) 60 zl. na 2 mše sv., Ignáce Dvořana 30 zl. k. m. na 2 mše sv., Josefa Hixy, hraběcího postilionu, 50 zl. na 2 mše sv., Josefa Matouška, důchodního v Chroustovicích, 30 zl. na 2 mše sv., Josefa Hrubého 30 zl. na 2 mše sv., Anny Haškovy 100 zl. na 6 mší sv., a. j.

Nejznamenitější fundace jest nadání říšského hraběte Františka Kolovrata z r. 1700, dle níž farář povinen jest každého týdne v zámecké kapli čísti dvě mše sv. za živý i mrtvý rod Kolovratský, tedy ročně celkem 104 mše sv., za něž však od správy panství dostává: 6 sudů t. j. 13 58 hl. piva, 20 sáhů či 56·8 m. dříví původně tvrdého, nyní pouze

František Dušanek z Chroustovic s manželkou Annou z čísla 36. podali stížnosti, že z kostelních polí musili dáti 3 čtvrtce žita a tolikéž ovsa desátkem. Byli však jak u soudu okresního tak zemského odmrštěni z důvodu, že ne z kostelních, ale ze svých polí onen desátek dávatí jsou povinni.

¹³³⁾ Jednání o tom však bylo provedeno r. 1859. (III. 110.)

¹³⁴⁾ Z polovičky osady Boru desátek a štola plativaly se do Chrasti, „dle starého práva“, jak dí fassé z r. 1808.

měkkého a 40 zl. na výlohy dovozní. Původně se celá tato fundace počítala do kongruového příjmu, ale r. 1902 rozhodnutím c. k. místodržitelství ze dne 20. listopadu po dlouhém a mnohém sporu z fassovních příjmů byla vyloučena.

* *

Zámek,¹³⁵⁾ skoro na jižní straně osady,¹³⁶⁾ zároveň se dvorem neskýtá nic¹³⁷⁾ zvláštního. „Stavení toto, jak píše Sedláček, po francouzském způsobu v 17. století zřízené¹³⁸⁾ má dvě okřídla, na severu spojené s arkádami ve dvoře a vším tím větším a menším příslušenstvím, které barokový sloh miloval. Na obou stranách zámku vybihají chodby pravým úhlem lomené, končící se na jedné straně kaplí, posvěcenou povýšením sv. Kříže,¹³⁹⁾ na druhé straně kuchyní; pod těmito uhání potok, přes nějž se k zámku chodí po mostě sochami zdobeném. Čistě upraven jest tento zámek; břidlice na střeše se leskne, omítka žlutavá, jako by se jí nedotekl, okolí zámku pěkně v zahradu „upraveno, jejížto zeleň občerstvuje, ale příslušná pravidelnost, ať díme uniforma, nudí velice, a ty kaštany po francouzsku přistřižené jsou tak pravým obrazem pánů, kteří tu v čas postavení tohoto sídla poroučeli. Zámek Chroustovský se vši svou skvostnou úpravou méně vzbudí pozornosti, nežli mnohé menší hospodářské stavení ušlechtilým slohem vlaským postavené.“

V zámku sídlili zvláště Kolovratové; byl oblíbeným jejich místem.¹⁴⁰⁾ A také za času toho vše v Chroustovicích mělo ráz zámekského panství. Sloužící¹⁴¹⁾ oživovali nejen městečko¹⁴²⁾ a zámek sám,

¹³⁵⁾ V Chroustovicích třeba rozeznávat starou tvrz, po ní zámek Slavatův a nynější zámek. Jak tvrz vypadala, nevíme, toliko můžeme souditi o ní dle soupisů jiných. Byla určena nejen pro obydlí a spojena i s hospodářstvím či poplužním dvorem, ale též k obraně, případnému obléhání jako útočiště před nepřítelem. Proto stála asi dosti těsně u řeky. Jak vypadal zámek Slavatův, popisuje obšírně Sedláček dle zachovalého inventáře na str. 234–235. Nynější zámek pak byl vystavěn na základech docela nových tak, že ze starého nic v něm nezůstalo.

¹³⁶⁾ Starý zámek vystavěn byl za Zachariáše Slavaty asi r. 1578–1594, ježto za jeho otce Diviše byla tvrz „pustá“ a při smrti Zachariášově bylo mnoho dluhů tak, že musilo se zboží prodati.

¹³⁷⁾ Na stavbě zámku pracovalo mnoho zedníků z panství Rychnovského jako z Černíkovice atd.

¹³⁸⁾ Pam. kn. píše, že zámek jest „zcela ve slohu zámku Rychnovského“, jež také hrabě František Karel Libšteinský z Kolovrat r. 1676 vybudoval.

¹³⁹⁾ Kaple, dle udání far. Müllera byla prý později k zámku přistavěna, ač zdá se to býti méně pravdě podobno.

¹⁴⁰⁾ Vrchnost tu bydlívala v říjnu a v listopadu, jinak býval tu pouze správce, který byl zároveň zahradníkem; v křídlech zámekských zůstávali písaři s kontrolou.

¹⁴¹⁾ Ze sloužících v zámku uvádějí se na př. r. 1701 panna Marie Ant. Pöllmer, Sprachmeisterin a hofmistrová při slečně Margaretě z Kolovrat, Franz Ignác von Schiffbaum, komorník, Kristián Rütz, kuchař, panna Rozinka, komorná, panna Anežka Czihraczenská, Honza Tomek, zahradník, Václav Růžička, dráb (lictor), atd.,

¹⁴²⁾ Život obyvatelstva býval pestrý. Sídlil tu řezník, kovář, kolář, ba i pohodný. „Lidé v městečku byli povinni platiti úrok, slepice a konati roboty, orné a ve žních. To dávali (vrchnosti) všichni; řezník však měl ještě zvláštní dávky, dával plat z masného krámu, dva kameny loje škvarkového a ročně 40 jazyků. Jazyk se prodával tehdy po 8 groších. Kovář platil z kovárny nájem, pohodný pak platil úroků do roka šest kop.“

ale i okolí.¹⁴³⁾ Sousední panské rody přijížděly navštěvou a poněvadž Kolovratové i význačná místa zajímali v dějinách, bývaly zdi zámku nejen svědky veselí časem bujného, ale i důležitých a vážných porad.¹⁴⁴⁾ Když pak zámek přešel v ruce Kinských, ještě i tehdy, zvláště za Štěpána a Filipa, bývalo tu hlučno a bouřlivě. Štěpán a Filip hleděli si zámku velice pilně a mnohé opravovali a upravovali v okolí, co mělo zámku samému dáti lepšího vzhledu. Okolí Chroustovské podnes tomu nasvědčuje. Pěkně upravený „Háj“ u Turova, bažantnice, hraběcí cesta atd. stále uvádí potomkům před zraky tyto práce bývalých držitelův panství.

V našich dnech zámek jest opuštěn. Vrchnost na několik málo dní přijíždívá po delší řadě let.¹⁴⁵⁾ Ožijí chodby a stará podloubí, aby pak tím tklivěji mohla rozjímati o své opuštěnosti . . . Všecky vzácnější věci, hlavně archiv a cožkoliv památností dýchalo, z rozkazu majitele panství odvezeno bylo do Řezna.

Vedle zámku prostírá se panský dvůr, po delší dobu pronajímáný nájemcům.¹⁴⁶⁾ Obytné stavení jeho,¹⁴⁷⁾ bývaly¹⁴⁸⁾ vrchnostenský¹⁴⁹⁾ úřad,¹⁵⁰⁾ ukazuje i zevnějškem¹⁵¹⁾ na dobu,¹⁵²⁾ v níž po-

¹⁴³⁾ Roku 1679 připomíná se pohodný Václav Vokurka a r. 1706 Martin Veselský.

¹⁴⁴⁾ Dne 9. března 1760 zemřel v zámku Leopold hrabě Kinský, pán na Chlumci, Vyklekách, Vinarech, Kratonohách a v Matzen a Angern, skutečný tajný rada a komorník J. C. K. Veličenstva a král. českého nejvyšší lovcí, ve věku 48 let, jehožto tělo dne 13. března pohřbeno bylo v kapli sv. Vršily v Chlumci.

¹⁴⁵⁾ Dne 11. října 1846 zavítal do zámku majitel kníže Taxis a dlel tu do 22. listopadu. Navštěvou byli tu i arcivévoda Ferdinand a mnoho šlechty. Znova 11. října 1847 přijel sem kníže pán, ale pouze na hony. Dne 18. listopadu 1884 přijel nový dědičný pán Maxmilián Maria Lamoral a dlel tu asi 3 neděle. Chroustovičti připravili mu ovace: illuminaci, hudbou, zpěvy a p. Podobně stalo se r. 1898.

¹⁴⁶⁾ Dvory zdejšího panství měli r. 1889 v nájmu a to: chroustovský Jan Hájek, ostrovský (a uherský) jeho bratr Josef Hájek. (Žilovický dvůr, patřící p. biskupovi, tehdy měl v nájmu Bock, a březovický, patřící knížeti Kinskému z Rosic, baron Kraus.)

¹⁴⁷⁾ V měsíci únoru 1850 byl úřad direktoriální a v březnu zase úřad soudní přeložen do Vys. Mýta, „čimž úřady patrimoniální zcela pominuly“. I úřad sirotčí, berní, školní a chudinský fond přišly do Vys. Mýta. V Chroustovicích zůstal pouze úřad důchodenský pro panství. „Touto ztrátou politických úřadů utrpěly Chroustovice nesmírně mnoho a toto dříve veselé a svěží místo proměnilo se v poušť, neboť, kdežto dříve za záležitostmi sem mnoho lidí denně docházelo, nespátí se tu nyní cizinec celý týden.“ (III. 395.)

¹⁴⁸⁾ V listopadu 1854 byl poslán poslední úředník Karel Schenk do Chotěšova a důchodní úřad byl přeložen do Rychmburku.

¹⁴⁹⁾ Ve vrchnostenském úřadě bydlili ředitel a důchodní. Stavení vzniklo teprve koncem XVIII. věku.

¹⁵⁰⁾ V r. 1846 byli při panství Chroustovickém a Košumberském v Chroustovicích jako úředníci ustanoveni: ředitel, důchodní, důchodenský kontrolor se 4 písaři a 2 diurnisty. Ředitelem byl Ferdinand Werner, „dobrý a přívětivý muž, u všech poddaných oblíbený,“ důchodním, jenž byl zároveň kostelním účetním, dále účetním školního a chudinského fondu Karel Schenk, důchodenským kontrolorem Antonín Čáp, „jediný úředník, který za času hraběte Kinského jako kastelán v Radhošti ustanoven byl.“ Písaři byli: Jan Koutský, Karel Rudolf, Josef Tvrdík, Jan Schneider, Leopold Vokurka.

¹⁵¹⁾ Službu katovskou zastával kat z Vysokého Mýta. Dne 5. května 1677 přichází tento zápis: „Umřela jest Anna jednaná byla od Jana Grubra, mistra popravního. majíce on chalupu najatou při městys Chroustovicích a sám zůstávajíc při městě Vysokým Mejtě, ji k opatrování té chalupy pozůstavil a tátu nemajíc“ Na kterém místě však se popravovalo, pověděti neumím.

¹⁵²⁾ Řediteli byli: Frauenfeld, po něm Josef Beneš do r. 1804, Emanuel Kleinwächter do 1822, Emanuel Zürhauer do 1830, Karel Košťál do 1837, Ferdin

vstalo.¹⁵³⁾ Dvůr sám, položený v úrodné krajině, rozměrů poměrně velikých,¹⁵⁴⁾ ježto se skládá vlastně ze dvorů dvou: rakovského a chroustovického, zavedením odvodňovacím a jinými moderními prostředky,¹⁵⁵⁾ patří k nejlepším dvorům v okolí.¹⁵⁶⁾

Zámecka zahrada,¹⁵⁷⁾ strážena francouzským slohem, při první návštěvě působí dojmem novosti a nevidanosti, při dalších však vycházkách svou jednotvárností stává se řádná a unavuje. Jen stíhlé topoly jako by z nízkosti země chtěly povznést duši výše, vždy mile dojmou.¹⁵⁸⁾

Jiných památek v Chroustovicích není,¹⁵⁹⁾ vyjme-li ještě na náměstí hned naproti faře obecní dům,¹⁶⁰⁾ v němž umístěna jest filiálka první záložny na Vysokém Mýtě.

Náměstí, jež má podobu obdélníka, táhnoucího se od severu k jihu, jest rovné a příjemné. Skoro středem jeho vine se okresní silnice, spojující Luži s připojením na hlavní císařskou silnici za Holešovicemi směrem k Hrochovu Týnci.

Hned při vchodu po pravici, ubíráme-li se od Luže, jest dům obvodního lékaře Dra Frant. Zemánka.

* * *

Fara, pokud zjistiti se dá, stávala hned vedle sedlských stavení tam, kde nyní jest farský dřevník. Bylo to stavení dřevěné, vystavěné r. 1660 na místě dřívější utrkvistické fary. Farář Vítek, který v ní zůstal, napsal: „Fara Chroustovská roku 1660 ze dřeva vystavěna, (je) plná myší malých i velkých, žab, švábů, štěnic, filousů a jiné neplechy, celá shnilá, strouchnivělá, více k roztrhané pastoušce podobná, ne k faře; kdyby Pán Bůh svatého pokoje udělil, stavěna býti musí. A když kostel chroustovský není s to, aby na ní útraty nesl, povinni budou ti dva přivtělení chrámové: Radhošť a Uhersko ku pomoci přispěti.“

Není nezajímavé pročísti „inventář, co se tak všelijakých věcí hospodářských při faře chroustovské a to až do dne 26. srpna roku tohoto 1713 vynachází“, ježto krásně svědčí o „blahobytu“ tehdejších kněží. Byly ve faře: „stoly hladké bílé, ale již seslé“ dva; stůl „dokola okrouhlý“, „avšak bez truhlíku“; stoleček „také bez truhlíku“, almara pro saty „v čelední světnici bez zámku“, almara „v zadním pokoji pro chování sklenic“, almara v kuchyni, lože v pokoji „bez firhaňku“, lože v komoře pro čeládku, moučnice v síni, truhla pro vaření s příhradami, mandl nový, kotel měděný s nohami železnými v kuchyni, kotel měděný

nand Werner, Vojtěch Müller. Ludvik Geisser a nyní velice zasloužilý a oblíbený dr. Jan Russ.

¹⁵³⁾ Vrchnostenskými lékaři se připomínají: dr. Štěpán, dr. Brady.

¹⁵⁴⁾ I pivovar mívají páni, ale ten ve století XVIII. v první polovici zanikl.

¹⁵⁵⁾ R. 1890 napočítalo se jen v Chroustovicích 376 kusů hovězího dobytka, 48 koní, 58 koz, 75 vepřového, 336 skopového dobytka (ve dvoře) a 36 úlů včel.

¹⁵⁶⁾ Ve dvoře vedle nájemce bydlíval i lesní.

¹⁵⁷⁾ V zahradě bývaly oranžerie a pěstovaly se i ananasy. Ananasník později byl zbořen.

¹⁵⁸⁾ Ovocnictví se hojně pěstovalo a pěstuje dosud. R. 1846 čítalo se v zahradách a v alejích přes 5000 stromů. Počet ten v novější době daleko vzrostl.

¹⁵⁹⁾ R. 1682 byl rychtářem Jan Dušánek, v Holešovicích Jan Sedlecký, ve Stradouni Jan Hašek, v Radhošti Tomáš Johan atd.

¹⁶⁰⁾ Obecní zastupitelstvo vešlo ve farnosti Chroustovické v život 8. prosince r. 1850.

pro vaření ryb, kamnovec měděný, železný vůz pro kladení dřeva v peci, týž pro pečení chleba, 13 ošatek na chléb, staré dvě misky, dva škopky, 12 dřevěných lžic, svícen železný pro rozsvěcování loučí, 1 vidle hnojné, lopata okovaná, vidle železná, rošť do kuchyně, rožeň pro pečení, struhadlo, zámky železné visuté dva, hrnce, mísy, rendlíky a džbány více kusů.

Aby tomu bylo dobře rozuměno, třeba upomenouti se, že za tehdejší doby faráři nemívali věcí svých, ale co bylo nutno, alespoň někde, pořizovalo jim záduší. V jakém pak stavu tento „fundus“ záduším se uchovával, svědčí nejlépe poznámky farářů o věcech, výše uvedených, které při faře chroustovické měly býti, ale nebyly. Pan farář Božan poznamenal: „Z kterýchžto ze všech hospodářských věcí při přistoupení leta 1683 dne 24. dubna na faru chroustovskou P. Joannes Josefus Božan málo jest vynalezl, a jaké jiným předešlým pánům farářům věci a potřeby hospodářské od záduší zjednané a kupované bývaly. Aby tedy záduší přispělo bylo za ta všechna leta, co jest byl farářem v Chroustovicích, cokolivěk od nádobí a od jiných věcí ve faře se spotřebovalo, to svým nákladem jednal a kupoval veskrz každoročně, aby dost málo vyneslo; za tolik let velikou sumu by činilo. Však ale co jest on činil, to jest činil absque præjudicio bez předpisování aneb ve škodě budoucím pánům farářům, ale k větší cti a chvále Boží, jakožto jeden patron a ctitel sv. Jakuba.“

Naproti tomu farář Herman připomíná, že při jeho příchodu zůstalo z věcí těch pouze kamnovec v kuchyni a kamnovec u pece, něco železného nádobí v kuchyni, skříně pak a lože že všechno bylo shnilé a jiného nic. Farář Kohout nenašel „téměř nic“ a všechno přivezl si z dřívější fary. Týž pořídil r. 1732 kotel pro prádlo. Farář Škrochovský našel pouze tři kotle „rozbité“ a něco zpukřelých dřev k palivu; Střítecký nenalezl již docela nic „ani stoličky, na kterou bych si sedl“. Inventář faráře Beránka, po vypočtení některých maličností, které při faře ještě zůstaly (menších několik svatých obrazů, podobiznu hraběte Filipa Kinského, již daroval farář Ant. Šimák, atd.) dří krátce: „Věci, jež dříve faře náležely, tak zvaný „Beilas“, časem se menšily, až v roce 1780 již nebylo ničeho.“ Takový ovšem bývá počátek i konec všeho na světě: hyne, až zanikne

Jinak o staré faře nevíme ničeho více.¹⁶¹⁾ Než i to málo, co víme, stačí nám, abychom učinili si obrázek o těch, kdož v ní přebývali. Uvážíme-li ještě doby válečné, jež krutě na kněze doléhaly, zejména v době Karla VI. i Marie Terezie, snadno nahlédneme, že mnohdykrát v té staré faře kněz starostmi sklonil hlavu a neusínal dlouho a dlouho do noci

Při faře bylo hospodářství.¹⁶²⁾ Alespoň tomu nasvědčuje lísteček faráře Vávry, kdež poznamenání jsou obyvatelé fary a to: Matěj pacholek, Dorota skotačka, Václav Mareš, Anna jeho manželka, švagr to farářův a sestra, která vedla domácnost, dále Jiřík, Mikuláš bratři a Mařena sestra p. faráře. Původně fara neměla žádných polí. Teprve r. 1692, jak poznamenal farář Božan, byla faře darována a to od statku chrou-

¹⁶¹⁾ Nejstarší záznam o opravách je z r. 1743: „Tesařům od pobíjení novým šindelem jedné celé střechy fary, z jedné strany nad stodolou a chlévami, též i také ouzlabin mezi stěnami . . . po 7 kr. denně, za 10.500 šindelů 8 zl. 24 kr. a zase za 180 kop šindelů 21 zl. . . .“

¹⁶²⁾ Ještě roku 1846 připomíná se „stodola ze dřeva a kamení stavěná a šindelem krytá“. R. 1858 potřebováno bylo stavby nové stodoly, ježto bývalá r. 1856 shořela.

stovického, v němž byla hospoda, která patřila Františku Dostálovi (nyní číslo 36). Dostál měl pouze dvě dcery, jimž statek svůj dal. V roce 1692 vypukla epidemie (cholera) a obě zemřely. Před smrtí odporučily něco polí faře a ostatní přidala vrchnost.

Polí faře patřících bylo celkem 13 jiter 301 čtverečný sáh a to: na „Vohradě“ první a druhé hony a v „Široké“ trojí hony. Při výměře r. 1806 obnášela již jen farská pole 99 měr¹⁶³⁾ 6 1/2 achtele.¹⁶⁴⁾ Vrchnost chroustovická, ač neví se z jakého důvodu, všechna pole farářova hned od počátku pronajímala a to nejprve šesti chroustovickým rolníkům za třetí snop. Farář měl právo snopy si voliti. Dovož obstarávali, jakož i semeno a práci dali pachtýři, farář pouze extraordinarium při dovozu.

Když r. 1721 dne 20. prosince znova vrchnost pole farská pronajímala u přítomnosti krajské komise z Chrudimi s krajským hejtmánem Leopoldem Schmidem von Schmeden v čele, usilovala o to, aby nájemci těchto polí konali robotu a platili kontribuci. Jak nájemci, tak i farář tomu se opřeli a krajská komise 20. prosince 1721 rozhodla, „že tit. pán Norbert hrabě Kolovrat, Excellenci, jakožto chroustovický pán od nájemců nemůže žádati kontribuce a robotu, protože ti rolníci již robotou obtíženi jsou a toto břemeno nemůže se jim ukládati, protože jsou to pozemky farní¹⁶⁵⁾ a časem sami páni faráři je obdělávají budou, od nichž zajisté robota vyžadovati se nemůže.“ Než s rozhodnutím tímto nebyli spokojeni ani nájemci ani vrchnost a rekurovali od chrudimského krajského úřadu ke guberniu. Gubernium poukázalo faráře Hermana, nechce-li rolníkům polí pronajmouti dle podmínek let předcházejících, na cestu soukromého práva. Farář obával se velikých výloh a nechal status quo.¹⁶⁶⁾

Farář Střítecký, poněvadž cena všech věcí stoupala a nájemci pole špatně obdělávali, tak že snopů bylo málo, pronajal za souhlasu oněch šesti nájemců pole celkem 21 sousedům a to tak, že všechny daně a všechny výdaje sami platili a jemu, jako až posud, odváděti budou třetí snop. Tak bylo až do roku 1806. Toho roku 24. února v panské kanceláři prohlásili nájemci, že pro velké výdaje na válku s Francouzi nemohou daní z polí platiti a že musí je pro nedostatek peněz pustiti, aby si je farář vzal a dělal s nimi, co chce. Nezbyvalo tedy faráři nic jiného nežli pole do režie vzíti. Učinil tak a s povolením vrchnosti dne 1. července 1806 pronajal je na 6 let, počínaje od 1. září téhož roku, celkem za 440 zl. Později faráři podrželi v režii pouze 10 měr a ostatní pronajímali. R. 1833 činilo nájemné již 600 zl. V poslední době byla pronajata pole všechna.¹⁶⁷⁾

¹⁶³⁾ Pole původně měla 100 měr 1 1/4 achtele. R. 1806 vyměřoval je vrchnostenský geometr Antonín Gründl.

¹⁶⁴⁾ Pamětní kniha III. 101. praví sice: „Dle adjustované fasce c. k. mistodržitelství patří faře: zahrada 700 sáhů, pole 13 jiter 301 sáh, dále kostel má polí, jež beneficiát užívá, 33 jiter 632 s. a louka u Sedlištěk 2 jitra 1051 s. či dohromady 49 jiter 1004 sáhů“, ale odporuje to pravdě.

¹⁶⁵⁾ Farář Herman dokázal, že to nejsou pole obecní, poněvadž nikdy z nich se neplatila „kontribuce“, také že to nejsou pole kostelní, poněvadž kostel nikdy z nich ničeho nedostával, ale že jsou to jediné pole farská.

¹⁶⁶⁾ Polí v roce 1733 bylo sedm kusů a užívali jich: Matěj Dušánek, Magdalena Mimrova, Petr Petura dva kusy, Rozára Dušánková, Jakub Vondráček a Jan Procházka, ale farář si nařiká, že je špatně vzdělávají a proto pole nesou málo; i touží buď aby pořádně je obdělávali, „aneb aby je tedy sám farář užíval.“

¹⁶⁷⁾ Hospodářská stavení důkladněji opravena byla v r. 1859. „Stavba stodoly najisto v budoucím roce počítí má“. Podobně zní zprávy z let 1860–62,

K faře náležela i louka u Sedlištek ve výměře 2 jiter 1051 čtver. sáhů¹⁶⁸). Louku tuto obdržela fara jako legát od rolnice a hospodské v Opočně z čísla 1. Klidilo se na ní 20 centů sena a 20 otavy, tak že po všem vydání nesla čistých 20 zl. konv. měny. R. 1906 byla pro vzdálenost s náležitým povolením prodána Václavu Drbalovi, rolníku ze Sedlištek za 1000 K, kterýžto kapitál vynáší úrok 40 K. (Sr. III. 120., kde celá listina o prodeji se všemi doklady, schválená místodržitelstvím a konsistencí, doslova jest opsána).

Farská zahrada spojená se dvorem není ani rozsáhlá ani úrodná. Spodina její, jak se zdá, šterkovitá vyžadovala by nákladu i píle, aby mohla nésti obstožného užitku.

Nynější farní budova byla postavena r. 1794 za 7699 zl. 34 kr. ze jmění kostela chroustovického, uherského a radhoštského a nákladem vrchnosti. (Chroustovický kostel dal 2902 zl. 38 kr. 1½ h., uherský a radhoštský 616 zl. 21 kr., ostatek patron.)¹⁶⁹) Farář Groeger k účtům o tom poznamenal: „Jaké to bylo svědomí, jež tyto ubohé kostely o jich jmění připravilo? Toto evidentní bezpráví jest osudným pro všechny chroustovické faráře a zvláště pro každou budoucí vrchnost.“¹⁷⁰) Fara jest stavení jednopatrové,¹⁷¹) mající nahoře čtyři pokoje a dole rovněž čtyři místnosti¹⁷²) se vším příslušenstvím, jako sklepem, studní atd.¹⁷³) V předu nalézá se znak hrabat Kinských. Stavba sama ničím nevyniká.¹⁷⁴)

Archiv umístěný v dolní prostore farní neobsahuje žádných důležitějších listin, což naplňuje s podivem, tak že se domnívám, jako by všechny listiny z dob starších, zvláště ze století XVII. a XVIII. vzaly za své s novou stavbou fary a při ohni r. 1856. Zejména postrádám protokolů s těmi, kdož sluli „de fide suspecti“, jichž ve farnosti žilo hojně, a kdož v době císaře Josefa II. od církve katolické se odhlašovali. V archivu zachovaly se pouze matriky a knihy úřední.

* * *

kdy přidáno: „K stavbě stodoly tak brzy nedorazí.“ Dne 24. května 1865 a 14. prosince 1867 žádáno o stavbu stodoly, „ale žádost zůstala bez výsledku.“

¹⁶⁸) Louka u Sedlištek byla z větší části zabrána společností státní dráhy v ceně 515 zl., a zůstalo pouze 1000 sáhů. Nájemné z toho dílu činilo r. 1846 8 zl. a r. 1847 7 zl. 15 kr. Původně čistý výnos byl 16 zl. 84 kr. V pozemkovém archu byla označena jako: role, les, louka, pastviště a louka s číslem parcelovým 73/1 — 73/6.

¹⁶⁹) Velikým dobrodincem fary byl hrabě Filip Kinský. Farář Hansvencl jmenuje jej patronem, „který vůbec zvláštní a příkladnou láskou, štědrostí a blahovolností ke kostelu i faře se vyznačuje.“

¹⁷⁰) Opravy, pokud známo, byly: menší v roce 1845 po smrti faráře Groegra, r. 1856, r. 1858. Později opravováno častěji, jako v roce 1873, 1879, 1889, 1904, 1908 atd. O všem tom podávají zprávu kostelní účty.

¹⁷¹) Nová tato tara s hospodářskými staveními vyhořela 5. března 1856. Kaplan a farář přestěhovali se do bývalého „úřednického stavení“ ve dvoře, kdež bydlili až do polovice listopadu 1856. Hospodářská stavení však opravena nebyla.

¹⁷²) Vojáci byli na faře ubytováni při pochodech r. 1889 (4 důstojníci) a 1909 (dva hejtmani).

¹⁷³) Od r. 1865 až do 1873 platil farář na opravy fary a hospodářských stavení, jež po požáru r. 1856 byly provedeny, každoročně 57 zl. 68½ kr.

¹⁷⁴) V průčelí jest „dřevěná malovaná socha sv. Jana Nep.“ (III. 101).

Některé listy z bývalého řádu sv. Kláry v Českém Krumlově z let 1549—1606.

Uveřejňuje HYNEK GROSS.

R. 1904 vydal prof. Dr. Jan Matouš Klimesch obsáhlou sbírku písemností zrušeného kláštera řádu sv. Kláry v Čes. Krumlově pod názvem: „Urkunden- und Regestenbuch des ehemaligen Klarissinen-Klosters in Krummau.“ Ve snůšce té uveřejnil prof. Klimesch též regesta z dopisův abatyše*) Bohunky ze Šternberka, která stála přes padesát let v čele kláštera (1537—1588), abatyše Kateřiny Kunašovy z Machovic (1600—1618) i jiných. V krumlovském ženském klášteře, zřízeném r. 1361, nacházely útulku, jak známo, často dcery staročeské šlechty. V referátě, jenž podán byl o spise Klimeschově v Českém časopise historickém v ročníku XII. (1905), vysloveno bylo mínění, že měly býti některé dopisy otištěny v celém znění. I doplňujeme edici Klimeschovu tím, že uveřejňujeme listy hledící ke klášteru jeptišek, pokud nebyly již otištěny a pokud se nacházejí v knížecím archivě krumlovském, doslovně ve způsobě transkripce, přidavše některé dopisy dříve neznámé.

Máme při tom na zřeteli účel, jenž tkvěl na mysli Frant. Dvorskému, když vydal Staré písemné památky žen a dcer českých (1869), v němž uveřejnil též jeden list Bohunky ze Šternberka k paní Anně Hradecké z Rožmberka ze dne 12. července 1552.—

Bohunka ze Šternberka, abatyše kláštera Krumlovského, píše hejtmanu na Krumlově, že je ochotna Plavničku, ves ženskému klášteru v Č. Krumlově náležející, prodati.

[V Č. Krumlově] dne 25. června 1549.

Pane hajtmane! Jakož Ste u mně před některým časem od pánuov poručníkuov statkuov Jich Milostí pánuov z Rozmberka byli, abych Jich Milostem Plavničku prodala, i oznamuji Vám, že toho oumyslu sem Jich Milostem prodati; však budem-li se moci smluviti; a to v neděli přístí, aby se vyjelo do Plavničky a opatřilo od Jich Milostí pánuov vyslaných. A já také na mém místě pány přátely mé, kteříž na ten den ke mně přijedou, při nich vyslati chci a v pondělí na zejtrí přístí ráno, abychom trh učinili, kdež Vám věřím, že tak učiníte, abych také darmo outraty ne-

*) O posloupnosti abatyší krumlovských napsal Dr. J. Klimesch článek: „Reihenfolge der Aebtissinen des ehemaligen Klarissinenklosters in Krummau“ v časopise: Der Böhmerwald, VII. ročník, 1905, v Prachaticích Abatyše: Alžběta, Anna z Hradce, Anna z Ústí, Anna, Alžběta (Bětko), Unka, Voršila, Brigita z Bietova, Alžběta, Kateřina ze Sovince, Kateřina ze Šternberka, Bohunka ze Šternberka, dcera Jana ze Šternberka a sestra Adama ze Šternberka, nejvyššího komorníka král. Čes. († 1560.), zemřela 3. března 1588, Kateřina Tachovská, Eliška Radějovská, Kateřina Kunaška z Machovic, Alžběta Labová, Marketa Lambertová, Eva Hagerová, Marina, Anna Pöperlová, Anna Greyssingová, Regina Laimbachova, Eufemie Lausekerova, Zuzana Mědinkova, Beatrix Vintířová, Marie Stölzelová, Marie Doudlebská, Marie Andraschková, Marie Hagerová, Marie Hyacintha Pfeifferová, Marie Nepomucena Pfeifferová. Klášter zrušen dne 6. února 1782.

vedla. Dána dcedule v outerej po svatém Janu Kříteli Božím. leta x XLIX.

Bohunka z Šternberka, abbatyše kláštera Krumlovského.

Na rubu: panna abatyše o prodaj Plavničky.

Orig. na papíře v kníž. archivě Krumlovském I 1 A α 4 a.

Bohunka ze Šternberka píše ve věci prodeje Plavničky, že by jí neminila prodati v té summě, za jakou ves tu klášter (r. 1530) koupil, ježto od té doby byl statek ten zlepšen.

V Krumlově dne 7. července 1549.

Modlitbu svú Vaší Milosti vzkazují urozený pane, pane bratře mně v Pánu Bohu milý! Zdravie a jiného všieho dobrého přála bych Vaší Milosti věrně ráda. Vaší Milosti oznamuji, že sem toho oumyslu s konventem svým Plavničku prodati. I některý čas mluvil se mnú pan Petr Doudlebský, pravě, že byšte ji chtěli ráčiti pánuom z Rozmberka Jich Milostem koupiti. I Vaší Milosti za to prosím, jestliže ráčíte vdy toho oumyslu býti, že mi ráčíte oznámiti, aby se ta věc konala prve, než ráčíte odsud pryč jeti, neb sem já té vůle, že bych nechtěla na lukách ani na poli ničímž hnúti, než tak se vším prodati, i že byšte ráčili na to vyslati, i já také strany své dobré lidi, aby tu věc opatřili. Než Vaší Milosti toto oznamuji, že jest mi pan Doudlebský vzkázal po těch dobrých lidech, kteréž sem vo to nahoru poslala na den sv. Petra, že byšte jí neráčili dráže koupiti, než jedno v tom ujíti, zač ji samy máme. I já Vaší Milosti oznamuji, že mi víc dáti za to chtějí, i znajíce to, Vaší Milosti věřím, že mi škody přiti neráčíte, neb jsú lesy, grunty i všecky věci lepší, užitečnější všeelijak, než jsú toho času byly, když jsme to koupily. I což jest v tom vůle Vaše Mli prosím, že mi ráčíte oznámi[ti], abych se věděla čím zpraviti.

S tím Vaší Mt. Pánu Bohu porúčím. Dán v Krumlově v klášteře v neděli po svatém Prokopu leta Páně x XLVIII°.

Bohunka z Šternberka,
abbatyše kláštera Krumlovského.

Panna abbatyše o prodaj Plavničky.

Orig. na papíře v knížecím archivě Krumlovském. I 1 A α 4 a.

Ku prodeji statku a vsi Plavničky (nyní dvůr Plavnice u Kamenného Újezda na Budějovicku) skutečně došlo. Dne 1. prosince r. 1550 koupila ji od kláštera vdova po Joštu z Rožmberka paní Anna Rožmberská rozená z Rogendorfu za čtyři sta kopmíš., kdežto panenský klášter nabyl té vsi prostřednictvím Jana z Rožmberka dne 20. června 1530 za částku půl čtvrtá sta kopmíš. Obojí trhovou smlouvu otiskl Dr. J. Klimesch na str. 215 až 216 č. 114 a 237—239 č. 125.

Bohunka ze Šternberka prosí pana Viléma z Rožmberka, aby jí prodal dříví pro kuchyni. Bez udání místa a času [z druhé polovice 16. st.].

Urozenej pane, pane, Vaše Milost, mně v Pánu Bohu milej! Zdraví dlúhého a jiného všeho dobrého Vaší milosti od Pána

Boha věrně žádám. Milostivý pane, Vaši Milost prosím, jestli možné, že ráčíte poručiti purkrabí, aby mi kuchyňních dřev prodal tu v tom lese, kdež sem teď tři leta vod Vaší Milosti koupila. Hajnej v Srníně vo tom lesu dobře ví.

S tím dajž milej Pán Bůh Vaší Milosti se dobře jmíti!

Bohunka z Šternberka,
abatyše kláštera Krumlovského.

Vyřízení: Purkrabie! Jest má vůle, aby podle žádosti panny se jí prodalo. Vilém m. p.

Orig. pap. v kníž. arch. Kruml. I 7Wß 3.

Bohunka ze Šternberka prosí pana Viléma z Rožmberka o sud bílého piva pro klášter.

Bez místa a data [z druhé polovice 16. st.].

Modlitbu svú Vaší Milosti vzkazují urozenej pane pane, Vaše Milost mně v Pánu Bohu milý!

Zdravie dlúbého a v něm jiného všeho dobrého přála bych Vaší Milosti věrně ráda.

Milostivaj pane, Vaší Milosti prosím se všemi pannami svými, že ráčíte poručiti nám soudek bílého piva dáti, a my budem za Vaši Milost věrně Pána Boha prositi, aby ráčil Vaší Milosti všecko dobré dáti a ode vsí zlé příhody zachovati.

S tím dajž Jeho svatá milost, abychom se s Vaší Milostí ve zdraví shledali.

Bohunka z Šternberka,
abatyše kláštera Krumlovského.

A tergo: Poznámka rukou p. Viléma: Jest vůle má, aby se jim ten sud piva bílého dal. Vilém mp.

Orig. pap. v kníž. arch. Kruml. I 3 Kß 4 k. Regest u Klimesche na str. 255 č. 144.

Bohunka ze Šternberka purkrabímu Krumlovskému oznamuje o vzetí vína věnovaného pánem z Rožmberka.

Bez místa a data [z druhé polovice 16. st.].

Pane purkrabie milý!

Oznamuji Vám, že to víno, kteréž nám Jeho Milost pán dáti ráčil, vzíti sem je kázala u pana Jana Šoffikle a zprávu sem jemu dala, že Vy je platiti budete z rozkazu Jeho Mti pána.

S tím Vás Pánu Bohu poroučím.

Bohunka z Šternberka,
abatyše kláštera Krumlovského.

Poznámka jinou rukou: Pannám Jejím milost. složil sem jim 4 vědra, a jedno vědro drží 24 pinet vína a 1 pinta za vosm krejcarů. Suma za ně udělá 12 zlatejch německejch 48 k. a jeden zlatej počítajíc po 60 k.

Orig. pap. v kníž. archivě Kruml. I 3Kß 4 k.

Bohunka ze Šternberka prosí purkrabího krumlovského o zapůjčení šesti kaprův.

Bez místa a data [z druhé polovice 16. st.]

Pane purkrabie mně v Pánu Bohu milý!

Od Pána Boha Vám vinšuji dobrý a šťastný den. Při tom Vám oznamuji, že teď k Panně Marii nemohu žádných ryb jmíti. Protož Vás velmi prosím, že mi puojíte šesti kapruv. Chci Vám je zase voplatiti. S tím Vás poroučím Pánu Bohu.

Bohunka z Šternberka,
abatyše kláštera Krumlovského.

Orig. pap. v kníž. archivě Kruml. I 7 T 2.

Bohunka ze Šternberka panu Jindřichovi staršímu ze Švamberka děkuje s konventem za ryby.

V Č. Krumlově dne 13. listopadu 1555.

Modlitbu svou Vaší milosti vzkazuji urozený pane, pane bratře mně v Pánu Bohu milý!

Zdravie, štěstie a jiného všeho dobrého přála bych Vaší Milosti věrně ráda.

Vaší milosti velice z ryb děkuji se vším konventem. Pán Buoh všemohúcí rač Vaší Milosti stokrát více dáti a to všecko, což byste na jeho svaté milosti požádati ráčili. Vaší Milosti prosím, že paní Její Milosti ráčíte ode mne modlitbu pověditi i od mých panen, že bychme Její Milosti přáli zdraví a jiného všeho dobrého věrně rádi.

S tím dajž milý Pán Buoh nám všem šťastně ve zdraví shledanie, jestliž v tom Jeho svatá vůle.

Dán v Krumlově v klášteře v středu den svatého Brikcí leta Páně VL°.

Bohunka z Šternberka,
abatyše kláštera Krumlovského.

Urozenému pánu, panu Hendrichovi staršímu z Švamberka a na Zvíkově, panu bratru mému v Pánu Bohu milému.

Orig. pap. s přitištěnou pečeti v kníž. arch. Kruml. I 3 K α 4 k. Regest u Klimesche str. 249 č. 133.

Jan starší Lipovský omlouvá se svému pánovi Jindřichu staršímu ze Švamberka, že nemohl, jak bylo mu poručeno, dodati pannám do kláštera Krumlovského dva džbery kaprů, poněvadž nebyl s to Luska přiměti, aby ryb převezl.

Na Kestřanech dne 30. prosince 1556.

Službu svou Vaší Milosti vzkazuji urozený pane, pane muoj! Milostivý Pán Buoh všemohúcí rač Vaší Mti zdraví a při tom jiné všecko dobré, toho bych Vaší Mti jakožto pánu svému milostivému věrně rád přál.

Ráčili Jste mi předešle psaní učiniti, abych pannám do kláštera krumlovského 11 žberů kapruv po Luoskovi Mikulášovi poslal, čehož bych byl neobmeškal vykonati. Než dotčeného Luoska, aby tu říru vykonal, připraviti jsem nemohl. A protož, co o tom dále ráčíte poručiti, Vaší Mti za oznámení prosím.

Vaší Mti posílám tři vocasy bobrový a VI noh. Pán Buoh rač dáti, abyste je ráčili v dobrém snísti.

S tím Vaše Mt Pánu Bohu poroučím.

Datum na Kestřanech v středu po sv. Tomáši apoštolu
Božím leta x LVI°.

Jan starší Lipovský.

Urozenému pánu, panu Hendrichovi staršímu z Švamberka
a na Zvíkově etc., Jeho Mti pánu mému milostivému.

Orig. pap. v kníž. arch. Kruml. I 3Kβ 4 k.

Bohunka ze Šternberku prosí Viléma z Rožmberka za ochranu
a pomoc, aby byly některé platy minoritskému klášteru v Č. Krum-
lově zachovány.

Bez udání místa a času [z druhé polovice 16 st. po roce
1560].

Milostivej pane, Vaší Mti vinšuji na milým Pánu Bohu zdraví
a v něm všecko jiný dobrý k duši i tělu.

Kdež sem s Vaší Mti předešle rozmlouvání měla strany dů-
chodů tohoto kláštera bratrského,*) ježto Vaší Mti odsílám lejstra,
co se vybírá, a tu kdež ráčíte křížky mti, to nechť dávati, me-
novitě pan Pauzar,**) pan Hřebenář,***) pan Pasovarskej.†) Tak
to dávno promlčáno a nebožtík toho zanedbal. Kněz kardian to
sobě přede mnú stěžoval, že mu nechť dáti, aby vokázal, jakou
má k tomu spravedlnost. Tak sem já po smrti nebožtíka kar-
diana nemohla nic nalézti, kterak jest ten ourok přišel, anebo
proč jest odjat. Co se dotejče tý lúky, Vaší Msti sama prosím,
račeť k tomu raditi a dopomoci, kterak by mohla zase přijíti
k tomu chudýmu klášteru pro službu věčnú. Co se pana Hum-
polce dotejče, Vaší Mti také oznamuji, že jest ustavěl domček a
to s Vaší milostivejm povoleniem, tak sem zpravena. Ale to ste
ráčili učiniti na takovej způsob, aby z toho plat šel klášteru na
potomní časy a to aby stvrzeno bylo zápisem mezi knězem kar-
dianem a mezi panem Humpolcem.††) Protož na Vaší Mt vznáším,
že toho se nic nenalízá, tak že neví se s čeho pana Humpolce
napomínati, a tak Vaše Milosti nebude-li ochrany a pomoci, aby
ten chudej klášter nepřišel k tý škodě, neb k Vaší Mti naše na-
děje všecka jest po Pánu Bohu. Také Vaší Mti věděti dávám, že
jest nebožtík kardian stodolu prodal za š[t]rnác[t] kop. Ta sto-
dola byla dána anebo půjčena od pana otce, slavný paměti Va-
še[ho] milostivýho [z] toho času, když byl Latrán shofel. Ten oheň
klášteru velikú škodu udělal. O[d] toho času jest dána klášteru.
Tak jest ji nebožtík prodal, a tak ani peněz ani stodoly klášter
nemá.

Na tom i na všem jiným Vaší Mti poručena se činí ten
chudej klášter.

S tím dejž milej Pán Buoh Vaše Mti dluhý zdraví a šťastný
panování, rač nám dáti Jeho svatá milost spolu šťastný shledání.

Abatyše Bohunka kláštera Krumlovskýho.

Na rubu: Jeho milosti pánu k dodání.

Písmem Březanovým: Krumlov, klášterové, Bohunka.

Orig. na papíře v kníž. archivě Kruml. I 7Gβ 10.

*) kláštera Minoritů v Č. Krumlově. — **) Pouzarové z Michnic. —
***) Hřebenář z Hřebene, Markvart † 1565, Jan † 1610. — †) Pasovárský Jan.
— ††) Mikuláš Humpolec z Tuchoraze. Klimesch str. 249.

Vilém z Rožmberka nařizuje purkrabímu krumlovskému Jakubu Krčínovi z Jelčan, aby se na svátky daly pannám do kláštera zvěřina a víno a též do špitála a chorobince, pak aby s kancléřem koření a cukr převážil, něco koření, co by pro čeled asi na 6 neděl potřebí bylo, aby se nechalo a ostatní s cukrem za ním poslalo, dále píše o budoucím jednání s krumlovskými měšťany o pivovar.

Na Nových hradech dne 19. prosince 1562.

Purkrabě milý!

Jest mé poručení, aby k těmto hodům mimo mé předešlé poručení ještě do kláštera pannám dána byla: se dvě mísy zvěřiny a zajíc a 2 konve vína v šest neb 7 pinet, a do špitála také ať se jim zvěřina a zajíc také dá a konev vína a do sichesle 2 zajíci a konev vína.

Manželky mé panna klíče vydá k tomu sklepu, kde koření. A protož jdi tam s kancléřem a, což jest tam koli toho koření a cukru, ať se převáží, a na Krumlově toliko pepře, zázvoru a něco šafránu ať se zanechá, což by toliko za čtyři neb 6 neděl na tu čeled zapotřebí bylo; cukr a jiný všecko ať se mi i s váhami a závažím sem odešle, neb ten cukr, kderý tam jest, [jest] dobrý a přední a nekuchyňský.

Věz, že sem na tom s Krumlovskými měšťany o pivovar jednati a již i instruccí jistou panu Stolinskému sem dal. Na jaký konec, pověz mu, ať ji dá přečísti, však ať se to nerozhlásí, až již na ně, jakž náleží, bude vznešeno. Než mně se zdá, že oni skůro lepší cestu sobě poddanou mají, než já užitek toho mítí budu. —

Datum ex Novo Castro v sobotu po sv. Lucii (?) leta 1562.

Vilém etc.

rukú vlastní.

Urozenému vládce Jakubovi Krčínovi z Jelčan, purkrabí na Krumlově mému milému.

Orig. pap. s přitisknutým sekretem v kníž. arch. Kruml. I 3Kβ 4 k. Celé psaní vlastnoruční. Regest u Klimesche str. 251 č. 136.

Anna Bechyňka, jeptiška kláštera sv. Kláry připomíná panu Petru Vokovi jeho slib v příčině věnování sukna.

V Č. Krumlově dne 22. března 1569.

Modlitbu svú pokornou Vaší Milosti vzkazují vysoce urozený pane, pane Vaše Milost mně v Pánu Bohu milý!

Zdravie, štěstie a jiného všeho dobrého, což byste na Pánu Bohu požádati ráčili, toho bych Vaší Milosti věrně a srdečně ráda přála. Milostivaj pane, Vaší Milosti porúčenie prosím, že neráčíte na to sukno zapomínati, jakož Ste mi ráčili připověditi, neb teď k svatému Jiří nejlepší toho čas jest, že vlny vybírají, co by se k našemu zákonu trefiti mohlo bez barvenie jen tak, jakž vlna na ovcí jest. A já se toho Vaší Milosti chci věrně vysluhovati na svých modlitbách po všecky časy. Panna abatýše, Její Milost Vaší Milosti ráčila svou modlitbu vzkázati s vinšováním zdravie, štěstie a jiného všeho nejlepšího dobrého.

S tiem dajž všemohúcí milý Pán Buoh nám všem s Vaší milostí šťastné v dobrém zdraví shledání, jestliž v tom Jeho svatá vůle.

Dán v Krumlově v klášteře v outerý po neděli, kteráž slove Letare leta Páně LXVIII.

Anna Bechynka,
zákona svaté panny Klary.

A voto sukno jen byšte ráčili poručiti Maškovi v Soběslavi.

Vysoce urozenému pánu, panu Petrovi Vokovi z Rozmberka a na Vitymberce (sic), pánu mně v Pánu Bohu milému Jeho milostí.

Orig. na papíře v kníž. arch. Kruml. I 3Kβ 4 k. Regest u Klimesche, str. 254 č. 144.

Bohemica různých knihoven.

Popisuje *Adolf Patera*. (Pokračování.)

1764. Rkp. pap. v malém fol. Vazba původní: lepenkové desky, potažené hnědou koží, na které vytlačeno mnoho okras, hřbet zalepen papírem a na něm vytlačeno: Böhmisch. Stadt-Rechten.

1a. prázdná až na: Ex libris Constantini Stellmacher.

1b. Index oder Register über die Stadt Rechte.

11a. Artykulowe Praw miestszych. De Justitia et iure. O sprawedlnosti a Prawu. A. 1. Každý kdož chce Prawa znati a w nich s prospěchem sobě czisti, y take potom w czas potrzeby nastale gich požíwatj . . . (Mezi 110 a 111 je rytinka: rodokmen a to Agnati, Cognati, z nějaké knihy). Končí se 238b gakž gest prwe za Prawo a za Obyczeg držano bylo. Finis coronat opus, quod perfecit Wenceslaus Weywodt.

Přáno písmem stejným (vyjma pozdější rejstřík a německé přípisky po stranách), dosti pěkným v XVII. stol.

1766. Rkp. pap. v malém fol. Vazba původní: lepenkové desky, potažené svinskou koží, hřbet zalepen papírem a na něm vytlačeno: Consignatio poenitent. paschal. ab anno 1679. Za přední deskou 3 listy prázdné.

1a Consignationes poenitentium paschalium anni 1679 2a Districtus Bechinensis sub Vicario Crumloviensi. Revisis consignationibus inveni: Archidiaconatum 1. Parochias 44. Filiales O. Ecclesiae praecepto satisfecerunt in Archidiaconatu Crumloviensi 2437. Hæreticus 1 (za tím: Districtus Pilsnensis, Časlauensis, Slanensis, Curimensis, Zatecensis, Boleslaviensis, Cubitensis, Chrudimensis, Prachensis, Muldauensis, Podbrdensis, Rakonicensis, Glacensis, Vetro-Pragæ; 87b: Ex Hudlec: et Ostroczinowes: Georgius Fortnarz, Adamus Měchura, Anna Ssebkowa). Končí se 107b.

Přáno písmem stejným, dosti pěkným. Vrstvy po 12 listech, bez kustoč a označení počtu vrstev.

1767 Rkp. pap. v malém fol. Vazba: lepenkové desky, potažené koží. Na hřbetě: Rosenb. Kronika.

1. Rosenberg—Kronika. In welcher beschriben würd, was die Herrn von Rosenberg, vundt vohero sie vundt von vahlen sie in dieses Böh-

merlandt vundt wie gleich in diese gegen kommen seint, was ihr erster Zustandt 3. Von dem Witko Urbino, wie er anfenglich in diese gegendt hinter die Donau zu dem Böhmerlandt . . . Končí se 325 odstavcem: Bericht von der Begräbnuss des Herrn Peter Wock von Rosenberg.

Psáno písmem dvojím (od 1—259 zběžným, dosti pěkným, drobným), asi v XVIII. stol.

1768. Rkp. pap. v malém fol. o 1 sloupci. Vazba původní: lepenkové desky potažené tmavopopelavým papírem a na hřbetě psáno: Beschreibung der Anssesigkeit in Böhmen; uvnitř na přední desce: Böhmische Herrschaften nach ihrer Ansässigkeit.

1a Krage Boleslawského, Hradeczkého, Chrudimského, Cziaslawského, Kaurzimského, Bechinského, Prachenského, Plzenského, Ziateczského, Lytomieržického, Slanského, Podbrdský, Wltawský, Rakowniczského, Loketského, Miesta Prazska . . . Končí se 79a: Summa 717³/₁₆.

Psáno písmem stejným as r. 1682 (u Prahy psáno: za Miesycz-Julij 1682). Vrstvy většinou po 4 listech.

1769. Rkp. pap. v malém fol. Vazba původní: Lepenkové desky, potažené papírem, hřbet v svinské kůži. Za přední deskou dva listy, na 2b přípisky Pešinovy.

1a Pamietí Miesta Litomyssle. Extract, aneb Weytah Magestatuw, Obdarowani a Swobod miesta Litomyssli od Biskupuw Litomysslskych, Czysarzuow Rżimskych. Kraluw Czieskych a Panuw drżiteluw tehoż Panstw Litomysslskeho vdielenych a danych. No 1° List latinsky Ottogara. 24. dne miesyce Brżezna (Po straně připsáno: Ex libris MS Czechorodianis. 7b Registrżik Privilegij Klasstera Miesta Litomyssle. 11a Pamietí gine. — Listy 19. a 20. snad jsou vytrženy; list 66 prázdný; 16b pokračuje se písmem jiným; 14b, 18b, 23a, 37b, 44b, 51b, 73b, 98a, 113a, 121b přípisky Pešinovy.

126a Ex Privilegijs Monasterii Slowanensis ord. s. Benedicti in nova Ciuitate Pragensi.

129a Privilegium Regni Bohemiæ datum a Ferdinando II. Imper. anno 1627.

131a—137b listina daná Fridrichem r. 1620 (138—159 prázdné).

160a Maximilianus . . . Datum in ciuitate nostra Vienna die Tricesimo Mensis Maij anno domini 1506 . . .

163a—175b prázdné.

176a Erectio nouæ præbendæ Canonicalis Litomericii 1671, 6. Maii Maximilianus Rudolphus, Episcopus Litomericensis manu propria.

178a Toto gsau popsani rodowe pansstij, kterżj gsau pod gednau zpusobau Ao. 1504: Pan z Rożmbergka . . . Končí se 178b Pan Teyczowsky.

179a Listina: Datum Viennæ feria VI. post festum S. Joannis Baptistæ.

180a Exsolutio Actorum pro 80 ss. grossorum Pragensium, ne ad manus alienas veniant. — My kniez Waczlaw z Krumlowa.

181.a Descriptio Crucis Aureæ Maioris . . .

182b Copia Decreti ex Congregatione Romana de Propaganda fide super viginti duo millia florenum et item trium millium Capitulo Pragensi cessorum ex pecunia salis (2. Apr. 1643).

183a Zpráva kněze Petra z Lindy, děkana kostelův pražského a vyšehradského z r. 1567 co odpověď na omluvu kněze Petra Perysteria

presidentu komory v království českém: Przedkem gakož toho doklada zie bych miel klenothy kostelní a kapitolní zle opatrovati . . . Končí se 188a: w dobrem a laskawem Opatrzenj Pokornie poruczeneho czinim.

188b—190a prázdné.

190b. Vita compendiosa Sancti Sigismundi. Končí se 191a.

191b připsáno: Cum gratiarum actione restituerunt hunc librum die 30. Aprilis anni 1830 Franciscus Horsky Capellanus, Franciscus Jellinek civis Luthomisslensis. (R. 1873 měl rukopis vypůjčen Sedláček jako professor v Rychnově, jak o tom svědčí přepis tamějšího ředitelství.)

Psáno písmem nestejným, dosti pěkným v druhé polovici XVII. stol. Vrstvy nestejně, částečně každý list s kustodem.

1772*) Rkp. pap. ve fol. o 1 sl. Vazba původní: lepenkové desky potažené modrým papírem. Na hřbetě vignетка: Mährische Landesordnung.

1a Zrzyzeni zemske stare Margkrabstwie morawského vrozeného Pana Pana Cztibora z Czimburka a z Towaczowa, Heytman Markrabstwi tegoż, poczina gse szeziasztne. Dole připsáno: Ex libris Czechorodianis, antea Ex Bibliotheca Lippæana.

2a Przedmluwa k zadosti wassy duostoyny pane . . . 55a: a tento list w taaz słowa obnowitij pod lezenim swrchupsanym. Tomu na swiedomi. Za tím jiným písmem:

56a Oswiczenemu Knizeti a Panu Panu Karlowi wladarži domu Lichtenssteyskeho, Knizeti Oppawskemu a krnowskemu. G. M. Rzimského Czysarze, Vherskeho a Czeskeho krale Teyne Raddi a komorniku. Yakožto od G. M. C. naržizenemu Mistodrziczymu Panu . . . Oswiczene Knize a Pane Pane nam milostiwy, Jakoz gest Geho milost Rzimsky Czysarz . . . wssechnem obywatelum Kralowstwj Czeskeho Otewrzenym Patentem Gisty pardon datj a dale to narzidilj raczyl . . . Končí se 69a: Purgkmistr a konssele stareho Města Prazskeho pod Obogj, kterzj sme za slawne a swate paměti Czysarze Mathiasse Leta 1617 skrze G. M. Pany Komisarže na Aurzad Konsselsky dosazeni byly y na místě Starssych obecnych a obcze tegoż Stareho Miasta Prazskeho.

70a Relatio a snesseni Pamietj czo gest se po odgezdzu Pana Generala Don Balthasara s Gvarnisi Prazskau a Przi vgeti se Miest Prazskych od Kurffürsta Saskeho az do sstatneho G. M. C. witěstwi a zase dobyti Miest Prazskych s Pražany a obywately gich dalo: Gest wssemu Swětu widomo, kterak Nepržatele G. M. C. Krale a Pana nasseho několykrate . . . Končí se 106a: Actum 29 Xbris 1632. Od nas Purgkmistruw a Radd Starssich Obecnych Saudeczuw y na Místě obczy St. No. a Menssiho Měst Prazskych. (106b: Allegata k Relati Przinaležegiczj A počínajj takto.)

107a Tyto Artykulowe yako y Przisaha przi Mustrunku . . . leta tohoto przitomneho 1631. 24 Měsycze Majj nad Wolssany držan byl . . . Soldatum pod čtyri Praporcze wwenym: Przedně magj przisahali . . . Končí se 125b (s Allegato T, jehož jest však pouhý titul: Supplikaczj k Kurfirstu Sasskemu, aby Pražanum anebo wyslanym Gich k G. M. Czysarži Swobodny Pass a k tomu Confoy přžipustil. Za tím dva prázdné listy).

126a Leta Panie 1547 Przy cziasu S. Trzy kralu w miestie Ołomuczy drzian gest Sniem obecniij Na kderemz se Artykulowe duole psanigednali a zawrzeli . . . Končí se 128b.

*) 1771 jest originál rukopisu 1734.

129a Anno etc. 49 w Pondieli po nedieli genz slowe Judikca w Miestie Brnie drzan gest Sniem obecny, na kteremz se odpowied panuom posluom . . . dala . . . Končí se 134b.

135a Letha Panie 1555 w pondieli Po poczeti Panny Marye w miestie Olomauczy drzian gest sniem obecni . . . a zawrzeli. Končí se 140a.

141a (jiným písmem) Wyhlasseni Noweho Kalendarže : Rudolf druhy z Bozi Milosti . . . wzkazugem . . . že . . . obecni kalendarz . . . o deset dni naprawen a zméněn gest . . . 142a Dekret od 4 Dec. Anno 1584.

142b O Refformacy Kalendarže dobre zdani Pana Doctora Thadyasse Hayka z Hayku, odeslane do Sněmu Gich Mti. Panum Morawanum : Nepochybugi, ze Refformaczy . . . Končí se 161a : s tím se Wassym Mtem poruczena czynim.

161b Bulla Gregorij XIII. : Rzehorz Biskup . . . Končí se 167a : slawena byti ma.

167b : Vrozenym Panum Panum Vrozenym a Statečným Rytyrzum a wladkam Panum N. N. Stawum Arczyknjzetstwj dolnich y hornich Rakaus, Naboženstwj Ewangelitskeho se przidržegiczym Panum Pržatelum a Sausedum nassym . . . Datum w Městě znognie 8 dne Oct. 1608.

168 List stavům a direktorům pod obojí z Brna (v sobotu po sv. Tomaši ap. 1618).

170b List z Brna 13. Aprilis 1619.

171b Odpověď Panum Poslum J. M. Císařské . . . Končí se 174a : poruczena vciniti račite, za to Wassich Milostech žadame. Za tím 5 listů prázdných.

175a Jan Koleso z Rakowicz a Hinek z Popuwek Končí se 176b : v Brně 1498.

177a Pawel z Zierotina na mistie Jana Waczlawy Končí se 178b Letha 1546.

179a. Litteræ Foundationis monasterii virginum ord. Præd. ad S. Annam Vetero-Brunæ 1317. Poniewadz toho swieta mdli vmisl . . . Končí se 181a : Tento list gest dan od Krystowa narozeni Trzinasteho lethy potom w sedmnastem Liethie. Za tím 2 prázdné listy.

Psáno písmem nestejným, většinou zběžným, dosti pěkným, v první polovici XVII. stol. Vrstvy po 12 listech bez udání počtu vrstev a kustod.

1773. Rkp. papírový v malém fol. o 1 sloupci (starší sig. No. VI. Lit. L 11). Vazba původní : lepenkové desky potažené svinskou kůží. Na hřbetě lístek, na kterém psáno : Actiones et sententiæ de supra latae in Moravia.

1a Puhonowe na kterež se Nalezý Pánske staly od lethy Panie 1547 až do lethy 1549 A sau zapsanij w Reijstržich Zemskych Pod lyterau O Łacžek Sstrambersky z Hustopecz. — Po straně : Ex Bibliotheca olim Lip-pæanæ Familiae nunc ex libris Czechorodianis. Za tím za léta 1548 atd.

46a Puhonowe na kterež se Nalezowe pánssti od lethy Panie 1553 až do lethy 1557 stali a sau zapsani w Rejstržich zemskych pod Literau G. — 57b pokračuje se písmem jiným.

80 Puhonowe na kterež se Nalezowe pánsstj od lethy Panie 1557 až do lethy 1561. Staly a Sau zapsanij w Rejstržich zemskych pod literau RR — končí 114a (str. 2 a list čistý). Následuje zcela písmem jiným.

115a Puhonowe na kterež se Nalezowe pánssti od lethy Panie 1562 až do lethy 1566 stali a sau zapsani w Rejstržich Zemskych pod literau S — končí 175b (str. 2 čistá).

176a Puhonowe na kterež se Nalezowe Panssti od Letha Panie 1567 až do lethy 1569 stali a sau zapsani w Reysstrzich Zemskych pod literau T. — Končí 216a (str. 2. čistá).

217a Puhonowe na kterež se Nalezzy Panske stali od Letha panie 1570 až do lethy 1574 a sau zapsani w Reysstrzich Zemskych pod literau V.

258a Puhonowe . . . od Letha . . . 1575 až do lethy 1579 . . . pod literau W. Končí se celý rukopis 290a (str. 2. a dva listy čisté): Pan Jan Purgkhart z Kaczowa o obnoweni listu sprawaiho na Statek Bohdaliczky pohanij zastaupiti.

Psáno písmem různým v druhé polovici XVI. stol. dosti pěkným drobným. — Snad psal je B. Čielp? Vrstvy po 12 listech a každý list s kustodem bez označení počtu vrstev.

1774. Rkp. papírový v malém folio o 1 sl. (stará sign. No. VI. Lit. N. 13.): Stadtrechte des Hochberümbtenn Konigreichs Boehaimbenn. K tomu připsáno: Jus Ciuile Regni Bohemiæ.

2a Vorrede dem . . . Rudolfo . . Končí se 4a Anno 1579. . Burgermeister vnd Rahman in der alten Stadt Prag.

5a Dem Edlenn Gestrengen Herrn Buriano Trezkenn von der Lipen. . Končí se 8b Paull Christian v Koldin auf Martinicz.

9a Magister Paulus Christianus von Koldin auf Martinicz Canzlerr der alten Stadt Prag . . . Vorstendige vnnnd Rechtserfahrne leute . . .

10a Index titulorum Juris Ciuilis.

13a Die Stadtrechte dieses Königkraichs Behaimb . . . A 1: Das Recht ist auff die gerechtigkeit gegründet . . . Končí se 160b T 13: darnach richten vnd aussprechenn. Finis. (Za tím 4 listy prázdné.)

165a Ordentlich Register vber die ganczenn Stadrechte. Končí se 186b. (Za tím dva listy prázdné.)

187a Ausczueg aller Peenfell vnnnd Straffen so in diesen Stad-rechten begrieffen . . . Končí se 190a: zu sich nehme vnnnd züege. Finis. (Za tím 8 listů prázdných.)

Psáno písmem stejným, dosti pěkným v I. pol. XVII. stol. (1600—1620).

1775 (stará signat. No. XVI. Lit. K 1): Rkp. pap. v 4°: Cardinalis Harrach negocia religionis.

1a Relatione del Negotiato nilla corti Cesarea intorno à gli affari dilla religione Cattolica e stato declesiastico dil Regno di Boemiæ dall Illmo e R^{mo} sig. Card. d'Harrach Arciuiscouo di Praga. (60 str.)

Psáno písmem zběžným, dosti pěkným, asi ke konci XVII. stol.

1775 (stará signat. No XVI. Lit. N. 5). Rkp. pap. ve fol.: Acta Cardinalis Dietrichstein in Moravia.

1a Anno 1604 Rogatus erat Cardinalis a Dietrichstein ab archiduce Mathia, ut causam monasterii monialium ad Coeli portam nuncupati Viennæ ad summum Pontificem ageret . . . 23a Eodem anno 1608 rerum noua mutatio Morauie nobilitatis animos incenderat. (Mezi l. 8. a 9. prázdný list).

31a. Memoria Piarum rerum gestarum dilatatae religionis catholicæ in Moravia ab anno Christi 1621 Romam ad Sumum Pontificem missa ab illustrissimo Cardinali a Dietrichstein a me scripta . . . Mezi to vloženo v malém formátě listy 37—46, též 57, 58, 71, 82—85, vložka mezi 97 a 98, 99 a 100, listy 105—132.

77a Ferdinand druhý . . . Knížeti Panu Františkovi kardinálovi z Dytrichsteyna . . . Končí se 78b (1624). Za tím dva prázdné listy.

133a Questio, utrum dispensari possit Episcopus in irregulariter . . . Končí se 136b.

Psáno písmem různým a jest to original, s něhož se psalo na cisto; asi 1604—1624.

1776 Rkp. papírový ve fol. o jednom sloupci (stará sign. No. VI. Lit. L. 15.) Vazba: lepenkové desky potažené pergamenem, na kterém zbytky z latinského missálu XIV. století. Hřbet zalepen papírem, na něm listek: Land Ritter und Städtische Rechten.

1a Počíná se Registr. . . . knihu tuto první: O rozdělení Práva wsseliyakeho — končí se 14b kapitolou 71.

15a Cisařské welebnosti potřebi gest netoliko oděním býti okrasslenu ale y take Prawy býti ozdobenu, aby obogi čas pokoge (totiž) y walečny mohl prawě zprawowan byti. O tom Vulpianus Czýsarz takto dj. Prawo nasse slussněgi nam se zda naprawiti, nežli Poddanými nebezpečenstwj trpicými pohrdati.

15b. Kapitola první o rozdělení práva wsseliyakeho A 1: O prawich pisse se takto. Rozum Městský z Práva Městského muž porussyti . . . — Mezi l. 51. a 52. jsou dva listy vytrženy. 171a pokračuje se jiným písmem. List 178 nahoře do polovice utržen. — Končí se 186b takto: M 7. Fentowanj pro dluh: Vstanowili sme . . . a nech wěcy kterež k stolu přislussegi ženě nemůže fentowati. Et sic est finis, laudet deus in celis Amen. Za tím list vytržen.

187a Počíná se Práva Cysařska gychž vžiwa rytířstwo y Města po wssem křesťanstwu w nowě přepsaná na naklad Slowutného a Sslechtného Muže pana Jana Rychecského Toho Času prymatora Města Zdislawic w patek den pamatny Swateho Mikolasse Biskupa Letha paně 1613. — Na l. 188a počíná text: A 1 Pane Gezu Kryste Nebeský Otče pro twau Sstědrau dobrotu stwořil gsy člověka s trogim dustogenstwim. — 188b Předmluva druhá k cysařskému právu. 189a Tuto znameney o dwau Mečjch Swětskem a duchownjm. Kapitola první. Vstanowil gest Buh dwa Meče . . . ; list 195 až do textu nahoře potrhán. — Mezi l. 208 a 209 jsou tři listy vytrženy a ze dvou ještě zbytky nepatrné. —

249a G 1 Tuto se giz počíná kniha práva Manského o sedmi wogenských Ssítěch . . . ; konec vytržen, neb se zde končí 250b takto G 2: Prosyli který Man pana swého ačy gemu rod dal (další jest utrženo).

251a Počíná se Lekarstwj proti Bolesti Břicha, proti Čerwum a komuž se Břicho nadyma. Wezmi Čenobyl Oman wař w wodě Nebo w piwě pj rano a wečer Trak dobry

254a Počíná se Lekarstwj proti řezawce. To gest koho woda řeže a take krwi moči.

255a Počíná se lékařstwí když koho konec Boly neb hnige.

256b " " " proti nemocem a neduhum ženským.

261b " " " o početi ženském.

262b " " " proti čerwene nemocy.

266a " " " sslaku.

267a " " " proti dně.

Mezi l. 269 a 270 list vytržen, jakož i kus listu 272.

272a Počíná se Lekarstwj proti noham . . . atd.

291a Poczina se wyspanj o Mastech wsseligakych atd. atd.

Listem 322b (který jest přes půl již utržen jakož i následující listy) končí se rukopis odstavcem: Poczyna se Lekarzstwj na rany a krew stawiti.

Psáno písmem trojím, právnický oddíl písmem dvojím, dosti pěkným, asi r. 1612—13 a rukopis lékařský písmem zběžným o něco později, ale též v první polovici XVII. století. Vrstvy po 8 a po 12 listech, každá strana skoro s kustodem bez označení počtu vrstev.

1780. Rkp. pap. ve fol. o 1 sl. (stará sign. No VI. Lit. L. 14). Vazba původní: lepenkové desky potažené svinskou kůží, která je zeleně natřena a na přední desce vytlačena písmena A. B. C. D. / E. F. G. H. Hřbet zalepen papírem, a na vignette: Actiones et sententiae de supra latae in Moraviae. Za přední deskou tři prázdné listy a na prostředním připsáno: Ao 1625 5 Martij darował sem tuto knihu Panu Zigmundowj Nageli. S. Jan Wacław Munka z Eywanczicz mpp.

1a Puhony, na kteréž se Nalezý Panske stali Od letha panie 1505 až do letha Panie 1512 a gsau zapsaný w Registrzich Zemských pod literau A. A: Ignata ze Zwole pohonim Heržmana z Zastrzize . . . atd Po straně: Ex Bibliotheca Lippaeana, nunc ex libris Czechorodianis.

66a Puhony . . . od letha 1512 až do letha 1515 . . . pod Lit. B.

91a " " " 1515 " " " 1516 . . . " " C.
(jakož i za l. 1516—18).

145a Puhony . . . " " 1519 " " " 1522 . . . " " E.

278a " pod Lit. F.

290a " " " G.

332b " " " H (do 1528).

373b Nalezowe bez Puohonuw na Sniemie w Olomuczy při Swatem Janie Letha 1530 na moczne přiznani včiniene.

412b Nalez bez puohonu při cziasu Swicziek Letha 1531.

413b W tychz Rejstrzich pod Literau H sau take Puohony, na kteréž se Obyczieně nalezý stali tyto . . . Končí se 416a: seznał cziehož swiedom byl 63. (19 prázdných listů za tím; též mezi 144 a 145 (1) a mezi 177 a 178 (2 prázdné listy).

Psáno písmem ne všude stejným, asi v druhé pol. XVI. století. Vrstvy po 12 listech a každá strana s kustodem. Pozoruhodný vodní znak.
(Pokračování.)

Třeboňsko za povstání českého.

Napsal Dr. Jos. Pospíšil.

I. První vojska na Třeboňsku.

R. 1619, když povstání české bylo již v plném proudu, učiněn byl 19. srpna ve sněmě na hradě pražském na přítomné stavy dotaz, má-li Ferdinand II. k správě král. Českého býti připuštěn čili nic. Petr ze Švamberka, pán třeboňský, dal ve své odpovědi upřímně průchod osobnímu přesvědčení, pravě, že by raději chtěl býti pod pohanem nežli pod Ferdinandem.¹⁾ Rozhodnutí tomuto zůstal také věren až do své smrti a s ním plnila je i věrná jeho Třeboň. Snášela těžké břímě války s velikými

¹⁾ Vil. Slavaty Paměti II., 300. Protokoly direktorů.

obětmi a stála vedle několika málo jiných měst v odhodlaném odporu proti císaři nejen za války české, nýbrž ještě 1 rok a 4 měsíce po katastrofě bělohorské. Teprve pak, vidouc marnost všeho odporu, vzdala se dobrovolně. Vojsku Ferdinandovu byla tvrdým oříškem svou polohou i dobrým opevněním. Již pan Petr Vok z Rožmberka věnoval řádnému stavu městských hradeb mnoho péče a po něm i Švamberkové. Pan Petr ze Švamberka ostatně předvídaje brzký boj s císařem, dal již časně z jara r. 1618 na hradbách a v zámku, kde co bylo, opravovati a bral k tomu poddané z celého panství. Soběslavští musili na př. 4. května 1618 sedm osob k takovým pilným potřebám do Třeboň poslati. Když pak povstání se již nedalo odvrátiti a skutečně vypuklo, bylo práce ještě více a nákladu na ni rovněž. Soběslavští byli nuceni vydržovati v Třeboni několik osob k hlídání zámku, zbrojnice a celého města a když byli od hejtmána třeboňského Nik. Bonnera a účetního Víta Voštířálka vyzváni, aby svým lidem řádně platili na výživu, neodepřeli toho. Určili jim rádi 6 kop grošů mš. na týden, třebaže při tom nezapomněli také na svůj prospěch a vyslovili naději, že i jejich město od J. Msti jistého opatření a pomoci očekává, přijde-li k něčemu.²⁾ Tím více ovšem pomáhali při zdokonalení hradeb obyvatelé domácí a Třeboň pak pro toto vše musila přirozeně platiti za jednu z nejlepších pevností v zemi. Takovou také byla dle svědectví Pavla Stránského, jenž o ní praví: „Třeboň jest pevnost přesilná, na rovině mezi bahny položená . . . Nájezdy nepřátel vždy zemdlávaly před pevností touto.“³⁾ Pohled na Třeboň z r. 1699 v knížecím archivu chovaný tato slova plně potvrzuje. Proti neopatrně vyvýšené hrázi světské byly zdi sesíleny několika baštami, jinde byly přidělaný k hradbám alespoň polokruhové výstupky a místy kryla město dokonce dvojité hradba. Na valech byl hluboký příkop, naplněný vodou, a kolem pevnosti jednak tekla stoka, jednak běžel příkop taktéž vodou zatopený.⁴⁾

Rovněž zbrojnice třeboňská, krátce před tím od pana Petra Voka z Rožmberka vystavěná, byla hojně zásobena všelijakými potřebami válečnými, jako prachem, děly, mušketami a zbraní bodnou i sečnou. Ukládalať tam svoji výzbroj i poddaná města.

Byla-li tedy Třeboň takto na válku připravena, a byl-li její vládce mezi předními direktory, není divu, že jí bylo souzeno tak veliké účastenství v české válce. Po celou dobu stavovského odboje byla sídlem posádky a pokládána za oporný bod a útočiště celé domácí armády. Ale nejen město samo, nýbrž i celé jeho okolí daleko široko bylo strženo tehdy do běd válečných více nežli jiné krajiny jihočeské, takže rozsáhlé panství švamberské bylo po celé své rozloze obráceno od hladové, surové soldatesky takorčka v poušť. Nemalý vliv ovšem na vývoj současných událostí měla též ta okolnost, že nedaleké Budějovice se přidržely pevně strany císařské a přechovávaly proto stále silnou posádku.

²⁾ Soběslav. měst. arch., kopiář, 30. květ. a 1. června 1618.

³⁾ Respublica Bojema 1634, II. 26.

⁴⁾ O stavbách těchto píše na různých místech Václ. Březan v Životě Viléma a Petra Voka z Rožmberka.

neprátelskou. Z té příčiny však musilo i vojsko české soustředit se na čáře Třeboň-Budějovice, a tak bylo obyvatelstvo právě těchto krajů nejvíce ochuzováno a to nemenší měrou od přítele než od nepřítele. Ačkoli úpěnlivé nářky lidu zaléhají tou dobou se všech stran, přece jen osud Třeboně samé byl poměrně nejhorší. Jinde poddaní před vojenskou cháskou utekli se do lesů a bažin, ač-li snad nebyli v osadách náhle překvapeni, ale v Třeboni byli s ní uzavřeni dlouhé měsíce mezi hradbami. Nad to bylo Třeboňským před vypuknutím války přestáti krutou ránu, jaká jich před tím ještě nikdy nebyla v té míře postihla. Byl to hrůzyplný požár, který nám líčí živými slovy očitý svědek Vavř. Ben. Mecer ve svých Pamětech.⁵⁾ Zmiňujeme se o tom jen proto, aby bylo zřejmo, za jak smutného stavu byla Třeboň stržena do vírů válečných událostí, a proto, že pisatel navazuje na zprávu o požáru hned na počátku české rebelie. Vypravuje takto: „Léta 1618 na Veliký pátek v polednách vyšel oheň v městě Třeboni u Trubačů, kde . . . toliko krov shořel . . . a tak se ten oheň přetrh. Po některé chvíli . . . Pavel Trubáček opět šturmoval; zapálilo se u Pavla Hrdličky na Knikovském domě . . . v jedné hodině jako pochodně celé město hořelo . . . Toliko u kláštera tři domky a u zámku Lamplův dům až do domu Senkovského . . . 6 domů zůstalo, 83 shořely, brána Hradecká shořela, Svinenská a Budějovická zůstaly . . .“ Beze všeho průtahu uvádí nás pak též pisatel k vlastnímu účelu naší práce slovy: „Hned toho roku o Božím vstoupení ta nešťastná rebelie se začala, takže se sousedé nemohli zase vystavěti; udělal-li sobě některý soused z nějakého sklípku světničku, musil vojákům ustoupiti a sám zimu s manželkou a dětmi trpěti.“ Tak tedy nastala Třeboňským doba velikých útrap na dlouhá léta, plná strádání a utrpení tělesného i duševního. A jestliže V. B. Mecer ve svých Pamětech napsal, že byl za Petra Voka z Rožmberka v Třeboni ráj a všeho dobrého dostatek, neměl k r. 1618 opominouti zapřít, že se ráj ten proměnil nedlouho potom v slzavé údolí! Již vzhled města samého byl asi strašlivý, neboť čněly místo domů namnoze vzhůru opálené zdi, což asi platí zejména plnou měrou o budovách veřejných, jako na př. o radnici, která po celých 20 let zůstávala v ssutinách.⁶⁾

Hned po defenestraci pražské 23. května 1618 usnesli se stavové na hradě pražském 25. t. m. na defensi a hotovosti zemské a to tak, aby každá vrchnost vypravila desátého poddaného do boje, města královská však již osmého; naproti tomu připadla šlechtě povinnost dle jmění vystrojiti i něco jízdy. Na panstvích Švamberských se tento rozkaz plnil věrně, ježto chtěl jejich vladař, jsa jedním z předních direktorů, předcházeti dobrým příkla-

⁵⁾ Vavř. Bened. Mecer († 1684) Paměti třeboňské (kníž. arch. třeboň.). Zmínka o tomto požáru jest zachována též na desce knihy v univers. knih. praž. č. 54 F 133 k 13. dubnu 1618 (Z. Winter, Kult. obrazy česk. měst II. 224) a u pozdějších zpravodajů třeboňských, Světeckého, Manna a Hrdličky.

⁶⁾ Teprve r. 1638 žádali Třeboňští úřad borovanský a ledenický, aby jim pomohli „vozem kamene štukového . . . poněvadž . . . rathouz . . . ohněm zkažený . . . i věž . . . vystavěti hodlají.“ (Origin. v měst. arch. třeb. k 18. květnu 1638). —

dem. Poddaná jemu města hlásila se namnoze sama k službám již předem a dotazovala se hned při prvních zprávách o povstání, jak by se měla v nastávajícím nebezpečí chovati. V popředí všeho takového ruchu stála tu přirozeně vedle Třeboně i Soběslav.⁷⁾ Zkoušku. svoji obětavosti měli však poddaní podstoupiti dříve, než se nadáli. Musili konati všeliké přípravy nejen pro vyzbrojení desátého muže k hotovosti zemské, nýbrž i dle poručení J. Msti pána byli nuceni doplniti ještě praporec pěšího mužstva, který se odhodlal Petr ze Švamberka postavit i a vydržovati na vlastní útraty. Použito ho bylo hned na počátku války k obsazení Zvíkova a Vorlíku pod velením panského lesmistra Maxmiliána Khyna z Khynů, jemuž byl přidán k ruce jako lieutenant bývalý lokaj Hans Junkh. Zvláště zlé bylo, že hned od počátku války byli vyssáváni poddaní též vojskem přicházejícím odjinud. Dobrou politiku při tom chtěli provozovati Soběslavští, majíce sami veliká vydání se zbrojením, pokládali za slušné, aby poddané jim obce živily vojáky. Tomuto mínění nasvědčují vedle jejich potomních skutků zvláště výtky, které jim vmetl ve tvář prokurátor Tobiáš Šarlinský. Byly ostré, snad až přehnané a proto se mu staly kamenem úrazu. Opatrní purkmistr a rada města Soběslavě se naň zle kasali a do Třeboně žalovali, že mluvil před lidmi slova lehká na škodu nejen města, zámku a J. Msti, ale i na škodu tohoto království Českého. Vždyť prý vykřikoval mezi sousedy: „Nevím, co jsou sobě naši páni smyslili, že nechtějí žádných vojáků skrze město, aby sobě potrav nakoupiti mohli a zas svou cestou jíti, pouštěti. Přisahám Pánu Bohu, kdyby jich sem do Soběslavě 50 nebo 100 přišlo, že bych je chtěl k sobě přijíti, a pokudž by jich pitím fedrovati nechtěli, kdo co má, že by chtěl prozraditi, sám do města jíti a s sudův obruče ssekati.“ Po tomto vypsání žaloby přidávají Soběslavští jako přitěžující okolnost kvalifikaci provinilého pana prokuratora slovy zajisté velmi výstižnými, když praví doslovně, že jest „neusedlý, z mnohých nářků nevyvedený, proti obci stojí, sousedy proti radě pozdvihuje, stranu proti straně, vyzvídá na nich pře proti zřízení zemskému a podle společného usnesení se staršími obecními na místě vsí obce trpěn býti v Soběslavi nemá.“⁸⁾ Po tomto řízném doporučení vrchnosti nemohlo to s Šarlinským dopadnouti jinak nežli zle a proto také sedí brzy potom již ve vězení, třeba že svoji při nepokládal ještě za prohranou.

V polovici června měli poddaní na panství třeboňském plno starostí s vystrojením onoho praporce švamberského a hotovosti zemské. V Třeboni se o tom zpráv nezachovalo, ale za to v Soběslavi značné množství. Tak 14. června o Božím těle píší Soběslavští hejtmanovi třeboňskému Nikod. Bonnerovi, že mu posílají žádané krejčí, jinak však omlouvají jejich malý počet. Vandrovních tovaryšů prý jest nemnoho a mimo to jest prý doma také potřebí něco pracovníků. Snadno si domyslíme k čemu, čteme-li dále v soběslavském kopiáři. Běželo o zaopatření švamberského praporce oděvem. Týž den, co o této záležitosti psali, totiž ze

⁷⁾ Soběslav. kopiář k 10. červnu 1618.

⁸⁾ Soběsl. kopiář 13. června 1618.

Soběslavě své vrchnosti do Třeboně, že posílají 15 osob městských s ručnicemi na zámek, ale prý bez vojenských sukniček. Staré, jež jinak nepřišly na zmar, prý jim sežrali moli a nových nemohli prý tak na rychlo pořídit, ježto bylo nutno poslati teprve pro sukna. Milerádi však se uvolují v témž dopise Soběslavští také nařízenou hotovost pátého a desátého muže vystrojiti co nejdříve a zbraně i jiné potřeby zaopatřiti. Ano nabízejí se přímo, že odvedou zadržené císařské berně na hrad pražský direktorům, když jim bylo nařízeno, aby jich císaři neplatili.

Uplynulo 6 dní než první suknička vojenská byla hotova a vrchnostenskému úřadu poslána s dotazem, je-li správně ušita, „an prý ostatní tím mustrem jsou šity.“ Ale při této příležitosti nezapomněli Soběslavští k důkazu své ochoty připojití též prosbu, aby se dostalo náhrady vesnicím za útraty spojené s ubytováním zemského vojska. Den potom 21. června opětně městský písař podal zprávu úřadu do Třeboně, že vybrali již desátého člověka z města i z poddaných, jak z přiloženého rejstříku osob i zbraně jest možno se přesvědčiti. Přišla však starost ještě o pátou osobu, ale tuto také bez rozpaků vyvolili a řádně chtějí prý vším potřebným opatřiti. Jen se zbraní nevěděli si rady, ježto jí byl nedostatek, a proto prosili hejtmana třeboňského o přimluvu a vydání 14 mušket s toulci a 2 dard, které „J. Msti slavné paměti poslednímu vladaři domu rožmberského pro budoucí potřebu do rýstkomory . . . k uschování dali, o čemž pan Hynek Čáslav, Moel (on to přijal) a Václav Hron vědomost mají.“ Dne 23. června vyslali již dokonce 5 osob z rady s plnou mocí, aby vyjednali v Třeboni, jak a kam by ona hotovost určená měla konečně býti vypravena a poslána. Že tou dobou onen praporec švamberský již byl pohotově, zdá se mi býti jisto, neboť 25. června vybízí třeboňský účetní Vít Voštírálek Soběslavský své rodáky, aby zaplatili na úřadě zold na 101 osobu vojenskou ze Soběslavě i z vesnic zádušních, a též sukna, sukničky a premování že mají opatřiti, což vše činí na tu dobu dohromady 699 kop 50¹/₂ gr. Jinak se to mělo asi s pátým a desátým člověkem; jednání o tuto záležitost se totiž vleče dále. Soběslavští jako jiní se stavěli sice co nejochotněji, ale stále se dotazovali, brzy to, brzy ono posílali a žádali, kdežto k věci samé se nedostali.⁹⁾

Jak bylo v Soběslavi, tak bylo zvýšenou měrou i v ústředí celého panství v Třeboni. Podnikaly se opravy na hradbách a branách, mužstvo schopné boje bylo vybíráno a i odjinud sem shromažďováno a město se stalo tímto způsobem již na počátku června 1618 kasárnami. Pro obyvatelstvo místní to byla obtíž hrozná, vzpomeneme-li si, že po nedávném požáru nemohly budovy ani z části býti ještě vystavěny. Pak ovšem nezbylo měšťanům nic jiného než aby se uchýlili, jak čteme v Pamětech Meceřových, do sklepů. Bohužel, nezachovalo se nám o tom všem žádných bližších zápisů. Jediné v městských účtech zapsal tehdejší písař několik slov, jež nasvědčují tomu, že Třeboň byla plna příprav k budoucím bouřlivým časům. Ve sloupci pro vydání jest tam uvedeno, že při vymustrování sousedů bylo dáno pískači a

⁹⁾ O tom arch. soběsl. k r. 1618 a kopiář.

bubeníku 30 gr. a na pozlacení praporce k témuž mustruňku 6 gr. 6 den. Teprve až zase v druhé polovici června počínají se nám ukazovati stopy pohnutých událostí zdejších a to jednak v archivech místních, jednak i v jiných okolních. Povšimněme si tudíž jiné bolavé starosti Třeboňských! Tito nemohli při vší své péči o zásobení a výživu vojska zapomínati na sebe samy, když jim hrozily ohořelé domy nad hlavou sesutím. Neměli však hoto- vých peněz po ruce a tak musili pod vedením svého primasa Pavla Mirotického z Malešova obracet se o pomoc jednak ke své vrchnosti, jednak po okolí, jednak i v blízké, ba dokonce, jak dále ukážeme, i v daleké cizině. Poměr šlechtného pana Petra ze Švamberka k jeho milé Třeboni byl vždy velmi srdečný a tak první útočiště vzali věrní poddaní rovnou právě k němu již v dubnu a pak i v květnu r. 1618.¹⁰⁾ A nezklamali se. Vrchnost obratem nařídila dle jich žádosti, aby, „poněvadž bez práce a velikého nákladu rathouz a domy obecné jakož i jiných spolu- sousedů vyzdvižené a zase spravené býti moci nebudou,“ zpomo- ženo jim bylo dřívím stavebním a šindelem. Ač velice laskavě- tedy prosbě vyhověl, přece jen postavil Petr ze Švamberka při tom dobrotu svého srdce ještě do lepšího světla, když v resoluci své odepřel Třeboňským poskytnouti robotné povozy. „Jest mi divné,“ tak pravil, „že toho na mně žádati smíte, poněvadž oni- sami dosti mnohými robotami, kterýmiž časem i své dobré ob- meškati musejí, obtíženi jsou, takže, kdyby se k těm a k tako- vým forováním mocí nutili, nemohlo by skrze to nežli naříkání jich mne následovati.“ Při tom poukázal zvláště na bídu podda- ných v Ševětíně. Ti byli totiž podobným neštěstím postiženi jako žadatelé sami a doprošovali se rovněž po okolí milosrdenství. Známý veršovec Šimon Lomnický z Budče jako primator ševětinský, vedl tuto akci sám osobně, rozdávaje za poslané dary odměnou své písničky. Ze Soběslavě tehdy poslali dary i pohoře- lým Třeboňským i Simonu Lomnickému „z Budče a na Ševě- tíně“, jemuž pro obec odevzdali z lásky 10 tol., pšenici, žito, ječmen a chléb, z odeslaných a darovaných písniček přátelsky děkujíce.¹¹⁾

Třeboňští však šli na svou vrchnost s neomezenou důvěrou a vůbec se vším. V kopiáři městském z konce května 1618 na př. čteme, že se k ní uchýlili i s prosbou o napsání českých a ně- meckých žádostí za pomoc pro pohořelé. A opět jim bylo ochotně vyhověno. Zápisy v témž kopiáři pak nasvědčují tomu, že této pomoci také velmi hojně použili, rozesílajíce písemné prosby o milodary na všechny strany bez ohledu na příslušnost národní nebo náboženskou. Dopsali o půjčku „pánům Budějovickým do Čech“, ač se tam již připravovali k najímání vojska pro stranu protivnou, a nezapomněli se též vydlužiti 1000 kop gr. míš. proti jistotě u zazobaného Martina Lomnického ze Sabinova, sou- seda a peněžníka veselského, známého po kraji pod běžným jmé- nem „pan Martínek“. Páni v Budějovicích, budiž jim to ke cti řečeno, půjčili a druhý důvěrník se také asi mnoho nerozpa-

¹⁰⁾ Třeb. kopiář 23. dub. a list z květ. 1618 (měst. arch.)

¹¹⁾ Soběsl. kopiář k 4. květ. 1618.

koval, však se jistě zabezpečil a úhony v obchodě nedoznal. Při vyzdvižení těchto peněz bylo utraceno 6 k. 34 gr. Pan Martínek byl vůbec osobností v kraji velmi hledanou. Půjčoval od Treboně až do Soběslavě úřadům i soukromníkům a doma požíval pro svůj majetek vážnosti neomezené. I gen. Buquoy ho měl poznamenaného ve svém memorialu, když r. 1618 táhl od Jindr. Hradce k Lomnici.

Zajímavý jest čísti, jak Treboňští i v tak velikých nesnázích se uměli vůči svému milostivému pánu z vděčnosti zapřít. Pišice alespoň panu Martínkovi, omlouvají se, že mají sice za pánem 3000 k. gr., ale seznávajíce v tom též J. M. pána nyní dosti zarmouceného býti, nechťejí J. Msti toho příkoří učiniti a takovou sumu vypověděti. Nouze jejich byla však tak tísnivá, že pak i k tomu se odhodlali, ač nesměle a s mnohými omluvami.

(Pokračování.)

Drobné zprávy a posudky.

Úryvek z dějin rodu knížat Liechtensteinů. *)

Napsal ALOIS DOSTÁL.

Panující kníže Jan II. z Liechtensteinu jest patronem velmi mnohých kostelů a far v Čechách, na Moravě a v jiných zemích rakouských, v Čechách jest patronem téměř celého vikariátu Česko-Brodského. Rod tento vyniká velikou zbožností a katolickým smýšlením. O Marii Terezii Savojské z téhož rodu (1696—1772) přinesl již Sborník Hist. kroužku (IX. str. 211.) obsáhlější pojednání.

Celé jméno nynějšího panujícího knížete zní: Jan Křtitel Maria František Placid. Otec jeho narozený 26. května 1796 slul Alois Josef Maria Jan Křtitel a pojal 8. srpna 1831 za manželku Františku de Paula hraběnkou Kinskou, která se dne 8. srpna 1813 narodila a za 23 léta po smrti svého manžela zemřela 4. února 1881. Otec jeho Alois zemřel totiž dne 12. XI. 1858, a od té doby panuje Jan Křtitel.

Panující kníže měl sourozence: Marii, Karolinu, Zofii, Aloisii, Idu, Františku Marii, Jindřišku Marii, Annu, Teresii a Františka de Paula. Sestry jeho mají za manžely přední šlechtice české jako Ferdinanda Trautmannsdorfa, Alexandra Schönburg-Hartensteina, Karla Löwensteina-Wertheima, Jindřicha Fünf-Kirchnera, Adolfa ze Schwarzenbergu, Alfreda z Liechtensteinu, Jiřího Lobkovice, prince Arnulfa Bavorského.

Důležitá okolnost v rodině té jest, jak Liechtensteinové ke svým posavadním nabyli ještě dvou panství Schellenbergu a Vaduzu a tím se rodina ta s císařským svolením stala suverenní.

Původcem této myšlenky právem se nazývá kníže Hans Adam, také prostě „bohatý Hans“. Tento plným jménem slul Jan Adam Ondřej, byl nejmladším z dětí knížete Karla Eusebia a prastrýcem panujícího knížete Jana Křtitele.

Hans Adam narodil se 17. dubna 1681 a pojal za choť Erdmundu Marii Terezii, dceru knížete Ferdinanda Josefa z Dietrichsteinu a Marie Alžběty z Eggenbergu.

*) Die Jakoba z Falke „Die Geschichte des fürstlichen Hauses Liechtenstein“ a pamětní knihy v Ouvalech.

Dne 21. února 1684 převzal po otci vládu na statcích, dluhem 800.000 zl. obřížených. Ale při dobrém, nikoliv lakomém hospodaření nejen všechny dluhy zaplatil, ale přikupoval i panství za panstvím, ač vedl stkvělý a v pravdě knížecí dům, budoval hospodářská stavení a dvory, stavěl zámky a paláce, zakládal zahrady a parky, podporoval umělce, hromadil sbírky umělecké, ale zaměstnával také alchymisty, podvodné výrobitele zlata. Zůstavil hotových 300.000 zl.

Hlavní však jeho snahou bylo, vstoupiti do řad knížat říšských a státi se souverainním. Tu nejprve třeba bylo nabýti takového teritoria či souverainního panství. První k tomu příležitost naskytla se roku 1699, kdy panství Schellenberské, k švábskému kraji příslušné, přišlo na prodej. Toto tehdejší s říšským hrabstvím Vaduzem spojené panství mělo prodáním času rozličné pány jako ze Schellenburgu, od r. 1317 hrabata z Werdenbergu, pak hraběte Brandise ze Sutzu, až posléze koupí přešlo na Kašpara hraběte Hohenemského. Náběhy válečnými, daněmi, říšskými dárkami jakož i nehospodářstvím utrpělo tolik, že dluhy jeho vzrostly na 191.936 zlatých, tak že úroky pohlcovaly veškeré příjmy. Za takových poměrů sestavena císařská komise za předsednictví opata Ruperta z Kemptu, aby učinila pořádek. Ponavrženo a schváleno, aby jeden díl, totiž Schellenberg, oddělil se od Vaduzu a prodal se nejvíce podávajícímu. Kníže Hans Adam podal 115.000 zlatých rýnských s podmínkou, že souverainní práva a svobody na kupujícího se přenesou. Panství bylo malé a vynášelo sotva 2000 zl. Majitel jeho, hrabě Jakob Hannibal Bedřich z Hohenemsu svolil, jakož i císařský komissář, a kupní smlouva podepsána v Hohenemsu dne 18. ledna 1699.

Tehdy švábský kraj, kam Schellenberské panství příslušelo, byl ve veliké tísní, nebylo peněz k vydržování vojska. Že nebylo panství právě na prodej, nabídl se Hans Adam, že zatím dá v hotovosti zálohu, čeho se nedostává. Ozývaly se proti tomu hlasy z Ulmu, ale také poukazováno k tomu, že hodnost knížecí domu Liechtensteinskému právem přísluší, neboť nynější hlava jeho jinde s dostatek má panství, by mohla vésti dům knížete hodný, že nejsou proti tomu, knížeti Liechtensteinovi dopřáti místa a slova na knížecím stolci krajském, ba zavazují se všichni podporovati snahu knížete, aby podobného vyznamenání dosáhl také v Řezně, zapůjčí-li bez úroků 250.000 zl. na potřeby švábského kraje. Nabude-li dům Liechtensteinský jiného souverainního sídla, kraj mu poměrně tuto částku uplatí. Kníže Hans Adam svolil a 25. listopadu 1707 obdržel sessi a votum jakožto člen krajského sněmu v Ulmě pro sebe i potomky své, jakož i potomky Hartmannovy — strýcovy — linie. Kdyby i tato linie vymřela a tedy jméno Liechtensteinské zmizelo, pak že sesse i votum pomine.

Výše udanou částku měl švábský kraj navrátiti, když rodina Liechtensteinská — opět koupí — nabyla také panství Vaduzského, avšak navrátil pouze 75.000 zl.

O toto panství stál Hans Adam zároveň se Schellenbergem a roku 1700 nabízel 290 000 zl. za Vaduz, ač vynášelo panství toto pouze 7000 zl. (obyčejně 4000 zl.) Hohenemští si prodejem Schellenbergu nepomohli, ale otáleli, odkládali, až 22. února 1712 sepsána kupní smlouva nová, která dne 7. března císařskou sankcí schválena, že za 290.000 prodávají Vaduz (celkem tedy 405.000 zl.) „immediátní svobodné hrabství a panství Vaduz“ se všemi právy a náležitostmi, jakých posud užívali hrabata z Hohenemsu.

Než přece bylo nutno učiniti ještě jeden krok: obě panství povýsiti za skutečné knížectví a majiteli jeho pojistiti přístup do říšského sněmu. Ale toho se již kníže Jan Adam Ondřej nedožil, překvapila jej smrt dne 16. června 1712. V poslední vůli, nemaje sám mužských dědiců, hlavou rodu Liechtensteinského ustanovil knížete Antonína Florianu z linie Gundackerovy.

Důležité bylo ustanovení, že nově koupené statky v říši, Vaduz a Schellenberg, odkázal nejstaršímu synovci svému, knížeti Josefu Václavovi, jakož i kraji švábskému zapůjčené peníze 250 000 zl., a kdyby tento bezdětek umřel, mladšímu synovci Emanuelovi, a kdyby i tento zemřel bezdětek, nejmladšímu synovci svému Janu Antonínovi. Pro případ, že by i tento bezdětek zemřel, nezanechav mužských potomků, měl Vaduz a Schellenberg připadnouti dědici svěfenských statků knížeti Antonínu Florianovi.

Antonín Florian, který po smrti svého synovce, knížete Maxmiliána Antonína († 4. III. 1711), zdědil svěfenské statky Gundackerovy, za 15 měsíců t. j. po smrti knížete Jana Adama († 16. VI. 1712) obdržel také statky svěfenské linie Karlovy. Ovšem povstal dlouhý spor o dědictví, jehož konce kníže Antonín Florian se ani nedočkal. Posléze spor smírnou cestou ukončen. I jiné tu byly spory s bratry, s jejich dcerami, ale všechno posléze urovnáno. Hlásícím se o dědictví vyměřeny značné důchody roční nebo výplaty.

Tomuto Antonínu Florianovi běželo o nahytí říšského knížectví a získání příslušného teritoria v říši. O prvé ucházel se Vídní, o druhé u svého bratrovce Josefa Václava.

Jako věrný služebník svého příznivce císaře Leopolda I. a jako bedlivý strážce a vychovatel druhorozeného syna jeho, potomního císaře Karla VI., snadno kníže Antonín Florian domohl se návrhu císařského ze dne 20. IV. 1712, aby pro veliké a výborné zásluhy své o císaře, svatou říši římskou a všeobecné dobro kníže Liechtenstein (i mužští dědicové jeho) uveden byl do sboru říšských knížat. Říšský sněm podal v Řezně již 5. XII. 1712 své dobrozdání a to ve prospěch jeho, načež dne 17. I. 1713 následovalo císařské potvrzení, podepsané od knížete Maxe Karla z Löwenstein Wertheimu jakožto vrchního komissáře císařského pro sněm říšský.

Skutečné uvedení či nastolení stalo se 15. II. 1715. Hrabě Pappenheim, říšský maršálek dědičný, zastoupený svým bratrem, uvedl vyslance Liechtensteinského na poslední místo mezi knížaty říšskými, těsně a nejbližší k říšským hrabatům, potom jménem všech přítomných jej přivítal a jemu blahopřál vyslanec rakouský a po něm všichni ostatní. Jménem svého pána delší řečí poděkoval vyslanec Liechtensteinský.

Ale posud chyběl majetek říšského teritoria. Toho nabyl výměnou. Hned roku 1681 prikoupil k svěfenským statkům svým od hraběte Jana Šebestiana z Pöttingu za 270.000 zl. panství Rumburk a Širgiswalda, kterého si bedlivě hleděl a výnosnost jeho v každém ohledu zvýšil.

A toto panství nabídl svému bratrovci Josefu Václavovi za méně výnosný Vaduz a Schellenberg smlouvou ze dne 12. III. 1718. Odevzdání se stalo o několik měsíců později.

Císař staré pojmenování Vaduz a Schellenberg zrušiv, zřídil „nové knížectví Liechtensteinské“ a diplomem z Vídně ze dne 23. I. 1719 obnovil všechna práva, která knížeti Gundackrovi (jako Comes pala-

tinus) byla přiknuta: jmenovati notariáty s platností v celé říši, plnomocenství pro poručníky, legitimaci nemanželských dětí, měštanské erby udíleti, neplnoleté zplnomocňovati, doktory, licenciáty, bakaláře a mistry, ba i poetas laureatos jmenovati, kutati, vlastní peníze raziti, výroční trhy povolovati atd.

Dosáhl tedy kníže Antonín Florian, po čemž Liechtensteinové stolet toužili. — Neužíval toho však dlouho, neboť zemřel ve Vídni dne 12. října 1721.

Po něm panoval jediný zbylý syn Josef Jan Adam, krátce jako kníže Josef známý. Ač čtyřikráte byl ženat, zůstavil po sobě jediného syna (kromě princezen) Jana Nepom. Karla, který jen krátce panoval do r. 1748. Nastoupil vládu třetí syn Hartmanův, kníže Filip Erasmus, respektive jeho synové, z nichž Emanuel zůstavil třináct dětí. Prvorozenec František Josef byl pradědem nynějšího knížete Jana Křt. z Liechtensteinu.

Nové knížectví Liechtensteinské je země přes dvě stě let samostatná, čítá asi 10.000 obyvatelů a má 179 čtver. kilometrů (Monako má pouze 22 a San Marino 59 kilom.) Ze šestnácti největších míst je Vaduz, kde má kníže krásný, prostorný zámek. Obyvatelé jsou katolíci, podřízeni náměstku biskupa ve švýcarském Churu.

Liechtensteinsko hraničí se Švýcarskem (grisonským a svatohavelským kantonem), od něhož dělí je Rýn a s rakouským Vorarlberskem. Skládá se vlastně ze dvou panství, Vaduzu a Schellenbergu, jinak zvaných Oberland a Niederland. K západu je nížina, k východu hornatina, tu ponebí drsné, tam mírné. Obyvatelstvo je německé, živí se orbou, vinařstvím, chovem dobytka, dřevařstvím a průmyslem bavlnickým. Na přelom přetíná zemi rakouská dráha z Feldkirchu do švýcarského Buchsu. V zemi je hojně lesů.

Kníže Jan II. panuje tu od r. 1859 a to konstitučně, je přítelem věd a umění, dobrodincem svých poddaných. Má-li knížectví nedostatek peněz, vypomůže, neboť je z nejbohatších velkostatkářů v Rakousku.

Do r. 1818 spravoval zemi zástupce knížete, do r. 1878 zemští stavové, od tohoto roku má země moderní ústavu r. 1895 změněnou tak, že nyní sněm čítá patnáct poslanců na 4 roky volených a to 7 z Oberlandu, 5 z Niederlandu a 3 od knížete jmenované. Volby jsou nepřímé, to jest: na 100 lidí připadne dva volitelé. Aktivní i pasivní právo má každý muž, 24letý, který v zemi má domovské právo. Voliti každý musí, kdo se nesúčastní volby, je trestán. Sněm se schází jednou v roce, obvykle v květnu, pořizuje zákony, ustanovuje daně a vyřizuje žaloby na správu státní. V čele stojí zemský správce, jemuž podřízeni jsou starostové jako správní orgány.

První instance soudní je ve Vaduzi, druhou knížecí apelační soud ve Vídni a třetí c. k. zemský soud v Innsbuku.

Finanční správa hledí si důchodů, na př. r. 1893 bylo důchodů 258.309 zl. a výdajů 257.260 zl. Obvykle vynese země 17.000 zlatých čistých, které však kníže ponechává zemi na školy, silnice a jiné účely. V zemi platí rakouský občanský zákoník, peníze, váhy, míry jsou též rakouské. Od r. 1900 razí se také nové peníze zemské. Za pronájem cel, potravní daně, tabákový monopol a poštovníctví platí Rakousko zemi 200.000 zl.

Malé knížectví alpské — Liechtensteinsko — slavilo r. 1912 jubileum dvěstěletého trvání a za tou příčinou vydány byly jubilejní odznaky oranžové barvy, s nimiž se bodří obyvatelé ukázali prvně ve Vídni na eucharistickém kongrese počtem 200 účastníků.

Kde kázal M. Jan Hus, když vypovězen byl z Prahy 1412, zda na Kozím hrádku u Ústí nad Lužnicí či na hradě Kozím v Sedlčansku.

Podává FR. ŠTĚDRÝ.

Otázka tato vyvolala spor, který se vede mezi Václavem Leflerem, farářem ve Vojkově, s jedné a zástupci Tábořskými, mezi nimiž jest professor Thir, se strany druhé. Lefler hájí hrad Kozí na Sedlčansku a strana Tábořských užívá tamních místních časopisů k obhajobě, že Hus prodléval na Kozím hrádku u Tábora. Nebyli bychom si tohoto sporu všímali, kdyby nejnovější číslo Českého časopisu historického, ročník XIX. na stránce 234—5 nebylo přineslo z péra školního rady Augustina Sedláčka článek, který ten spor neuklízí, nýbrž dále zadrhuje.

Ukáží krátce, na čem spočívají důvody Leflerovy a proč ne-souhlasí s Palackým.

Současný pramen první jest obsažen v Palackého „Documenta M. Johannis Hus“, str. 636 a 637 No. 104. Regest Palackého zní: „Anonymi relatio de delictis, quae in arce Kozí et civitate Ustie super Lužnic committuntur a praedicatoribus et contra doctrinam christianam et contra ritus ab ecclesia approbatos,“ to jest, zpráva nejmenovaného o přestupcích, které na hradě Kozím a v městě Ústí nad Lužnicí se páší od kazatelů jak proti víře křesťanské tak proti obřadům církvi schváleným.

Ale originál má toliko: „primo quod in Kozí castro et sub castro et in Usk praedicatum est et praedicatur . . . et ipsi illo die officiaverunt duas missas ex integro in horreo prope Kozí . . .“ Tento výpis jest z Treboňského archivu a zní po česku: předně že na hradě Kozím a pod hradem a v Ústí kázáno bylo a se káže . . . a oni téhož dne sloužili dvě mše znova ve stodole poblíže Kozího . . .

Jestliže měl Palacký příčinu přidati k původnímu znění slova Ústí nad Lužnicí, o tom bude řeč níže.

Druhý současný pramen nalézá se v témže díle „Documenta M. Johannis Hus“ na str. 720 a 721, jest vyňat z postilly Husovy a zní takto: „Prve jsem kázal v městech i v ulicích, ale nyní káži mezi ploty, podle hradu, jenž slove Kozí, mezi cestami měst a vsí.“ (Postilla.)

„Velmi mne žádají v tom kraji, v němž jsem kázal, v městech i ve vseh, i na polích, i na hradiech i pod hrady, i v lese pod lípů u hradu, jenž slove Kozí.“

Sedláček přičiňuje třetí pramen, skoro současný, pocházející dle Palackého „Documenta“ 687—698 asi z r. 1418, v archivě Treboňském, kde nejmenovaný skladatel básně přísně kárá kacíře, povzbuzuje krále Václava a jeho rady, by déle kacířům nehověli

chválí pány církvi oddané, ostře napadá paní Mochovskou, a povzbuzuje Sigmunda, aby věc církve udatně hájil.

Místo, které se týká pánů z Ústí (Sezimova) zní:

„Sed de Usk pridem nobiles	ah progenitoribus!
in hoc regno spectabiles	Veritatem dicam nudam:
nimum infamati.	Ulricum militem excludam,
Vestra rosa est polluta,	sic stilus meus inquit:
vituperio induta	ut ipse purget scorium
istis nunc temporibus;	in vobis hunc notorium,
nam in fide oncillatis,	deus inpollutum reliquit.“
et a vestris discordatis	

Po česku: Leč z Ústí páni vznešení, dříve v tomto království slovušní, ve zlou nad míru pověst upadli. Růže vaše (bylí větev pánů nosících na štítě růži) poskvrněna, hanbou přioděna v těchto nynějších dobách; neboť ve víře kolísáte a od svých předků se lišíte. Pravdu řeknu prostou: Oldřicha rytíře vyjímám, tak káže mé péro, aby smazal skvrnu tuto na vás, veřejně známou, proto jej Bůh neporušena zachoval.

Shrňme-li všechny tři prameny, není ani v prvním, ani v druhém, ani ve třetím žádné určité zmínky o Kozím hrádku blíže Ústí nad Luž. Lefler pak udává okolnosti, podle kterých usuzuje, že Kozí hrad jest v Selčansku a Ústí u řeky Vltavy, a to proto: 1. že poslové, kteří v těch dobách z hradu Kozího a z Prahy k Husovi dojížděli, objevovali se u Husa velmi brzy a on sám častěji potají do Prahy docházel, což by ze vzdálenějšího Kozího hrádku nad Lužnicí tak rychle díti se nemohlo. Mimo to lépe se hodí slova postilly výše zmíněná na krajinu Selčanskou než na pustou u Ústí nad Lužnicí. Sedláček na to odpovídá, že mnoho vsí jako Kravín, Lipí, Kavčí, Strakačov a Doubrava a jiných zmizelo a že kraj ten nebyl pustý.

Lefler podpírá dále své mínění o fakt, že páni z Ústí v dobách těch ani nebyli majiteli Kozího hrádku a jeden z nich, Oldřich, byl provinciálem německých rytířů a že teprv později, jak píseň z r. 1418 praví, někteří byli přívrženci nového učení Husova.

Naproti tomu odpůrci jeho odvolávají se na letopisy české, vydané Palackým, které takto píší (str. 19):

„Leta božieho 1413 interdikt byl po vší Praze kromě na Vyšehradě, od papeže vydaný, že služby kostelní všudy byly staveny a to pro mistra Jana Husi, dokudž by on byl v Praze; takže ani mrtvých nedali pochovávat. Ale královi dvořané sebravše se, kdež mrtvé zvěděli, proti starších vůli pochovávali je. A o to se mnoho búrili po Praze. Tomu srozuměv mistr Hus vyjel jest z Prahy a jel na Kozí na tvrz blíž od Ústí Sezimova. V tom kraji jsa, mnoho lidu k sobě přivinul svým kázáním (G. H. N. a na té tvrzi mnoho kázání česky popsal); odtud pak jel do jiného kraje na Krakovec blíž k hradu Křivoklátu.“

Zpráva ta se sice v letopisech čte k roku 1413 ale nepochází z roku tohoto, není současná a proto také ne zúplna věrohodná.

Nebudeme mluvit slovy svými, nýbrž slovy samého Palackého, který ji vyňal z rukopisu E., jenž se chová v knížecím ar-

chivě Děčínském na papíře na konci 15. století psaném . . . Tento text sahá až po r. 1440.

F. text nově přepsaný z rukopisu Stockholmského z XV. století . . . Spisovatel přepsav rukopisy A. D. E. opět některé vlastní zprávy k nim přimísil a slova předchůdců svých místy buď zkrátil, buď i rozšířil. (Předmluva Letop. čes. IX.)

Dokud tedy nebudeme mít autentickou, současnou zprávu o pobytu Husově na Kozím hrádku u Tábora, jest a zůstává otázka nerozlouštěna. Proto tedy nesluší se mužům vědy, by hned každého, který všem údajům Palackého nechtějí věřit, nazývali jeho zlehčovatelem. Kdyby tomu tak bylo, pak by celá realistická strana lehčila Palackého, ježto zavrhuje rukopis královédvorský, jehož se Palacký vřele zastával a užíval ho jako historického dokladu. Mimo to, kdo četl článek Kroftův na oslavu 60. narozenin patriarchy realistů dv. rady Golla, dovídá se, že i Goll ve příčině Husa značně se liší od Palackého.

Vážíme si Palackého, protože nás učil čerpati z pramenů věrohodných, ale poněvadž byl jako každý jiný člověk chybám podroben, nedáme si bráti samostatný úsudek svůj o době zvláště husitské, ve které na př. na konci III. dílu v úvaze o následcích válek husitských vyslovil svůj názor čistě protestantský.

Zajímavý nápis. Ve fáře svatohaštalské je toto trojí chronostichon

Vlator sI VenIssez et IntVItVs fVIssez,
heV! Ioannes zIska, InIqVVs thaborIta,
perseCVtor eCCLEsiae, Me Igne rVInaVIt. (1420).

Ioannes bVkoVskI, VerVs serVVs ChrIsI,
Me aeDIfICaVIt. (1742).

CaroLVs IVgLL, saCrae LIogVae CVLtor,
GaLLIs pVLsIs, prIMVs InhabItaVIt. (1743).

Po česku: Chodče, kdybys byl přišel a býval pozoren, běda! Jan Žižka, nepřátelský taborita, pronásledovatel církve, mne ohněm zničil.

Jan Bukovský, pravý sluha Kristův, mne zbudoval.

Karel Jugl, posvátných řečí pěstitel (horlivý kazatel), po vypuzení Gallů (Francouzů) první mne obýval.

Z toho patrno, že fara svatohaštalská byla vypálena za válek husitských (1420) a opět za vpádu Francouzů (1742).

Nápis je uvnitř fary ve schodišti. Jistý nápis (chronostichon), svědčící o hluboké zhožnosti, spatřil jsem v průčelí jednopatrového, úhledného domku ve Školské ulici čp. 688, nové 16. Zní takto:

Jan Sferin z Sferiny.

IesVs Vera LVX MVnDI, VIa, VerItas, VIta.

Post fera fata polos (?) 160`.

T. j. Ježíš pravé světlo světa, cesta, pravda, život.

Nápisy, jichž větší neb tučnější (leckdy i barevná) písmena (M, D, C, L, X, V, I) (1000, 500, 100, 50, 10, 5, 1) udávají letopočet a proto se navývají chronostichon, eteostichon, chronogram, byly dříve velice oblíbeny a jsou tu tam dosud na kostelích, kaplích, náhrobcích, sochách, obrazech, zvonech, hodinách a j. Není snadno sestavití důmyslné eteostichon a proto nápisy ty jsou nyní řídké. Dr. M. Kovář.

Nekrolog. Dva naše spolupracovníky odňala nám neuprosná smrt rychle za sebou: bibliotékaře **Adolfa Patera** a ředitele měšťanské školy v Kolíně **Gustava V. Svobodu**.

Adolf Patera, * 27. července 1836 v Hudlicích, rodišti Jungmannově, studoval na malostranském něm. gymnasiu a od r. 1857—1861 na filosofické fakultě v Praze, kde se věnoval hlavně studiu slovanské filologie. Od r. 1861 vypomáhal v knihovně musejní, kdež se po dvou letech stal asistentem, potom kustodem a r. 1893 bibliotékářem této knihovny. Kromě toho zastával místo sekretáře Matice české po smrti V. Nebeského a od roku 1871 byl stálým přísežným translátorem jazyka ruského u c. k. zem. soudu v Praze.

Záhy již v letech šedesátých vystoupil jako spisovatel a uveřejňoval v různých časopisech rozmanité překlady a články. Do Riegrova Slovníku naučného psal o literatuře lužických Srbů. Životním úkolem jeho byla snaha prohlédnouti a prostudovati soustavně staročeské rukopisy uložené v knihovnách pražských, pak v archivech a knihovnách v zemích koruny české, v Dol. a Hor. Rakousích, v Uhrách, v Sasku a Prusku. Výzkumy těchto namáhavých a záslužných studií uveřejňoval pak v „Časopise Českého musea“ (45 článků); ve „Věstníku Král. české společnosti nauk“ (5), v „Českém museu filologickém“ (6), v publikacích (Věstníku a Almanachu) „České Akademie“ (6), ve Sborníku Historického kroužku,*) v „Archivu českém“, v „Památkách staré literatury české“ (3) a jako díla samostatná (4). Výčet jeho statí a spisů (72) viz v Ottově Slovníku naučném.

V uznání vědeckých prací, jimiž si Patera získal veliké zásluhy o poznání a studium literatury staročeské, byl r. 1884 universitou kjevskou jmenován doktorem slovanské filologie, zvolen za řádného člena České akademie, za mimořádného člena Král. čes. společnosti nauk, za dopisujícího člena Akademie věd v Petrohradě, za řádného člena Císařské společnosti přátel archaeologie, ethnografie a přírodovědy při moskevské universitě, za řádného člena Císařské společnosti archaeologické v Moskvě, byl vyznamenán ryt. řádem císaře Františka Josefa, cís. ruským ryt. řádem sv. Anny a cís. ruským komthurským řádem sv. Stanislava.

Patera byl povahy nadmíru milé, dobré, tiché a poctivé, muž neúnavné, svědomité práce, Čech tělem a duší. Zemřel 9. prosince 1912. Budiž mu věčná pamět!

Gustav V. Svoboda, ředitel měšťanské školy chlapecké a pokračovací školy živnostenské v Kolíně, rodilý z Kutné Hory, zemřel 8. prosince 1912 v mužném věku 54 let náhle, raněn byl mrtvicí v lázních poděbradských. Jako paedagog působil v Kolíně přes 35 let velmi zdatně. Ač byl mnohostranně činný jako člen okresní školní rady, obecního zastupitelstva, správce městského musea, vedl ústavy péči své svěšené vzorně a působil úspěšně též ve mnoha spolcích a zastupoval jako nejstarší ředitel několikrát okresního inspektora. Byl muž oblíbený a všestranně účinný, žije v přátelské shodě s předáky města a okresu. Byl pilným dopisovatelem několika časopisů a spolupracovníkem našeho Sborníku, do něhož zasílal hojně výpisky z bohatého archivu Kolínského, souvislé i drobné zprávy, jež uveřejněny v roč. X.—XIII. — Čest budiž památce jeho!

Red.

*) Bohemica různých knihoven; Některé málo známé památky veršované českého života náboženského a kulturního XV. a XVI. století.

Z Kopiaře archivu Kolínského. — Podává Gustav V. Svoboda. — V pátek po sv. Lidmile 1615. *Kněz Chyliades*. „Dvojctihodnému knězi Jiříkovi Chyliadesovi, správci církve Páně ve vsi Dobrotivě, pánu a příteli nám v Kristu Pánu milému.

Službu svou vzkazujeme dvojctihodný pane a příteli náš v Kristu Pánu milý. Zdraví i jiného dobrého přejeme Vám věrně rádi.

Vedle našeho s Vámi skrze vyslané naše dnův nedávno jminulých zůstání ku pánům kollatorům vašim, abyste od nich volného propuštění užítí a my v tom povolání Vás do obce naší za děkana, ubezpečení býti mohli, psaní činíme a Vám se důvěřujeme, že takové psaní týmž pánům kollatorům dodati, řádného odpuštění požádati, i nás dále v tom zpraviti neobmeškáte, tak abychom věděli a mohli ty věci časné k místu a utvrzení svému přivést.

Dath. v pátek po sv. Ludmile 1615. *Kněz Jiřík Chyliades*. (Kolínští píší o propuštění kněze Jiříka.).

„Urozeným a statečným rytířům, panu Burianovi Slibovskému z Křivan a na Dobrovítově, panu Petru Salavovi z Lipky a na Chlumu, pánům přátelům nám laskavě přiznivým, společně aneb rozdílně.

Službu svou vzkazujeme urození a stateční rytíři, páni a přátelé nám laskavě přizniví; zdraví dobrého i jiného prospěšného přejeme V. M. věrně rádi.

Nečiníme Vás tajna, že jsme ne bez vůle Pána Boha všemohoucího a rady některých dobrých lidí dvoji poctivostihodného kněze Jiříka Chyliadesa, na ten čas ve vsi Dobrovítově, pod ochranou V. M. zůstávajícího, sobě za správce církve Páně v obci naší k času sv. Jiří léta budoucího 1616 oblíbili, jeho také časné a řádně povolali, i od něho té odpovědi, že to k sobě volně přijímá, dosáhli.

I aby ta věc naše časné fedrována byla, a on také pokojného a pořádného odstoupení z kolatury V. M. užítí mohl, s pilností se za to přimlouváme a žádáme, že nám takové s ním knězem Jiříkem Chyliadem námluvy příti a jeho volně s tím vším, což také na ten čas na gruntech V. M. má, k témuž času sv. Jiří propustiti ráčíte, kteréžto V. M. volnosti my se buď v podobné neb jiné slušné přičině rádi odměniti nepomineme.“

V středu po památce početi Panny Marie. 1615. *Literáti žádají o zaplacení dluhu*. (Kolínští píší v té věci Purghartovi Střelovi z Rokyc.)

Panu Purghartovi Střelovi z Rokyc.

„Zdraví . . .

Vznesli jsou na nás starší poctivého kůru latinského a českého literáti a vedle nich opatrovníci záduší při městě našem, že oněm Václav Vacek 4 kopy gr. č. peněz předešle Štěpánovi Kadeřávkovi spravedlivě pozůstalých a jejich bratrstvu od něho odevzdávaných, těmto pak Jan Rudý 5 kop gr. č. kšaftem od nebožtíka Antonína Vlacha, zedníka, kterýž mu na díle půjčoval, a na díle prací svou vysloužil, odkázaných, oba dva ze vsi Libodřic poddaní V. M. vedle svého při knihách našich přiznání spravedlivě povinni zůstávají, a je již předešlého roku vyplatiti měli, požádavše nás při tom za toto, o dopomožení na nich takového dluhu, připsání.

I poněvadž odkazové a odevzdání na milosrdné a pobožné skutky své průchody bez všelijakých lidských překážek míti mají, a tuto v jedné

i v druhé příčině pobožného mínění se dotýče se vsí pilností se za nadtočené strany přimlouváme a žádáme, že jmenovaní poddaní V. M. ze vsí Libodřic k vypravení výš oznámených dluhův spravedlivých k jich pilným, k těmto slavnostem nastávajícím potřebám přidržeti poručiti ráčíte.

Čehož my se V. M. v podobné jejich slušné příčině volně odměniti nepomineme.“

Poznámky k spisu Dr. Zdeňka Nejedlého: „Dějiny města Litomyšle a okolí“ díl I. do roku 1421 (z roku 1903). Přečinil Josef Kurka, farář. Nákladem vlastním.

Tak zní skromný titul posudku knihy universitního profesora. Nemá to být celková kritika, nýbrž jen upozornění, čeho si nynější vědci vůči katolické církvi dovoluji.

Pan professor huče známou píseň o mravní pokleslosti duchovenstva XIV. století. Farář Kurka ukazuje mu však ze sedmi svazků soudních knih konsistoře, vydaných Tadrů, že právě zločinů a přečinů proti mravopoctnosti jest tam poměrně méně než sporů správních, na př. o pronajímání farních příjmů, nebo sporných, na př. o právu podacím, o dlužích, neb trestných. Odpovídá hned na námitku, že se všecko zločin é k soudu nedostalo, tím, že upozorňuje, jak děkan, archidiakon a corrector cleri (tento jakýsi neuprosný státní návladn) bděli nad tím, by se trestné věci k soudu dostaly. Můžeme přidati ze svých archivních vědomostí, že bezprostředně při vystupování Husově proti nemravnému kněžstvu zachoval se kodex correctorů cleri z let 1410 a 1411 v kapitolském archivě, který dokazuje, že se přečiny a zločiny kněží trestaly a že Tomek nemá pravdu, an praví, že tyto neřesi duchovenstva zůstávaly bez trestu.

Spisovatel dotýká se i pověstné visitace 1379 archidiakona pražského Pavla z Janovic, která všem moderním obhájcům Husovým a zlojácům katolického kléru slouží za neomylný důkaz, jak poklesl stav duchovní. Co v tomto dosud v rukopise chovaném díle jest ošklivého, to vydal Tomek v III. díle „Dějepis města Prahy“. Ale co mluví ve prospěch kléru, to se zamlčuje. Proto pisatel poznámek má za to, že Dr. Z. Nejedlý sotva celou visitaci přečetl a jen z Tomka čerpal vědomosti o ní. Ale buďsi jak buď. Já bych mu věřil, že celou knihu přečetl, ale že chvalných stránek tam o kléru obsažených přehlédl.

Pisatel dotýká se výlky simonie, která prý zachvátila všecky kněze, počínaje papežem až k obyčejnému třídníku na venkovské faře. Ale tu opět pan professor zaměňuje kancelářské taxy se simonií, jak na mnohých místech soudních akt lze dokázati. A že i mnohé listiny papežské mají připsáno „zdarma pro Boha“, toho si opět p. professor nepovšiml.

Že by pak kněz, který dostal obročí farní, osadníky dřel, aby si vyhradil výlohy taxovní, to by mělo se lépe uvážiti, že příjmy farářovy zakládaly se na právním titulu. Ukazuje, že Matěj z Janova a sám Hus příjmy, které jim náležely z obročí, brali a není o nich známo, že by byli někomu z plateů něco slevili.

Spisovatel odpovídá p. professrovi na výtku jeho, že církev tehdejší svou všecku energii vrhla na zvýšení pompy, aby tím byl lid omámen a více platil, prostě a dle pravdy, že středem bohoslužby katolické byla a jest mše sv. a ta se mohla konati jen v kostelích, kde bylo dostatek duchovenstva, tedy v biskupských a kolegiálních chrámech u větším počtu duchovenstva, kdežto venkov pompy a nádhery neměl, tedy méně slavně. Že při těchto službách Božích ozýval se zpěv chorální a že duchovenstvo a žakovstvo v chóru ke konání každodenní pobožnosti se shromažďovalo, v tom spatřovati pompu a nádheru může jen ten, kdo žádné víry nemá.

Nechtěl-li se farář s lidem morit, pronajal faru nájemníkovi a sám užíval světa jak mu libo. Úsudek ten přísný a namnoze nespravedlivý. Že byli někteří, zvláště synové podacích pánů, takoví, neupírá se. Ale většina bylo těch, kteří pro stáří nemohouce již zastávati službu, faru pronajali. Vždyť by měl věděti pan professor, že tenkrát žádné pense nedávali a že to byl arcibiskup pražský Jan Očko, který vida bidu kněží stářím sešlých, postaral se několika jich o útulek. Jindy pro dluhy pronajal faru. Příklady o tom uvádí spisovatel mnohé.

Taktéž lákání lidu ostatky sv. Viktoryna, zbožné nadace a oféry po zásluze p. professrovi vykládá. Otírá-li se o kláštery tím, že poukazuje na sklep a kuchyni dobře opatřené, na moc biskupův, seznáváme, že ani biskup Jan ze

Středy, ani Petr, ani Jan Železný nezasluhují těch výtek, kterých jim po způsobu jistých novinářů činí. O tom se dlužno toliko zmíniti, protože by tím naše zpravodajství bylo nad míru obšírné. Pobyt sv. Cyrilla a Methoděje v Litomyšli ličí nám věrojatně. Známo, že realisté působení apoštolů slovanských mezi námi skoro zničili. Srovnej na př. Kroftův článek: Řím a Čechy.

Na konec dovidáme se o založení kláštera benediktinského, o jich vypuzení Zdikem biskupem, o katedrální kapitole Litomyšlské, o patronátním právě zajímavých podrobností. Jest viděti, jak spisovatel poznámek ovládá celý soubor listin týkající se Litomyšlska a v mnohém mu dáváme přednost před náhledy profesora Nejedlého.

Kéž bychom měli tak klidných, své věci znalých kritiků, jakým se osvědčil farář Josef Kurka. Tolle, lege. Fr. Štědrý.

Věstník král. české společnosti nauk r. 1912 přináší tyto historické stati: Z dopisů P. Al. Hackenschmidta, přítele Balbínova, P. J. Gamansovi S. J. z let 1665—1667; z pozůstalosti Balbínovy otiskuje Dr. J. V. Šimák; Listy psané Johnu Bowringovi ve věcech české a slovanské literatury; podává F. Chudoba; Dopisy Jana Kolence z Kolna, hejtmana JMCské panství Zbirova, Točnicka, Dvora Králova, z let 1651—1652; vydává JUDr. Jan Pohl. Dopisy tyto tvoří předposlední (VIII.) svazek těch listů Kolencových, které se ještě začátkem druhé polovice XVIII. století chovaly v zámeckém archivu Zbirovském. Dr. M. K.

Archiv český v díle XXVIII. r. 1912, redigovaný nyní G. Friedrichem, uveřejňuje „Zprávy o statcích a přech venkovských z archivu města Prahy, L. Z.“, které vydal Jos. Teige. Pan spisovatel podal ve svazku XXVI. první díl a v tomto svazku končí tuto dvojdielnou sbírku po pětiletém tisku, byv nucen vypustiti zamýšlený přehled o statcích obcí Pražských do r. 1547, ježto by tím byl nad míru vzrostl objem tohoto svazku a uveřejnění jej i s dalšími doplňky ve třetím díle Sborníku příspěvků k dějinám král. hlav. města Prahy. Svazek tento má i s rejstříkem 802 str. Co tu podáno věcí potřebných a zajímavých pro historika i pro milovníka dějepisu! Práce to veleobtížná i velezáslužná.

Dr. M. Kovář.

Ročníku X. čís. 1.—4. „Husitství ve světle pravdy“, jež vydává Tisková liga v Praze za redaktorství faráře Vlastimila Hála, přináší důkladné dva články, jeden „Hus a jeho ochranný list (Gleit, salvus conductus)“ od probošta Mons. Dr. Frant. X. Kryštůfka a druhý „Hus ve vyhnanství“ (1412 až 1414) od faráře Václava Leslera. — Je třeba opět a opět vyvracet některé věci týkající se Husa a byť bylo to ono znova a zase vyvráceno, stoupenci Husovi ohřívají to poznovu a vydávají za pravdu. Tak se to má též s Husovým gleitem. S Husem, jehož některé články věroučné koncilem kostnickým uznány za bludařské, naloženo dle tehdejších platných zákonů světských i církevních, a tudíž se mu nestala křivda žádná. Mons. Dr. Kryštůfek byl opět nucen dokazovati a jasně dokázal, že se Husovi nestalo žádné bezpráví. Kdo tvrdí opak, nezná podstaty a pravomoci církve katolické, nezná právních poměrů středověkých, zejména v tomto případě XV. století. Pan spisovatel podává latinské znění Husova listu ochranného (daného ve Špýru 18. října 1414), s českým překladem vykládá pak o pravomocnosti církve a slove daném bludařům, kde prostě na historických faktech, počínaje ode všeobecného církevního sněmu v Nicei r. 325, tedy již za římského císaře Konstantina, jenž vydal ve prospěch křesťanů známý edikt milánský r. 313 (jehož výročí se letos oslavuje), nezvratně dokazuje, jak se nakládalo s usvědčenými bludaři Ariem, Nestoriem, Eutychetem, (kteří všichni byli poslání do vyhnanství, jak ustanoveno tehdejší), bludař Priscillian v Trevíře odsouzen k smrti r. 385; a jak se vystupovalo proti obrazoborcům a valdenským a j. Tutéž pravomoc vykonával také sněm kostnický a hájil si ji, ale nikdy neprohlásil, že není třeba dostáti slovu danému bludaři, naopak výslovně to tvrdil, ale zároveň hájil svou pravomoc, „vyšetřovati blud a trestati kacíře i v tom případě, kdyby podezřelý z bludu, důvěruje ve svůj ochranný list, dostavil se ke sněmu církevnímu; kdo list ochranný vydal, musí učiniti vše, co na něm jest“, t. j. co jest v jeho pravomoci. Sněm tu rozlišuje přesně a jasně pravomocnost církevní a světskou a vykazuje každé z nich její meze. V oněch dobách každý útok na pravou věru pokládal se za zločin páchaný též na společnosti lidské a proto vešel trest smrti na bludaře do zákonodárství všech zemí v době středověku až do počátku nové doby a platil též u protestantů; tak Kalvín prohlásil kacířem lékaře Michala Servede, jenž byl pak upálen, a zvláštním spisem potom hájil trest smrti na bludaři vykonaný, a Melancton, důvěrný přítel a ctitel Lutherův, přál mu k jeho počínání

stěsti a ve svém dobrozdání hájil týchž zásad i schválil upálení. Podobně učil Beza o kacířích, kteří se mají rukou světskou trestati. — Dále p. spisovatel pojednává o Husově právním stavu, o jeho vystoupení proti odpustkům a jeho brojení proti duchovenstvu, „aby se nemyslílo, že pracoval o nápravu jeho“. Nemůžeme vše to v tomto referátě podati stručně a proto pravíme: Vezmi a čti i poučíš se z dalších statí o Husově vazbě v Kostnici a jeho třech veřejných slyšeníh na sněmě tamtéž, o jeho tvrdošijném odporu a odsouzení sněmem a o jeho upálení. Následuje pak rozbor ochranného listu Husova, jeho odsouzení římským králem Zikmundem a stať o učení Husově. V závěrečné své úvaze připojuje, jak W. W. Tomek posoudil Husa a husitství v *Musejniku* r. 1854. — Zaslужnou tuto práci p. probošta Dra. Kryštofka měl by si prostudovati každý, jak ctitel tak odpůrce Husův. Najde tu v stručnosti vyličeño vše, co detailní, ale důležitou otázku tuto úplně vyčerpává.

V témže sešitě uveřejněn též Lefflerův článek „Hus ve vyhnanství“ (1412, až 1414), jejíž dobu p. spisovatel, který postavil se v zápas o to, na kterém Kozím hrádku Hus kázal, zda u Táboru či na Sedlčansku, rozdělil za příčinou snazšího přehledu ve dvě a dokazuje ze zachovalých listů Husových, čilé korespondence jeho s přáteli pražskými, z několikerého pobytu jeho v Praze za doby vyhnanství, že v tomto vyhnanství svém byl hostem na Kozím hrádku blíže Oustí a blíže hradu Ostromeče na Sedlčansku, které náležely Jindřichu a pak Alšovi z Dubé, řečenému Škopek, a pak Břekovcům z Ostromeče, přívržencům jeho, a nikoli na Kozím hrádku u Táboru, mnohem vzdálenějším a v kraji pustějším, patřícím i se sousedními vesnicemi pánům z Jindřichova Hradce a s nimi spráteleným šlechticům, odpůrcům Husovým. Spor o pobytu Husově na Kozím hrádku rozvířený neutuchne a povede se nerozhodně dále, až se najde v některé listině důkaz přímý. Ale důvody pana faráře Lefflera pro jeho tvrzení nejsou bezpodstatny.

Red.

G. Antolín, Catálogo de los Códices Latinos de la real biblioteca del Escorial. Vol. I—II. Madrid 1911. Naše doba snaží se učiniti badatelům přístupnými všeliké pomůcky a zotevirati poklady dosud někdy zpola zakopané. Z nej důležitějších prací, které se tímto směrem berou, je zevrubná katalogisace knihoven rukopisných a uveřejňování takovýchto katalogů. Mezi dosud vydanými katalogy zaujímá svrchu označený svou úpravou a zevrubností místo nikoli poslední. Ovšem knihovna sama revyrovná se bohatým jiným a speciálně pro nás Čechy je tu jen málo zajímavých věcí.

Zajímavé pro nás jsou spisy Fr. Dominika Germana de Silesia O. Min., rodem „ex oppido Schurgast“ (II. 525), jemuž byla od sv. Stolice svěřena missie „Magnae Tartariae“ (II. 526). Je tu jeho „Interpretatio Alcorani (K. III. 1) Lex Sarracenorum, quam Alchoran vocant (& IV. 8); Logica Solana ex arabico latino donata (K. II. 24.); Textura nova Logicae Solanae (započatá in Aspahan Regia Persarum) (& IV. 15. 1.); Venimecum ad Christianos orientales (& IV. 15. f. 192; b. III. 21 f. 75); Venimecum ad Mohamaedanos ex Alcorano contra Alcoranum (& IV. 15. f. 280); Annotationes de Deo Uno et Trino (b. III. 21. 1). Jsou to autografy.

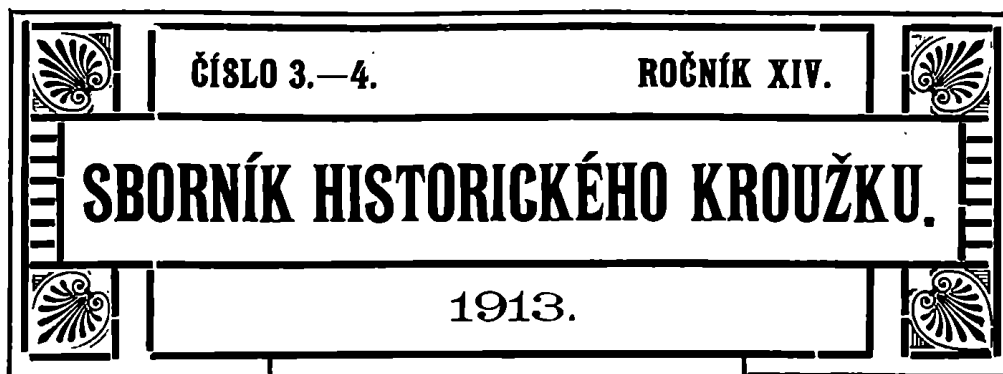
Je tu Jo. Fr. Poggio, Epistola de doctrina, defensione et supplicio Hieronymi de Praga (č. II. 17 f. 38/); listy Eneáše Sylvia (č. II. 9 etc.). Německého řádu týká se & III. 23. V Šibeniku je psán f. III. 7 z r. 1448, obsahující výklad Bruna Aretina Aristotelovy politiky.

Vzdálenější nám je již Engelberti Admontensis Speculum virtutum (stol. XIV.); rovněž list Bessarionův ad Nicolaum Saguntinum (a. IV. 26. f. 266).

Z předností publikace vytýkáme podrobné popisy jednotlivých biblí a vůbec důkladnost, kterou si autor všude počíná (incipit atd.), pokud ovšem bez kontroly souditi lze. V té příčině se zajisté náš soupis knihovny univerzitní s tímto měřiti nemůže. Proto také lze v ní ještě dobře paběrkovati, jak se může přesvědčiti, kdo srovná vydaný soupis Truhlářův s rukopisným soupisem Paterových.

Nicméně ideálu nedostihl ani náš spisovatel. Na př. příliš neurčitě označuje stáří, neudává je než století; miniatury se nepopisují (t. j. jich předmět) a pod.; rejstřík věcný leckdy selže (Officium de Spiritu s.) seznamu incipit není. Z tiskových chyb ruší snad nejvíce na str. 237, 239 a 241 nahoře č. II. 8 místo č. II. 9.

A. Novotný S. J.

Třeboňsko za povstání českého.

Napsal Dr. Jos. Pospíšil.

(Pokračování.)

Vraťme se opět k záležitostem vojenským!

Dne 20. června přitáhl se svým pěším a jízdeckým plukem do těchto končin právě zvolený nejvyšší velitel vojska českého Jindř. Mat. hr. z Thurnu. Dne 16. t. m. vytrhl z Prahy, aby dotíral na Budějovické a kryl, pokud by mohl, hranice zemské při Dol. Rakousích, kde se sbíralo vojsko císařské. Při této úloze ovšem se nemohl vyhnouti Třeboni a vůbec celé této krajině, již proto nikoli, že se tu stýkaly tři důležité silnice a byl odtud i volný průchod do sousední země i přímá cesta k nepřátelským Budějovicům. Vojsko jeho se položilo po pětidením pochodu 20. června v okolí Soběslavě, Třeboně a z malé části též před hradbami budějovickými. V Třeboni dostalo se vřelého přijetí samému Thurnovi na zámku a jednomu praporci pěšimu pod velením nejstaršího setníka plukovního Karla ryt. Kroa v městě. Však jsou v městském účtu t. r. poznamenány „outraty, co hejtmán Kro, fendrych a lieutenant jeho protrávili v rozličných místech, ležíc v městě s lidem válečným . . . 27, k. 2 gr. 4 d.“ Hojných zásob munice a zbraní v treboňské zbrojnici uložených použil tehdy hr. Thurn plnou měrou. Ostatně již před tím, nežli ještě vojsko přišlo, byli v Třeboni dva poddůstojníci s četou přidělených mušketýrů a s několika vozy, aby ze zbrojnice odvezli část potřebné munice do Prahy, kde právě regiment Thurnův byl sestavován. Direktoři však si věc tehdy rozmyslili a z vážných příčin od provedení tohoto úmyslu upustili, snad proto, že byli toho domněni, že si Thurn může potřeby ty vzít sám, ježto k Třeboni táhne. Z této příčiny tedy rozkázal Petr ze Švamberka, aby mušketýři naložili na vozy všelijaké domácí jeho potřeby a jemu je do Prahy na Hradčany dovezli.¹²⁾ Byly to již přípravy k úplnému přesídlení jeho rodiny do hlavního města. Nicméně připomíná Pavel Skála ze Zhoře,¹³⁾ že, když Thurn první pluk žoldnéřů najímal, byl mu při tom Petr ze Švamberka velice nápomocen, an ho ze své vlastní zbrojnice municí a zbrojí podpořoval a sám na vlastní náklad choval praporec pěchoty; vojsku

¹²⁾ Kníž. arch. třeboň.

¹³⁾ Hist. čes. III, 304.

stavovskému prý dopřál vždy pobytu na svých statcích. Vše to jest pravda a o posledních slovech podalo nejlepší svědectví dokonale spustošení Třeboňska průběhem české války.

Jak vedlo se lidu osedlému po okolí třeboňském za pochodu vojska Thurnova, o tom dočítáme se spolehlivých zpráv v seznamech útrat od vojska hr. M. Thurna v této krajině od 20. do 24. června t. r.¹⁴⁾ Po osadách a několika městech byla rozložena sotva polovina tehdejší stavovské armády a toliko 5 dní, ale i tak dovedeme z oné ukázky útrat posouditi, že nebylo možno bez dokonale zkázy obyvatelstva takovéto oběti v tak malém okruhu válečných operací, jako jest Třeboňsko, delší dobu přinášeti. Nejvíce vydírali poddané důstojníci se svým služebnictvem. Žádali lepší stravy, dali se častovati vínem a pivem a ještě vymáhali hrozbami peníze; zlíbilo-li se některému z nich, byl hned, jak lidé říkali, samoněkoliký, pozvav si přátele na hostinu, již mu ubohý sedlák byl nucen zdarma vystrojiti. Vojáci si žádali dle různých odstínů svých hodností také dobrého zaopatření, ale nejen pro sebe, nýbrž i pro své vojačky a pro záškodná pacholata. Někteří vozili s sebou i pokradený dobytek a drůbež, což hleděli živiti vše na útraty svých bezděčných hostitelů. Krátce a dobře, když vojáci zarazili někde své „losumenty“, vyjedli a vykradli vše, takže byli horší ranou nežli živelní pohroma. Časem stýskají si také sedláci velmi trpce do trýznění tělesného, což při velikých jejich obětech padá velmi těžce na váhu. Byly to smutné počátky boje za svobody politické a náboženské a patenty direktorů, nabádající k obětem, byly asi takto namnoze přijímány s pocity velmi smíšenými. V následujících odstavcích vyčítáme některé podrobnosti z oněch svrchu dotčených útrat.¹⁵⁾

Soběslavští si učinili zápis těchto výdajů pod záhlavím „Léta 1618 v neděli den památný sv. Jana Křt. božího poznamenání, co jest od soldátův zemských vína, piva bráno a nezaplaceno i také na živě skopcův vydáno mimo jiné všelijaké potřeby, a to z vesnic od poddaných obce města Soběslavě jakž níže.“ V městě samém vojsko rozloženo nebylo, prošlo jen ulicemi a uvelebilo se v okolí. Tak ve vsi Drachově u Veselí ležel celý praporec setníka Zeidlitz a nadělal tam útrat 34 k. 6 gr., jež jsou zapsány s poznámkou „za slepice, kuřata, husy, ličky, vejce, máslo, co toho pobili a pryč vzali, za to se nic nepočítá.“ V Cerazi vydal sousedé na ostatek téhož praporce 40 k. 6 gr. 2 d. a mlynář Cejnovský pod Drachovem 34 k. 22 gr. 3 d. Ves Záhoří u Řečice pohostila volky nevolky vojáky ze setniny Ernfrieda z Pernstorfu nákladem 113 k. 2. gr. 1 d. a obec Pleš vydala k podobnému účelu 13 k. 45 gr. Město Veselí ležící na hlavní cestě k jihu bylo ovšem vždy na ráně a vytrpělo proto také v těchto dobách velmi mnoho útisků. Od 20. do 24. června živilo v 73 domích 202 vojáky s vojačkami a záškodnými pacholaty, pak šikovatele, fendrycha, lieutenanta a setníka. Mezi obětavými sousedy jmenuje se tu i známý nám již pan Martínek, který udal, že vynaložil na důstojníky 6 k. a co jim jiných potřeb

¹⁴⁾ Kníž. arch. třeb.

¹⁵⁾ Kníž. arch. třeb.

a ryb vydal, toho že prý nepočítá. Z obecní komory nad to nade všecko se musilo dát na banket panu fendrychovi ryt. Sekerkovi, když praporec vystavoval, 3 vědra vína, 14 k. gr., pak za 2 skopce 1 k., za půl telete 38 gr. a za hovězí maso 46 gr. Součet všech útrat těchto činí 222 k. 33 gr. 6 d., ovšem že s pečlivým poznamenáním toho, co ještě vojsko pobralo. V Mezimostí 39 občanů vydalo za oněch 5 dní 94 k. 50 gr. 2 d., ale co prý „slepice, kuřat, husí, liček, vajec pobrali, to se nic nepočítá. Těch pak vojaček, pacholat záškodných nemalý počet byl, všechno to k jídlu při soldatích šlo.“ —

Zajímavé jsou záznamy učiněné v Borkovicích o škodách, které jim tam způsobili Thurnovi jezdci. Ti, nejen že se dali dobře živiti, nýbrž, kde co jim pod ruku přišlo, bez ostychu pokradli. Privlastnili si na př. 40 pytlů ovsa, 9 skopců, okovaný vůz a mnoho nádobí; též jim zachutnaly borkovické kačky a proto si jich vybrali do zásoby 66 lepších kousků. Vzali však také sousedu Mikovi podušku a konev, Rešovi klobouk a boty, Lapáčkovi 2 košile a Vlasákovi perinu, prostěradlo, plášť, jupici, kalihoty a košili a chuděra Vlasák zůstal nahý. Byla pak prý suma podle položení škod zdělaných 49 k. 30 gr. V městě Lomnici 84 měšťanům přišel pětidenní pobyt vojska na 217 k. 32 gr. 1 d. Mezi nejhůře postiženými byl soused Jan Primas, který měl u sebe nejvyššího lieutenanta hr. Šlika i s čeládkou a vydal na ně 13 k., dále Jak. Muner jako hostitel fendrycha z Šemburku s jeho čeládkou, který, když k sobě pány hosti sezval a jim dobrou vůli činil, nadělal útrat 21 k. 48 gr. 2 d. Mat. Řezek měl u sebe 6 osob stavu rytířského, postavených koní 10, mušketýrů 6. Václ. Hruška živil 4 kapraly s husami a slepicemi a Beneš Pařízek 3 knechty s halapartnami atd. Zvláštní součet svých útrat sestavila si malá obec Přesecká u Třeboně, zaznamenavši toto: Item nejprve jsme zabili skopců domácích pro týž lid vojenský 15 (po 1 kopě), více zabili jsme pro ně doma vepře 3 (po 1/2 k.), item tele zabito pro ně 1 (za 1 k. 30 gr.), slepice strávili jsme pro ně a což jsou sami sobě nám těch slepic pobrali, toho napočítáno 20 (po 6 gr.) a piva bílého týž lid vojenský vypili 4 1/2 vědra (po 3 k.). Za výčtem těchto nákladů Přesečtí s trpkostí si poznamenali, „aby týž lid vojenský u nás zač platiti měli, nic jsme od nich toho nespatrili a nepřijali,“ ačkoli zase ihned potom milerádi doznávají, že, když jim potřebu všeho k jídlu a k pití dávali, pokojně se chovali a jim nic neubližovali.

Také si povšimneme blíže, co v Brilicích projedli Thurnovi Valloni za pět dní svého pobytu: Item nejprve vzali jsme pro ně od řezníků třeboňských masa hovězího na dluh 139 liber po 3 kr., učiní za ně 5 k. 57 gr. 3 d. Item skopců vzali jsme od týchž rezníků na dluh 21 skopců po 1 kopě . . . 21 k. Item též jsme vzali telat 3 po 1 1/2 kopě . . . 4 k. 30 gr. Item strávili jsme pro týž lid Vallony slepic po 6 gr. 26 a kuřat po 3 gr. 12 . . . 3 k. 12 gr. husy 3 po 10 gr. . . . 30 gr. Item vzali jsme piva bílého z pivovaru J. Msti Páně pro týž lid vojenský 7 věrtelů, počítajíc jeden každý věrtel po 3 kopách . . . 21 k. Též jsme vzali pro týž lid od Donáta Zámečnicka vína 10 žejdlíků po 3 kr. . . . 25 gr. 5 d.

Co dále s nimi od chleba, mléčného a jiných věcí protráveno jest, to se nepočítá.

I v Brilicích se chovali vojáci zcela slušně, takže jim dali rychtář, konšelé a všechna obec ze vsi Brilic dobré vysvědčení slovy, „týž pak lid vojenský, když jsou se najedli a napili, pokojně se chovali, do nichž nemáme sobě co stěžovati.“

Tak prožili vojáci stavovští první svůj delší odpočinek po cestě, kterou vykonali z Prahy na Třeboňsko. Po pětidenním klidu se vydali na Lišov, kde Thurna vidíme 24. t. m., kdežto následujícího dne se ubíral již do Rudolfova a počal bez prodlení obléhati Budějovice. Budějovičtí brali tento krok velmi vážně, neboť hned z rána 26. června přísahala celá jejich obec před obrovskou korouhví na náměstí neochvějnou věrnost králi Ferdinandovi a projevila ochotu bojovati za jeho zájmy na život a na smrt. Tím nastala ovšem Thurnovi těžká práce a revoluci české se tu postavila na odpor první a jak se průběhem událostí ukázalo, velmi osudná překážka. Po celou dobu této války, totiž až do zdoání české opposice, činila pevnost budějovická vůdcům stavovského vojska nemalé obtíže, vížíc jejich akci z velké části na své hradby a na svoji silnou posádku. Thurn již za pětidenního pobytu svého na zámku třeboňském nabádal Krumlovské i Budějovické k poslušnosti a slíbil, že jim nebude žádných škod dělati, ač-li oni sami s politikou stavovskou se spráteli. Ale co bylo platno všechno smlouvání při tak ostrých protivách v přesvědčení! Proto také se Thurn hnul koncem června s celou silou svého pluku k Budějovicům a od té doby docházelo pak k stálým potyčkám obou stran na svazích kolem Rudolfova. Toto místo bylo zajisté jako stvořené pro útoky na Budějovice nejen svojí vyvýšenou polohou, nýbrž i tím, že mělo výtečné pozadí zčásti v městě Lišově, hlavně však v tvrdých hradbách třeboňských.

Všechna tato místa ležela na téže starodávné a důležité cestě, jež rychlé jich spojení valně usnadňovala. V Rudolfově se tedy daly, jak se tomu za 30leté války říkalo, velmi vhodně nasaditi budějovické pevnosti „brejle“. Ale přes to se drželi Budějovičtí velmi dobře, ano tak dobře, že direktori sami se do věci vložili a varovali důtklivě velitele tamní posádky Jana Aulnera z Brückenfelsu, dříve správce solnice budějovické, aby v nepřátelství svém proti české věci ustal. Tento však se vymlouval na povinnou věrnost ke králi a též na svereposti najatého lidu Thurnova, jehož řádění po vesnicích kolem Rudolfova líčí ve své obraně hroznými barvami. Thurn se však mnohým jeho výtkám vzpíral¹⁶⁾ a v obléhání města tím horlivěji pokračoval. Než uplynul červenec, nastal srpen a po sedmitýdenním obležení odtáhl Thurn s nepořízenou z ležení rudolfovského, ačkoli by byl měl s rozmnoženým vojskem svým tím úsilovněji na obležené dotírat a je konečně ku vzdání přinutiti. Bylo ho však zapotřebí též jinde.

Mezi tím musila krajina třeboňská snášeti opět nové břímě a utrpení, živíc čerstvé zástupy vojska za účelem hájení hranic rakouských z Prahy tam posílaného. Branné moci tu bylo nutně

¹⁶⁾ Skála II, 321 . . .

zapotřebí, ježto na druhé straně hranic v Dol. Rakousích tou dobou shromažďoval svou armádu gen. Jindř. Duval hr. Dampierre. Direktori zemští se proto také občas obraceli na obyvatelstvo již. Čech s patenty, aby ze všech sil podporovalo českou armádu zbrojí i provianty. Již 2. července 1618 bylo na př. nařízeno Tábořským, aby rozšířili po kraji Bechyňském patenty takového obsahu.¹⁷⁾ Městu Třeboni tím vším vzrůstaly bez ustání výdaje a sousedů se zmocňovala vždy úzkost, kdykoli v okolí se objevily nové ozbrojené zástupy, protože žoldnéři se neomezovali nikdy jen na vesnice, nýbrž se táhli za získáním potravin i do města. Třeboňští si nevěděli zhusta ani rady ve své tísní, a rádi věříme, že si přáli, aby jejich vrchnost v tak těžké době svého sídla úplně neopouštěla. Mocný Petr ze Švamberka mohl mnohé zvůli žoldácké již svojí pouhou přítomností zabrániti, kdežto v opačném případě byla celá pevnost vydána na milost a nemilost zvlášť chaze vojenské. Když tedy koncem července se proslýchalo, že pan Petr i se svojí rodinou míní do Prahy se přestěhovati, nastalo v městě nemalé vzrušení, takže v následcích jeho purkmistr, rada, starší obecní i všechna obec města Třeboně ruče sepsali k němu stran té záležitosti úpěnlivou prosbu. V památném kopiáři třeboňském¹⁸⁾ jest celý jejich dopis od pilného písaře Fučíka zapsán a oplývá dle tehdejšího zvyku nárkem srdcelomným; jasně jest však z něho viděti, jak dobře občané třeboňští si byli vědomi svého úředu pro případ další války. Byloť jim známo, tolik alespoň lze z jejich mnohomluvného bédování vyrozuměti, že o pevnou Třeboň se budou opířati všechny válečné podniky na českém jihu, a tak že bude tato pevnost vysazena přáteli i nepříteli. Na konec svého dopisu prosí Třeboňští pro Boha, aby pan Petr ze Švamberka je, své chudé, věrné a potřebné poddané alespoň v milostivé paměti míti ráčil, začez prý při něm odhodlaně s hrdly i statky svými zůstávají a trvati chtějí.¹⁹⁾ V této příčině ovšem nemínili zůstat jen při slovech, a naopak pan Petr se také nedal prositi nadarmo. Jakmile se co v Třeboni událo, v krátkce to zvěděla vždy milostivá vrchnost v Praze a pomáhala ochotně svým vlivem jak u direktorů tak u velitelů vojenských. Ale čemu v běhu událostí válečných nebylo lze uniknouti, tomu, toť se rozumí, neušli ani Třeboňští, a tak na ně dopadala rána za ranou.

Na pilno měli koncem června a v červenci i v Soběslavi.²⁰⁾ V pondělí po sv. Janu Křt., sotva vojsko k Budějovicům odešlo, se jim poroučí od úřadu třeboňského, aby buď peníze za vypůjčené obilí zapravili, buď obilí oplatili. Téhož dne však byli ještě nově vyzváni, aby konečně onoho pátého a desátého muže k ho-

¹⁷⁾ Měst. arch. tábor. — ¹⁸⁾ K 25. červenci 1618.

¹⁹⁾ V. Mann zapsal omylem ve svém rukopise, že Anna Maxmiliána, choť páně Petrova, i s dětmi prožila v Třeboni celou válku a tedy i obležení města a z Třeboně že odešla teprve r. 1622 se stavovským vojskem. Odtud se toto nedopatření šířilo dále. V saském stát. archivě však jest věrohodná zpráva (list. 30. února 1619 až 9. ledna 1620 z Prahy), že Anna Maxmiliána porodila v prvních dnech lednových (8 ledna byl křest) r. 1620 v Praze dceru, a Pav. Skála (V, 51) vypravuje s přesvědčující jistotou, že v jejím náručí zemřel t. r. v Praze její manžel Petr ze Švamberka.

²⁰⁾ Soběsl. kopiář a list k té době.

tovosti zemské vypravili a nezůstávali toliko při slibech. Po čtyřech dnech opět jich žádali, aby poslali na vojáky peníze za 4 neděle, a co se tkne těch sukniček červenobílých, buď aby je již sami udělali, buď je u krejčí treboňských objednali. V této příčině měli Soběslavští ještě dosti dobrou vůli; sukna měli již doma 2 postavy červeného a 1 postav bílého za 31 kop, ale nově ještě učinili na ně objednávky u jindřichohradeckého soukeníka Jiřího ze Kre. Protože pak hejtman vrchnostenský na ně stále s tou věcí dotíral, pustili se pilně do šití, ale překvapení jejich bylo veliké, když dostali zprávu, že je v Třeboni dal úřad již také zhotoviti. Vojáci tedy měli míti každý suknice dvě, ale platiti by je byli měli oboje soběslavští měšťané. Ti sice vinu nedorozumění hleděli svrhnouti se sebe, ale konečně se dali na prošení, aby nemusili hlouběji sáhnouti do kapes a dle všeho z této nemilé příhody ještě dosti hladce vyvázli. Zdá se také, že i vleklou záležitost desátého člověka k hotovosti zemské tehdy rázem a výhodně skončili, neboť píší 6. července resolutně hejtmanovi treboňskému, že se usnesli všichni tři stavové pod obojí, aby místo výpravy člověka desátého jeden každý usedlý na placení lidu válečného půldruhé kopy míšenské na tři termíny odvésti byl povinen. Dle toho že se chtějí i oni zachovati a tu, kdež náleží, jako vždy bývalo, tu sbírku odvésti. Že by to bylo proti J. Msti, toho nemohou prý připustiti. Po tolikerém smlouvání a po mnohých vyhrůžkách tedy konečně udělali to, na čem se stavové usnesli, neohlížeje se na vůli úřadu. Tak se vyhnuli nepříjemné službě vojenské a dlouhému placení žoldu. Musili beztoho dělati dluhy jako Třeboňští. I oni se vydlužili od pana Martínka ve Veselí 1000 kop gr. „k té výpravě zemské,“ ale pouze naň se neomezili, ačkoliv jim byl měsíc svůj otevřel, nýbrž psali 11. července také měšťanům tábořským Janu Chvátaliusovi a Viktorýnu Zástěrovi, oběma o 1000 kop. Tyto povinnosti brali na sebe jen, aby mohli vyplatiti desátého člověka z hotovosti zemské, což sami doznávají, pravíce v žádosti své, že lid městský i selský jest k té výpravě nedostatečný. Později hledali ještě výpomoci v Táboře u Pav. Abela Rulanta, který se jim na přímlovu onoho Zástěry uvolil zapůjčiti 500 kop. Osoby z městské rady šly pro ně „s jistotou“ od obce vydanou 20. července. Zda-li i u druhých důvěrníků rada soběslavská došla sluchu, o tom nemáme zpráv. Byli-li však v takové tísní, zcela jistě nemohli sami jiným půjčovati, také ne Martinu Šrámkovi Zbudovskému z Tábora, třeba žádal o peníze na účely zemské jménem pánů direktorů a zvolených komisařů. Takto by byla měla Soběslav nejnaléhavější nutnosti s krku, až na vyzbrojení pátého muže, jež jim z Třeboně připomněli rychlým poslem v polovici srpna.

Na počátku tohoto měsíce stál gen. Dampierre s císařským vojskem několika tisíc mužů již u Nové Bystřice, konaje výpady všemi směry po okolním území a hubě vše v pravdě ohněm i mečem. Sami zemští direktori uznali při takovém stavu věci za vhodné vydati nový patent,²¹⁾ nabádající vrchnosti, města, úředníky atd., aby poučovali sedláky a vůbec nižší vrstvy lidu, že

²¹⁾ Měst. arch. tábor. (6. srp. 1618.)

stavové brojí proti králi nikoli z nějaké svévole, nýbrž aby hájili své nejdražší statky duševní, za které každý člověk jest povinen život svůj dáti v sázku. Šíří prý se zajisté mezi lidem zlovolné pověsti, které by mohly věc českou ohroziti . . . Obavy tyto okamžitě dosvědčují, že i šlechta věděla, jak mělko do národa vnikly starosti o její přítomné zájmy, i že v lidu českém se trousily a projevovaly určité pochybnosti o rebellii stavovské. Jiným patentem z 11. srpna t. r.²²⁾ se poroučelo, aby v celém kraji Bechyňském byl každý pátý člověk vypraven ve zbroji k doplnění zemské hotovosti.

Jakmile o tom všem došly zprávy do Třeboně, konal úřad se zimničním chvatem přípravy k obraně a poručil 12. srpna i ostatním poddaným městům Lomnici, Veselí, Mezimostí a Soběslavi, aby se měla na pozor. Nebezpečnost bylo tím větší, že i druhý generál císařský Khuen postupoval západní Moravou do Čech a nikdo nemohl býti tudíž v nejistotě, že by věc nebyla nanejvýše vážná. Proto také napomínali z Třeboně Soběslavské, aby měli hodnou pátou osobu s dostatečnou zbraní pohotově a město své aby co nejlépe proti nepříteli opatřili. Lid venkovský měl cennější věci, jak by jen mohl, uschovati, dobytek však odehnati a v ústraní skrýti. Aby vyzvání tomu bylo v celém rozsahu vyhověno, líčil též dopis surovosti nepřítel, který loupil, pátil a činil násilí až běda. Ale protože zatím vojska Ferdinanda táhla směrem severním, lenili Soběslavští a bylo třeba ještě jednoho důrazného napomenutí z Třeboně 1. září. V Soběslavi se tehdy dověděli, že přišlo rychlé poselství a poručení od J. Msti pána, aby bez prodlení onu pátou osobu vypravili, ale jen takové lidi, kteří umějí vládnouti ručnicí a jsou v službě polní vůbec obeznalí; ty pak aby poslali na zámek do Třeboně, jelikož jest toho nutná potřeba.

Jako vždy tak i tentokráte byl by musil připadnouti nejdůležitější úkol pevnosti třeboňské, totiž zdržovati i ohrožovati nepřítel a vlastní armádě býti oporou. A tu právě se vyskytly v okolí vrchního velitele vojska hr. Thurna dosti důvodné pochybnosti, zda-li sousedé třeboňští sami v nutném případě stačí na obranu tak důležité posice, jakou jejich město bylo, a zda by nebylo záhodno vložiti do něho vojenskou posádku. Petr ze Švamberka měl asi o této záležitosti jednání ve shromáždění direktorů zemských a zplnomocnil pak svého hofmistra ryt. Jiřího Vrše ze Sádlna a hejtmana třeboňského Nikodema Bonnera, aby obec třeboňskou o této palčivé otázce zpravili. To se stalo v pondělí v den Proměnění Páně 6. srpna 1618, kdy primátor Pavel Mirotický z Malešova a purkmistr Daniel Prajtenberger byvše na zámek obesláni, byli o této resoluci své vrchnosti poučeni a vybídnuti, aby obci vše oznámili. O dva dni později 8. srpna, po společné úradě vsí obce městské i předměstské poslána byla z Třeboně zpráva Petrovi ze Švamberka a hr. Thurnovi, ve které však se Třeboňští zuby nehty brání proti dosazení obávaného jednoho praporce pěchoty. Prosby jejich byly úpěnlivé a dojemné. Jeden požár je postihl tak těžce, že dotud neměli domů vystavě-

²²⁾ Tamtéž.

ných a také majetek movitý jim všecken shotel, takže se jim nedostávalo ani potřebné výživy ani nutného oděvu. Tři sta hladových zbrojnošů za takovýchto okolností živiti bylo tedy zcela jistě nad jejich síly. Vše to se obráží ostatně jasně v jejich supplikaci, kde praví: „v našem velikém, hrozném a nenadálém neštěstí prve na díle o všechno jsme přišli, domů svých, kde bychom hlavy své skloniti, odpočinouti a skrze veliký nedostatek vystavěti jsme nemohli a vystavěti zač nemáme. Vaší Milost pro Boha prosíme, že na nás chudé a věrné poddané své se ohlédnouti a nás v této naší nemožnosti ulitovati k Jich Milostem urozeným pánům stavům král. Českého, abychme takovým lidem vojenským obtěžování nebyli, přimluvití a ochrannou ruku nad námi chudými poddanými Vaší Msti držeti ráčíte, neb milostivý pane, pane, cokoliv tak z toho žita, které se z obročnice Vaší Msti nám chudým poddaným k zemlení na mouku pro forotu zapůjčilo, toho aby se škoda na tom nedála, opatřiti kde nemáme a jinších profiantův nemajíc dokona žádných před rukami a také od přespólních již skrze silnice dřívím zasekané k ničemuž přicházeti moci nebudeme a tak naposledy, milostivý pane, museli bychme potomně jedni i druzi nemaje v záloze potřeb, kdyby na dlouze státi mělo, spolu hladem hynouti. V čem také milostivý pane, pane, podle předeslého Vaší Msti se v tom ohlášení, kdyby takového co k tomuto městu uvaliti se chtělo, čehož všemohoucí pán Bůh ostříhati rač, podle jiných a možnosti naší nejvyšší při Vaší Msti jakožto věrně poddaní stáli a statečkův svých, manželek i dítek našich milých chrániti s hrdly i statky svými zůstávati a trvati chceme . . . “²³⁾ Projevila tedy všechna obec městská i předměstská při vši bídě účtyhodnou chut a odhodlanost v krajním případě vlastní rukou svých hradeb hájiti, jen aby jim vojsko nebylo do města vloženo, ale direktori zemští i vojenští velitelé nechali tuto nabídku nepovšimnutu a prosadili pak brzy potom svoji vůli. Vždyť také, ležel-li jim obecný prospěch na srdci, nemohli ani jinak jednati, nežli že důležitou pevnost svěřili rukám v remese válečném zkušeným.

Ve slovném znění této prosby zajímá nás zmínka o tom, že silnice k Třeboni vedoucí byly dřívím zasekány, takže tím spojení s okolím bylo silně stíženo, ne-li přímo znemožněno. Pracovalo se tedy již pilně o zabezpečení treboňské pevnosti a přístup k ní byl zásekami znesnadněn čili byly tu dle tehdejšího rčení položeny pasy. Chtěl-li tedy nepřítel tímto směrem postupovati, musil nejprve přemoci strážce, pak bylo nutno hromady účelně srovnaných kmenů odstraniti a teprve potom se mohl bráti ku předu. Obleženým bylo takto poskytnuto dosti času, aby se k obraně vzchopili, ač-li vůbec nepřítel zásek se zmocnil. Na kterých silnicích a kde asi takovéto pasy u Třeboně byly zhotoveny, o tom nebude mnoho pochybností. Silnice sbíhaly se v tomto městě od starodávna tři, totiž od Lomnice, Stráže a z Budějovic a tak zajisté že (mimo jiná místa) na nich se stala ona obranná opatření a to docela určitě v místech súžených buď hustými lesy, buď rybníky a bažinami. V Třeboni samé nebyly ony záseky nic zvláště nového, ač-

²³⁾ Třeb. kopiář 8. srpna 1618.

koli bližší údaje o nich nacházíme teprve až k r. 1630.²⁴⁾ Dotyčný záznam jmenuje pasy, které měli Třeboňští založeny právě jmenovaného roku, ale zároveň vyčítá i obce okolní s povinností takové záseky stavěti a lidem opatrovati. Dle toho býval důkladný takový srub na silnici proti Stráži, který stavěli společnou prací poddaní z Mláky, Hlín, z Novosedel, z Kolence, Lužnice, z několika bližších jednot a ještě přispěním po různu stanovených osob. Druhý stával u dvora Leštiny a třetí u jednoty Dušáka; oba tyto opatrovaly Branná, Přesecka, Lomnice, Veselí a Mezimostí. Čtvrtý — u Majdaleny obstarávaly vesnice Suchdol, Cep, Hrdlořezy, Bor a někteří jednotlivci, pátý pak u Trhových Svinů musily v čas potřeby zříditi Šalmanovice, Lipnice, Hrachoviště, Borovany, Kramolín a Jilovice. Mimo pas první, ležely ostatní čtyři na podružných cestách v místech hustě zalesněných. Že nejsou v listině (z r. 1630) jmenovány záseky proti Budějovicům a k Lomnici, tomu se není co diviti, ježto těmito směry měla Třeboň v první řadě ochranou na záp. Budějovice, Rudolfov a Lišov, od sev. pak Soběslav, Veselí-Mezimostí a Lomnici. Ostatně jest zřejmo, že spojení s těmito městy musili Třeboňští hleděti si udržeti do poslední možné chvíle. V době českého povstání byla situace jen potud změněná, že musil býti pas založen i proti Budějovickým, přirozeně že teprve po odchodu vojska českého od Rudolfova. Ze značného množství obcí, jejichž úkolem bylo ten neb onen pas poříditi, jest viděti, v jak velikém rozsahu a s jakou důkladností bývaly tyto ochranné prostředky zřizovány.

Na důtklivou svoji prosbu ze dne 8. srpna žádali si Třeboňští po panu Petrovi ze Švamberka též odpovědi. Snad se nadáli od jeho dobroty vyřízení lepšího nežli jaké za všeobecného stavu věcí mohl dáti. Zápis nové jeho resoluce se nám sice nezachoval, ale jaký byl výsledek vši obrany Třeboňských, ukazují nejlépe pozdější skutky. V druhé polovici srpna stálé vojsko v Třeboni již bylo a na místní občany padla bez odporu těžká povinnost o ně se starati. Mimo jiné dávají nám o tom poučení městské počty. Pohořelí občané nesli těžce každé přitížení a proto poukazovali na to, aby ti, kdož nevyhořeli, vedli na vojáky větší náklad, kteréžto jejich oprávněné žádosti bylo vyhověno. Kdo tedy byli uchráněni od ohně, živili ze své kapsy 9 vojáků a platili za ně na měsíc 54 k. 12 gr. 4 $\frac{1}{2}$ d. Městští poddaní z Libína k témuž účelu odevzdali obci 8 k. 8 gr. 4 d. Ale placení a prostá výživa vojákům nepostačily, bylo třeba podstoupiti větší oběti. Vojáci dostali na př. chut na ryby a vyšli si k Břilickému rybníku, aby si jich nalovili; avšak takový pych jim neměl býti trpěn, pročež na ně Třeboňští poslali za zpropitné 30 gr. 15 osob, které chytily při skutku ještě dva z nich. Mrzutostem nebylo možno s neomalenými žoldáky se vyhnouti, i když měšťané pro ně činili, seč byli. A přece byla městská rada z nařízení vrchnostenského a z popudu samého nejvyššího generála od hofmistra a hejtmána panství třeboňského na zámek obeslána, kdež jí činěny ostré předchůzky v přítomnosti samého regenta panství ryt. Mikuláše z Bubna, pro neopatření a fedrování tohoto nynějšího lidu vojenského chleby,

²⁴⁾ Kniž. arch. třeb.

masy, vínem, pivy, vobroky, seny a slámami i jinými všelijakými potřebami.* Při vši své nouzi a dobré vůli měli tedy ještě snést od nařízených úředníků výtku neochoty. Jak nespravedlivě a beze všeho podstatného důvodu se to stalo, jest možno vyrozuměti z ponížené sice, ale beze vši pochybnosti pravdivé obrany, kterou město v důsledcích žaloby hr. Thurnovi podalo. Těžko bylo vyhověti nevázané čeládce, když ve své bujně zvůli šlapala všechny city lidskosti! A mimo to Treboňští měli sice živiti svou posádku, avšak vojáci z vesnic hrnuli se také šmahem do města a vydírali svévolně, kde jak mohli. Stížnost Thurnovi z těch příčin zaslouží plnou měrou, aby byla přečtena, neboť jest pěkným dokladem toho, jak i přátelská armáda s ubohým obyvatelstvem uměla nakládati. Vizme tudíž, co tehdy Treboňští diktovali písaři Fučlkovi do péra!²⁵⁾

„Předně V. Msti v jisté pravdě oznamujeme, co se pekařův při tomto městě chleby fedrováním na lid válečný dotýče, kteří dokonale, nemajíc sami kde přebývati a aby mohli chleby fedrovati, pícti, avšak V. Msti podle jich nejvyšších možností opatřují a o to se snaží, aby jeden každý opatřen býti mohl. Ale že jim pak jsouce oni přes celý den i noci při práci své nemalá a Pánu Bohu Všemohoucímu i lidem nepřijemná škoda od některých domácích vojákův také i od těch, kteří z ležení polního do města přicházejí, se dělá, takže mnohdykrátě jich naběhne a nahrne, jim odolati není možné, neb V. Mst na ně dveře vyrazejí, těsta jim z prken sházejí, po nich šlapí, pekaře od peci odstrčí a sami chléb z peci horký brátí smějí a tak za ten boží chléb dosti namálených peněz stržují, neb již z nich mnozí k veliké škodě jsou přišli a tak naposled, když nic neutrží, zase zač koupiti nemají a tudy takovým způsobem V. M. fedruňk státi nemůže.

Za druhé: V. Msti oznamujem, jakož i předešle o tom rezníkům města Třeboně oznámeno a dostatečně pod skutečným trestáním poručeno bylo a jest, aby na to bedlivý pozor měli, všelijakými masy zásobení a opatření byli, aby lid vojenský k potřebě své fedruňk mítí mohl, což podle možnosti jich o to se starají a pečují, aby mohli fedrovati, ale v tak veliké sumě lidu V. M. jim možná věc, by všechno opatřili, možné nebylo.

Za třetí: Co se vína, kterým by mohli fedrování býti při tomto městě dotýče, V. Msti v jisté pravdě oznamujem, co tak koliv předešle z sousedův vína měl již v tomto nynějším běhu, všechno se přešlo a vydalo, takže v celém městě se ho dosti málo vynajítí může a odjinud jsouc nepřítel dostati ho nelze.

Za čtvrté: V. Msti oznamujem o fedruňk pivem bílým z pivováru obecního pro lid vojenský, aby opatřen byl, to V. Msti podle našich nejvyšších možností pro město a lid ten, který v městě zůstává, opatřujeme, ale V. M. aby do ležení se fedrovati a voziti mělo, odolati možné není.

Na posledy V. M. s velikou srdnatou žalostí se ucházíme a V. M. pro Boha žádáme, jakož i též oznámeno bylo, aby senem, slamou i obrokem mohlo fedrováno býti. I poněvadž již prvotně hned z počátku až do nynějšího času takovému lidu obrániti ne-

²⁵⁾ Třeb. kopiář, ve středu před sv. Bartolomějem 1618.

můžeme, takže téměř námi sousedy jak sena, slámy v stodolách i obrokův nemnoho se najde a k tomu také jaké veliké škody hrozný okolo zahrad na plotech a jiných všelijakých věcích se dělají, takže člověk jdouce k tomu svému domečku velikou lítostí na to se dívat nemůže a tak V. Msti milostivý pane, my nebozí a nyní tak na hlavu padlí a prve od ohně soužení lidé nemohouc skrze velikou nemožnost naši ~~š~~kovou sumu lidu vobroky, seny a slamami fedrovati a tomu odolati (nemajíc již z čeho) nám i jiným řemeslníkům možné není. Což V. M., pana hraběte p. našeho milostivého i jich milosti pánův ještě ponížene pro Boha žádáme, že nás v této tak veliký bídě, psotě a nouzi postavené lidi ulitovati, na naši nemožnost a chudobu se ohlédnouti, nás jakožto páni, páni naši milostivi opatrovati a ochraňovati ráčíte . . .“

Měšťanům třeboňským, o tom nemůže býti pochybnosti, se dařilo velmi zle, ale zdá se, že stesky jejich adresované Petrovi ze Švamberka jim přece jen pomohly alespoň z největších rozpaků. Velitel praporce ležícího v Třeboni byl nejspíše kázně velmi málo dbalý, mohli-li se jeho lidé dopouštět takových přehmatů, a byl za tuto křiklavou lehkomyšlnost ihned odstraněn do ležení kdesi u Rudolfova. Stanici jeho však obratem zaujala pěší setnina jiná, ve městě již známá, pod velením spolehlivého kapitána ryt. Karla Kroa od pluku Thurnova. Svrchu bylo řečeno, že tu oddíl ten ležel již koncem června a třeba tehdy musila městská pokladna, jak za velitele, tak za jeho důstojníky nějaký ten účet po sousedech zapraviti, přece jen nikdo se neodvážil proti nim vésti vážnějších stížností. Nemůžeme se jinak domnívati, nežli že nyní také tato setnina vystřídala onu, majíc přísný rozkaz, aby se zdržela v pevnosti všeho násilí a žádala prostě toho, co jí po právu patří. Ano, gen. Thurna se dotkly žaloby měšťanů třeboňských tak velice, že přímo vyzval městskou radu, aby mu podala záhy své poctivé dobrozdání o tom, jak se nová posádka se svými hostiteli snáší. Proto píše již zase 4. září purkmistr a městská rada nejvyššímu veliteli do ležení,²⁶⁾ dávajíc důstojníkům i vojákům nejlepší vysvědčení tónem řízným a sebevědomým, velmi rozdílným od skroušených proseb předcházejících. Ani ryt. Kro, ani jeho důstojníci, ba ani lid jim svěřený prý se ničeho nedopustili, co by měšťanům k ujmě anebo ublížení býti mělo, útraty pak všechny prý nejen důstojníci, nýbrž i prostí vojíni řádně zapravují. Vůbec prý o „vejšpsaném p. Karlu Kro-ovi a jeho pofelixhobřích“ nic jiného pověditi nemohou nežli vše dobré a chvalitebné. Karta se tedy obrátila úplně, vojáci byli na tu chvíli vespod.

Bitva u Lomnice.

Mezitím počal se měniti obraz válečné akce. Dne 12. srpna vpadl do Čech hr. Dampierre směrem na Novou Bystřici, již obsadil, pak se dal k Landštejnu a Jindř. Hradci, kde ležely posádkou tři praporce zemských mušketýrů pod setníkem Volfem Jindř. Brandlem od pěšího pluku nově najatého generálního lieutenanta hr. z Hohenlohe.²⁷⁾ Nepořídív tam ničeho, hleděl si ne-

²⁶⁾ Třeb. kopiář.

²⁷⁾ Jiří Bedř. hr. z Hohenlohe na Lamberce.

hodu svou nahraditi surovým plenem v kraji a nelítostným vybíjením poddaného lidu. Pro tuto příčinu musili se stavové opět více starati o svoji bezpečnost, a tak bylo urychleně najímáno vojsko. Naše kraje se staly tímto způsobem zase jevištěm pochodů vojenských, neboť Thurn i Hohenlohe musili věnovati císařskému generálovi napiatou pozornost. I zásek v okolí Jindř. Hradce oba pilně střežili. Dva setníci z pluku Hohenlohova Baltazar Jakub ze Schlammersdorfu a Ondřej Babst byli by při tom se svými praporcei bývali asi zle pochodili, kdyby úskoku Dampierrovu proti nim nebyl Thurn rychle zabránil. Tento dostav od zajatého zvěda výstrahu a zprávu o úmyslu nepřátelském, rychle se hnul od Budějovic a s celým vojskem svým spěchal hbitým pochodem přes Lišov a Lomnici k Jindř. Hradci, aby ohroženým dvěma oddílům poskytl pomoci. V Rudolfově zanechal k pozorování nepříteli pouze dvě setniny.²⁸⁾

Nedlouho po té pokusiv se ještě dvakráte o Jindř. Hradec, spojil se Dampierre koncem srpna s vojskem Khuenovým²⁹⁾ a vytrhli pod vrchním vedením společného velitele hr. Buquoye³⁰⁾ k Čáslavi. Již před tím 15. srpna upustil hr. Thurn od obléhání Budějovic a táhl nejprve k Lomnici a Jindř. Hradci proti Dampierrovi, ale tento unikl k sev., postupoval týmž směrem, aby se spojil s ostatním českým vojskem. Protože pak hr. Arnošt Mansfeld, nově najatý generál artillerie, se svým lidem se zdržoval v Čechách západních, měly jižní kraje české na některý čas od vojska úplný pokoj. Nikoli však na dlouho, ježto hr. Buquoy po nezdaru v okolí Čáslavě se obrátil zase nazpět. Spousty, jichž nadělal při tomto tažení již během srpna a pak i v září, byly tak hrozné, že 24. září nařídili direktori znova zemskou hotovost v celém kraji Prácheňském výslovně k ochraně kraje Čáslavského, ale též i nově ohroženého kraje Bechyňského. Dalo se zajisté s naprostou jistotou očekávati, že císařská armáda bude z větší části ustupovati směrem k Budějovicům. Domněnka ta se také splnila. Vojsko Buquoyovo však bylo ve stavu velmi zbědovaném, takže vůdce sám uznal za dobré, až ve Vídni zakročiti o pomoc, ale když se jeho úsilí nepotkalo se zdarem, bral se rychlými pochody dále na jih, odděliv se od ostatní armády. Dampierre byv takto seslaben, dožil se brzy po té 18. října a pak zvláště 2. listopadu velmi citelné porážky u Pelhřimova, jež měla za následek rozprášení celého jeho sboru. V ostré bitce té tužili na české straně své síly již také zástupy lidu slezského (3000 m.) pod velením vévody krnovského Jana Jiřího, markrab. braniborského.

Pav. Skála ze Zhoře píše ve své historii české,³¹⁾ že direktori na počátku října varovali obyvatelstvo před úskoky chasy Dampierrovské, která často přicházela noční dobou s dopisy jakoby od hr. Thurna psanými, žádající proviantu, ale když byla do bran vpuštěna, způsobila obelstěným hrozně nemilé překvapení. Na několika místech prý se jim tato lest dokonale podařila, bohužel

²⁸⁾ Skála II, 340

²⁹⁾ Jan Eusebius Khuen z Belasu.

³⁰⁾ Karel Bonaventura de Longueval hr. Buquoy.

³¹⁾ II, 434.

neuvádí též historik ani jednoho z nich jménem. Že však se to přihodilo také měšťanům v Lomnici, zaznamenali nám spisovatelé jiní.³²⁾ K hradbám tohoto městečka přijelo 2. října 50 jezdců žádajících jménem Thurnovým o spíži, když však byli vpustěni, vpadla za nimi i silná záloha, jež obsadila brány i zdi, načež bylo obyvatelstvo nelítostně vyloupeno. S kořistí prchli záškodníci rovnou do tábora u města Pelhřimova.

Hr. Boquoy se odtrhl, jak pravemo, se svým oddílem u Pelhřimova od Dampierra a pustil se přímo k Jindř. Hradci, jehož dostihl 5. list. Nemaje ani tušení o nehodě Dampierrově a nevěda tudíž, jak osudným může se mu státi každé prodlení na pochodu, vpadl do předměstí a vyzval Hradecké k dobrovolné kapitulaci. Ti však měli posádkou zmíněné již tři setniny pěchoty a odpověděli silnou strelbou s hradeb. Chtěj nechtěj musil Buquoy přenocovati na předměstí a v širém poli, druhého dne však nevyhověl důstojníkům radícím k prudkému útoku na město, nýbrž rychle, jak jen mohl, bral se do rovin třeboňských. Nové zprávy zvědě o blízkosti vojska Thurnova a snad i nešťastné bitce u Pelhřimova jej hnaly ku předu hledat útočiště v pevnosti budějovické.

Tím jsme se přiblížili až k událostem, o kterých se již dosti psalo, třeba nikoli vždy správně. I o tomto pochodu císařského vojska i o lokalisaci následující bitvy lomnické soudilo se dosud jen z pouhého dohadu. V práci této jest shrnuto vše, co bezpečného studiem pramenným dalo se o této záležitosti vyšetřiti. Předně tedy si povšímneme Buquoyova pochodu od Jindř. Hradce k Lomnici, načež promluvíme o bitvě samé.³³⁾

Z rána 6. list. vytrhlo vojsko císařské za bídného počasí v chladném dešti a blátivými cestami ku předu. Těžká děla byla jim na pochodu vlhkou cestou velmi na obtíž. Soudíc dle memorialu Buquoyova a vůbec dle poměrů terrainových, brali se ke Kard. Řečici, kde se zcela jistě zeptali Šimona Holického, písaře v místním pivovaru, na stav mostu vedoucího přes Lužnici pod Drachovem. Bylo to na panství Vil. hr. Slavaty, katolíka a stoupence Ferdinandova, pročež nebyla o dobrou informaci nouze; memorial sám k tomu nabádal. O vesnici Drachově podával zprávu obsažnou a zajímavou, jakoby osada ta byla klíčem k celé jižnější krajině. Výklad o něm zněl takto: V tomto Drachově jest místo k rozložení vojska způsobilé. Též možná odtud

³²⁾ Landorpius, *Acta bohemia* 1618, I. 4. — Jul. Bellus, *Laurea austriaca sive Hist. de bello german.* Frankf. 1627. — *Theatrum europaeum* I, 70 — Fr. Jan Beckovský, *Poselkyně star. příběhů česk.* II, 109. Odtud čerpal svou zprávu T. Burian, rukopis v mus. bibliotheca v Praze, (I D 20). Sedláček, *Hrady a zám.* I. 175.

³³⁾ Latin. memorial pořízený pro pochod Buquoyův k Veselí s velikými podrobnostmi cesty, míst i osob. Orig. v arch. novohrad. jest nyní nezvěstný; opis jeho jest v hr. arch. jindřichohrad. — Pav. Skála II, 439... — Vil. hr. Slavaty *Paměti* 131. — *Zwo wahrhafte Zeitungen ausz Böhmen 1618* (leták). (Zpráva očitého svědka, který byl v armádě české a ležel potom v Rudolfově). — Landorpii *Acta bohemia* I. 5. — Jul. Belli *Laurea austriaca* k r. 1618. *Theatrum europaeum* I. 71. — Fr. J. Beckovského *Poselkyně* II. 109. — Ant. Gindely, *Děj. česk. povst.* Praha 1879 I, 349. — Jos. Thille a Ferd. Čenský, *Česká válka* (Mat. listu IX. 3). — Zprávy „*Zeitung von der groszen Schlacht... zwischen Wessely und Lumnitz 1618*“ jsem se nemohl bohužel dopřít.

podnikati výpady do velké části panství pana ze Švamberka a sousedních šlechticů až k Budějovicům, zvláště kdyby nebylo radno udeřiti na Soběslav a Veselí. Dále jest Drachov nejvýhodnější postavení pro volný pochod k Budějovicům, uzavíraje naskrze cesty do Třeboně od Hradce a Hor. Rakous, vojsku pak v Hradci a Třeboni též jest velice nebezpečnou posicí. Kdo zná vyvýšenou polohu Drachova a pováží, že tu byl přes Lužnici daleko široko jediný pevnější most a nedaleko něho brod k důležité cestě vedoucí na Třeboň a Budějovice, dozná upřímně, že onen memorial sestavoval muž strategie znalý. Poměry území ve směru pochodu Buquoyova znal v podrobnostech a nezapomněl na nic. Lákal dokonce k přepadení samé Soběslavě přes tvrz Tučapy a Dvorce a pak teprve k tažení na jih, jen aby panství švamberská byla hodně popleněna, ale takové zacházky si nemohl na ten čas Buquoy dovoliti, jelikož měl Thurna v patách. Ostatně memorial byl sestaven pro touru Kamenice—Žďár—Tučapy—Soběslav, při níž by žádné zacházky k Soběslavi jako od Jindř. Hradce nebylo. Pak přirozeně bylo marné též upozorňování na zásoby olova v tomto městě uloženého.³⁴⁾ Hr. Buquoy spěchal raději směrem k Veselí, což jest úplně zaručeno, třeba se nám nedostávalo zpráv, pustili se potom přes most u Drachova a brodem nad ním, anebo mělčinou u Mezimostí. V listopadu a k tomu za deštivého počasí však lze druhý případ sotva připustiti, neboť byla citelná chladna a řeka bezpochyby rozlitá. Sedmého listopadu stál již Buquoyův sbor v samém Veselí po úmorném, vysilujícím pochodu asi 30 km. Memorial připomíná zde nejmenovaného měšťana, který prý jest velmi bohatý buřič, panstva v celém kraji Bechyňském věřitel, poddaný pana Švamberka, veliký kacír a člověk rozkřičený, jenž, ačkoli doma mnoho peněz hotových nemívá, jest přece jen majitelem velikých kapitálů a stříbrných i zlatých předmětů má stále dostatek Známy nám „pan Martínek“, jak by ho vyloupil! Ten, toť se rozumí, veřejné pozornosti ujíti nemohl, byť i byl opatrně tomu se bránil.

Jest velmi litovati, že memorial dále již Buquoyovi cesty neukazoval.

V městě Veselí se asi pronásledované vojsko císařské dlouho nepozdrželo, nýbrž odtáhlo rovnou cestou po levém břehu Lužnice na jih až blízko k Lomnici, kde se rozhodli strávití delší odpočinek. Lid pěší byl nepohodou zemdlen a tažné koně u těžkých děl blátem smýkaných nanejvýše zmořeny. Vedle toho bylo nutno podniknouti opravy některých mostů v předu, aby artillerie mohla pohodlně se přepraviti. Nebude těžko vyšetřiti, které mosty to asi byly. Tábor 8. list. byl rozbit sev. od Lomnice patrně u nějaké osady, řekněme dle nasvědčujících tomu okolností, že u Frahelče. Pochod následujícího dne se dál zcela určitě po západní straně hradeb lomnických, takže bychom zde mohli mysliti pouze na jakýsi most přes Zlatou stoku a dále snad přechod přes Luční po-

³⁴⁾ V Soběslavi bylo ukryto k žádosti Pavla Škréty ze Závotic 8 kruhů olova stavům náležejícího. Měst. arch. soběsl., Soběslavští Thurnovi 16. července 1618.

tok proti Hůrkám, kudy se chodívalo k Lišovu.³⁵⁾ Necht však se tato záležitost měla již jakkoli, hlavní důsledek její byl ten, že tímto průtahem byla poskytnuta Čechům příležitost, aby se k Buquoyovi více přiblížili. Thurn 8. list. vešel do Veselí a druhého dne byl již z rána nepřítelem v patách, žena ho před sebou na krátký dohled. První potyčky nastaly u mostu přes Zlatou stoku pod Lomnicí, kterého by se byli stavovští rádi zmocnili, aby mohli rychle přejít a těžké kusy převézt. Avšak Buquoy viděl právě naopak zase svůj největší úspěch v překažení tohoto úmyslu a z té příčiny most onen obsadil celou setninou pěchoty. Pokus Thurnův okupovati jej se nezdařil a most byl pak téměř před očima jeho předvoje co nejrychleji stržen. Urychlený ústup císařského voje z ležení sev. od Lomnice a úsilí stavovské armády o zabrání mostu přes Zlatou stoku zavedly příčinu k mylné domněnce, že bitva obecně zvaná „u Lomnice“ byla svedena mezi tímto městem a Veselím. Omyl ten zapsal ukvapeně Pav. Skála, potvrdil jej i jmenovaný leták „Zeitung von der Schlacht zwischen Wessely und Lumnitz 1618“ a odtud se přenášela tato nesprávnost až naše časy. Byli však i v tehdejší době zpravodajové, kteří bojiště lomnické alespoň přibližně správně označili.

Buquoy s předvojem pronikl rychle kolem sev.-záp. břehu ryb. Koclířova k ryb. Dvořišti a počal přecházeti po jeho mohutné hrázi k lesu a tímto dále na volnou cestu k Lišovu. Ještě však lesem nepronikl, když Thurn po 8. hod. ranní opět již se mu věšel na paty kdesi u vesnice Smržova, dorážíje prudce na zadní voj císařský, podřízený pluk. Marradasovi.³⁶⁾ Tomuto se dostalo obtížné úlohy zdržovati stavovské vojsko tak dlouho, až by vlastní armáda prošla lesem na výšinu mezi Slověnicemi a Dunajicemi. Za povlovného ústupu k úzké hrázi dvořištské odrážel tudíž Marradas náběhy pronásledovatelů silnou frontou dobrovolných mušketýrů z pluku Standerova, chráněných na každém křídle jednou kornetou jízdy. Když se dostal až na hráz samu, zastavil pěší dobrovolníky u domku tam stojícího (bašta?), ve kterém měli zaujmouti pevnou posici, aby odtud pálili proti vojsku českému tísňícímu se mezi náspem a Zlatou stokou. Pro vojevůdce českého nastala trapná chvíle. Ku předu se nemohlo ani o krok a nepřítel dral se lesem vzhůru a dopravoval i těžká děla na místo bezpečnější. Že však Buquoy již nepočítal s možností nerušeného ústupu k Budějovicím, vysvítá z toho, že za lesem na výšině, maje patrně cestu ve směru jz. pro všechny případy zabezpečenu, stavěl svůj lid do bitevního pořádku. Thurn ho také nenechal dlouho v nejistotě, nýbrž dopravil tři těžké kusy na okraj lesa při sv. cípu r. Dvořiště³⁷⁾ a odtud počal z boku bombardovati postavení nepřátelské u onoho domku; současně nařídil frontální útok 300 mušketýrů ze svého regimentu na touž posici. Účinek tak řízného kroku se objevil v zápětí. Standerovi dobrovolníci zapálili domek a hbitě ustupovali před dělovými kulemi k lesu. Jakmile

³⁵⁾ Na mapách z druhé polovice 17. věku jest most tento zakreslen (Mapy kniž. arch. třeb. a staré mapy v zám. třeb.).

³⁶⁾ Don Baltazar de Marradas et Vique.

³⁷⁾ Na straně ryb. Koclířova se to rozhodně státi nemohlo.

však unikli z dostřelu, zabrali bez rozpaků novou obrannou pozici v krytu lesa na protějším svahu a hleděli s tohoto místa postupu stavovského vojska opětně brániti. Nějakou dobu se jim to skutečně dařilo, protože pěchota úzkou hrází mohla jen zvolna procházeti a trpěla palbou nepřátelskou. Když však byla vyslána proti nim jízda, opustili své stanoviště směrem k hlavnímu postavení svého vojska.

Potom nastala přestávka v boji. Nahoře řadil Buquoy svůj lid k obraně, zdola bralo se české vojsko lesem a chystalo se na již. jeho okraji k hlavnímu útoku. Tou dobou se blížila již dvanáctá hodina polední. Tak dlouho trvaly operace na hrázi dvoříšské! Boj v otevřeném poli se začal brzy poté a protáhl se až do pozdního večera, čili trval déle než 5 hodin. Odehrál pak se dle zprávy onoho svrchu jmenovaného očitého svědka „za lesem na jedné hoře“. Kde jest toto místo hledati? Při zodpovědění této otázky vycházíme mimo psané údaje z důvodného, ano nutného předpokladu, že cestu na Budějovice musil míti Buquoy zabezpečenu za každou cenu a sice nejkratším směrem. Volný ústup musí býti první starostí vůdcovou vždy a zkušený válečník, jakým byl Buquoy, naň také nezapomněl, zvláště když věděl, že se bude bití s nepřítelem početně silnějším (asi 14.000 m.) Však počítal také hlavně jen se svým výhodným postavením na výšině. Stanoviště jeho vojska před osudnou bitvou jest dlužno hledati dle všech těchto předpokladů na hřebeni, který od vyvýšené kupy při silnici lomnickolišovské na vých. straně Hor. Slovánc se táhne směrem jv. k Dunajicům. Tam stálo jádro pěšího vojska Buquoyova chráněné po stranách patrně jízdou; děla hleděl asi Buquoy dopravit pro všechny možné případy zavčas dále. Výtečnou službu prokázala Buquoyovi v tomto beztak výhodném postavení vozová hradba, kterou před sebou dal sestaviti.³⁸⁾

Buquoy držel se v zaujatém postavení statečně od časného poledne až do noci, kdy boj sám sebou pro tmou utuchl, ačkoli v menších šarvátkách se pokračovalo i potom až přes půlnoc; pak teprve se dali císařští na ústup. Že by je byl Thurn počal ohrožovati nenadálým útokem se strany východní, jak se proslýchalo, o tom se nám nezachovalo z té doby žádných zpráv. Státi však se to mohlo dosti snadno odtržením části vojenského lidu, který by byl vnikl do lesa s druhé strany a nepřítele tak v boju překvapil. Ostatně se vyprávělo také, že Thurn již z Jindř. Hradce poslal jakýsi oddíl vojska přímo na Lomnici, tedy asi přes Kolence, ale, poněvadž se nedočítáme určitě, že by tento oddělený sbor byl proti Buquoyovi co podnikl, nemůžeme zprávě takové přiložiti bezpečné víry. Jinak měl skutečně hr. Thurn na obemknutí fronty Buquoyovy dosti sil k použití.

Výsledek bitvy byl pro Buquoye dosti povážlivý, třeba se strany Thurnovy se nestalo vše, co by na dokonalé potření protivníka bylo mělo se podniknouti. Pav. Skála dovolává se některých zpravodajů, možná i účastníků bitvy, naráží hněvivě na tuto okolnost a praví, že kdyby byli čeští oficirové mnozí tak zmužile sobě počínali a na nepřítele dosazovali, jak se to dalo na straně

³⁸⁾ Viz leták „Zwo wahrhafte Zeitungen 1618.“

protivné, že by byli mohli mu mnohem větší škodu na lidu zdělati a snad dokonce vítězství obdržeti nad ním. Prozatím se však spokojili Češi s tímto výsledkem a direktorové z toho s přítomnými stavy Pánu Bohu v městech Pražských skroušené děkování činili a ve všech kostelích slavné *Te Deum laudamus* držeti nařídili. Na straně české padlo v bitvě u Lomnice ani ne 100 mužů, něco málo bylo raněných a jen 12 zajatých; z vůdců onačejších prý žádný nezahynul. Není však o těchto číslech žádná jistota právě jako na straně protivné, kde celková ztráta se páčila až na 1800 mužů padlých, raněných, zajatých a rozběhlých po okolním lese. Dle Pav. Skály pobito bylo nepřátel od 400 do 600; 200 pěšáků z pluku Štanderova i s lieutenantem upadlo do zajetí, ale dali se většinou ihned do služeb stavovských, takže tím úbytek sil Thurnových byl nahrazen. Jat byl také od lothrinského jízdného pluku lieutenant jménem de Four. Sám hr. Buquoy byl raněn kulí na hlavě a na rameni, pluk. Collalto na hlavě a pluk. Krichinger prý při třetím již výpadu s mušketýry byl těžce postřelen. Větší chrabrostí se vyznamenal zvláště onen pluk. Stander; byl čtyřmi kulkami smrtelně raněn, ale ještě než skončil, úsilovně se bránil, až teprve od jakéhosi Thurnova sluhy byl pátým výstřelem skolen. Vedle něho ztratilo život ještě 6 císařských kapitánů. Veliké množství žoldáků se rozběhlo po lesích a sešedše s cesty, nedostali se již ke svým. Okolní sedláci jich v následujících dnech mnoho po krajině a v houštinách vyslídili, ale nikoho z nich neživili, nýbrž komolice je napřed na těle pro dřívější chlípnost, všechny bez slitování utratili. V letáku z r. 1618 jest celkový úsudek o výsledku bitky shrnut v několik řádků, které nás poučují o tom, že Češi neztratili přes 20 mužů, ale nebylo prý mezi nimi „nichts vornehmes“ mimo jednoho poručíka na koni. Postřeleni prý byli setník Chirt od pěchoty a jakýsi jízdní fendrych. Císařští podle slov tohoto svědka ztratili 1000 mužů, brzy potom však bylo prý po okolí v lesích i na silnicích nalezeno ještě mnoho nahých mrtvol nepřátelských. Byla to pomsta lidu za jejich svereposti.

Obojí vojsko setrvalo za stálého škádlení až do pozdní noci v bitevní čáře a v odění, o 2 hod. však s půlnoci dal se Buquoy na další ústup, boje se po tak citelné úhoně úplné záhuby. Jen něco mušketýrů zůstavil ve staré posici, kteří chtěli ostrou palbou Thurna zdržovati, byli však i se strážemi o odchodu vojska svého nevědoucími obklíčení a zajati. Buquoy opustil pole s takovým chvatem, že prý značné množství jeho vlastního lidu při tom bylo pošlapáno, přejeto a zničeno. Konec jeho pohromy, však tím ještě nenadešel, neboť byli císařští na dalším spěšném ústupu od stavovského vojska ještě dvakrát úspěšně napadeni. Buquoy nás o tom sám zpravuje ve svém dopise adresovaném Ferdinandovi³⁹⁾, ale mimo něj žádný jiný pramen až na *Acta bohemia*⁴⁰⁾ a jmenovaný leták z r. 1618. K uvedeným srážkám došlo dle něho mezi Třeboní a Budějovicemi, ale bohužel není možno při nedostatku bližších údajů zjistiti, ve kterých právě místech se tak stalo. Panství třeboňskému z tohoto tažení byly údělem opětovné zá-

³⁹⁾ Arch. novohrad. Budějovice 15. list. 1618.

⁴⁰⁾ I, 23.

davy a drancování obyvatelstva. V kopiáři treboňském jest o tom kratičká zmínka k 12. list., jak totiž lidé „pominulých dnů od nepřítelů . . . souženi jsou . . . a dosti namnoze v městech, městečkách i vesnicích vydrancováno a na větším díle probráno jest.“

Za tak trudných příběhů dorazil konečně Buquoy 10. list. přes Rudolfovo pod hradby budějovické, kde teprve zase nabyl odvahy, neboť sestrojiv tam pevný šik, nabídl se Thurnovi k bitvě. Přiblížit se však městským baštám znamenalo vydati se na popas hradebním dělům a proto Thurn raději vyčkával, až by nepřítel vyrazil do širého pole. Že k tomu nedošlo, jest nabíledni. O totéž se marně pokoušel po dvou dnech také Jan Jiří, vévoda krnovský.

Buquoyovi vetkly dosavadní styky s českou armádou v mysli všelijaké obavy a pochybnosti, jimž dal volný průchod ve svém svrchu jmenovaném dopise císaři, když mu 15. list. z Budějovic líčil události v posledních dnech sběhlé. Jest skutečně s podivením, že tak všestrannou chválu vzdal taktice Thurnové. Jeho ústup z okolí Frahelče byl sice mistrným kouskem strategického umění, ale protivníci, jsouce v několikeré výhodě, mohli přece jen svoji zdatnost o trochu lépe projeviti. Jestliže tedy Buquoy jejich statečnost a um válečné tak velice ve Vídni vychválil, chtěl tím bezpečně omluviti z části svůj vlastní neúspěch. Nicméně jsou slova jeho velmi poučná také proto, co ve Vídni Buquoyovi ve strachu dříve namluvili, hodlajíce ho získati za vrchního velitele vojsk. On však, když této trpké služby okusil, nařikal zle, že nemůže odolati vzteklé zuřivosti Čechů, ti že jsou muži dobří a umění hájiti své kůže a statků svých tak pojednou bráti si nedají. To také že prý v pravdě říci může, co býval u válkách niedrlantských a franckých, že takové zmužilosti a stálosti s jakousi vzteklostí jako při nich nikdy neviděl. Císař odpověděl k dopisu tomtu listem plným důvěry a uznání za to, že Buquoy v bitvě u Lomnice dobře se držel a přes prudké útoky nepřátelské s malými poměrně ztrátami svůj lid do Budějovic odvedl.⁴¹⁾ Odpověď zajisté výstižná a za těchto okolností vhodná, aby ochabujícího nadchla k novým skutkům.

Těmito příběhy končí se vlastně pro r. 1618 válečná akce na Treboňsku. Thurn položil na konci listopadu svůj hlavní stan do Rudolfova, kdežto vojska svá rozdělil mimo toto místo i po okolních osadách jako zvláště po Malých horách a též až v Lišově. V tomto městečku na faře se uvelebil vévoda krnovský Jan Jiří a proto se tu rozložila i část jeho slezského lidu, ač jen na 14 dní. Odešel-li však jeden oddíl, přišel jistě druhý. Městečko v takové blízkosti Rudolfova nemohlo zůstat bez posádky, když vojska v nejbližším okolí bylo takové množství. Lišovští měli proto nezvané hosty vojenské trvale na krku, i když to byly někdy jen sbory pomocné.⁴²⁾

⁴¹⁾ Arch. novohrad., Vídeň 17. list. 1618. Viz i Arnold Freiherr v. Weyhe-Eimke, Karl Bonavent. v. Longueval, Graf v. Buquoy. Wien 1676 (tam korespondence Buq.).

⁴²⁾ Sas. st. arch., Lišov 17. květ. 1618.

Aby odřízl Buquoye od Rakous, s kterými musil tento hledati spojení, obsadil Thurn Nové Hrady a něco vojska vložil do Trh. Svinů, do Kaplice a do Benešova; jediný Krumlov měl tím směrem císařskou posádku 500 pěšáků a jízdních. Pro takovéto obklíčení nastal nedlouho potom v Budějovicích takový nedostatek moučných potravin, že tam dávali za jediný pecen chleba celého vola; dobytka měli totiž nadbytek, takže nižší vrstvy lidu a vojsko se musili živiti výhradně masem.

Thurn se dopustil za takovýchto poměrů neomluvitelné chyby, že nehleděl zvýšenou energií všeobecně výhodné situace pro sebe využítovati. Vždyť i Plzeň padla v listopadu do rukou stavovských a hr. Mansfeld mohl uvolněné síly své dosaditi k pomoci u Budějovic. Ale Thurn na místě toho se rozhodl ke vpádu do Rakous, zanechav k pozorování Budějovic hr. Hohenloha asi s 8000 vojska ubytovaného v Rudolfově a v nejbližších osadách.

Byl to lid z pluku Thurnova, Hohenlohova, Žerotínova a Kaplířova, jimž k pomoci stálo 2000 pěšáků slezských.

V Třeboni nebylo vojska již od konce srpna, kdy Thurn upustil od obléhání Budějovic a vydal se k Čáslavi; zcela jistě s ním odtáhl tehdy z Třeboně i setník Kro se svým praporcem. Také v listopadu a v prosinci neměli Třebonští s vojskem co činiti, leda že jim nějaký oddíl spízející způsobil tu a tam jakousi škodu. V Třeboni tím časem nebylo vůbec ani stálé ochrany zapotřebí, ježto nebylo město nijak ohroženo, dokud Budějovice byly spiaty řetězem posádek. Nejbližší stavovské vojenské oddíly rozloženy byly koncem r. 1618 mimo Rudolfovo takto: Jeden praporec pluku Thurnova byl v Táboře a jeden v Jindř. Hradci, ve Světlé (později i ve Vitorazi) v Dol. Rakousích ležel praporec Thurnův, Kaplířův a Hohenlohův, dva Thurnovy v Nov. Hradech a dva ještě s dvěma jezdci ve Vyšš. Brodě.⁴⁸⁾ Třeboň s nejbližším okolím byla tedy v úplném bezpečí, ale všelijakých vydání na vojska a pychu valečného se uchrániti nemohla.

Blížila se zima a kraj daleko široko v okolí byl přeplněn ozbrojeným lidem, který musil býti zásoben vším potřebným. Při tom se počítalo také s Třeboní, ale mimo to tanul na mysli směrnatým činitelům vojenským zvláštní úkol této pevnosti a z té příčiny i případ delšího obležení. Proto také byli Třeboňští hned po příchodu vojska do Rudolfova 12. list. opětovně napomenuti, aby se hojně zásobili všemi životními potřebami. Nemilé toto vzkázání jim vyřídil v přítomnosti vrchnostenského hejtmana Nikodema Bonnera jakýsi setník Mauricius Schmelzer. Následovalo zase zděšení s nářkem a v sáhodlouhé petici řada omluv a výmluv. Bolestná historie požáru jest zase při tom hlavním východiskem k útoku a mnohé a mnohé nemožnosti ochranným náspem, jenže z písku a bez základů. Trpěli jiní, musila trpěti Třeboň také. Vizme, co tenkrát Třeboňští shrnuli do své žádosti! Jest v ní lecos zajímavého a poučného, o čem odjinud zpráv nemáme.

„Předně, co se dotýče proviantův, již nejednou než kolikráte vši obci oznámeno bylo, kdyby to město nepřitelem oblehnuto

⁴⁸⁾ Arch. novohrad., Seznam vojska česk. koncem r. 1618.

býti mělo. takže by nic se dodávati nemohlo, jedenkaždý, aby se vzásobiti a opatřiti hleděl. Seznajíc to všickni sousedé při sobě, že veliká nemožnost mezi námi se nachází, takže předně ohněm k veliké zkáze přišli, potomně při dozrání vobilíčka položice se lid vojenský, to po polích rozebrali, rozestlali a koňmi pošlapali, mnohý se těšíc tej hrstce vobilíčku, že bude míti pro vyživení své, to v mizinu obráceno jest a nyní pak ještě jim dáleji hroznějšího sdužení očekáváme, takže mnohý z nás, nemajíc kde sám sobě opatřiti, odkad vzíti a sobě chleba zač koupiti, dosti hladu a nouze pocítiti musí.

Za druhé: Co se pak dotýče rezníkův a pekařův, ti též aby chlebem, žitem a moukou, též rezníci všelijakým dobyt看em se zásobiti a opatřili hleděli. I poněvadž těchto pominulých dnův od nepřitele velice lidé souženi jsou, takže rezník chtějice od dobyt看ův něco pro forotu koupiti, k ničemuž přijíti nemůže z příčiny té, že dosti na mnoze v městečkách, vesnicích vydrancováno a na větším díle pobráno jest. Však nic méně podle našich nejvyšších možností jedenkaždý hledíme o to pečovati a se starati. V těch a takových našich velikých nedostatecích J. Mst. p. p. našeho milostivého, aby na nás chudé a potřebné poddané J. Msti víceji uvalovati a dopouštěti neráčil poníženě žádáme, nebo možná věc nám ubohým lidem, nemajíc mnohý z nás, zač co koupiti, sobě to opatřiti, učiniti není.

Za třetí: Co se pak dotýče mlejna J. M. veliké naríkáni jak od pekařův tak také od všech spolusousedův jest, takže mnohý dadouc sobě buď málo nebo mnoho semleti zese dosti na mále a neoupravně se navrácuje. Pročež za to žádáme, abychme v tej věci lépeji chráněni a opatřeni býti mohli.⁴⁴⁾

Bylo to trpké vše i žalostné, ale co bylo platno všechno namíkáni, když vojsko hrozilo dodati výzvě své patřičného důrazu zbraní! Všechnen odpor byl marný a také opatrní otcové treboňští uznali pádnost vojenských důvodů a poslušně se podvolili. Že sám vrchnostenský úřad bral tu věc vážně, zdá se vysvítati z listiny, dle které upomíná obroční písař Konst. Benda 14. list. soběslavské sousedy, aby bez průtahů odvedli do treboňských sýpek J. Msti pána povinné obilí.⁴⁵⁾

Zápisky k r. 1618 končí se v Treboni stížností obce zaslanou hr. Thurnovi „nejvyššímu generálu, polnímu leybtenabtu,“ ačkoli byl právě na tažení v Dol. Rakousích a na Moravě, že 28. list. spolusousedu jejich Vítovi Dekarovi z Rosenetu byl ukraden kůň. Vojáci mu ho v poli u Treboně z vozu vypráhli a odvedli, ale on prosí za jeho navrácení.⁴⁶⁾

* * *

II.

Události r. 1619.

Treboň zůstala po celou dobu války české ušetřena jednoho krutého zla, totiž surového loupění a plenu nepřátelských vojsk. Více již vytrpěla města a kraje severnější, nejvíce pak území na

⁴⁴⁾ Treb. kopiář 12. list. 1618. — ⁴⁵⁾ Arch. soběsl.

⁴⁶⁾ Treb. kopiář 28. list.

jih a severovýchod od Budějovic položená. Císařští tu měli hlavně namířeno stále na statky Petra ze Švamberka. Koncem r. 1618, tedy krátce po svém příchodu od Lomnice, vybili a vypálili 24 vesnice a 1 město, takže nad takovým bohopustým hospodářstvím se i otrlí vojáci pozastavovali. K doplnění hrůzy válečné však se dostavil v zimě r. 1618—1619 na bojiště ještě jiný zápasník, nečinný rozdíl mezi přítelem a nepřítelem, totiž záhubné nemoci. Vypukly jak v ležení stavovském tak i v Budějovicích a rádíly neúprosně nejen ve vojsku, nýbrž se přenesly záhy nákazou i na ubohé obyvatelstvo po celém okolí. K šíření jejich přispěli proti své vůli sami Thurn a Hohenlohe, když vojska rozložili od Rudolfova dále po kraji, aby vojáci měli v bytech více volnosti; ale i tak úmrtnost potrvala a vyžádala si ohromné množství obětí. Také v Soběslavi se položilo tehdy jakési vojsko, ač bohužel o tom nemáme žádných bližších údajů. Kopiář tamní nás opouští r. 1618 a jinak se o tom žádných ani vzdálených zpráv nedoslycháme. Za to v Třeboni prameny nevysychají nikdy úplně.

Třeboňští se prozatím starali o svůj měsíc. Stále ještě prosili o dary na pohorelé a naléhavě upomínali všude, odkud ještě žádná pomoc nepřišla. Úctyhodné jejich vytrvalosti kladli odpor zvláště dlouho v Jindř. Hradci. Však jim třeboňská rada také dosti trpce vytkla, že loni jich prosili nadarmo otevřenými listy a letos že k nim proto odesílají schválního posla. Hradečtí snad by byli rádi přispěli, kdyby nebyli musili ubožáci žítí od uplynulého léta bez ustání několik setnin vojska. Jihlavským se dařilo lépe a proto upsalí vyslaným sousedům třeboňským Samueli Mirotickému a Gabrieli Pekaři 103 kopy gr. Protože však poslové se brali dále s prosbami, přineseny byly tyto peníze teprve později.⁴⁷⁾

Tak uběhl Třeboňským leden a únor r. 1619 dosti klidně, pohřchu však poté jejich útrapy se zdvojnásobily. Ani oni zřejmě neušli vojenských lazaretů v době hrozného nákalu v táboře rudolfovském. Generálové jim poslali množství churavějících jezdců z pluku Oldřicha z Vchynic a Tetova, aby se tu léčili. Jako v jiných městech tak i zde mělo takové opatření v zápětí nákalu občanův a ono „morové povětrí“ se šířilo tak rychle, že nemoc v krátce prošla všemi domy. Jak se vypravovalo, trpěli prý nemocní prudkými bolestmi hlavy a hučením v uších, nohy a ruce jim silně otékaly a opuchly, jazyk a podnebí se při tom zanítily a úsilně vysychaly. Byl to, soudíc dle všech těchto symptomů, tyfus. A co nových výdajů z ošetřování nemocných vzešlo! Tu jest pak přirozeno, že žádost samého pana plukovníka, aby mu obec třeboňská uručila 336 rýnských 19 kr., zůstala oslyšena. Nejinak stalo se i Pavlovi Vostrovskému Kaplíři ze Sulevic, generálnímu ubytovateli české armády, když se dožadoval v Třeboni peněžité pomoci. Prosba jeho byla bez okolky zamítnuta, poněvadž v městě i na předměstí lidé prý všude ještě v těžké nemoci leželi a peněz nazbyt nebylo. Spíše prý by bylo slušno, aby ochuzeným sousedům bylo zapláceno, co u nich nemocní jezdci

⁴⁷⁾ Třeb. kopiář v lednu 1619.

projedli.⁴⁸⁾ Tyto dva útoky na svoje kapsy odrazili Treboňští tedy šťastně a zdá se, že ani pak po celé jaro nebyli ze svého klidu žádnou nemilou příhodou vyrušeni. Též po okolí mimo rekvisice nedálo se nic pozoruhodného, ač ovšem již tato trýzeň samojediná dostačila k úplnému vyčerpání hmotných sil poddaného lidu. A že kraj Bechyňský a vedle něho i Prácheňský a Čáslavský byly v této době již náramně zhubeny, o tom svědčí žalostný nátek stavů z těchto krajin na sněmě pražském 18. března 1619. Bída zejména v některých okrscích nejjižnějších Čech byla již tak veliká, že sedláci namnoze utíkali ze zničených živností a dávali se najímati raději do vojska.⁴⁹⁾

Vážnější událostí té doby bylo zpusťování Trhových Svinů od Dampierrovské chasy. Stavovská posádka tamní sice odrazila útok nepřátelský od hradu, ale městečko samo bylo nelítostně popleněno. Mstitel však byl nedaleko a objevil se v osobě Oldřicha Vchynského s jezdci, kteří obklíčili císařské a když jich nemohli vylákati ven, zapálili jim střechy nad hlavami. Pak teprve dostali záškodníky pod šavle a způsobili mezi nimi krvavou řež. Čeho nepobíli, odvěkli do zajetí. Pro takové rázné výpady stal se Oldřich Vchynský postrachem všech záškodných podjezdů Buquoyových. Příležitosti k vyznamenaní měl hojnost, ježto k potyčkám docházelo kolem Budějovic neustále; sváděny byly ovšem byť i stále na panstvích švaberských, přece jen většinou mimo vlastní nejbližší okolí města Treboně. Tím větší překvapení způsobily tu proto následky osudné porážky Mansfeldovy u Vel. Záblatí nedaleko Vodňan (10. června). Na Hohenloha, který velel u Rudolfova, byla skládána valná část viny této nehody, protože v čas nepřispěl ku pomoci, ale jinak všechna nevraživost proti němu se omezila pouze na to, že mu místo „z Holachu“ říkali pak v Čechách „z Lenochu“.⁵⁰⁾ On však sám se musil co nejrychleji postarati o svou vlastní bezpečnost, ježto jeho postavení poblíž Budějovic se ukázalo neudržitelným. Tím více však mohl se odvážiti Buquoy, který také svého nenadálého štěstí hleděl využítkovati, dokud by se nenavrátil Thurn s ostatní českou armádou z Rakous. Měl prý úmysl napadnouti Rudolfov. Hohenlohe a jeho pravá ruka Linhart Colona z Felsu vypravili se proto, aby se vyhnuli hrozivému nebezpečství, na ústup, ale tak spěšně, že se podobal jejich odchod útěku. Ostatně prý nastaly obavy i mezi direktory, že by mohl Buquoy obrátiti se útočně také proti Praze a z té příčiny vyšel i odtud popud k ústupu vojska Hohenlohova. Sbor tento však se skládal ze schátralé čeládky v síle asi 8000 mužů, již trpěli nemocmi a hladem; protože pak celé dva měsíce nedostali žoldu, klesl v jich mysli úplně cit povinnosti. Když byl dán povel k opuštění Rudolfova, vrhli se nejprve na stany vlastních markytánů, vydrancovali je a pak teprve hleděli se vydati na cestu. Poslechli však jen proto, aby nebyli pobiti od císařských, kteří se chystali již k výpadu proti nim. Vše se dalo s takovým chvatem, že těžší zavazadla a ležení dáno raději v obět

⁴⁸⁾ Třeb. kopiář 16. a 19. břez. 1619.

⁴⁹⁾ Pav. Skála III., 97. — Sas. st. arch. 6.—16. květ. 1619.

⁵⁰⁾ Mik. Dačického z Heslova Paměti 259.

plamenům, jen aby vojsko nebylo zbytečně zdržováno. To vše stalo se časně z rána 15. června a v zápětí potom se vydal Hohenlohův předvoj s nejn nutnějšími potřebami na pochod po silnici k Třeboni; ostatní vojsko ho následovalo v bitevní pohotovosti týmž směrem, jak mohlo nejrychleji. Buquoy porozuměl záhy dýmu, zvedajícímu se nad Rudolfovem, vyrazil ze bran budějovických a uspíšeným pochodem se hnal za prchajícími, hodlaje se pokusiti opět o válečné štěstí, až by nepřítele dohonil. Avšak druhé Záblatí se nemělo již opakovati. Jízdecký jeho předvoj sice dopadl ještě kdesi před Lišovem zadní řady českého voje, ale narazil na vydatný odpor. Ústup Hohenlohův kryla totiž jízda Colony z Felsu pod velením osvědčeného plukovníka Oldřicha z Vchynic, který ani v tomto případě své pověsti nezadal, nýbrž pobív 70 nepřátel, zahnal zbytek jejich zpět. Potom čekal ještě celou hodinu, zda by nepřítel útoku svého neobnovil, ale Buquoy prý se obával, aby při dalším postupu se nezapletl příliš do lesů a tam nevpadl snad do nějaké pasti; proto se zdržel dalšího stíhání. Z nevole však nad tím, že mu Hohenlohe tak uklouzl, vymstil se na opuštěných. Lišov lehl popelem a z obyvatelstva nikdo nebyl živ. Několik desetiletí přešlo, než se pozvedlo nešťastné městečko úplně ze svých rumů a po 23 leta bylo pro nepatrný počet obyvatelů přifařeno k vesnici Hosínu. Tak odpýkal Lišov svoji vynucenou účast na českém povstání! Rovněž nejbližší okolí městečka bylo obráceno ve spáleniště a popleněno do té míry, že některé vesnice vůbec již z popelu svého nepovstaly, nýbrž zmizely beze stopy.⁵¹⁾ Nejhorší pomsta stihla Rudolfo v. Byl vydrancován, vybit a do základů vyvrácen. V ležení stavovském se zmocnili císařští ještě nemalých zásob proviantu a munice.⁵²⁾ Nejhuře ze všeho však přece jen při těchto událostech pochodil zájem obecný. Bitva záblatská vyvolala odchod Hohenlohův a celá akce provedená za dobytím Budějovic vyšla na plano, ač se vyskytly dříve příhodné chvíle, kdy nebylo zrovna nemožno tuto důležitou posici opanovati. Liknavostí tou byla zasažena povstání českému těžká rána a stopujeme-li smutný vývoj dalších příběhů, nemůžeme se ubrániti dojmu, že již tou dobou a to v jižních Čechách byl boj stavovské opposice proti císaři napolo rozhodnut.

Od druhé poloviny června dolehla opět krutěji na Třeboňsko válečná trýzeň. Hohenlohe se zastavil na svém pochodu až v Třeboni, kde si vzal teprve čas poučiti hr. Thurna o své tísnivé situaci a napomenouti ho, aby mu rychle přispěl na pomoc asi ve směru k Jindř. Hradci. Úmysl jeho při tom byl spojenými silami zabrániti nepříteli vpád ku Praze a vůbec do středních Čech. Direktorům dal o tom zprávu s odůvodněním svého jednání následujícího dne a ti, jak se zdá, nařídili dvěma rychlými kurýry, aby tento plán provedl. Hohenlohe opustil patrně ještě téhož dne Třeboň, jsa posílen jedním praporem pěchoty, který povolal do

⁵¹⁾ Kr. sas. st. arch. 9.—29. června a 15. června 1619. Pav. Skála II. 169. Vil. Slavaty Paměti I., 63. Bellus, Laurea austriaca 162. Beckovského Po selkyně II., 154.

⁵²⁾ Bližší zprávy má J. Deymek v VI. roč. zpr. měst. školy v Lišově.

Treboně z Nových Hradů⁵³⁾ a táhl dále oklikou přes Jindř. Hradec,⁵⁴⁾ chtěje se pravděpodobně na dobro vyhnouti všelikému styku s císařskou armádou a přiblížit se více k Thurnovi. Avšak za cíl pochodu si vytkl vlastně Soběslav, kam 17. června šťastně dorazil, maje v úmyslu vyčkati tam příchodu Thurnova.

Buquoy v průběhu dalších dnů nesložil rukou v klín, nýbrž dopustil jízdy své hrozně pustošiti vesnice i městečka švamberská, posunuje současně armádu na Soběslavsko a ještě dále k severu. Bezpečnost panství švamberského tímto směrem až na Tábořsko byla ta tam. Obyvatelstvo bylo o tom všem záhy zpraveno a při pravovalo se smutně na zlé hosty. Soběslavští obdrželi zprávy z ležení rudolfovského nejpozději z rána 15. června, neboť právě toho dne poslali dopis do Tábora s dotazem, jak dalece jsou cesty tím směrem bezpečny. Zastavil prý se u nich jakýsi setník z pluku Pav. Kaplíře ze Sulevic, maje důležité posláni od pánů generálů k sousedům tábořským a rád prý by se dostal bez pohromy k cíli své cesty. Obavy své soběslavská rada odůvodňuje ráděním nepřitele okolo Veselí a po Blatech.⁵⁵⁾

Těžké pohromy se dožilo městečko Veselí, ve kterém se císařští položili a je vypálili, ale týž osud stihl tehdy asi většinu osad ležících od Budějovic na sever. Že by byla i Soběslav bývala ohněm zničena a měšťané povražděni, nezakládá se na pravdě, ale možno dost, že tato zpráva se vztahuje na osady příslušné k tomuto městu.⁵⁶⁾ Za to byli Soběslavští svědky jiného divadla. Dne 20. června přijeli uherští jezdci s rytmistrem Vratislavem, který se vyplatil ze zajetí, z Budějovic k Soběslavi, ale byli z nedorozumění napadeni od stavovských jezdců nizozemských a větším dílem pobiti; jen něco jich přivedli zle posekaných do ležení u Soběslavě.

Není pochybnosti o tom, že i Třeboň byla v největším nebezpečení, takže se tu patrně daly pečlivé přípravy na přivítání nepřátel. Krátce před červen a dílem i do něho ještě bezpochyby možno nejbezpečněji zařaditi ony nedotované položky v městských účtech, které vykazují výdaje na věci válečné r. 1619.⁵⁷⁾ Záznamy ty jsou učiněny poblíž u sebe a byly zapsány postupně, když Thurn trval v Rakousích a markr. Jan Jiří Krnovský s vojskem slezským v Jindř. Hradci. Posádka stavovská u Rudolfova byla tehdy zeslabena a k tomu přišla nehoda záblatská, takže se nepřítel mohl každé chvíli objeviti před branami. Z těchto příčin bylo třeba všemožné opatrnosti. Nechť se tedy již dělí dotyčné položky časově jakkoli, klademe je na toto místo.

Především se dočítáme v městských účtech, že se občané ukazovali na náměstí ve zbroji a tu se musilo zaplatiti písaři a bubeníkovi za jich přítomnost 15 gr. Třeboň však vůbec konala přípravy k delší válce a chystala se na možné obležení. Jiného účelu nemohla míti pilná práce při opravě hradeb, jež stála dokonce 6 k. 46 gr., anebo přivážení dříví na stavbu a sekání vrbi

⁵³⁾ Pav. Skála II, 169 a 170.

⁵⁴⁾ Sas. st. arch., dopis z Treboně Petrovi ze Švamberka 26. června 1619.

⁵⁵⁾ Arch. města Tábora. — ⁵⁶⁾ Sas. st. arch. 9.—29. června 1619.

⁵⁷⁾ Kniž. arch. třeb.

a štěpoví okolo celé pevnosti, za které byla z městského důchodu vydána 1 k. 12 gr. Měly tak býti odstraněny křoviny kolem hradeb, kde by nepřítel mohl při útoku nalézt úkryt. Jak z těchto ukázek viděti, byly potřebné opravy na pevnosti třeboňské prováděny s porozuměním odborným a to od jakéhosi Jak. Vlacha, jemuž obec zaplatila za jeho námahu 27 k. 30 gr. 6 d. Také byly sousedům ozbrojeným mušketami šity pytlíky na prach a to ze skopovic, kterých bylo rozkrájeno tré za 54 gr. Konečně byl pořízen nový provaz k fortně u brány Svinské a pro větší bezpečnost byly zazděny dvéře u Dlouhého mostu nákladem 8 gr. a do zdí zasazeny železné kleště. Na radnici byly pilně obstarávány hlídky ode všech sousedů po řadě a zdá se, že při této službě udržoval pořádek zmíněný Jak. Vlach. Tómuo a sousedům bylo vydáno za hlídání 13 k. 36 gr. 4 d. Vojákům a zajatým, kteří do města přišli, bylo dáno na hotovosti 1 k. 2 gr. 3 d. Mimořádných platů tedy měla městská kasa dost a dost.

S největší ostražitostí hlídali Třeboňští hraděb a bran, nikomu z města nedovolili vyjítí, ale také do města nikoho nepouštěli. A přece se nedohlídali! Před rekvisicemi vojenskými, ať té nebo oné strany, utíkali se zámožnější lidé z venkova pod záštitu hraděb vůbec, zvláště pak viselo-li nebezpečí ství takofka nad hlavami jako v květnu a červnu r. 1619. Tím také se dá vysvětliti, že při dobytí hrazených míst útočníci nabývali tak veliké kořisti na hotovostech. Také do pevnosti třeboňské se sběhlo, tuším, hojně podobných lidí, aby zachránili mimo život, co se zachrániti dalo. Jeden z nich nám o tom podává sám zprávu. Byl to Karel starší Kořenský z Terešova a na Komařicích, katolík a tajný odpůrce defensí, útočiště však vzal přece jen do pevnosti stavovské, poněvadž ji znal jako místo nedobytné a snad sedal také na dvě židle. I když tu třeba se strany občanů a vojenské správy zažil mnoho ústrků, přece alespoň byl ušetřen surovostí nevázané soldatesky, toulající se po venkově. Statek jeho, jak jest samozřejmo, padl v bohopustý plen obojí straně, takže mu zbyla skoro jen tvrz komařická, o čemž se dovídáme z jeho dopisu, jež zaslal 18. června z Třeboně do Budějovic Zdeňku Lvovi Libštejnskému z Kolovrat, hejtmanu nad jedním praporcem zbrojnošů. Ten ho vyzval, aby přišel do Budějovic a otevřeně přiznal barvu, že pak zboží jeho nebude od císařských tak pleněno, ale radě takové bylo i při dobré vůli nejen těžko, nýbrž i velmi nebezpečno třeba jen chtíti vyhověti. Podivno však jest, jak se mohl ještě 18. června onen dopis branou třeboňskou dostat ven, ač jinak skutek sám svědčí o dobré službě vyvědačské. Kořenský jsa tedy lapen v kleci, stavěl se alespoň, jako by za to nemohl, že se něco stavovského lidu usadilo na Komařicích, a kdyby byl prý věděl, že od císaře bude vydán mandát na ochranu jeho věrných, byl by prý zůstal později raději doma a lépe prý by se tak byl opatřil. Nyni prý se ohlašuje upřímně k poddanství J. Msti císaře. Projev sice tajný, ale uchránil rod jeho přece před tresty a dopomohl mu dokonce v době konfiskací k hmotným výhodám.⁵⁸⁾ Takových tajných sloupenců strany protivné bylo v pevnosti asi více a nechy-

⁵⁸⁾ Kniž. arch. třeb.

bujeme snad mnoho, tvrdíce, že se jich počet kryl se součtem přítomných katolíků. Vít Dekara z Rosenetu byl také mezi nimi.

Vojska byla zatím ve stálém pohybu širým krajem. Hohenlohe se sice od Soběslavě s jádrem vojska nehýbal, ale pozoroval upjatě nepřitele. Potíže značné mu dělalo vlastní vojsko, jelikož mu direktori již 3 měsíce nevypláceli žoldu; vojáci dávali nevolí svou okatě na jevo všelijakými vzpurnostmi. Jakés takés upokožení nastalo teprve, když jim byl 24. června odevzdán měsíční žold a, na ostatní učiněny hojné sliby. Téhož dne přitrlh k Soběslavi již předvoj Thurnův pod vedením podplukovníka hr. Šlika.

Buquoy své zástupy rozdělil ve tři oddíly, nejša na několik dní nikterak ohrožen. Jeden harcoval u Vodňan, druhý se posuňoval zvolna k Jindř. Hradci, aby prý stěžoval spojení českých vojsk a třetí hrál úlohu létacího sboru šíře zhoubu, kamkoli zapadl. Úspěchu význačného se dodělal nepřitel u Nov. Hradů již jednou (mimo hrad) od Dampierra vypálených. V tamním opevnění se držel dotud statečně setník Thurnův Jáchym Slavata, dříve s dvěma praporci, od 15. června s jedním. Císařským musila býti tato posádka při důležité silnici, spojující Budějovice s Vídní, nad jiné nepohodlnou a proto zkoušeli pod hradbami novohradskými opětovně svého štěstí. I Buquoy sám tak učinil 25. června s armádou čítající 17.000 mužů obojí zbraně a s 2 těžkými děly. Byl by sice nejraději bez krveprolití město obsadit a dal proto již den před tím obležené nejprve trubačem vyzvání ku vzdání, když však se tento přiblížil k bráně, bylo naň střeleno a trubač byl poraněn na paži. Po takové odpovědi Buquoy postavil svůj lid v otevřeném poli do šiku, z večera se přiblížil k samému městu a zmocnil se ho bez všelijakých obtíží, ježto všechno obyvatelstvo se bylo uteklo do hradu. Za svítání 25. června poručil pak svým Vallonům, aby se pokusili o hradby, ale útočící byli zle přivítáni, neboť ztratili za krátko vedle 60 mrtvých ještě 200 raněných, což bylo pokynem ke změně taktiky. Šest set mužů uherského vojska se vydalo do blízkého lesa, aby nasekali dříví a proutí, jež pak naházeli s vydrancovaným nábytkem a s množstvím sudů do hlubokého příkopu, aby při následujícím útoku mohli lehčeji k hradbám se dostat a je ztéci. Právě však, když se chystali k boji, vystrčili obležení bílý prapor a setník Slavata vyšel před bránu za tím účelem, aby si zabezpečil čestný odchod a vydal hrad, jehož se proti veliké přesile hájiti neodvážil. Buquoy svolil k jeho žádosti, ale s tou podmínkou, že posádka odejde sice s filci, ranci a s poboční i svrchní zbraní, ale bez praporu. Se slzami v očích prosil prý Slavata, aby byl uchráněn tohoto ponížení a obrátil se o přímluvu i k přítomnému strýci Albrechtu z Valdštýna, důstojníku císařskému, ale vše nadarmo. Při odchodu setniny musil fendrych praporec odevzdati, ale učinil tak s hořkým pláčem a teprve po laskavých domluvách Buquoyových. Slavatovi byl zabaven i jeho vůz se zavazadly, protože o něm nebylo v akkordu zmínky.⁵⁹⁾ Mladičský Slavata nebyl ještě voják obhroublý a počítal s větší dávkou obapolné solidnosti

⁵⁹⁾ Pav. Skála III, 172/3. — Sas. st. arch., zpráva a dopis z Třeboně 26. června 1619. Theatrum europ. I, 155.

i v boji. Hr. Buquoy se uvázal potom ihned ve správu města, zámku i panství novohradského. Kořisti tu nabyt obromné a vítané, neboť získal přes 4000 korců ovsa a 10.000 korců obilí ostatního vedle mnoha jiných cenných věcí. České dotavád obyvatelstvo bylo vyhubeno a město dílem již 24. t. m., dílem potom vypáleno. Ohněm a mečem zapsal se takto první Buquoy v dějiny útulného městečka, které s jeho jménem zůstalo navždy tak úzce spjato.⁶⁰⁾

Z již. Čech vtrhl Buquoy po některém otálení do Rakous a obsadil Vitoraz i Světlou, čímž měli Budějovičtí spojení s Vídní trvale zabezpečeno. Úspěch zbraní císařských jest po těchto skutcích nepopíratelný.

Setník Slavata odebral se přímo do Třeboně, kam přibyl časně z rána 26. června se zprávou, že ve dvou dnech za ním přijdou císařští. Zprávu tu měl z vlastních úst Buquoyových a nemeškal proto o úmyslu tom zpravit též generály v Soběslavi. Linhart Colona z Felsu ho pak obrátem ubezpečil, že pevnosti treboňské nenechají na holičkách, kdyby měla být obležena.⁶¹⁾ Nezdá se, že by slova Buquoyova bývala na plano promluvena. Třeboň byla, zajisté tou dobou se všech stran obklíčena nepřátelským vojskem, nevylímaje ani strany severní, kde po Blatech císařští bez ustání se potloukali. Kdyby nebyly právě v těch dnech se blížily pluky Thurnovy, byl by dle toho Buquoy zcela určitě samu Třeboň napadl. Hrozny ty však mu mimo očekávání zakysly, i když měsíc červen jeho naděje do budoucna byl tak posílil a odvahy mu dodal. U Soběslavě stálo již 26. června 13.000 mužů a Thurn položil se právě u Jindř. Hradce s 15.000 lidu všeliké zbraně a tu ovšem vrhnouti se na Třeboň znamenalo odhodlati se k nové bitvě v otevřeném poli. Ale k takovému podniku a k tomu v blízkosti osudného bojiště lomnického nejevil Buquoy pražádné chuti. Spokojil se tudíž jen tím, že vyslal menší sbor do Lomnice pro výpalné 500 kop gr.; vojsko sice tyto peníze obdrželo, avšak dalo ihned průchod své věrolomnosti, neboť vpadlo do domů a obyvatele při krutém týrání zloupilo. Také bylo 29. června znova přepadeno Veselí, které císařští do základů rozbořili snad ze msty, že se jim vedle zmíněného plánu stran Třeboně zhatil ještě jiný dobře sice myšlený, ale obsahem svým do oboru povídaček zabočující. Hlídky jakási chytila podle vyprávění Pav. Skály⁶²⁾ několik nepřátelských vojáků, kteří ze strachu vyznali, „že měli sobě poručeno od Buquoye aneb od kteréhokoli nejvyššího, aby ten veliký rybník Rožmberský u Třeboně, kterýž na délku za tři a na šířku za půl druhé míle (!) se táhne, prokopali. Což kdyby se bylo sběhlo, byli by dobrou částku armády české u Soběslavě zatopili a netoliko v tom revíru okolo Vltavy řeky, ale předně a nejprve potom i městům Pražským znamenité škody zdělali. Čehož by naposledy i obyvatelé při Labi jak v král. Če-

⁶⁰⁾ Arn. Freiherr v. Weyhe Eimke, Karl Bonav. v. Longueval, Graf von Buquoy. Wien 1876, str. 40.

⁶¹⁾ Kniž. arch. třeb. Třeboň 27. června 1619. — Sas, st. arch., Třeboň. 26. června 1619.

⁶²⁾ III, 173.

ském tak i v Míšni a jinde dosti perně zakusiti musili.“ Generálové čeští proto rychle to místo, kde měl průkop hráze býti předsevzat, opatřili pro budoucí dny silnou stráží.

Zakládá-li se vyprávění Skálovo na pravdě, musíme doznati, že byl Buquoy velmi nesprávně o Rožmberku poučen. jinak by byl k takové naivnosti se neodhodlal. K prokopání hráze rožmberské, mělo-li se nějakého úspěchu u Soběslavě dojíti, nestačilo by několik lidí, nýbrž musila by celá setnina na několika místech současně práce so chopiti. Nicméně i v tomto případě by se bylo mohlo vojsku českému jen tehdy uškoditi, kdyby tábor jeho byl rozbit na lukách kolem ř. Lužnice. Ostatně celé toto vyprávění zvláště o Praze a dalších místech jest zamilovanou povídkou lidu až dosud a bývalo jí, jak vidíme, již brzy po založení r. Rožmberského.

(Pokračování.)

Chroustovice.

Stručné a soustavné dějiny místní. Napsal *Václav Oliva*. (Dokončení).

Ze záznamů archívních nabývají zajímavosti zejména ty, jež týkají se veřejných záležitostí¹⁷⁵⁾ nebo místních*) poměrů.¹⁷⁶⁾ Tak o válce v r. 1866 se píše: „Dne 3. července časně ráno započala a k večeru se ukončila nešťastná bitva, ve které dobrými vůdci vedené a rychlostí zbraní ozbrojené vojsko pruské úplného vítězství dobylo . . . Rozptýlené vojsko rakouské, částečně i naší osadou táhnoucí, soustředilo se u Chrasti a Vysokého Mýta, odkudž dále se ubíralo k Olomúci a Vídni. Když se rozesla pověst, že nepřítel se blíží, lid polekaný dával se na útěk do hor, vida však, že i tu se nelze před nepřítelem, jenž celou krajinu zaplavil, ukrýti, vracel se do příbytků svých. Dne 6. července po třetí hodině odpolední objevila se první pruská hlídka asi 20 jezdců a zásobivši se potravou bez prodlení odtáhla ke Stradouni do hlavního tábora. Dne 7. července odpoledne přibyl do Chroustovic korunní princ pruský s gardou, mající jméno královny Augusty, a ubytoval se se svou družinou v knížecím zámku. Všecky místnosti v zámku, ve dvoře a městečku byly přeplněny; ve farním domě byli ubytováni dva duchovní, jeden kněz katolický a druhý kazatel evangelický. Kněz katolický konal po 8 hodině na svátek navštívení P. Marie dne 8. července služby Boží pro katolické vojsko. Hlavní voj ležel táborem u Poděčela,

¹⁷⁵⁾ Dne 20. června 1848 oznamuje vikariátní úřad ve Vys. Mýtě „jména deputovaných k prvnímu sněmu pražskému s volebním výsledkem“, aby výsledek ten se „na chrámové dveře přibil, by každý, kdo chce, nahlédnouti mohl, kolika hlasy kdo zvolen jest.“, ale jména i počet hlasů, pohřichu, již se ztratily.

*) R. 1666 bylo rozloženo po vesnicích vojsko, aniž by se vědělo z jaké příčiny. Alespoň dne 24. a 31. ledna 1666 pokřtěny jsou dívky dvou „soldatů“. Kmotry byly: „Jiřík Bauk, kaprál, Honza soldát, Kristína rotmistrová, Jiřík soldát a Marjána vojačka“. Vojsko rozloženo po všech vesnicích, hlavně kol císařské silnice. Dne 31. července pokřtěno dítě „Ludvika, vojáka z kompagnie nejvyššího vachmistra.“

¹⁷⁶⁾ V březnu (20.) 1866 byl Frant. Chalupa, truhlářský tovaryš z Unhoště zákeřnický zabit na kraji Žilovické hažantnice u Boru od Frant. Hauenschilda „člověka spustlého“, který již 15. října 1851 pro loupežnou vraždu na 15 roků do žaláře byl odsouzen, „odkud po prominutí 7 měsíců domů se vrací, druhou hroznou vraždu spáchal“ a to pro několik krejcarů a vetchý oděv, který se zavražděného svlékl. Byl u Zalužan chycen a katem pražským v Chrudimi 15. října 1866 popraven.

kde se mnoho škody na polích způsobilo. Největší škodu utrpěl biskupský dvůr Žilovický, odkud se všechen hovězí a z částky i skopový dobytek odvedl a mnoho obilí odvezlo dvorským potahem, kteréhož potom za přípřež použito. Dne 8. července odpoledne opustili vůdcové s vojskem svým zdejší okolí a odebrali se k Vysokému Mýtu. Pak přicházely a odcházely menší tlupy. Celkem počínalo si nepřátelské vojsko v naší krajině dosti mírně a vlídně až na ty rekvisice a annexe. Dne 30. července vypukla cholera ve Lhotě a Starých Holešovicích, rozšířila se rychle a zachvátila až do konce října v Chroustovicích 12, v Boru 6, ve Lhotě 6, v Turově 6 a ve St. Holešovicích 3 osoby. Městec, Ostrov a Nové Holešovice zůstaly jí uchráněny.“

Jiná zpráva z roku 1875 zní: „Dne 29. června o půl čtvrté hodiny odpolední zbožně v Pánu usnul, byv dříve svátostmi umírajících zaopatřen, J. C. Kr. Veličenstvo, korunovaný král český Ferdinand Dobrotivý v 82 roce věku svého. Tělesná schránka . . . byla do Vídně dovezena. Zdejší živnostnické spolky a cechovní pořádky se svými černě zastřenými prapory, pochodněmi a lucernami, zástupy lidstva s duchovenstvem očekávali v nádraží Uherském příjezd smutečního vlaku, který k 3. hodině odpolední zvolna přijížděl a odjížděl. Všichni přítomní vzdali v hlubokém smutku poslední úctu milovanému císaři a králi.“¹⁷⁷⁾

A třetí zpráva hlásá: „Dne 2. prosince 1908 po celé říši Rakouské i s nově zabranými a přivtělenými zeměmi Bosnou a Hercegovinou, oslaveno veletřídské panovníčí jubileum šedesátileté vlády císaře a krále Českého Františka Josefa I. . . . V Chroustovicích dne 1. prosince na večer zavlály prapory národních barev po celé osadě a za soumraku procházela hudba za slavných a hlučných pochodů městečkem za školní mládeží, již vedli učitelé. Celé městečko bylo illuminováno. Dne 2. prosince slaveny slavné služby Boží . . . Lidu byl plný chrám . . . Pak konala se slavnost ve školní budově u přítomnosti místní škol. rady, obecního zastupitelstva, kněžstva, učitelstva a hostů. Bylo deklamováno, zpívány národní hymny, rakouská a česká.“

* * *

Ve všech osadách, kde zřízena duchovní správa, nařizovaly zákony katolické církve, aby se zřizovaly také školy. K soustavnému zřizování škol po venkově došlo však v Čechách teprve za vlády velikého „otce vlasti“. Než husitské boje rázem této snaze učinily konec; následovala doba „duševní zpustlosti“. O školství obecné málo kdo se staral. To trvalo až do r. 1620. Po bitvě bělohorské bylo zvykem, že všude, kde zřizovala se fara, zřízena ihned, nebyla-li již v místě, škola. Tak tomu bylo i v Chroustovicích. Škola tu zřízena najisto, jak z matrik dokázati lze, nejdéle v roce 1665,¹⁷⁸⁾ ale myslím, že vyučovalo se mnohem dříve. Při roce 1684 dne 6. máje jest poznamenáno: „Umřel jest Jindřich Štefecijs, kantor chroustovský, svátostmi zaopatřený. Pohřben jest při chrámu Páně Chroustovském.“¹⁷⁹⁾ Než již 14. ledna 1665 uvádí se

¹⁷⁷⁾ Totéž se stalo při úmrtí císařovny Marie Anny 8. května 1884.

¹⁷⁸⁾ V relaci r. 1677 jmenuje se „škola v Chroustovicích s kantorem, ale skoro bez žákův.“

¹⁷⁹⁾ „Jindřich kantor“ byl kmotrem 27. července 1667 a 30. června 1671 zase „Dorota kantorka“, jindy 10. dubna 1682 „Jindřich Matyáš Štefecijs, kantor z Chroustovic“.

jiný kantor jako kmotr při křtu sv. a to Daniel Štefecijs, patrně otec Jindřichův. Tímto tedy naurčito stvrzeno jest, že již v roce 1665 učitel v Chroustovicích byl a dívky vyučoval. Uvážme-li však, že služby Boží bez kantora konati se nemohly¹⁸⁰⁾ a tytéž hned od r. 1623 v Chroustovicích se konaly faráři lužskými, musíme pravdě nejpodobněji souditi, že již r. 1623 v Chroustovicích byl kantor a tedy alespoň časem třebaš nepravděelně, mládež vyučoval, hlavně ovšem v době zimní.¹⁸¹⁾ Byliť pak nejstaršími učiteli Štefeciiové a syn přijímal školu po otci.¹⁸²⁾ Prvním asi místem či školou, kde se učilo, byla stará fara. Kantor v době, kdy faráři lužští dojížděli do Chroustovic, v domku tom bydlil, ježto zastával všude po způsobu doby i službu kostelnickou a zvonickou. Po příchodu vlastních farářů do Chroustovic určeno pro školu místo jiné, soukromé.¹⁸³⁾ A tak tomu bylo po celou dlouhou dobu XVII. a XVIII. století.

Teprve r. 1783¹⁸⁴⁾ postavena škola prostrannější a to již nákladem patronátní vrchnosti. Z toho roku ze dne 1. března zachovala se zvláštní relací od Jana Adama Dušánka, učitele školního, kde nalézá se pět odpovědí k daným otázkám a to: 1. Učitel vyučuje dle starého zvyku ve vlastním stavení, kde je málo místa, málo světla, bez školního nářadí a bez odděleného místa od ostatních obyvatelů domku. Proto bude se stavěti nová škola. 2. Příjmy jeho jsou celkem 69 zl. rýn. a 9 kr. a to od vrchnosti: hotově 15 zl., koledy 30 kr., žita 3 korce v ceně 6 zl., pšenice 2 korce v ceně 1 zl. 15 kr., ječmene 2 korce v ceně 45 kr., hrachu $\frac{1}{4}$ korce v ceně 37 kr., 4 sáhy dříví v ceně 6 zl., od Radhošského kostela: za pouť 20 kr., za Boží Tělo 10 kr., o posvícení za rekviem 10 kr., o sv. Martině 12 kr., od kostela Chroustovického: za zpěvy pašijní 35 kr., o pouti 30 kr., z fundací 1 zl. 15 kr., od kaple uherské: za pout 10 kr., za Boží Tělo 10 kr., za vyučování mládeže 5 zl. 15 kr., od lidí ročně: koledy 4 zl. 15 kr. (dřívě činilo to 7 zl.), o posvícení 4 zl., za koláče 2 zl. 15 kr., za 6 kop vajec 1 zl. 30 kr., na stole při pohřbech 7 zl., na obilí a to: žita 3 korce v ceně 5 zl., pšenice 2 korce v ceně 3 zl., ječmena 2 korce 2 čtvrtce v ceně 2 zl. 45 kr., míru ovsu v ceně 30 kr. — 3. Do školy chodí 30 dítek, ale těch, kdož opravdu do školy choditi mohou z okolních vesnic je 80. 4. Předepsaných knih děti nemají; rovněž nemají attestů učebných. 5. Učitel dobývá si chleba jednak polápením, jednak platem od milostivé vrchnosti.

Dne 18. února 1788 podrobila dohledu školu chroustovickou zvláštní komise, jíž účastnili se: Ignác Schütz, krajský školní komisař,

¹⁸⁰⁾ Připomínám, že na př. i v Jenšovicích, kde fary nebylo, již v roce 1692 měli školu. Dne 4. března t. r. jest zápis: „umřela Dorota, manželka Jana Zubce, kantora Jenšovského . . . pohřbena jest při chrámu Páně Jenšovském.“

¹⁸¹⁾ Dne 15. března 1694 umřel „Jiřík Ludikar, kantor městys Chroustovic.“

¹⁸²⁾ Záhy po Štefeciusech zůstávali ve škole učitelé z rodu Dušánkova. Tak r. 1700 dne 12. dubna připomíná se „Augustin Dušánek, kantor Chroustovský“. Dne 25. ledna 1705 je zápis: „natus est Augustinus Augustini Dušánek Chroustovicensis cantoris filius“, dne 5. dubna 1707 byla kmotrou „Anna Augustini Dušánek, cantoris Chroustovicensis uxor.“

¹⁸³⁾ V účtech kostelních r. 1743 přichází položka: „kantorovi od zpívání pašiji dáno 35 kr.“ a jiná: „tesařům, kteří u Chroustovské školy 6 stěn otesaly a podvlékli, též 5 futer k oknám udělali a 20 stropnic nad světnici položili, zaplati se: totiž Václavovi Čížkovi za 6 dní 42 kr. a Janovi Sochorovi za 6 dní 42 kr.“, z čehož jasno, že škola byla dřevěná, obyčejná chalupa.

¹⁸⁴⁾ Biskup Hay v roce 1782 píše: „Škola v Chroustovicích je docela bidná, myslí se však vážně na její obnovení.“

Jiří Střítecký, děkan, Antonín Šimák, kaplan a katecheta, František Frauenfeld, fidei velitel panství, Jan Hyksa, rychtář, Jan Dušánek, učitel, Jiří Kolek, konšel, Frant. Beránek, starší obecní, Václav Pitra, mladší obecní a shledáno 1., že velice málo dětí školu navštěvuje, proto aby byl sepsán učitelem jich počet a seznam dodán fidei veliteli panství, jenž rodiče k zodpovědnosti povolá a nedbalce potrestá dvojnásobným školním platem. Dále shledáno, že některé dívky mají staré školní knihy, jiné již novější, předepsané a chudí žáci že je obdrželi zdarma od p. děkana. Kdož knih neměli, těm měl je objednat v Chrudimi sám učitel a pro čtvrtý díl žactva obdržeti zdarma, ovšem pouze proti stvrzení.

2. Veřejné zkoušky nekonají se měsíčně, ale pouze jednou ročně proto dle nařízení krajského úřadu budou se konati měsíčně. Sešity žákům se neopravují, předpisy nedávají a měsíčně úkoly nenafizují, proto učitelé vše vysvětlili, aby v budoucnosti se tak dělo. Žáci denně chodí na mši sv., ovšem pouze v letě; v zimě toliko v neděli a ve svátek.

3. Dříví dostává škola 4 sáhů od vrchnosti. Je to málo, ale obec ničeho nemá a proto dáti nemůže. Vrchnost se zavazuje přispěti. Učitel dle fassé z roku 1781 dostává všecko, mimo 6 kop vajec, pak ztratil stolu z farnosti uherské a radhoštské. Školní plat schází se „velice nesprávně, tak že sotva 10 zl. činí“. Nařízeno vrchnímu, aby dal rozkaz rychtářům, by školní plat řádně vybírali a každé 4 neděle učitelé odváděli. Rychtářové svolili.

4. Posléze bylo učitelé uloženo, aby školní nařízení, denník, katalog pilnosti, seznam dobrých — prostředních — a špatných žáků a ostatní školní písemnosti zřetelně psal a v pořádku vedl.¹⁸⁶⁾

Císařským nařízením ze dne 8. prosince 1820¹⁸⁶⁾ byly zavedeny o jednotlivých školách zvláštní přehledné tabulky.¹⁸⁷⁾ Tabulka tato ze dne 15. července 1822 o škole Chroustovické poznamenává, že nová škola byla postavena r. 1783 vrchností a to z kamene. Vrchnost dala materiál, přískolení dovoz a práci ruční. Patronát školy má hrabě Filip Kinský. Příjmy učitele od r. 1790 celkem 136 zl. 41 kr. zůstávají. Učitel pro stáří má pomocníka, jemuž dává ze svého 25 zl. ročně, živobytí, prádlo a celé zaopatření. Fasse z r. 1790 jest stvrzena 12. října. Žádných nadací při škole není ani na knihy ani pro žáky. Školu navštěvují děti z Chroustovic, St. Holešovic, Březovic. Ostrov a Městec odškolily se v roce 1783 pro nepohodlnou cestu. Školní knihy: seznam knih, seznam úředních knih, matrika, kniha pilnosti, denník, kniha trestů a odměn a kniha

¹⁸⁶⁾ Roku 1790 dle schválené fassé ze dne 13. října obnášely již příjmy 136 zl. 41 kr. k. m. a to od vrchnosti 15 zl. 30 kr., 4 korce 4 čtvrtce žita za 6 zl. 15 kr., 5 achtelů pšenice za 1 zl. 30, 6 achtelů ječmene za 45 kr., 4 acht. hrachu za 1 zl. 30 kr., 6 sáhů dříví za 12 zl., 2 vědra deputátního piva za 4 zl., sud patok za 5 zl., od kostela 6 zl., štola 20 zl., školní plat 50 zl., novoroční groš 4 zl. a od obcí 6 mír obilí za 9 zl.

¹⁸⁶⁾ R. 1818 byl počet dětí majících školu navštěvovati: chl. 67 (v letě 60) děvčat 46 (60) a navštěvovalo vskutku: chl. 61 (45), děv. 38 (40) a chodilo do školy pilně 86 (81), někdy 7 (3), někdy 6 (1). Opakovací hodiny mělo navštěvovati chl. 40 (41), děv. 38 (38), navštěvovalo chlap. 25 (23), děv. 31 (18). Čísla z r. 1821 jen málo se liší.

¹⁸⁷⁾ V tabele, zaslané konsistoři v roce 1817, ličí se stav školy: „Učitelem jest Josef Turnovský, 70 let starý, pomocníkem Jakub Podhorník, 23letý. Učitel přistoupil do pensijního fondu. Katalog byl založen. Zákonika není; úředních dopisů málo, inventář žádný; knih pro chudé jen několik. Učitel je pilný, děti dobře vyučuje, mravů bezúhonných. Pomocník je taktéž pilný, dovedný a mravný. Náboženství učí kaplan Frant. Vejda; školním dozorcem je Josef Dušánek“.

patentův vedou se v pořádku. Z druhého dílu má škola 16 exemplářů, „ale velmi špatných“. Sporná práva učitele a rozpor jeho s rosickým správcem o vymáhání školního platu a štoly při pohřbech urovnány v pokoji. Při škole stropy uvedly se do lepšího pořádku; zahrádka má 8 stromků, jež učitel r. 1798 vsadil.

Z učitelů připomínají se: Od r. 1777 učil Jan Adam Dušánek; po jeho smrti (13. září 1785) Josef Turnovský, který zemřel 26. listopadu 1827¹⁸⁸⁾ a pak Jan Loskot, dříve učitel v Uhersku († 1841 dne 19. listop.),¹⁸⁹⁾ Josef Košťák (od r. 1842), který dříve po více let¹⁹⁰⁾ v Chroustovicích „pomocnikoval“.¹⁹¹⁾ Farní pamětní kniha (III. 303) vělebi zvláště Turnovského pro jeho píli při vyučování, pro překrásný zpěv a hudbu, jak ve škole tak v kostele, pro spofádaný a vzorný život.¹⁹²⁾ V r. 1847 pomocník¹⁹³⁾ Jan Kučera odebral se do Chrudimi, aby se ve vyučování zdokonalil.¹⁹⁴⁾ Na jeho místo dosazen František Dvořák z Reštok dekretem z 9. pros. 1848 a potrval tu až do r. 1852. V tom roce po nějaký čas Košťák vyučoval sám. Teprve koncem leta 1852 přišel za podučitele František Kvapil z Trojovic. Roku 1853 Košťák zase učil sám, ježto Kvapil odešel za podučitele do Píseku; teprve r. 1855 dosazen sem pomocník Josef Mrázek, rodák ze St. Holešovic, jenž však dlouho nevydržel (od 1. října 1855 do 16. března 1856), neboť odešel pro „lepší postavení“ do Tyniště. Týž vrátil se roku 1857, ale zase v březnu 1860 odešel. R. 1861 byl podučitelem Jan Bezdíček a r. 1862 Jan Pitra.¹⁹⁵⁾

R. 1872 dán byl Košťák do výslužby se 440 zl. roční pense a na uprázdněné místo učitelské dne 2. ledna 1872 dosazen František Stěpán. Poněvadž počet dítek vzrostl,¹⁹⁶⁾ dne 4. května 1872 rozšířena jest škola ve dvojtřídní. Za tou příčinou najata světnice v obecním domku čís. 93. za 50 zl. a žactvo první třídy tu vyučováno od podučitele Ant. Reiniše.

¹⁸⁸⁾ V r. 1821 uvádí se na zvláštní dotaz odpověď, že v Chroustovicích při škole, jakož i v Ostrově a ve Lhotě žádné knihovny pro škol. mládež není.

¹⁸⁹⁾ Po několik let byl tu Vincenc Schmied jako pomocník. Na protokole dne 11. října 1821 podepsán jest jako svědek: „Vincenc Schmied, škol. mládenec“.

¹⁹⁰⁾ Pomocník připomíná se již v roce 1845, „který žádného platu nemá, jemuž však učitel dává celé zaopatření, ošetřování i prádlo.“

¹⁹¹⁾ R. 1844 povstala jakási neshoda mezi farou a školou. Učitel stěžoval si, že farář odbýval pohřeb bez něho. Přišel zákaz, aby více se to nedělo, poněvadž jest povinností místního faráře, aby učitele, pokud možno a okolnosti dovolují, podporoval v příjmech a pečoval u osady o jeho vážnost“. (Ze dne 1. března).

¹⁹²⁾ R. 1843 bylo rozhodnuto konsistoří, aby opakovací hodiny byly vždy od 1—2½ hod., od 2½—3 křest. cvičení a pak požehnání. Vše měl konati farář, kaplan pak míti cvičení ve vesnicích. Farář měl učit v místě, kaplan ve školách filiálních.

¹⁹³⁾ Pomocník Josef Sedlák poslán do Luže 20. října 1842, ježto tam „druhý učitel Josef Fiala podlehl své těžké nemoci.“

¹⁹⁴⁾ Jan Kučera podrobil se zkoušce učitelské v srpnu 1844 „s dobrým výsledkem“, jak píše vikar. úřad.

¹⁹⁵⁾ Opravy byly na škole: r. 1846 některé menší, 1852 menší, 1854 dána nová střecha.

¹⁹⁶⁾ Počet dětí r. 1846 všech 148, pro op. h. 52, 1847 — 146 — 52, 1848 — 150 — 58, 1849 — 151 — 54, 1850 — 145 — 42, 1851 — 130 — 43, 1852 — 132 — 45, 1853 — 130 — 48, 1854 — 132 — 50, 1855 — 131 — 52, 1856 — 133 — 53, 1857 — 140 — 60, 1858 — 143 — 58, 1859 — 148 — 59, 1860 — 150 — 60, 1861 — 160 — 62, 1862 — 156 — 62. Počet žáků obzvláště zrostl r. 1870, kdy „mnoho cizího lidu ve dvoře a v lihovaru jest zaměstnáno“ a „že dítky zákonem jsou zavázány do 14 let školu navštěvovati“.

Dne 24. listop. 1872 konána první volba místní školní rady; předsedou byl Josef Matějka, zvěrolékař, a školním dozorcem Antonín Salmon, obchodník.¹⁹⁷⁾

R. 1873 dne 9. června vypukl na blízku školy oheň, který i školní budovu ztrávil, tak že zůstaly holé zdi. I odstěhoval se řídící Štěpán do najaté školní světnice v obecním domě a prozatím vyučováno polodenně v budově k zámku patřící, až opět byla školní světnice upravena v obecním domě.

Na stavbu nové školy, jejíž rozpočet byl 11.017 zl., vypsán konkurs a táž zadána za 10.936 zl. Janu Matouškovi, mlynáři v Chroustovicích. Základní kámen s památní listinou posvěcen 5. října 1873 a nová budova vysvěcena 27. září 1874.

V nové budově vyučoval po podučiteli Reinišovi, který 11. října 1873 odešel do Žumberka, František Pokorný a r. 1875 Hugo Kolisko.

Nynější škola jest trojtřídní a působí při ní jako učitelé: Rudolf Kunc a Otakar Balous. O prázdninách r. 1904 odešel řídící Štěpán do výslužby. Řídícím stal se Václav Holub, dříve řídící učitel v Ostrově. František Štěpán skonal 11. března 1905. „Zastával chor od r. 1872, tedy plných 33 let k úplné spokojenosti všech. Den před svou smrtí dokončil soupis zpěvů při zdejších funkcích. Byl, jak se nyní říká, ze „starých kantorů“, kteří měli radost a zálibu v hudbě kostelní. Proto ve spojení se zdejšími hudebníky cvičil pilně „figurální“ mešní skladby a provozoval je o všech větších svátcích. Vsedního dne po celý rok hrával varhany, často i dvakrát denně: pro děti školní a při pohřbu. Milerád cvičil nové písně. Byl ze staré generace, která nyní většinou již vymřela. Od p. biskupa Brynychy dostal pochvalné uznání r. 1900. V ohledu mravním byl velice spořádaný, v ohledu náboženském, pokud známo, plnil dobře své povinnosti. O rodinu dobře se postaral. V obledu občanském byl dobrým sousedem. S farou žil vždy v dobré shodě. Hodiny školní dodržoval vzorně, ba učil víc, než byl povinen. Učitelství byl oddán tělem, duší.“

Industriální vyučování bylo povoleno r. 1877. Nyní jest učitelkou Anna Štěpánova.

V roce 1877 navštívil školu Martin Hattala, c. k. professor slovan-
ské filologie na pražské universitě.¹⁹⁸⁾

* * *

Z pohrom živelních připomínají se v Chroustovicích nejčastěji ohně. Pamětní kniha při roce 1856 poznamenává: „Den 5. března byl pro Chroustovice dnem nešťastným. O 8. hodině večerní vypukl oheň v domku Josefa Kosaře na Zářečí, který při prudké povětrnosti v půl hodince 45 domků pohltil. I dvě stodoly padly mu za obět, ba ani fara, farní hospodářská stavení a kostel nezůstaly ušetřeny. Ačkoliv většina pohořelých ihned ku stavbě neb opravě svých stavení přikročila, s opravou fary odkládalo se až do podzimu. Tu teprve upraven pokoj pro kaplana,

¹⁹⁷⁾ V roce 1874 rozhodnutím „představenstva obce“ dáno ročních 100 zl. Štěpánovi a 70 zl. učiteli Pokornému z nadace Jana Koloufa, který v testamentě určil: „ostatní jmění . . . doporučuji svému rodišti Chroustovicím k polepšení dotace tamních učitelů, k zřízení případnému třetí třídy, dětské školky“ a p.

¹⁹⁸⁾ Školní prapor pro veškeru mládež farnostní darován byl dobrodincem (asi vikářem Bezděkem) a vysvěcen na nejsv. Trojici r. 1883. Nový prapor pořízen r. 1893 a ze starého dány na něj obrazy.

kdežto oprava ostatních místností ponechána na dobu pozdější. Opraveny také chlévy pro dobytek. „Kdy však stodola, kůlna a chlévy pro koně opraveny budou, ví sám milý Pán Bůh!“ Vyhořelá stavení záhy byla buď opravena nebo upravena nebo nově postavena, takže tím získala okrasa osady nemálo.¹⁹⁹⁾

R. 1907 dne 6. srpna strhla se v Chroustovicích a v celém okolí nevídaná a neslýchaná vichřice — smršť, — která v celém okolí nadešla velikých škod. Počala západně od Chrudimě a vzala celé okolí až za Krounu, Luži, Vysoké Mýto, Jelení a šla hlavně od Chrasti do zdejší krajiny. V Chroustovicích trvala něco přes $\frac{1}{4}$ hodiny — od 6 hod. 10 minut asi přes půl sedmou, — ale ukázala sílu hroznou. V lesích, v zahradách, kolem řek stromů zlomeno, z kofen vyvráceno a rozlámáno nespočetně. Mnohá zahrada úplně zničena. Něco nevídaného! Při tom spadla vrchní dřevěná věž s kostela a rozbila se úplně. I kryt její, který byl z břidlice. Zachován z ní starý dokument a peníze. Mnoho střeš zničeno neb silně poškozeno; některé stavení docela sbořeno. Stodoly v Žilovicích zcela zpustošeny. Pan biskup právě byl tehdy tu. Toho dne bylo neobyčejné, nesnesitelné teplo, přímo mučivé a dusivé. Zvláštní shodou okolností se stalo, že střecha věže spadla téhož dne, kdy měl pohřeb Antonín Kolek, mistr tesař, který to předpovídal, že jednou spadne, že je málo zapuštěna do zdiva. Lidé hned si na to vzpomněli. Spadla makovice nikoho nezasáhla, ač padla na silnici, kudy lidé ujížděli z polí domů.

Téměř každoročně Olšinka z jara, v létě (kol sv. Jana Křtitele) a někdy i v podzim vystupuje ze břehů, působí škody na lukách, polích a i do samých vniká stavení. Proto již častěji vážně se myslelo na její regulaci²⁰⁰⁾

* * *

K faře chroustovické náleží následující obce: Turov, Městec. Bor, Lhota, Březovice, Žilovice, Staré a Nové Holesovice a Ostrov.

Turov leží severozápadně od Chroustovic ve vzdálí dobré jedné hodiny cesty.²⁰¹⁾ Je to osada starobylá. Připomíná se již r. 1308. Toho roku totiž přišli do věrných královských měst Švábové, jež Jindřich Korn-

¹⁹⁹⁾ Jindy hořelo: 26. dubna 1846 stodola Jana Machka; 19. června téhož roku stodola Jos. Nováka se 6 staveními (hospoda, 4 stodoly); počal hořetí kostel a zámecké chlévy, ale oheň uhašen 14 střikačkami; 10. února 1851 stodola Frant. Mimry; 1. listop. 1854 stavení Jana Machka se 7 domky a 2 stodolami (neštěstí mohlo být větší, ale pluk husarův knížete Lichtensteina, který tehdy v Chroustovicích dlel, tomu zabránil; kníže Taxis přispěl pohořelým mnohými dary — dřívím, obilím, penězi); 26. pros. 1855 stodola vdovy Anny Rybyšárové; 20. ledna 1856 domky Jos. Uhlíře a Jana Martinka; 5. března 1856 u Jana Kosaře na Závodí a vyhořelo 45 domků, 2 stodoly, fara a hospodářská její stavení, střecha kostelní; věž a zvony se rozlily; zůstal jen umíráček, který také spadl, ale zůstal neporušen; 13. listopadu 1861 u Jana Němečka (vyhořely 3 domky a obecní dům); v březnu 1866 panské stodoly, chlévy a zámek; 9. června 1873 u Ant. Vondráčka, řezníka, oheň strávil celkem 7 obydlí (mezi nimi i školu); 15. března 1891 u pekaře Hanzíka; 2. května 1897 u Vícha „na brázi“ atd.

²⁰⁰⁾ Dne 14. června 1850 vypukla cholera tak prudce, že lidé nepracovali, scházeli se a po celý den se modlili za odvrácení zla. Večer dleli u sv. kříže na náměstí, odkudž uspořádali processí k nejsv. Trojici a Boha o milosrdenství prosili. Cholera záhy ustala. Zemřelo na ni: v Chroustovicích 26, ve St. Holesovicích 10, v Ostrově 4 a v Městci 1 osoba.

²⁰¹⁾ Kříž před osadou postaven r. 1830 sbírkou v obci. Kaplička počala se stavěti 16. července 1890. Obraz daroval obci biskup Hais.

ranský do Čech přivedl. Švábové však pokojně se nechovali, ale vyhírajíce z měst daleko široko na venkov, všude loupili, vraždili a pálili. Poněvadž pak Jindřich si toho nevšiml, musili obyvatelé sami si pomáhati. Jednou táhl veliký zástup Švábův a Elsaských z Chrudimi do Vysokého Mýta. Čechové na ně vyrazili mezi Turovem a Opočnem. Strhla se bitva krvavá a tuhá. Němci měli mezi sebou devět hrabat; Čechův bylo méně. Mezi vůdci českými byl: rytíř Ctibor z Uherska, kterýž svou udatností nejvíce k vítězství přispěl.²⁰²⁾

Městeček jest od Chroustovic ve vzdálenosti as $\frac{3}{4}$ hodiny směrem severovýchodním.²⁰³⁾ Býval městečkem tvrze Ostrovské; ve válce třicetileté stálými pochody vojsk jak přátelských tak nepřátelských, ježto jest u hlavní císařské silnice, byl na dobro vydrancován a zruščen. Obyvatelé buď utekli nebo byli pobiti. Od těch dob nazýván Městcem Odraným.²⁰⁴⁾

Bor, osada dobré půl hodiny jižně od Chroustovic, patří k obcím, jak mám za to, teprve po válce třicetileté povstalým. V těch krajinách bývala kdysi ves Žilovice. Ta zanikla a opodál vystavěn od žilovické vrchnosti Bor.²⁰⁵⁾

L h o t a²⁰⁶⁾ vznikla ze snahy pánů o poddaný lid, který by roboval na jejich pozemcích.²⁰⁷⁾ Jest tu na návsi kaplička²⁰⁸⁾ a škola.

Jak poznamenává popis školy z r. 1822 vyučovalo se ve Lhotě od nepamětných dob. R. 1786 zavedlo se pravidelné vyučování, ale školy nebylo. Učitel měl 52 zl. školního platu, slul Václav Rybysár a jeho pomocník František Zdražil. Přiskoleny byly sem Bor a Poděčel. Dětek bylo kol 90. R. 1804 dala obec $\frac{6}{8}$ korce místa na zahradu pro účely školní, ale školka zřízena až roku 1805. Školu vystavěl si v roce 1812²⁰⁹⁾ svým nákladem Václav Rybysár se svým pomocníkem Františkem Zdražilem, který po Rybysárovi ji zdědil. Obec dala pouze ruční práci a vrchnost J. M. ndp. biskup materiál. Škola byla dědičná.²¹⁰⁾

R. 1840 přestal Rybysár pro stáří vyučovati. Po něm nastoupil František Zdražil, který r. 1851 vzal si za pomocníka svého syna Josefa Zdražila.

²⁰²⁾ Dne 2. srpna 1889 zapálil Šišánovi stodolu plnou obilí bývalý jeho čeledín, když ve statku dostal najisti a napítí, „aby přišel do kriminálu“.

²⁰³⁾ Kříž na rozcestí postaven obcí r. 1837. Kaple ke cti navštívení P. Marie byla zároveň se zvonkem pořízena obcí a posvěcena 6. července 1884.

²⁰⁴⁾ Hořelo: 16. března 1846 hospoda; 14. srpna 1855 u Jana Dostála (ve stodole; shořely s ní 3 statky a 3 domky); 11. listop. 1855 lehly popelem 3 statky, chalupa a 6 stodol; 9. května 1891 shořela tři stavení (někdo ze msty je zapálil) atd.

²⁰⁵⁾ V Boru hořelo: 2. června 1855, kdy také u celé osady potlouklo, u Frant. Jandla; v hodině vyhořely dva statky, chalupa a 4 domky.

²⁰⁶⁾ Hořelo: 22. března 1846 ovčín (ovce zachráněny, ale píce zašla — téhož roku ovčín vystavěn, ale ne již ve Lhotě, nýbrž u Žilovic); 21. ledna 1851 v Pošivalce (založil Plíčka ze msty, že při krádeži byl dopaden, utekl, ale od četníkův jest dopraven do Vys. Mýta); 16. června 1859 u Jana Petříčka.

²⁰⁷⁾ Potlouklo v červnu 1855.

²⁰⁸⁾ Nově vystavěná kaplička Lhotecká posvěcena byla 8. září 1881 od samého biskupa Josefa Jana Haise ke cti nar. P. Marie.

²⁰⁹⁾ R. 1812 píše o škole farář: „Školní budovy není. Vyučuje se v chalupě učitelově. Patrona není“. R. 1817 učitelem byl Václav Rybysár, 64 let starý, pomocníkem Frant. Zdražil v stáří 34 let. Pomůcek nebylo, ba ani zákonův. Náboženství učil Václav Šimek, administrátor; školdozorcem byl Václav Havlíček.

²¹⁰⁾ V r. 1853 jednalo se o patronát školy. Obce jej vzítí nechtěly; „proto škola tato delší dobu osiřelou zůstane.“ (III. 305.)

Po dvou letech František Zdražil na školu resignoval a nastoupil jako učitel Josef Zdražil.²¹¹⁾ Týž r. 1868 byl vybídnut, aby se učitelství vzdal. Následoval po něm Josef Pravda, zatímni učitel v Bělé u Luže,²¹²⁾ a když 5. září 1901 skonal, Antonín Čupr, dosavadní učitel v Nových Hradech.

Škola jest²¹³⁾ dvojtřídní. Působili tu jako učitelé: Antonín Dostál, který na jaře r. 1905 stal se správcem školy v Domoradicích, Vincenc Doležal, Josef Šeda a jiní.

O počtu žactva svědčí následující tabulka. Bylo jich, pro opak. hodiny:

1845—51—21	1846—48—52	1847—49—28	1860—92—42
1848—52—26	1852—63—25	1856—92—38	1861—94—41
1849—56—26	1853—77—28	1857—90—40	1862—85—41
1850—59—27	1854—89—32	1858—92—41	1869—89—42
1851—62—28	1855—83—35	1859—90—42	1870—90—43.

R. 1883 byla škola nákladem obcí Lhotecké, Borské a Poděčelské opravena a rozšířena.²¹⁴⁾ Posvěcena jest 30. listopadu t. roku. „Též posvěcen byl zvonek od správce žilovického dvora Jindřicha Smýkala darovaný a na vížce školní zavěšený.“²¹⁵⁾

Lhotecká škola je sice stavení dosti dobré a úpravné, ale nestačí z toho důvodu, že třídy jsou přeplněny.

Březovice, tvrz a později osada nazvaná tak od břez, jež za starodávna veškerá návrší kol tvrze vroubily, patřily r. 1318 Rubínovi z Březovic a v letech 1382—1400 Zdeňkovi z Březovic. V XV. století připomínají se tu vladykové Kroměšínové z Březovic, počátkem XVI. stol. Příbkové z Otoslavic. Synové Jana Příbka z Otoslavic Albrecht a Petr rozdělili se rovným dílem. K nové tvrzi patřil dvůr, díl vsi, díl Holešovic a Lipece, ke staré tvrzi náležela dolní část dvora, část Březovic a Holešovic. Novější tvrz potomci Jana staršího Příbka z Otoslavic Albrecht, Aleš, Kateřina a Marketa prodali 25. července 1650 Anně Magdaleně Vrochynové ze Sulevic za 2600 kop míšenských; tato pak 7. července 1653 prodala „tvrz hořejší Březovice první díl řečený“ Lucii Haugvicové, rozené z Nedabylic za 4350 zl. r. Dolejší, starou tvrz, držel Petr Příbek. Po jeho smrti prodána byla pro dluhy dne 17. října 1608 Václavovi Popelovi z Vesce. Již r. 1609 koupil ji Václav z Radotína, jehož manželkou byla Marketa Haugvicová z Biskupic. Ta odkázala Březovice svým strýcům Jindřichovi a Václavovi Haugvicům z Biskupic. Václav díl Jindřichovi splatil. Poněvadž však tento Václav byl manželem Lucie, již patřily hořejší Březovice, sloučeno bylo takto zase celé zboží v jediný celek.

²¹¹⁾ R. 1857 konána okresní komise, na níž usneseno, aby Lhotečtí učitelé platili ze školy 13 zl. k. m. nájemného. Obec odpírala dáti zahradu pro školku, proto učitel zřídil školku na svém majetku. R. 1838 pořízeny lavice zcela nové.

²¹²⁾ Josef Pravda narodil se r. 1843 v Hostovicích, učitelem byl od r. 1861. „Byl v dobrém poměru s farou a jinak řádný.“

²¹³⁾ R. 1818 mělo navštěvovati školu: chlapců 48 (v letě 43), děv. 37 (35) a evang. děti 5 (2), vskutku navštěvovalo: chl. 44 (25), děv. 31 (17.). z evang. děti 3; chodí pilně do školy 60 (11), někdy 10 (13), někdy 5 (18). Opakovací hodiny mělo navštěvovati: chl. 17 (17), děv. 14 (14), navštěvovalo 14 (12) a děv. 11 (9). Číslo z r. 1821 zůstávají skoro tatáž.

²¹⁴⁾ Industrialní učitelkou jest: Antonie Štěpánová.

²¹⁵⁾ Kříž kamenný pořízen v říj. u 1817. Posvěcen byl r. 1818. Později častěji opravován; posledně r. 1900 přičiněním učitele Jos. Pravdy a obecního výboru. Posvěcen byl 24. června t. roku od Aug. Richtra, faráře z Chroustovic, s přiměřenou promluvou.

Haugvicové byli v držení Březovic po dlouhou dobu. Většinou na Březovicích zůstávali. A poněvadž zastávali mnohé vynikající úřady v zemi a v říši a paní jejich, slyšely neobyčejným větrem, hostily Březovice velmi často okolní šlechtu z celých východních Čech, tak že tu bývalo hlučno a veselo. Ty časy byly pro Březovice dobou největšího rozkvětu a slávy.²¹⁶⁾

Ve století XVIII. dostaly se Březovice²¹⁷⁾ k Rosicům, kam patří podnes. Z bývalé kdys slavné osady i tvrze zůstaly nepatrné zbytky, nepřehlídíme-li ovšem k rozsáhlému a pečlivě vedenému dvoru knížete Kinského. Stará sláva Březovic zanikla a málo kdo dnes tuší, jak ony vele-významou roli hrávaly od nejstarších dob až do století XVIII. v dějinách české vlasti vůbec a ve východní její části zvláště. Až bolno bývá pohleděti na zbytky bývalé tvrze, kulatou to dnes a dosti nízkou vřšku, jež zůstala jediným pomníkem slavné minulosti tohoto místa. Naplnilo se tu ono Kollárovské: „čas vše mění i časy“ . . .

Žilovice, nyní pouze dvůr, ale v dobách prastarých osada či ves dle jména sahají původem až do dob pohanských. R. 1244 vládl tu Petr ze Žilovic a pak syn jeho Něpr. V XIV. století náležely Žilovice Podlažickému klášteru, v XV. století Berkům z Dubé. Marketa Berková z Dubé, vdova po Ferdinandovi, purkrabím z Dobrušky, prodala dne 3. srpna 1601 Žilovice Anně Slavatové ze Smiřic za 14.000 kop. mš. a ta zase 23. dubna 1607 Janu Divišovi ze Žerotína za 17.000 zl., který připojil je k Chroustovicům. Ve válce třicetileté ves nadobro zanikla a tvrz následovala jejího osudu o něco později.

Biskupové králohradečtí dostali Žilovice r. 1664, od kteréžto doby připojeny jsou stále k panství Chrasteckému.

Památek po bývalé vesnici není zde žádných. Čas vyhladil veškeru stopu její . . . Ba není ani určitě známo, kde vesnice či vesnička stávala. Dle polohy bych soudil, že byla asi jižně od nynějšího dvora tak, že Bor byl by, jak shora jsem podotkl, asi jejím pokračováním. Blíže zdi biskupského dvora, které již z dálky je viděti, působí lahodně a příjemně i blízká voda s bažantnicí.^{*)}

Holešovice²¹⁸⁾ ve XIV. století byly tvrzí.²¹⁹⁾ Alespoň r. 1318 připomíná se tu Štědrón z Holešovic a později Hynek z Holšovic s dcerou

²¹⁶⁾ V Březovicích zůstávali všickni řemeslníci panští a mnoho služebnictva. Při r. 1705 jmenuje se Jan Jenčura, cursor (posel) p. Haugvice, urozený pán František Castell, jeho sekretář; byli tu dále purkrabí, správce, obroční, hejtman, sládek, kovář, lesník, řezník, bednář, pekař, mlynář, krtičář, ovčák, pasák, poklasný, hospodský, hospodář dobytka, nádvorník atd.

²¹⁷⁾ U císařské silnice nad Březovicemi v panských polích jest socha sv. Jana Nep. z kamene, dosti pěkně vytesaná. Pořizena byla r. 1729 od Březovické vrchnosti. Na podstavci nese nápis: „Anno, qVo Ioannes De Nepo MVC Patronus noster Inter sanctos InsertVs fVerat, posita est“ a na druhé straně „StatVa ereCta sancti Ioannis Die XIII. NoVeMbris.“ Kolem sochy vine se živý plot a vsazeny jsou dvě lipy.

^{*)} Roku 1910 dal nynější ndp. biskup Jeho Excellence Dr. Jos. Doubrava u tohoto dvora na rozcestí k Boru, Chroustovicům a k Chrastí postaviti svým nákladem kamenný, v pravdě umělecký a velmi vkusný sv. kříž, jehož svěcení dne 2. října téhož roku za nádherného počasí podzimního vykonal a při té příležitosti k přítomným zástupům vřelá a nadšená kázání o sv. kříži přednesl sám nejdůstojnější darovatel. K této vzácné slavnosti přišlo procesí z Chroustovic s nepřehledným zástupem družiček a dostavilo se více zbožného panstva mimo kněze z okolí a věřící, jichž čítalo se do dvou tisíců.

²¹⁸⁾ Kříž postaven byl nákladem Jana Bezdičky z č. 16. a jeho manželky Anny v r. 1868 (vysvěcen 29. června). Vydržovali jej má obec dle daného reversu.

svou Machnou. V r. 1400 připadlo zboží Holešovické po smrti Hynkové králi. Marňe poručník Machnin Zdeňek z Březovic tomu odpíral. Ve stol. XV. byla ves rozdělena mezi několik pánův: z nichž jednu část držel Buzek z Holšovic, druhou Pešek Hoborka z Holešovic, jinou Oldřich, jinou Bohuněk a jinou Vilém, všichni z Holešovic. Bohuněk měl syny Petra a Tomáše. Všecky tyto části Holešovic zase spojeny byly Buzkem. Po Buzkovi zdědil je Příbek z Březovic, jehožto dcera Johanka z Březovic r. 1496 je prodala Mikuláši mladšímu Trčkovi z Lupy. V XVI. století náležely Holešovice Příbkům z Otaslavic. Synové Jiříka a Johanky z Vokova Adam a Jan po smrti matčině rozdělili se tak, že Adam si vzal dvůr Holešovický a připojil jej k Honbicům a Jan vzal si lidi osedlé v Holešovicích a připojil je k Březovicům. Adam při dvoře vystavěl nové jednoduché sídlo čili dům. Tomuto pak sídlu se dvorem říkalo se Rakovec.²²⁰⁾ Roku 1616 dne 5. října prodal jej Adam Anně Marii Kapounové z Damstorfu na Zaječicích za 10.900 kop gr. č. R. 1663 dostal se Rakovec Marii Františce, dceři Ladislava Fridricha Lukavického z Lukavice, jež byla provdána za Karla Gustava Kapouna ze Svojkova. Ten v Rakovci bydlil. Syn jeho Albrecht Ladislav prodal Holešovice Janu Křištofovi z Talmberka, biskupu hradeckému, který je odkázal dvěma synům bratří svých Františka Maxmiliána a Rudolfa. Ti pak pro dluhy dne 7. května 1699 prodali Rakovec Norbertovi Libšteinskému z Kolovrat, pánu na Chroustovicích, za 13.000 zl. uh. Od té doby patří Rakovec, jehožto sešlá stavení ve století XVIII. byla rozbourána, k panství Chroustovickému.

Nové Holešovice vznikly²²¹⁾ na počátku XVIII. století.²²²⁾ V této tiché a příjemné dědině postavili si obyvatelé její na rozcestí silnice a uprostřed obce r. 1910 pěkný sv. kříž nákladem 468 K. Posvěcení jeho dalo se 22. května téhož roku za velikého účastenství z celého okolí. Procesí došla dvě: z Moravan a z Chroustovic. O účtě sv. kříže kázal chroustovický kaplan Václav Oliva.

Ostrov²²³⁾ z osad k Chroustovicům přifařených je nejstarší, nebo již roku 1318 Řehner z Ostrova a Pešek měli vlastnictví či, jak říkalo se, dědiny v Martinicích a Ostrově. Z pozdějších dob připomíná se Bohuněk z Ostrova,²²⁴⁾ po jehož smrti (asi 1395) připadly platy králi.²²⁵⁾

²¹⁹⁾ Hořelo: 23. května 1852; celá polovice vesnice v jedné hodině byla v plamenech.

²²⁰⁾ R. 1687 v březnu připomíná se jako kmotr „Jan Valenta z Rakovce pod Holešovicí.“

²²¹⁾ Nové Holešovice vznikly prý takto: Tam, co se prostírají, býval velký rybník, kde kapři se chovávali, zvaný „Velký Kaprovec“. Hrabě Kolovrat dal jej vypustiti a asi kol r. 1709 dal tam vystavěti 11 chalup; ke každé dal čtyři korce pole a rozdal vše lidem, kteří pak za to musili každý ročně 52 dní na hraběcích pozemcích robotovati. Až pravdivost toho dokázána není, zdá se, že přece tomu tak bylo. Jednalo se vrchnosti o robotníky.

²²²⁾ Kdy Nové Holešovice vznikly, nedá se určit, ale poprvé se v matrikách připomínají 3. července 1712 při křtu Jakuba, syna Matouše Pitry. Nevznikly pak na místě Rakovce, jak kdys se tvrdilo, ježto matrika rozeznává: Rakovec, Holešovice a Nové Holešovice a to v témže roce 1712, kdy 19. dubna pokřtěno jest dítě Anna, dcera Václava Koupila z Rakovce, 30. června Jakub Mikuláše Kučery z Holešovic a 3. července Jakub Matouše Pitry, jak shora již uvedeno.

²²³⁾ V únoru (25.) 1891 vyhořelo stavení Cejpovo.

²²⁴⁾ Bohuněk své choti Kunce z Rabšteinka zapsal na Ostrovském zboží věno. Synem jejich prý byl Petr z Uherska, jenž měl dceru Kateřinu. Ta provdala se za Mikše z Koloděj a zemřela r. 1450. Po její smrti vyprosil si r. 1454

Tvrz, jež tu stávala počátkem 15. století, měl Ješek z Vildšteina. K zboží Ostrovskému patřily tehdy též Pušice a Popovec. Po smrti Ješkově (kol roku 1411) připadla část tohoto zboží bratřím Janovi a Vilémovi²²⁶⁾ z Chlumu; druhá část dostala se r. 1418 Alešovi²²⁷⁾ z Přestavlk, Ludvíkovi z Ostrova²²⁸⁾ a později Janu Talafusovi z Ostrova,²²⁹⁾ který na zboží svém starou tvrz silně opevnil. Když pak Talafus za řemeslem válečným odešel z Ostrova, patřilo zboží toto s Hlubokou a Stříteží a dvorem v Mentouře Bohuňkovi ze Stříteže a jeho potomkům, z nichž uvésti dlužno zvláště Mikše z Koloděj. Syn Mikšův Štěpán z Koloděj a z Ostrova prodal 1. června r. 1493 mezi jiným Ostrov Vilémovi z Pernšteina, od něhož prodej zase dostal se Ostrov Slavatům z Chlumu a Košumberka. Tím zboží Ostrovské z většího dílu spojeno a přivtěleno ke zboží Košumberskému.

Z Ostrova psali se též někteří jiní, jako na př. Vaněk z Choltic a z Ostrova, Markvart z Choltic a z Ostrova a p. Vaněk narodil se r. 1380, r. 1460 ještě byl živ, byl na sjezdě čáslavském r. 1440 a pomáhal r. 1448 při dobývání Prahy. V nejstarší knize Mýtské k r. 1456 se čte: „Markvart z Choltic a z Ostrova prodal tvrz i s dvorem, s rybníčky, s rolí, s polovicí kur, koní tré, svině všecky kromě jednoho vepře“ Jirovi z Ostrova za 6 kop. Dle tohoto páni z Choltic drželi asi část Ostrova po některém svém příbuzném. Bylo by se tedy zboží Ostrovské skládalo vlastně ze tří částí: z části, jež připadla pánům z Chlumu, z části, v níž byla stará tvrz a na níž připomínají se pánové z Koloděj, a z části pánův z Choltic, na níž snad tyto tvrz si postavili. Byly by tedy bývaly v Ostrově tvrze dvě. Sedláček to připouští řka: „Snad byly v Ostrově tvrze dvě.“

Škola ostrovská měla svůj počátek v roce 1783. Do té doby měly děti choditi do školy v Chroustovicích. Prvním učitelem byl Jakub Nezbeda, který vyučoval ve statku. Teprve roku 1793 byla vrchností vystavěna škola dřevěná. Přískolené obce daly přívoz a ruční práce.²³⁰⁾

Vilém z Mečkova odumrlí ve vsi Ostrově s rybníkem mezi Ostrovem a Opočnem a podací m kaplanství v kostele Uherském po Petrovi z Uherska a jeho matce Kunce, ale nebylo mu dáno za právo.

²²⁶⁾ Po smrti Kateřiny z Uherska, dcery Petra, vnučky Bohuňkovy a manželky Mikšovy, vyprosili si r. 1457 někteří, jako Beneš ze Srbec. Jiřík jeho syn, a jiní odumrlí na celé zboží Ostrovské. R. 1463 rozhodnuto, že Ostrov patří Mikšovi, Hluboká a Střítež Benešovi a jeho synu Jiříkovi. K Ostrovu měl právo též syn Petrův Ondřej z Ceradic, ale ten právo své prodal Mikšovi za 10 kop. Mikeš prodal r. 1470 dvůr v Mentouře k panství Košumberskému.

²²⁶⁾ Ti alespoň r. 1411 vyprosili si odumrlí na těch vesnicích.

²²⁷⁾ Aleš z Přestavlk věnoval na dvoře Ostrovském 200 kop své ženě Kateřině.

²²⁸⁾ Ludvík z Ostrova byl r. 1440 na sjezdě čáslavském.

²²⁹⁾ „Proslulý toho času válečník Jan Talafous z Ostrova připomíná se poprvé r. 1439 jako zeman usedlý v kraji chrudimském a psal se tudíž po našem Ostrově. Rok potom zapsal se na sjezdě čáslavském; potom stav se služebníkem králové Alžběty v Uhřích, přijal hejtmanství pod Janem Jiskrou z Brandýsa. Pobyv v Uhřích drahně let, vrátil se do Čech, ale schudl prý v takové míře, že po trzích s mošnou chodil. Slováci mají po něm posavad pořekadlo: „Bědný jak Talafús“ (Sedláček 112).

²³⁰⁾ V roce 1807 jednalo se o přeložení školy z Ostrova do Městce. Proto vikář ze dne 8. ledna 1808 oznamuje starší Chroustovskému, aby oznámil prve, než za krajskou komisi se požádá, důvody toho a vyslechl všechny přískolené obce, jakož i Ostrovské a podal všechny výhody i nehody onoho přeložení. Patrně Městečtí o to usilovali.

Popis školy²³¹⁾ této z 11. července 1822²³²⁾ praví, že patronem jejm jest hrabě Filip Kinský.²³³⁾ Příjmy učitele Nezbedy dle fassé ze dne 12. října 1795 skládaly se ze 100 zl. a to: z poloviny korce pole od obce v ceně 2 zl., ze sobotalesu od 56 platících dítek 64 zl. 1 kr., od obce Městec a Ostrov za 30 bochníkův chleba 4 zl. 30 kr., z příspěvku na byt 2 zl. 39 kr. a z c. k. školního fondu 26 zl. 50 kr. dle rozhodnutí ze dne 12. října 1790. Všecko dáváno bylo v pořádku. Učitel Jan Stehlík má nyní příjmů celkem 128 zl. 46 kr. v. a to 100 zl. 26 kr. ze škol. platu (než ten obnáší pouze 50 zl. 13 kr., protože málo dětí školu navštěvovati jest zapsáno — počet žáků klesl), za 10 bochníkův chleba od Ostrova 1 zl. 30 kr. (Městečtí r. 1801 od krajského komissaře byli sproštěni chléb učiteli platiti a vostrovští dávají pouze za 10 bochníkův), příspěvek na byt neobnáší nic (r. 1816 dali jen něco a od r. 1821 již nic) a z fondu 26 zl. 50 kr. Mimo to dostává 6 sáhů dříví.²³⁴⁾ Opočtenští přiškolili se od Uherska do Ostrova r. 1783 „pro vodu“, t. j. časté rozvodňování řeky. Knihy jsou všechny v pořádku. O chléb a příspěvek na byt hlásí se učitel častěji, „ale marně“. V r. 1818 vrchnost přistavěla u školy dřevník a škola jest opravena. Zahrádka je malá.²³⁵⁾

Jakub Nezbeda učil od r. 1783 do 1792, kdy zemřel. Po něm byl učitelem Jan Stehlík,²³⁶⁾ který pro věk v roce 1839 obdržel pomocníka Jana Solničku a později, když Solnička ve Zbožňově se stal učitelem, Josefa Štefeca, dřívě pomocníka v Rychemburce. R. 1849 učitelem se stal Josef Štefec, který vzorně školu vedl až do své smrti. Novým řídícím učitelem stal se Václav Holub a od r. 1906 jest jím Antonín Hrnčál, dřívě učitel v Horním Jelení.

Škola byla rozšířena²³⁷⁾ na dvojtřídní a později na trojtřídní. Jako učitelé tu působili: Josef Kratochvíl, Josef Jehlička, Václav Krátký, Vincenc Doležal, Antonín Novotný, Marie Tobiášková, Otakar Štěpán, Dostál, Fr. Král, Bedřich Svoboda²³⁸⁾ a jiní.

Nová školní budova Ostrovská byla vysvěcena v roce 1875.

²³¹⁾ Důkladný popis škol nařízen 29. prosince 1816.

²³²⁾ R. 1818 mělo navštěvovati školu: chl. 47 (v letě 45), děv. 42 (46), a evangel. dětí 13 (15), navštěvovalo: chl. 35 (30), děv. 1 (29), evangel. 8 (9), chodilo do školy pilně 10 (4), někdy 56 (55) a nikdy 23 (32) dětí. Opakovací hodiny mělo navštěvovati: chl. 26 (28), děv. 17 (18), ale navštěvovalo chl. 16 (12), děv. 13 (8). V r. 1821 evangel. dětí bylo 15.

²³³⁾ R. 1817 byl stav školy: Učitelem byl Jan Stehlik 47 let starý, jenž přihlásil se do pensijního fondu. Katalog byl založen, ale zákony musí se opatřiti. Školdozorcem byl Václav Moravec.

²³⁴⁾ Novoroční groše nechťeli dávati od r. 1819.

²³⁵⁾ Opravy školy: r. 1846 pouze menší, r. 1843 značnější, 1857 nový plot, 1858 obydlí učitelovo opraveno, 1861 více oprav se stalo atd.

²³⁶⁾ Pensionovaný učitel Jan Stehlik chtěl v roce 1842 vystoupiti z pensijního fondu. I táže se konsistoř jeho manželky, zda s tím souhlasí, ježto po smrti učitelově utrpěla by tím značné škody, kdyby pense neměla.

²³⁷⁾ Počet dětí r. 1846 — 98 — 45, 1847 — 98 — 46, 1848 — 100 — 51, 1849 — 99 — 48, 1850 — 98 — 40, 1851 — 110 — 42, 1852 — 109 — 40, 1853 — 98 — 46, 1854 — 101 — 46, 1855 — 93 — 42, 1856 — 104 — 45, 1857 — 106 — 48, 1858 — 107 — 56, 1859 — 110 — 58, 1860 — 112 — 58, 1861 — 115 — 57, 1862 — 95 — 52.

²³⁸⁾ Industriální učitelkou jest: Růžena Turnwaldova.

Vedle školy u rozcestí silnic jest sv. kříž.²³⁹⁾ Druhý kříž jest ve vesnici u zvonice.²⁴⁰⁾ As v polou vesnice při silnici v zemi jest zapuštěn starý kamenný kříž podoby cyrillo-methodejské. Někteří se domnívají, že jest to místo, kde sv. Methoděj kázal slovo Boží, když se z hradu Vraclavského ubíral k Chrudimskému. Nechci to tvrditi, ale také upírati. Těžko rozhodnouti, není-li přemýšlých nebo jiných památek o věci tak důležité. Snad některé objevy přivedou na stopu pravdy.

V Ostrově bývalo sídlo Marokanův, poněvadž nedaleká Stradoun vlivem svým i sem zasahovala. Nebylo jich sice tolik jako v uvedené Stradouni nebo Vinarech, ale i ti, kdož tu bydlili, dosti zlého převrácenými svými názory způsobili. Ještě dobře, že nynější pokolení nadobro se toho již vzdalo.

* * *

Pestrá minulost starobylého městečka Chroustovic a jeho okolí, z níž toliko několik zákmitů dle zachovalých památek dalo se zachytiti v dějepisný obrázek,²⁴¹⁾ nasvědčuje, že každý kámen naší české vlasti posvěcen jest slávou českého ducha²⁴²⁾ a každá půl země svatováclavské ozdobena duchovním věncem velikých a zbožných předků . . .

²³⁹⁾ Kamenný kříž byl postaven v červnu 1815. Dříve stával tu dřevěný.

²⁴⁰⁾ Kaplička kamenná byla vystavěna počátkem XIX. stol. jednak z darů obyvatel ostrovských, jednak z příspěvků obce. Jest zasvěcena sv. Jakubu Ap. Má ve vížce zvonek. Kříž u kapličky postaven byl obcí r. 1837.

²⁴¹⁾ Zatím, co pojednání toto se tisklo, byla postavena kostelní věž, jež r. 1907 při větrné smršti spadla. Do bání její dne 18. srpna 1910 vložil pisatel těchto řádků mimo starou listinu, sepsanou r. 1856 od Oty Danielise, tehdejšího kaplana Chroustovického, a obsahující vypsání požáru dne 5. března 1855, se všemi tehdejšími poměry ve farnosti a mimo mince z r. 1856 novou pamětní listinu, v níž kromě uvedení všech hodnostářů v církvi, ve státě, v diecesi a na panství jsou zase vylíčeny poměry ve farnosti v roce 1910, uvedeny všechny vynikající osoby v ní (velezasloužilý c. k. poštovní František Klofanda, MUDr. Frant. Zemánek, učitelé všech přifařených škol, starostové všech obcí: Miloslav Metelka, statkář v Městci, J. Král z Ostrova, J. Pýcha z Turova, Fr. Filipi z Holešovic, J. Kučera ze Lhoty, Josef Jirout z Boru a Josef Navrátil z Chroustovic), poznamenána všechna vůkolní panství a vypsány jich poměry a p. Na památku osmdesátiletého jubilea J. Veličenstva našeho císaře pána a českého krále Františka Josefa I., jež právě den před tím po celé říši Rakouské se radostně slavilo, byly dány do bání kostelní též všechny denní listy, jež o tomto jubileu psaly a tehdy v Chroustovicích se odebíraly. Konečně tam byl připojen též spis: „Dějepis církve katol. pro venkovské školy“, jež r. 1897 vydal chroustovický kaplan Jan Oliva, a celý kartáčový otisk z tiskárny družstva „Vlast“ v Praze spisku: „Kanonizační bulla sv. Jana Nepomuckého“, jež vydal kaplan chroustovický Václav Oliva.

²⁴²⁾ Tento český duch posud hárá nitrem obyvatel chroustovických i okolních, jak svědčí založení odborů Matice Školské nejen v Chroustovicích, ale i ve všech osadách sousedních (r. 1910) a jak ukázala „národní slavnost“, pořádaná v zámeckém parku dne 24. července 1910, již účastnilo se přes 1200 lidí.

Některé listy z bývalého řádu sv. Kláry v Českém Krumlově z let 1549—1606.

Uveřejňuje HYNEK GROSS.

(Dokončení.)

Bohunka ze Šternberka děkuje panu Vilémovi z Rožmberka za laskavý dopis a všecku přízeň klášteru věnovanou.

V Č. Krumlově dne 26. listopadu 1572.

Modlitbu svou Vaší mti vzkazují, vysoce urozený pane pane, Vaše Milost mně v Pánu Bohu zvláště milý!

Zdravie dlúhého a v něm jiného všeho nejlepšího dobrého přála bych Vaší Milosti věrně a srdečně ráda se vším svým conventem.

Milostivý pane z toho laskavého a příznivého psaní, kteréž ste nám odeslali ráčili, Vaší Milosti vděčně a poníženě všieckny děkujem a tiem sme velmi hrubě potěšenie, že Ste na nás zapomenúti neráčili, a nad to nade všecko, že již jen víme, že zdraví býti ráčíte a těch všech těžkostí a nebezpečenství, v kterýchž Ste býti ráčili, Vaší Milosti věrně nepřejem a srdečně Vaší Milosti litujem.

A tomu račte dokonale věriti, že se vždycky na každý den modlitby za Vaší Milost vykonávají, při tom za všecky ty, kteříž při Vaší Milosti sou, a za všecko dobré a spasitedlné srovnání a nařízení, což by mohlo býti napřed Pánu Bohu ke cti a chvále a církvi svatý k obraně a ku potěšení. A to se již nezanechá, aniž přestati nedám všem vůbec, až se milý Pán Buoh Vaší Milosti ráčí dáti šťastně ve zdraví domuv vrátiti.

Milostivý pane z toho Vaší Mti obzvláště děkuji, že Ste ráčili panu Krčínovi a panu kancléři poručiti, aby nás v našich potřebách opatrovali. Pán Buoh všemohúci rač Vaší Milosti za ta všecka dobrodiní huojnú a věčnú odplatu dáti.

Vaší mti panny mé všecky své modlitby vzkazují s vinšováním od Pána Boha zdravie štěstí a jiného všeho dobrého.

S tím dajž milý Pán Buoh nám všem s Vaší milostí šťastně v dobrém zdraví shledání brzo, jestliž v tom Jeho svatá vůle.

Dán v Krumlově v klášteře v středu po svaté panně Kateřině leta Páně LXXII°

Bohunka z Šternberka,
abatyše kláštera Krumlovského.

Vysoce urozenému pánu, panu Vilémovi z Rožmberka, správci a vladaři domu Rožmberského, nejvyššímu purkrabí Pražskému, pánu Jeho milosti, mně v Pánu Bohu zvláště milému.

Na rubu poznámka Brezanova: 1572 Domus D. Wilhel. někam pán ráčí se strojiti.

Orig pap. s přitíštěnou pečeti v kniž. arch. Kruml. I 3 K β 4 k.
Regest u Klimesche str. 261, č. 150.

Bohunka ze Šternberka píše panu Vilémovi z Rožmberka, že nebožka paní Bohuchvalová jí dožádala, aby jemu její poslední vůli dodala a za ochranu dcery její Kateřiny ho poprosila.

Bez místa, dne 17. ledna 1575.

Vysoce urozenej pane, pane mně v Pánu Bohu vzláště milej!
Od Pána Boha všemohcího Vaší Mti vinšuji šťastný dobrý
nový lito, zdraví a v něm jiné všecko dobrý a potěšitelný, podle
duše i těla; toho Vaší Milosti na Jeho svaté Boží milosti věrně
žádám i se vším svým konventem.

Milostivej pane, Vaší Mti poníženě prosím, že mi ráčíte toto
mý psaní milostivě vážit. Jest taková věc, co se nebožky paní
Bohuchvalový dotejče, kterou milý Pán Buoh ráčil povolati s to-
hoto bídného světa. Račiz její duši milosten býti a věčnú radost
dát. I dožádala se jest mne s velikú žádostí a s pláčem, prosíc
mne pro Pána Boha, abych ten kšaft, kterej jest nařídila, abych
jej chovala, jestli by ji milej Pán Buoh s tohoto bídného světa
povolati ráčil, že mne prosí nejvyšší prozbú, abych ten kšaft do-
dala, žádajíc Vaší Milosti pro milosrdenství Boží, že jej ráčíte k
sobě milostivě přijíti a nad tím milostivú ruku a ochranú držeti
a nad cerú její pannú Káčl. Tak to všecko Vaší mti mocně po-
rúčí, po svém milým Pánu Bohu majíc nejvěčší naději. Milostivej
pane rač též mi toho věřiti, nerada sem to učinila, ale ta její
prozba veliká, ta jest mne k tomu přivedla. A jestli bych v tom
co proti Vaší Mti učinila, prosím, že mi to milostivě odpustiti
ráčíte.

S tím Vaší Milost milýmu Pánu Bohu porúčím. Dejž nám
jeho Božská milost šťastný s Vaší Mti shledání, nebo po Vaší
Mti velmi túžíme.

Jenž dán jest ten pondělí na den svatýho Antoni, leta Páně
LXXV°.

Bohunka z Šternberka,
abbatyše kláštera Krumlovského.

Vysoce urozenému Pánu, panu Vilémovi z Rožmberka a na
Třeboni, správci a vladaři domu Rožmberskému, nejvyššímu purkrabí
hradu Pražského, pánu Jeho Milosti mně v Pánu Bohu zvláště
milému.

Orig. pap. v kníž. arch. Kruml. I. 5 A E 1 d.

Anna z Rožmberka a na Hradci zasílá ornat abatyši Bohunce
ze Šternberka se žádostí, aby jej dala posvětití a co nejdříve
vrátiti, ježto při pouti v Hradci bude ho potřebl. Dále posílá 12
loket plátna panně Vranovské a vyslovuje pozdravení svoje a své
snachy.

V Jindřichově Hradci dne 8. července 1576.

Službu svú vyskazuji urozená panno, panno má nejmilejší!
Pán Buoh rač dátí Vaší Milosti zdraví a při něm jiné všecko
dobrý; toho bych Vaší Milosti věrně ráda přála se všemi pan-
nami Vaší Milosti milostivejmi.

Má nejmilejší panno sestro teď Vaší Milosti vornát posílám
a za to Vaší Milosti přátelsky žádám, že to ráčíte způsobiti, aby
byl posvěcen a zase, co bude moci nejspíšeji, aby sem byl při-
nesen, nebo zde při Hradci v tento pátek příští v jednom kostele
pouť bude, aby se v něm sloužiti mohlo.

Při tom teď posílám dvanácte loket plátna panně Vranovský. Jestliže se Vaší Milosti líbí, račte je jí poručiti dodati.

Při tom Vaší Milosti paní cera*) má milá, manželka syna mýho, vzkazuje svou přátelskou službu s vinšováním od Pána Boha zdraví i jiného všeho pověditi.

A za to Vaší Milosti žádám, že ráčíte všeho konventu svýho ode mne i od paní cery mý přátelsky pozdraviti s vinšováním od Pána Boha zdraví i jiného všeho dobrého.

S tím Pán Bůh rač dáti mýho s Vaší Milostí v dobrým zdraví shledání.

Datum na Hradci v neděli den sv. Kiliana leta xLXXVI^o.

Anna z Rožmberka
a na Hradci.

Nadpis: Urozený Panně, panně Bohunce z Šternbergka, abatyši kláštera Krumlovského, sestře mé nejmilejší, buď dán.

Poznámka na rubu od archiváře V. Březana: Ta Bohunka že byla abbatyši do padesáti let. Bylo jí 83 leta, když umřela.

Originál na papíře s přitisknutou pečeti v kníž. arch. Kruml. I. 3 K a 57aa.

Bohunka ze Šternberka vypočítává panu Vilémovi z Rožmberka, co jí nebožka paní kanclírka svěřila na penězích a na špercích pro její vnučku Žofii, že to sčítala s Linhartem nebožka v její přítomnosti, a prosí za radu, jak se má s vydáním těch věcí k jejímu synu Janovi zachovati. Oznamuje, že Žofku chtějí dáti do kláštera Tišnovského na Moravě.

Bez místa a data. [1578].

Milotivej pane, pane mně v Pánu Bohu zvláště milý!

Vod Pána Boha všemohúcího Vaší Mti vinšuji zdraví, štěstí a všecko jiný dobré a potěšitelné, toho bych Vaší Mti věrně a srdečně ráda přála. A Vaší Milost vítám se vším konventem svým. Buď Pán Bůh pochválen, že ste ráčili ve zdraví domů přijeti.

Při tom sem nemohla zanechatí než Vaší Milostí voznámiti strany nebožky paní kanclírky,**) kterou Pán Bůh ráčil z tohoto světa povolati. Pán Bůh rač jí milostiv bejti, na čem svú věc pozůstavila. Nic podle rady Vaší Mti nekonala. Dosti sem jí pravila a předkládala Vaší Mti radu, než vdy přece na svém tvrdým oumyslu stála, abych to k sobě přijela, co je Žovce dáti chtěla. Připravivši ložní šaty i truhlu, chtěla vdy, abych po to poslala. I nemohši se dočekati, po některým dni poslala mi ložní šaty po svý čeledi. A já jí je zase vodeslala, že toho nikderakž nemohu učiniti. I to jsem jí voznámila, že truhličku jí zase vrátím, kerú mi dala schovati, neb sem i už poznávala jeho velikú nelibost v tom, že tak ke mně vodsílá. I poslala ke mně svú vnučku Žofiji, proséc mne pro Pána Boha, poněvadž nemůž jinač bejti, abych tu truhličku vodevřela, abych Žovce vydala, co jest jejího jako čepce, řetez, dva pásky stříbrný koralový, páteř, biritěk, jest na něm štrnáct zlatých uherských, jeden prsten, který jí nebožtík pan votec

*) Kateřina z Montfortu, choť Adama z Hradce, syna Jachyma z Hradce a jeho manželky Anny z Rožmberka. Jachym zemřel r. 1565 12. 12.

**) Manželka kancléře rožmberského Václava Albina z Helbenka, jenž zemřel asi 15. prosince 1577 a pochován 18. pros.

dal na korunování. Při tom mně taky prosila, co je peněz mimo sumu v zlatě, abych jí to schovala, kdyby jí Pán Bůh k místu pomohl, aby měla se k čemu utéci v své potřebě. Tak sem jí to k vůli na její žádost učinila. Budu-li co moci vobdržeti bez překážky jejího syna, neb ráčíte věděti, že sem Vaší Mti prve voznámila, co jest to všeho v sumě.

I jest mi svěřila půl šestýho sta bez pěti kop, a tak se dostalo zase vrátiti, s tou truhličku počítaje, tři sta šedesát a tři kopy to na míšensko, a to jest všecko v zlatě. A z toho při mně zůstalo svěřenýho sto vsumdesát a dvě kopě s tím se vším počítaje, co jest na biritku i na tom kroši, jako Ste ráčili jej jejímu panu votci na nový mši vofferovati neb to v tom počtu vdycky šlo. —

Milostivej pane, nemohu toho před Vaší Mti tajiti. Když nebožka mi to porúčela, k věrné ruce vzala k sobě Linhart, který má neboštíka Paušneydara ceru Ferenu. To všecko tak sčítali v přítomnosti mý. Tak toho správu mám, že ten jistý Linhart jemu toho zprávu dal, co jest v té truhličce bylo. Vaší Mti poníženě prosím v tom za radu, kdyby pan Jan*) vo vstatek té sumy ke mně přišel, mám-li ji jemu vydati, anebo mohla-li bych tomu jaký odpor učiniti, poněvadž jest jí vona to z veliký lásky dala. Taky Vaší Mti vznamuji, že ji chce vzíti a do Moravy dáti do kláštera Tišňovskýho. Jest zde jeho švakrová z Moravy. Mám za to, že ji ta vezme s sebou. Jestli že to s Vaší Mti radů vobdržím, já jí toho nevydám, než až by k místu přišla, co jí bába z lásky dala.

A tak se Vaší Mti v tom i ve všem jiným poručena činím.

S tím dajž milý Pán Bůh Vaší Milosti se dobře a šťastně míti a nám s Vaší Milostí šťastně ve zdraví shledání, neb toho srdečně žádáme.

Bohunka,
abatyše kláštera Krumlovského.

Vysoce urozenému Pánu, panu Vilémovi z Rozumberka,
Jeho Milosti k dodání.

Orig. pap. v kníž. arch. Kruml. I. 5 A. E. 1 d.

Bohunka ze Šternberka, panu Vilémovi z Rožmberka děkuje za ryby klášteru darované, píše, že paní kanclérka jí nepřestává prositi, aby k sobě přijala to, co pro vnučku ustanovila, dále oznamuje, co slyšela od paní Krčínové o chystaném příchodu ženicha paní hrabinky a její oddavkách s ním.

Bez místa a data [1578].

Milostivej pane pane, Vaší Milosti vinšujíc vod Pána Boha všemohúcího zdraví štěstí a v něm všecko jiný dobré a potěšitelné, Vaší Mti vznamuji, že sú mi ty ryby přivezli, který Ste mi ráčili dáti vysaditi, z kterých já Vaší Mti i se vším konventem, co můž bejti nejvejš, děkujeme a Vaší Mti vinšujeme vod Pána Boha dlúhej věk a šťastné panování za mnohá léta.

Milostivej pane, kdež sem Vaší Mti psaní učinila předešle, co se paní kanclířky dotejče, strany její vnučky, co jest jí dala, kdež ráčíte toho spis míti. A tak vždy o tom nepřestává.

* Jan Albin z Helfenburka, syn kancléřův,

prositi, abych to k sobě přijela, žádajíc mne; neb jiného nic na tom neschází, jen kdyby vůle Vaší Milosti byla. Já toho pro nic jiného nečiním, než pro její velikú žádost a pro nebožtíka pana biskupa,*) neb jest byl náš dobrý přítel a velikú důvěrnost ke mně měl a mně ji poručel. Přes to, cožkoli vůle Vaší Milosti jest, to já všecko udělám. Račte mi oznámiti, abych se věděla čím spraviti, než ráčíte vodjeti.

Milostivý pane, Vaší Milosti nemohu zanechatí, než abych Vaší Milosti oznámila slyšenú řeč. Vod paní Krčínový sem slyšela, která u paní hrabinky**) bejvá často, že jest mi pravila, že paní hrabinky ženich má konečně přijeti, že paní dala čtyři lože ustlati jedno zlatohlavové, druhé karmazinové, třetí damaškové, štvrté dikitové, von že jede o půldruhého sta koní a fraucimor vod ty kněžny s ním. A tak se paní hrabinka dala slyšeti, že jí von vodsud nechce vzíti, než když jest jí vod Vaší Milosti vyprošoval, aby jí vod Vaší Milosti vzal. A ta praví, že na svatýho Martina má jistě zde býti, a před Vaší Milostí voddání jich aby bylo, a tak při tom že paní hrabinka chce se s Vaší Milostí smieriti prve, než vodsud vodjede.

S tím dajž milý Pán Buoh všemohúcí Vaší Mti se dobře a šťastně se míti a nám s Vaší Mti šťastné ve zdraví shledání.

Bohunka abatyše kláštera
Krumlovského.

Vysoce urozenému pánu, panu Vilémovi z Rozumberka a na Krumlově, zpravci a vladaři domu Rozumberskýho, nejvyššímu purkrabí Pražskému, pánu, Jeho Mti, mně v Pánu Bohu zvláště milému dán buď.

Orig. pap. s přitisknutou pečeti v kníž. arch. Kruml. I 3 Kß 4 k.
Regest u Klimesche str. 264—265, č. 154.

Bohunka ze Šternberka posílá panu Vilémovi z Rožmberka spis poslední vůle paní kanclérky a oznamuje, že to, co se má Žofce dostati na penězích a od stříbra. u ní leží, dále prosí o vydání věcí po starém Mikuláši a aby pamatováno bylo na jeho vnučky.

V Č. Krumlově, dne 22. září 1578.

Modlitbu svú Vaší Mti vzkazují vysoce urozenej pane, pane Vaše Milost mně v Pánu Bohu zvláště nejmilejší!

Zdraví, štěstí a jiný všecko dobré, což byste sobě ráčili na Jeho Božský milosti vinšovati, toho bych Vaší Mti věrně přála.

Milostivej pane, teď Vaší Mti posílám ten spis, kerej paní kanclírka nařídila. Vaší Milostí žádá poníženě. abyste ráčili nad tím milostivú ruku držeti, aby podle žádosti se to tak vykonalo a [abyšte] ráčili jí kšaft [ten] potvrditi. A ráčíte se spraviti spisem nařizenejm. I Vaší Mti vznamuji, co se má Žofce do-

*) Doktor Tomáš Albin z Helfenburka, biskup olomúcký, zemřel 10. března 1575, za biskupa zvolen byl r. 1574. Dříve účastnil se správy rožmberské na Krumlově.

**) Eva, sestra Viléma z Rožmberka, vdova po hraběti Mikuláši Zrinském, měla svatbu na Krumlově 16. září 1578 s vláckým hrabětem Pavlem z Kasoldu. Pán Vilém z té známosti neměl potěšení.

stati toho půl šístýho sta a vod stříbra, že to při mně svěřený leží. Vostatek k sobě vzala vod stříbra i vod peněz jmenovitě půl třetího sta a vod stříbra nemálo tak, že proto bude každéj bude jmiti památku její. A tak se dala ke mně slyšeti, že jim chce více příkládati, budú-li vůle její hleděti.

Milostivej pane, Vaší Milosti prosím, jako sem Vaší Milosti předešle prosila vo statek starýho Mikuláše, abyšte ráčili poručiti, komuž koli ráčíte rozkázati dáti, aby se to vodevěřelo, neb ten hospodář, u kterýho jest byl, má vlnu v tom jednom pokoji, nemůže k ní, i bojí se, aby k škodě nepřišel vod myší. Vaší Milosti prosím, že neráčíte zapomínati na ty jeho vnučky a vzlášťe na tu, kerú já u sebe chovám, zač sem já ji prosila, neb to vím, že Vaše Milosti ráčíte k tomu nejpríbuznější bejti, neb Ste ho ráčili smrti dochovati. Račte bráti co hotového, neb ty šaty se Vaší Mti jistě nehodí, neb jest se von v tom velmi nečistě choval. Voni by sobě to ještě k užitku spravili a chodicích šatův taky. Račte jim propustiti i ty svrchky.

Milostivej pane, mý všecky panny skázaly Vaší Mti pozdraviti s vinšováním vod všemohúcího Pána Boha na svých modlitbách dlúhého zdraví a jinýho všeho nejlepšího dobrého, že toho Vaší Mti na každý den žádají.

S tím dajž milej Pán Buoh všemohúcí Vaší Mti se dobře a šťastně se míti.

Dán na Krumlově v klášteře ten pondělí po svatým Matúši apoštolu Božím leta Páně IXXVIII.

Bohunka, abatyše kláštera
Krumlovského.

Vysoce urozenému pánu, panu Vilémovi z Rožmberka a na Krumlově, zpravci a vladaři domu rožmberského, nejvyššímu purkrabí Pražskému, pánu Jeho Milosti mně vzlášťe milému.

Orig. pap. v knížecím arch. Kruml. I. 5 AE 1 d.

Bohunka ze Šternberka přimlouvá se u pana Viléma z Rožmberka za vozku, na kterém Pasovští, když vezl náklad od paní hraběnky (sestry Vilémovy) pro něho, vynutili 8 kop a 15 grošů, aby se mu ta škoda nahradila.

V Č. Krumlově dne 25. července 1579.

Modlitbu svú Vaší Mti vzkazují vysoce urozený pane, pane mně v Pánu Bohu vzlášťe nejmilejší, zdraví dlúhého a v něm panování šťastného za mnohá leta, toho Vaší Mti na milým Pánu Bohu žádám.

Milostivý pane Vaší Mti voznamuji, že jest ke mně přišel nějaký forman zprávu dávajíc, že jest poslán vod Její Mti hrabinky a že vezl statek, který Vaší Mti náleží. A tak sú ho páni Pasovští stavili a propustiti nechtěli, až jim dal vosm kop a XV krošů. Tak ke mně za přimluvu prosí k Vaší Mti, abyšte ráčili mu tu škodu nahraditi, že jest jich práva nebyl povědom. A tak na jeho velikú žádost k Vaší Mti se přimlívám, tak se tomu naději, že se to Vaší Mti nahradí, jestli ráčila jaký dar důkladný poslati.

Milostivý pane Vaší Mti prosím poníženě, že ráčíte paní kněžnu a paní manželku Vaší Mti nejmilejší vod nás Její Mť pozdraviti, vinšujíc vod Pána Boha všecko dobré.

S tím Vaší Mti Pánu Bohu všemohúcímu poručena činím v Jeho svatú ochranu. A Rač nám Jeho svatá milost dáti s Vaší Mti šťastné shledání.

Datum v Krumlově v klášteře na den svatého Jakuba Velikého leta Páně LXXVIII.

Bohunka, abatyše kláštera Krumlovského.

Vysoce urozenému pánu, panu Vilémovi z Rozumberka a na Krumlově, zpravci a vladafi domu Rozumberského, nejvyššímu purkrabí Pražskému, pánu Jeho Mti mně v Pánu Bohu zvláště milému dán buď.

Orig. pap. v kníž. arch. Kruml. I 7C 2.

Bohunka ze Šternberka připomíná panu Vilémovi z Rožmberka, aby prokázal klášteru službu v příčině opatření kněze, nebo že knězi Janovi rok vychází; ona že je ochotna kaplanovi, který by byl, za jeho službu třicet kop míšenských dávat, kdyby on poskytoval mu stravy.

V Č. Krumlově dne 11. června 1580.

Vysoce urozený pane, pane Vaše Milost! Modlitbu svú Vaší Milosti vzkazují. S vinšováním vod Pána Boha všemohúcího zdraví, štěstí a jinýho všeho dobrého přála bych Vaší Mti věrně a srdečně ráda jako sama sobě.

Nemohla sem toho pominúti než Vaší Mti svým psaním navštívit, že mi ráčíte oznámiti. Ač vo Vaší Mti slyším, ale po lidský zprávě nelze se dověřovati, neb častokrát se tak nenalézá a příčina se dává k věcímu zarmoucení, tomu račte věriti, že na Vaší Mť věrně spomínáme a po Vaší Mti toužíme, aby milý Pán Bůh ráčil Vaší Mti šťastné zdraví dáti a nám se s Vaší Mti shledati.

Milostivej pane, Vaší Mti ku paměti přivozuji, abyšte ráčili nás v svý laskavé paměti míti, co se služby Boží dotýče, neb již teď [k] svatému Vítu rok kněze Jana vychází, a tak tomu vyrozuměti, že by neměl oumysl tu vostat, leč by vůle Vaší Mti byla. A já Pána Boha se dokládám, že přes vůli Vaší Mti v nic se nedám, než což vůle Vaší Mti, tak se zachovati chci, ač bych ráda, aby služba Boží nescházela nám všem k věčné vodplatě, neb to, což jest k tomu chudýmu klášteru nadáno, ráda bych to tomu kaplanu vydávala, který by tu byl, za jeho službu, že by mu se tu dostalo do roka hotových peněz třiceti kop míšenských, ale pak na takovej spůsob, kdybyšte Vy mu ráčili dávat stůl, neb není tolik platu klášterskýho. Než což bych více dala, to bych učinila z té příčiny, že bych dědinu držela a louku, že by se tím těch třiceti kop jemu dostalo služby. Račte tomu věriti na můj svědomí by pak i to, kdo měl v držení, že by se nemohl vychovati na stravě tím vším klášterským statkem. A taky nastal čas velmi nebezpečný vod nemocí rozličných a rychlých, nebude-li tu kdo k vopatrování k duší spasení, bude nám veliká ouskost.

Kdež sem Vaší Mti předešle prosila, aby se to skrze Jeho milost pana arcibiskupa potvrdilo, kdyby jaká potřeba rychlá přišla, aby nám týž kaplan mohl poslužiti, neb by se snad vzdaloval nám v tom poslužiti bez povolení aneb rozkazu pana arcibiskupa.

A s tím se Vaší Mti v tom i ve všem jiným poručena činím. Vaší Mti prosím za laskavou odpověď. A dejž milý Pán Bůh Vaší Mti se dobře a šťastně jmiti a nám se s Vaší Mti ve zdraví shledati.

Dán v Krumlově v klášteře na den svatého Barnabáše leta Páně LXXX°.

Bohunka, abatyše kláštera Krumlovského.

Vysoce urozenému pánu, panu Vilémovi z Rozumberka a na Krumlově, zpravci a vladaři domu Rozumberského, nejvyššímu purgkrabí Pražskému, pánu Jeho Mti, mně v Pánu Bohu vzlastě milému dán buď.

Orig. pap. s přetisknou malou pečeti kláštera v kníž. arch. Kruml. I3Kβ5f. Regest u Klimesche str. 266, č. 156.

Bohunka ze Šternberka prosí pana Viléma z Rožmberka, aby promluvil s arcibiskupem o zjednání kněze do kláštera Krumlovského, nebo že ten dosavadní již pryč odchází, dále zve jej k slavnosti oblékání Kateřiny, Jakšovy dcery, poddané jeho, za jeptišku.

Bez místa dne 20. října 1581.

Vysoce urozenej pane, pane Vaše Milost mně v Pánu Bohu vzlastě nejmilejší! Zdraví a v něm všecko jiný dobrý k duši i k tělu Vaší Milosti na Pánu Bohu věrně žádám.

Milostivej pane, Vaší Mti připomínám a poníženě prosím, že neráčíte zapomínati rozmluviti s panem arcibiskupem o kněze tu do kláštera, neb se již od nás kněz se pryč bere, kterýho sem nerada stratila pro jeho dobrý chování.

Milostivej pane, Vaší Mti oznamuji, že sem tý vůle oblécti Kateřinu Jakšovu ceru, poddanú Vaší Mti, tu neděli po Všech svatejch Tý žádosti a naděje sem k Vaší Milosti sem a poníženě prosím, že ráčíte k tomu času dáti se najíti milýmu Pánu Bohu ke cti a chvále a nám ku poctivosti. Za milostivou odpověď prosím. Což vůle Vaší Mti jest, račtež mi oznámiti, abych se věděla čím spraviti.

Vaší Mti mý panny kázaly vysoce pozdraviti s vinšováním, což byšte sobě ráčili na milým Pánu Bohu požádati.

S tím dejž Jeho Svatá Božská milost dobře a šťastně Vaší Mti se míti a nám rač dáti s Vaší Milostí ve zdraví shledání.

Dán ten pátek před Jedenácti tisíc panen leta Páně LXXXI°.

Bohunka, abbatyše kláštera Krumlovského.

Vysoce urozenému pánu, panu Vilémovi z Rozmberka a na Českém Krumlově, zpravce a vladaři domu Rozmberského a nejvyšší purgkrabie hradu Pražského, pánu mému milostivě laskavému Jeho Mti.

Orig. pap. s přitisknou malou pečeti klášterskou v kníž. arch. Kruml. I3Kβ5f. Regest u Klimesche na str. 267, č. 157.

Bohunka ze Šternberka panu Vilémovi z Rožmberka předkládá psaní, které arcibiskupovi činí o kněze, který by při chrámu klášterním svěcením posluhovati měl, a prosí o jeho schválení.

V Č. Krumlově dne 3. května 1584.

Modlitbu svú vzkazují Vaší Mti vysoce urozený pane, pane mně milostivý. Pán Buoh nebeský rač Vaší Mti dáti dlouhé zdraví, při tom tak i mezi nás zase v dobrém a potěšitelném zdraví domův navrácení.

Milostivý pane, jako psaní Jeho Milosti knížecí panu arcibiskupu Pražskému činím, i jakého opatření při Jeho Milosti knížecí zstrany služebníka církevního, kterýžby při chrámu Páně klášterním mně na ten čas svěcením posluhovati jměl, žádám, tomu všemu Vaše Milost milostivě z příležitího připsu takového psaní, kteréž pro lepší vyrozumění Vaší Mti odsílám, porozuměti ráčíte. A protož, pokudž by se Vaší Mti vidělo takové psaní mé Jeho Mti knížecí panu arcibiskupu dovoliti odvésti, to buď. Pakli nic a Vaše Milost by to jináčeji předjíti a opatřiti moci ráčili, toho také při milostivé vuoli Vaší Mti pozuostavuji, a o ty věci za milostivou a laskavou odpověď, kterouž bych se opravití mohla, žádám.

Pán Buoh nebeský rač dáti nám se v dobrém zdraví spolu shledati.

Datum v Krumlově Českém, ve čtvrtek den památný Svátého kříže nalezení leta LXXXIII.

Bohunka z Šternbergka,
abatyše kláštera Krumlovského.

Vysoce urozenému Pánu, panu Vilémovi z Rozmberka a na Českém Krumlově, správci a vladaři domu Rozmberského, císaře Římského jakožto krále Českého Jeho Mti tejný raddě a nejvyššímu purgkrabí Pražskému pánu mně milostivému, Jeho Milosti.

Orig. pap. s přitisknutou malou pečetí v kníž. arch. Kruml. 13K85f. Regest u Klimesche str. 268, č. 159.

Abatyše [Kateřina Kunáška z Machovic] a konvent kláštera Krumlovského prosí pana Petra Voka z Rožmberka, aby starobylý plat kláštera, jeho předky ze Třeboňského panství věnovaný, jim odvésti poručil.

V Č. Krumlově dne 1. listopadu 1602.

Modlitbu svou s náležitou uctivostí Vaší Milosti vzkazujeme vysoce urozenej pane, pane ochránce náš nejmilostivější. Všemohoucí Pán Buoh ten rač Vaší Mti dáti prodlouženého zdraví a v něm šťastného panování, toho Vaší Milosti věrně na modlitbách svech žádáme.

Milostivej pane, pane Vaší Mti ze vsí poníženosti prosíme, co se dotejče slavné paměti pánuov, pánuov předkuov Vaší Mti, jakožto fundatoruov kláštera našeho, kteří sou milostivě kláštera našemu chudému z některých vesnic plat penězitej nadati ráčili, a takovej plat jest se vždy na zámku Krumlovským z důchoduov Vaší Mti dával. Ale skrze nynější proměnu něco se toho platu na zámku Krumlovským dávatí má, a vostatek na Třeboni z důchoduov Vaší Mti, jak teď toho obzvláštní poznamenání Vaší Mi-

losti ku přehlídnutí podáváme, a Vaší Mti ze vsí ponížeností za to prosíme, že neráčíte své milostivé ruky od nás skládati, nýbrž nad námi svou milostivou otcovskou ochranou ruku držeti ráčíte, jakožto pán pan fundator náš milostivej, a milostivě o tom naříditi ráčíte, aby takovej starobylej plat, co k Třeboni náleží, dáván byl tak, abychme mohli svou živnost jmiti.

A co tak koli pro nás chudé učiniti ráčíte, toho Vaší Mti Pán Buoh zase hojná odplata bejti ráčí, toho se věrně na svejch modlitbách ku Pánu Bohu odsluhovati chceme.

Za milostivou a laskavou odpověď Vaší Mti poníženě prosíme. S tím Vaší Mti Pánu Bohu v Jeho svatou ochranu poručena činíme.

Datum v Krumlově Českém v klášteře řádu svaté panny Klary, v pátek den Všech svatejch leta Páně 1602.

Abatyše a všecken konvent
kláštera Krumlovského.

Vysoce urozenému pánu, panu Petrovi Vokovi z Rožmberku a na Třeboni, vladaři domu Rožmberského, J. M. C. raddu, pánu nám milostivě a laskavě příznivému, Jeho Mti.

Orig. pap. v kníž. arch. Kruml. I 3Kř 4 k. Regest u Klimesche, str. 282, č. 171.

Abatyše [Katerina Kunaška z Machovic] a konvent kláštera sv. Klary v Č. Krumlově prosí (pana Petra Voka z Rožmberka) o vydání platu sv.-havelského z důchodů Třeboňských klášteru patřícího.

V Č. Krumlově dne 12. února 1603.

Modlitbu svou s náležitou uctivostí Vaší Mti vzkazujeme vysoce urozenej pane, pane ochránce náš nejmilostivější. Zdraví a v něm šťastného panování upřímně na modlitbách svejch žádáme.

K milostivé paměti Vaší Milosti přivozujeme žádost svou, kterouž sme na Vaší Mt strany vycházení platuov k konventu kláštera řádu svaté panny Kláry Krumlova Českého z důchodův Vaší Milosti Třeboňských nám náležejících, jakž Vidimus Vaší Mti odeslanej v sobě šíř to obsahuje a zavírá. I poněvadž ta věc do příjezdu pana Jindřicha Vintře, Vaší Mti kanclíře, odložena jest byla, nyní pak v důležitý a nevyhnutelný potřeby naší se k Vaší Mti ucházejíc, ku paměti přivozujeme, že o tom ráčíte milostivě poručiti, aby takovej plat svatohavelskej, již pominulý, nám z komory Vaší Mti vydán byl. Což tu koli pro nás chudé učiniti ráčíte, Pán Buoh Vaší Mti ráčí hojným odplatitelem jakož zde časné tak potom věčně v království nebeským bejti.

Milostivé odpovědi od Vaší Mti očekávati budeme.

S tím Vaší Mti v Božskou ochranu poroučena činíme.

Datum v Krumlově Českém v klášteře řádu svaté panny Kláry, v středu první v postě leta Páně 1603.

Abatyše a všecken konvent
kláštera Krumlovského.

Orig. pap. v kníž. arch. Kruml. I 3Kř 4 k. Regest u Klimesche str. 282, č. 172.

Kateřina Kunaška z Machovic, abatyše kláštera sv. Kláry, zve Jana hraběte Zrinského (syna Mikulášova), aby účastnil se slavnosti oblékání dvou panen do roucha duchovního a připomíná dobrodiní, jež jeho matka klášteru prokázala.

V Českém Krumlově dne 21. září 1606.

Modlidbu svou Vaší Milosti vzkazuji vysoce urozenej pane, mně v Kristu Pánu milostivě a laskavě příznivej!

Od všemohoucího Pána Boha Vaší Milosti, spolu Její Milosti paní paní prodlouženého zdraví a v něm jiné všecko nejlepší dobrý vinšuji a žádám. Nemohouce toho před Vaší Milostí tejna učiniti, poněvadž je od dobré a slavné paměti Její Milosti paní, paní matěre Vaší Milosti tomu klášteru mnoho dobrého učiněno, a též Vaše Milost se ke mně a konventu mému milostivě ukazovati ráčíte, že z vůle Pána Boha dvě panně do řádu duchovního vstupovati chtějí, i s pomocí Pána Boha chci je do roucha duchovního oblécti teď v neděli po sv. Michalu. I podle starobylého obyčeje Vaší Milosti i Její Milosti paní paní zůvi a ze vší poníž[enosti] za to prosím, že se ráčíte tak milostivě znížiti a sem přijeti. A pokudž byšte Vaše Milost skrze nějaké příčiny sami přijeti moci neráčili, i Vaší Milosti já spolu se všemi pannami svejma ze vší poníženosti prosíme, že ráčíte své milostivé dovolení dáti, aby Její Milost paní, paní k tomu již jmenovanému dni sem přijeti ráčila. A co tak na žádost mou a panen mejch učiniti ráčíte, toho se Vaší Milosti předně ku Pánu Bohu na nehodnejch modlibách svejch i v jiným vším dobrým odsluhovati chceme. Za odpověď a naplnění žádosti mé ze vší poníženosti Vaší Milosti žádám.

S tím milost Pána Boha rač s námi se všemi bejti!

Datum v městě Krumlově Českém v klášteře řádu sv. panny Klary ve čtvrtek den svatého Matouše Evandelišta (sic) Páně leta Páně 1606.

Kateřina Kunaška z Machovic,
abbatyše kláštera Krumlovského.

Vysoce urozenému pánu, panu Janovi hraběti z Serinu x a na Rozmberce, J. M. Cis. muntšenku a hejtmanu kraje Bechyňského x, pánu mně v Kristu Pánu milostivě a laskavě příznivému, Její Milosti.

Orig. pap. v kníž. arch. Kruml. I 3Kß 5 c. Regest u Klimesche na str. 290, č. 177.

Stavivo k podrobné historii církevní v Čechách.

Napsal *Fr. Štědrý*.
(Pokračování.)

1654.

2. IV. Conf. data est Simoni Simonidi super par. Mautensi et Zbitouviensi ad præs. Vestrae Eminentiae, solvit 12 fl.

Georgio Markwart d. e. par. s. Jacobis Majoris in Netonitz cum filiali Lukawetz ad præs. d. Mirabel, 9 fl.

Bonifacio Dulci d. e. par. Heidensis ad præs. comitis Götz.

Francisco Recherio d. e. c. super par. Semnovicensem ad præs. Adami comitis de Trautmansdorf.

Andreæ Aloisio Hochstuel d. e. par. Benzensis ad præs. comitissæ de Thun et baronissæ Altringeræ et de Attimis.

Joanni Pawlowsky d. e. c. super par. Vilomicensem et Smrdovicensem, 12 fl.

Basilio ord. præd. d. e. licentia administrandi per annum in parochia Petrovicensi.

Valentino Chalovio d. e. par. in Grehern, s. 6 fl.

Joanni Mazarotto d. e. c. ad præs. rectoris Comotoviensis super par. Grimensi et Volensi cum 3 filialibus.

Joanni Colero d. e. par. Buschvicensis, s. 6 fl.

2. V. Georgio Grab d. e. par. Schönfeldensis, s. 6 fl.

Joanni Mitis d. e. decanatus Brundusiensis cum par. Brzewecz (Brstiv recte) et filiali Swirmilocz (recte Svémyslice), dominus Roder solvet.

Guilielmo Krasni d. e. filialis Zadansky? (snad Zasanice.)

Adamo Snurovio data e. par. s. Henrici ad præs. Novæ civitatis.

Sebastiano Jordani d. e. decanatus Neobiczoviensis, s. 9 fl.

Matheo Czerwenka d. e. licentia administrandi in Swatopolensi (par.) ad medium annum.

Petro Chlupaczek d. e. par. Radnicensis cum filiali Stupensi, 9 fl. s.

Joanni Wenceslao Hendellio d. e. par. Postelbergensis ad præs. comitis Michnæ.

Vincentio Schefft d. e. par. Tynensis ad Muldavam, s. 9 fl.

Ignatio Miti d. e. par. Libokovicensis una cum filialibus in Duban, Klapi et Slatina ad præs. rectoris Chomotoviensis.

Joanni Jawurek d. e. par. Saczkensis, s. 6 fl.

Joanni Chwaleniczky d. e. c. super decanatum Nachodensem una cum 3 aliis parochiis et 4 filialibus ad præs. ducis de Amalfi, s. 39 fl.

Pro ratificatione testamenti demortui Kestenbrod parochi Pontensis s. 36 fl.

Gallo Gorlich d. e. c. super par. Lauterbach ad præs. Friderici comitis de Trautmansdorf, s. 6 fl.

Georgio Rausch d. e. par. Eisendorffensis ad præs. baronis Lamingen.

Georgio Dubensky d. e. par. Baworoviensis ad præs. principis de Eggenberg.

Adalberto Paterno par. in Libischitz d. e. licentia administrandi in Reidisch.

Anselmo Pruskowsky d. e. licentia administrandi in par. Mirowicensi ad medium annum.

Wenceslao Medek d. e. c. super par. Wambergensi cum filialibus Zuzlawa et Sopotnicz ad præs. dominæ Stossin.

Simoni Marcello d. e. decanatus Przibramensis, 9 fl.

Joanni Pawikowsky d. e. c. super Herzmanicz, solvit 6 fl.

18. VI. Ludovico Gironæ d. e. decanatus Litomyslensis ad præs. comitis de Trautmansdorf, s. 20 fl.

Alberto Klimkowicz d. e. decanatus Carlsteinensis ad præs. S. Cæs. Majestatis.

Bartholomeo Brameo d. e. par. Sehnanonienis? ad præs. Caroli comitis de Dobrzs.

Johanni Stift d. e. par. in Robecz (Robec a Libchava) cum filiali in Libpach ad præs. colonelli de Villani, s. 9 fl.

Laurentio Ludwig d. e. par. in Cisola? ad præs. senatus Tynhorssowiensis.

Ludovico Grelphio ord. præd. d. e. c. super par. in Königswart et Sandau ad præs. baronis de Metternich, s. 9 fl.

Martino Hartmanno d. e. par. in Neumark ad præs. eiusdem senatus, s. 6 fl.

Joanni Francisco Wittig ad præs. rectoris Chomotoviensis d. e. c. super par. Brisenis et (vynechano), s. 12 fl.

Paulo Beskowecz d. e. par. Landskronensis una cum par. et filialibus ad eam pertinentibus ad præs. Caroli principis de Lichtenstein.

Petro Adalberto Knoph d. e. c. super par. Lushecensem et filialem Hosticensem (recte Hostin) ad præs. principis de Lobkowitz, s. 6 fl.

Godefrido Ernesto Greslein d. e. c. super par. Torntzensi (Trmice) ad præs. comitissæ Franciscæ de Wolkenstein.

Georgio Graf d. e. par. Dobruscensis ad præs. comitis Colloredi, s. 9 fl.

Georgio Hlasivecz d. e. par. Smidariensis ad præs. comitis Colloredi.

Basilio Schöpfer ord. convent. d. e. par. Winsselburgensis ad præs. officii Glacensis, 9 fl.

D. e. par. Sochensis cum filiali ad præs. comitis Nostitz Jacobo Lock, s. 6 fl.

Joannes Maligius accepit conf. super decanatu Altmautensi et una filiali, s. 12 fl.

Georgio Nicolai d. e. par. Königstatensis cum filiali Dimokur, Borowicz et Chrastow ad præs. Ernesti Gayer, s. 12 fl.

12. IX. Franciscus Recher deposuit pro par. Tynensi 6 fl.

Narcissus Dietz pro par. Politz et Sandaw 12 fl.

15. IX. Jacobus Rufinus ord. s. Benedicti concionator ad s. Margaretham pro mulcta cuiusdam copulationis 18 fl. s.

16. IX. Georgius Kroczinus pro licentia administrandi in Meczlow et Ronsperk 3 fl.

Hugo Cæsar ord. præmon. pro par. Ludicensi cum filialibus Bunow, Strzielka et Cobile 15 fl.

Thomas Basilius ord. præd. pro par. Wtielnensi cum par. s. Wenceslai 12 fl.

5. X. Severinus Schuberth cruciger solvit pro par. Sabagklügk et Pressinensi ad præs. comitissæ Czerninianæ 12 fl.

7. X. Joannes Casparus Rogendorf pro licentia administrandi in Ribenej 3 fl.

9. X. Joannes Obermayer pro licentia administrandi in Obermeych? Georgius Fischer pro par. Neumark 6 fl.

28. X. Adamo Krupetio d. e. par. Chlumensis ad præs. Alexii Wratislaw de Mitrowicz, s. 6 fl.

Joanni Hartmanno d. e. par. Schönfeldensis et filialis Lauterbach, s. 6 fl.

Joanni Sausürek d. e. par. Lukawzkensis ad præs. Alexandri Wil-tawsky, s. 6 fl.

Expedita est c. P. Thomæ Christophoro Sauermann pro par. Sloup-nicensi et Cerekwicensi, s. 12 fl.

Expedita e. c. Christophoro Hembigio pro par. Dobruscensi cum fl. eccl. Gessenicz et Zwol, s. 12 fl.

D. e. c. Mathiæ Ostrowsky pro par. Bradlensi ad præs. Henrici Lapaczek, s. 6 fl.

Joanni Serario d. e. par. Sarensis ad præs. Caroli Przychowsky, s. 6 fl.

27. XI. d. e. c. Joanni Stief pro par. Algersdorfensi ad præs. do-mini Berkæ, s. 12 fl.

Joannes Mitis pro decanatu Brundusiensi s. 9 fl.

D. e. par. s. Francisci (in Sliwno) Stanislao ord. Cisterc. ad præs. Wenceslai comitis de Kolowrat, s. 6 fl.

9. XII. d. e. c. Sebastiano Prener pro par. s. Crucis ad præs. Wolfgangi Friderici de Lamingen, s. 6 fl.

D. e. c. Nicolao Dworzak pro par. Vlachobrzezensi ad præs. Di-onysii Leonis Zakawetz, s. 6 fl.

D. e. c. super par. Königswaldensi et filiali Eylä Joanni Jongelio ad præs. comitissæ de Thun, s. 9 fl.

1655.

9. I. d. e. c. Michaeli Archangelo ord. Carmelitarum super par. Kisch-nensi, s. 6 fl.

Paulo Proxa d. e. par. Hlinicensis ad præs. comitis Ferdinandi de Berka, Thomas (Javornicius) solvit 26 fl.

Joanni Wittich d. e. filialis Hrussowan, s. 3 fl.

Comes Lamboy pro una licentia administrandi data patribus Jesuitis solvit rhenenses 6 fl.

Baltasaro Berner d. e. par. Semblovicensis ad præs. comitis Adami de Trautmansdorf, s. 6 fl.

Wenceslao Balthasaro d. e. par. Przibislauiensis ad præs. principis Maxmiliani de Dietrichstein, s. 6 fl.

Jacobo Czet d. e. par. Przedslauicensis ad præs. B. de Solopisk, s. rhenenses 6.

Electo de Lucera d. e. par. Waltschensis ad præs. baronis Jaroslai de Stampach, s. r. 6.

Martino Wilensky d. e. c. super par. Chraztowicensi ad præs. Er-nesti comitis de Traun, s. r. 6.

Martino Glose d. e. par. Landecensis, s. r. 6.

D. e. par. Dirnensis Joanni Klimek ad præs. Wenceslai de Wrati-slav, s. r. 6.

Georgio Frocero d. e. filialis Roczmanensis ad præ. comitissæ de Klenowa, s. r. 3.

Joanni Holbacher est renovata confirmatio super par. Schönfeldensi et filiali Lauterbach, s. r. 9.

Etiæ Vitner d. e. par. s. Laurentii, s. r. 6.

Wilhelmo Fikesecker d. e. par. Hostaviensis ad præ. comitis de Sternberg, s. r. 6.

Balthasaro Schulz d. e. par. Oberstudencz cum filiali Libicz ad præ. baronis Custoss, s. r. 9.

D. e. licentia administrandi in par. Bielczicz decano Blatnensi, s. r. 3.

Ludovico Horatio d. e. par. Waczoff ad præ. comitis de Millesimo, s. r. 6.

Pro ratificatione testamenti demortui Nigrini d. s. r. 15.

Sigismundo Rozdinski d. e. par. Swatopolensis, s. r. 6.

Thomæ Juritio d. e. par. in Sadska cum filialibus Ztiborz et Porziczan, s. r. 12.

20. III. Joanni Jongelio d. e. c. super decanatu in Valle Joachimica, s. r. 9.

Joanni Kawkuss d. e. c. super par. s. Petri in Petrowicz ad præ. baronis Hartmanni de Ritschan, s. r. 6.

Joanni Ernesto Lok d. e. c. super par. Schima ad præ. d. Czernin, s. r. 6.

15. IV. Francisco Martino Hofflar d. e. par. Rudolfstatensis ad præ. civitatis Buduicensis, s. r. 6.

Laurentio Kral d. e. par. Dubensis ad præ. civitatis Budvicensis, s. r. 6.

D. e. c. Georgio Petritio ad par. Neoselensem, s. r. 6..

D. e. archidiaconatus Kutenbergensis Martino Kemlik, s. fl. 18.

D. e. c. Samueli Chmelowetz pro par. Hradek ad præ. Victorini comitis de Valdstein, s. fl. 6.

D. e. c. Joanni Stift ad paroch. Kostemlatensem ad præ. d. de Spork, s. f. 6.

D. e. c. Wenceslao Adalberto Bilek ad par. Lisensem ex officio consistorii, s. 6 fl.

D. e. c. Joanni Krubio ad decanatum Horsowicensem ad præ. burgravii, s. 12 fl.

5. V. d. e. c. Wenceslao Welleschinsky pro par. Neweklowiensis ad præ. comitis Michnæ, s. 12 fl.

Expedita e. c. Stanislao ord. Cisterc. pro par. Brodecensi ad præ. d. Hartman, s. 6 fl.

4. V. d. e. c. Joanni Wenceslao Mitrowsky super par. Rozdialow et Wosenitz cum filiali Zitovlyczky et Meczelsky ad præ. Ludomilæ comitissæ de Valdstein, s. f. 18.

D. e. c. Danieli Condrado (sic) Michæli pro par. Algersdorf et filiali Morgendorf, Mullen et Weiskirchen, s. f. 15 i

12. V. d. e. c. Jacobo Laurentio eremitæ super par. Mirkoniensem ad præ. comitis de Trautmansdorf s. 6 fl.

Ad præ. Friderici de Schwamberg d. e. par. Jamnecensis Simoni Floriano, s. r. 6.

Paulo Bernardo Braul d. e. par. Pohorz ad præ. Adami Wrabski, s. r. 6.

Sigismundo Förster d. e. par. Kunnersdorfensis cum filiali Leitendorf ad præ. Henrici Montani et Adami de Reichenbach, s. r. 9.

Anselmo Pruskowski d. e. par. Rozmital ad præ. Eminentissi. Nonsolvit.

Petro Abner d. e. par. in Kazow ad præ. capitanei Chrela.

Andreas Wrbski pro par. Montana ad præ. d. de Colloredo s. r. 6.

Severino Lesstinski d. e. par. Krasna hora ad præ. comitis de Solmis, s. 6 fl.

Georgio Bergero d. e. par. Welharticensis, s. r. 6.

Roznate Maindel d. e. par. Mielniczensis ad præ. comitis Ludovici de Sternberg, s. r. 6.

D. e. c. Petro Ignatio Bureschowsky pro par. Mislewensi ad præ. comitis Vratislaw, s. 6 fl.

Thobiæ Fritscher crucigero d. e. c. pro parochia Cassoniensi ad præsent. rectoris Brzeznicensis, s. 6 fl.

Casparo Benedicti par. B. Mariæ Virginis in lacu Veteropragæ d. e. c., s. 6 fl.

Georgio Martino Victoræ d. e. par. s. Martini Veteropragæ, s. f. 6.

Martino Hartmann pro par. Pomaisl cum 3 filialibus (d. e. c.)

Nicolao Skevæ par. Gitschin cum 3 filialibus 15 fl.

Danieli Bernardo Neumann pro par. Comerau, s. f. 6.

Ludovico Dietze d. e. par. Kapliçensis cum alia Planzensi (Blansko) ad præ. domini de Bouquoy, s. 6 fl.

D. e. c. P. Cronero pro par. Hniewczewes cum filiali Strazow ad præ. Wenceslai Zaruba, s. 9 fl.

Data e. c. Antonio Cronero pro par. Landshofen ad præ. d. Kotulinskí f. 6.

Expedita confirmatio Jacobo Fortelido pro par. Bohumilicz ad præ. Pauli Malowecz de Cheynow, s. 6 fl.

D. e. c. Sigismundo Votawæ pro par. Pecensi et filiali Radimensi ad præ. prioris Carthusiæ Valdicensis, s. 9 fl.

D. e. licentia Sebastiano Kral parochio Wrczinensi administrandi sacramenta Budislavicii, s. f. 3.

D. e. decanatus Vallis Joachimicæ Lucæ Bridelio, s. f. 9.

25. VIII. d. e. decanatus Pardubicensis Petro Wenceslao Chlupaczek, s. f. 9.

Joannes Went pro par. in Schönbach ad præ. d. baronissæ de Minicz, s. rh. 6. Debet adhuc pro 2 filialibus et uno rituali.

Ludovico Przychowsky d. e. archidiaconatus Tynhorsow ad præ. Adami de Trautmansdorf, s. r. 18.

Simoni Cuculo d. e. par. Netschetinensis ad præ. Adami de Korkzowa, s. r. 6.

Martino Nefczér d. e. c. pro par. in Schaboglück cum filialibus Pressein, Mohr et Kneschitz, s. r. 15

Paulo Abner d. e. decanatus Neobidzouiensis, s. r. 9. Pro conf. testamenti demortui parochi Mazarotti de Křímow d. s. 9 rh.

Joanni Bonhonus d. e. par. Kdinensis, s. 6 fl.

D. e. par. Brzeskowicz Joanni Bramburski, r. 6.

D. e. par. Wartenbergensis Adalberto Gualfingero, s. r. 6.

Wenceslao Palazki d. e. decanatus Piscensis cum parochia Putimensi, s. 15 r.

Jacobo scholastico d. e. c. super par. Berlacensem (Brloh) ad præ. principis de Eckenberg, s. r. 6.

Joanni Molero d. e. par. Solnicensis ad præ. discalceatorum Carmelitarum, s. r. 6.

Augustino Hajek d. e. par. Horelicensis ad præ. d. Ziapin, s. r. 6.

Martino Miczanski d. e. par. Stesnicensis? ad præs. comitissæ de Thun, s. r. 6.

Martino Czerwenka d. e. par. Bezdicensis cum filiali in — ad præs. decani Carlsteinensis.

Joanni Wenceslao Ledeczki d. e. par. Kolinensis (Kolínec) ad præs. d. Chlumczanski, s. r. 6.

Alberto Losio d. e. licentia ad annum administrandi in Dubenecz, s. r. 3.

Wenceslao Klimes d. e. par. Tynensis ad præs. senatus Antiquæ urbis cum filiali s. Castuli, s. r. 9.

Calixtus de Lucerna par. in Walsch debebat 15 r. quos solvit.

Alexandro Kozlinski d. e. par. Rossmatalensis (sic) s. r. 6.

D. e. licentia Benedicto Berunski administrandi sacramenta in filiali Smolnicensi, s. r. 3.

Joanni Stift d. e. licentia administrandi in Kostomlat, s. r. 3.

Georgio Ignatio Koberski d. e. c. super par. Mikolovicensi, Gestborzicensi et Trzeboscensi, r. 12 s.

Martino Sutorino d. e. c. super par. Selnizensi, r. 6 s.

Georgio Suetonio d. e. par. Radnizensis cum filiali Stupensko s. r. 9.

Martino Kubero d. e. c. super par. Slapanouicensem cum filiali Bielskensi (Bělá) ad præs. senatus Teutobrodensis, s. 9 r.

Wenceslao Schlechta d. e. c. super par. Sbeinicz cum filiali s. Georgii ad præs. d. Benjamin Benisch, s. r. 9.

Adalberto Kirchler d. e. c. super par. Königswaldensi cum filiali Ayla ad præs. comitissæ de Thun, s. r. 9.

Joanni Gallo d. e. par. Strazouiensis ad præs. Adami de Trautmandorf, s. r. 6.

Jacobo Arretino d. e. par. Rosmentalensis, s. r. 6.

Pro confirmatione data Casparo Haas super par. Zettlicensem ad præs. Elisabeth Max. de Groppen, s. r. 6.

Pro confirmatione data Georgio Werber benedictino super par. Presnicensem, soluti r. 6.

Pro confirmatione Zdenconi Zbynowsky d. super par. Ronoviensem et filialem Herzmanicz ad præs. Ferd. Ciesæ, s. f. 9.

13. XI. Pro confirmatione Christophoro Linek data super par. Bishouiensem et Eckersdorfensem f. 12.

Pro confirmatione P. Lazaro d. super par. Pocepicensem, s. 6 fl.

Pro confirmatipne d. Joanni Prax super par. Wysokoweselensem et Welmilensem ad præs. domini de Ditten et Dohalsky, s. f. 12.

22. XI. d. e. c. Christophoro Langer ord. Cisterc. pro par. Strobnicensi.

Item Mathiæ Marck ord. Cisterc. par. Deutsch-Reichenau d. e.

Item Joanni Lang sacerdoti sæculari d. e. par. Novocastrensis vulgo Gratzen ad præs. abbatis Altovadensis. S. s. 18 fl.

Andreæ Wittenhauer d. e. par. Zettwingen ad præs. comitis de Bouquoy, s. fl 6.

Georgio Sacer d. e. par. Kossinensis (Kosová hora) cum filiali Janoviensi et Woykowiensi, s. 12 fl.

D. e. c. Thomæ Habsnek ord. præd. par. Okenau ad præs. Michaelis Oswaldi comitis de Thun, s. 6 f.

Confirmatio Casparo Rotter pro par. Kleinitsch (Klenec) ad præs. baronis de Lamingen, s. f. 6.

Paulus Ziak pro par. Libozanensi, s. r. 6.

14. XII. Godefridus Ernestus Geisler deposuit pro conf. accepta ad præz. rectoris collegii Soc. Jesu Chomotouiensis super par. Grimen- sem nec non filiales Sebastianberg, Sonnenberg et Neustadtl 21 fl.

D. e. par. Geznensis Ruperto König ord. s. Benedicti ad præz. abbatia Cladrubiensis tamquam secundarii collatoris, pro qua solvit 6 fl.

D. e. licentia patribus Jesuitis administrandi sacramenta ad trien- nium in par. Starkenbach et filialibus ad eam pertinentibus, s. 7 fl 30 cr.

(Pokračování.)

Proč se stal Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka z českého bratra katolíkem.

Jeho vlastní důvody vysvětlivkami doprovází *František Teplý*.

(Pokračování.)

Na který pak sekty neb náboženství nejvlastněji toto trefiti se může, bedlivě to VMt uvažujíc, snadno to najíti račte.

A protož v takových příčinách všickni katoliští, matky své crkve sv. praví synové, o to se nejvíce snaží, aby Písma sv. vedle odvedení všeobecné crkve sv. a vedle pravidla katolického nařízení vykládali a při tom vykládání, aby katolické a apoštolské crkve sv. obecnosti, starodávnosti a jednomyslnosti následovali. A tím spůsobem velicí a škodliví bludové, kteří by vznikli, snadno uznání a shledání moci budou.

A tak poněvadž za času apoštolův, po nich vždycky až do tohoto času žádný kacířství, žádná sekta a žádný náboženství ne- bylo, není a nebude, který by svý bludy z důvodův Písma sv. prokazovati nechtěly, zřetelně z toho ze všeho poznati moci ráčíte, že z crkve sv. učení a ne z učení církve vyhledávána a souzena býti má.

A kdyby crkve sv. nebylo, odkud bychom Písmo sv. vzali? Zdali jest crkev sv. prve se nepočala, nežli Písmo sv.? A kde to psáno jest, abychom ničemu jinému nevěřili, než co v Písmích sv. nalezneme? A kdy jest Kristus Pán o Písmu sv. to pověděl, co jest o crkvi sv. řekl: Kdo ji neposlouchá, za pohana a zjev- nýho hříšníka že takový držán býti má? A zdali všecko, co věříme v Písmích sv. napsáno nacházíme? Čteme-li kde o dvanácti člán- cích víry apoštolské? Item že dítky malé křtěny býti mají? It. že den nedělní a jiný svátky vejroční a apoštolské světití máme? Item o počtu jistém evangelích a epištol apoštolských a že víceji evangelium sv. Matouše aneb jiných evangelistův věriti, nežli evan- gelium sv. Tomáše aneb sv. Nikodema máme? O těch a jiných artykulích a zvláště o mnohých ceremonijích crkevních — o kterých třeba mezi těmito všemi náboženstvími žádná rozepře není — aby jeden všecka Písma sv. starýho i novýho Zákona přehlídal, jistě nic zjevného a zřetelného o nich napsáno nenalezne, než musí povoliti, že ne z Písem sv. než [z] ustanovení crkve sv. to vzato jest, kterážto ustanovení a všecka jiná, která se koli v církvi katolický římský užívají, z písmy Svatými se srovnávají, z něho původ svůj mají anebo zjevně v Písmích sv. o nich se zmínka děje aneb Písmu sv. odporna nejsou. A jsouc všecka z dobrým uvážením a z ob- zvláštním vnuknutím Ducha sv. od crkve sv. ustanovena a nařízena

jistě podlí řeči Kristovy každý křesťan jich také nejináče než jako slova Božího a Písma sv. poslouchati a následovati má. Jestliže se pak v užívání těch ustanovení jaký abusus (zlé užívání) nacházejí, račte dobře věděti, že propter malos abusus non est tollendus bonus et verus usus (pro zlý užívání nemá se vykořeniti dobrý a [pravý*] užívání).

O jiných pak o Turcích a židech, jakž v psaní VMt dokládati ráčíte, poněvadž oni nejsou křesťany žádnou církví leč ďáblovou slouti nemohou, s apoštolem sv. Pavlem pravím: Co mi o těch souditi potřebí, kteří vně jsou?**)

Kdež pak v psaní VMt mně poroučeti ráčíte, abych Písma sv. a zvláště epístoly sv. Pavla a sv. Petra často a bedlivě čítal: i tak chci učiniti. A popřeje-li mi Pán Bůh zdraví, jak nejprveji lepší chvíli a pokojnější uprázdňení míti moci budu, bohda na to se nejvíce vydati chci, abych Písma sv. a věci theologické s pilností čítal a v nich mysl svou obíral, poněvadž z nich nejpotřebnějších a nejužitečnějších věcí k spasení mému nabyti moci budu. A nejsou tak učený a rozumný, abych sám z sebe všemu rozuměti měl, čemu nebudu rozuměti, to od těch k kterým tu důvěrnost míti budu, že Písma sv. vykládati umějí a to činiti tu moc sobě danou mají, od nich to vyhledávati a vejkladu doptávati se budu. A tak držíc se pravého pravidla, nebude mi se potřebí obávati, abych poblouditi mohl.

Dále pak, jakž v psaní VMt mně to vyčítati ráčíte, že mnozí rodičové dítky své do Vlach posílají a navrátíc se ony domů, že ku poctivosti a ku potěšení svým rodičům a přátelům se navracují. I já jsem tolikéž některý rok *** ve Vlaších byl a tý naděje jsem, že jsem tak poctivě a dobře tam se chovati hleděl, nechtíce žádnému v tom napřed dáti. A přijevši domů nenaději se, abych mým nějakým nenáležitým chováním k hanbě, ku posměchu aneb k zarmutku VMti mému nejmilejšímu panu otci, přátelům svým aneb rodu mému příčinu dáti měl. A na potomní čas aby se tolikéž toho nestalo, se vši pilností s pomoci boží do mé smrti o to se snažiti chci.

Že pak mnohých a rozdílných náboženství lidé do Vlach jezdí a odtud bez proměnění náboženství domů se navracují, tím toho se nedokazuje, jakoby jejich náboženství dobré býti mělo; neb sice tím způsobem já jsem ve Vlaších zvláště pak v Benátkách mnoho Turků, Židů, Řeků, Mouřenínů, Moskoviterů a jiných viděl a jist jsem, že téměř ze všelijakých pohanství a ze všelijakých kacířství a náboženství lidé tam se nacházejí a jistě obávám se, že třeba ani jeden aneb řídci k katolický římský víře tam nepřistoupí, než jak jsou tam přijeli, tak také odtud odjedou. Však proto ani svou rozpustilostí to neprokazují, jakoby jejich pohanství neb kacířství dobrý a lepší nežli vira katolická římská býti měla.

A k tomu také smýšlím, že s těžkem kdo, který katolickým není, do Vlach pro víru neb náboženství jede, než raději proto, aby tam něco shlídl a něčemu cnostnému se naučil, taky jakž sám

*) Psáno „zlý“.

**) I. Ke Korintským 5, 12.

po sobě hádati to mohu. Neb já jsem také pro tuto příčinu tam jel. A byvše tam žádných theologických knih jsem nečítal a ovšem téměř nikda o náboženství s jinými sem nemluvil a se nehádal, svých studií a exercitií (učení a cvičení) toliko následujíc, poněvadž také kdo není catolickým, nebezpečno jest tam o náboženství se hádati. Než to jest pravda, že jsouc tam, ačkoliv velikou rozpustilost a bezbožnost při mnohých jak světských tak duchovních lidí sem spatřil, však naproti tomu jistě mnohý jsem viděl, kteří pobožně, cnostně a téměř jako svaté životy své vedli. A obzvláště pak mnoho učených a rozumných jak duchovních tak světských lidí tam jsem našel, kteří by dostatečnými, podstatnými a pravdivými argumenty víru katolickou, římskou proti těm novotným sektářům zastávali mohli a kdyby toho potřeba kázala, životy své pro ni a pro pravdu vynaložiti by chtěli. Pročež jsouc tam a soudíc pilně ty i jiné věci a zvláště pak jak řádně a s jakou velkou horlivostí každodenně služby a pocty Boží ve všech kostelích se vykonávají, velikou příčinu mně to přidal, abych tím víceji o náboženství mým — jestliže to pravý a lepší nežli víra katolická římská jest — pochyboval. A v dyckv jsem na to myslil, když dá-li P. Bůh domů se navrátím, majíc tu lepší přínaležitost jedny i druhý strany knihy čísti a se obojí stranu svobodně mohouc o náboženství rozmlouvati, že se chci na to vydati a s pomocí boží to vyhledávati, co by pravého a bludného bylo, abych bludný opovrhl a k pravdě přistoupil.

A mezitím co ta všecka léta na všech svých modlitbách ustavičně Pána Boha srdečně za to jsem žádal, jestliže v pravý víře (poněvadž tak mnoho jiných a rozdílných jest, nemohl jsem než pochybovati, že jedna toliko pravá býti musí) postaven jsem, aby v ní až do mé smrti setrvání mně dával ráčil. Pakli že by jiný náboženství vzláště víra katolická římská — neb jestliže mý náboženství bludný naleznu, tehdy jistě o jiných těch všech nových sektách tolikéž smýšleti budu — lepší a pravější byla, aby mne Duchem svým svatým milostivě osvětil a tu pravdu svou poznati dával ráčil. A při tom poněvadž já jsem na svém rozumu ne všecko zakládati chtěl obávajíc se, abych nepobloudil a bludy za pravdu nepoznal a nepřijal, co by mně potom líto býti muselo a mý duši spasení přehrozně škodný, všemohoucího Boha srdečně za to jsem také žádal, nežli by k tomu přijíti mělo, aby mne raději k sobě, nežli bych se v tom resolvíroval, prostředkem smrti z tohoto světa pojíti a náhlou smrt raději na mne dopustiti ráčil. A poněvadž jeho svrchovaná dobrota nežádá smrti a zatracení hříšného, než k sobě volající a o dobrý duše své spasení žádající milostivě také vyslyšati a jejich prosby naplňovati ráčí, srdečně tehdy věřím a jistotně vím, že mý vroucí žádosti tolikéž milostivě uslyšeti a k tomu pravému poznání víry svaté, skrze niž bohdá spasení duše mé a života věčného dojíti moci budu, skrze vnuknutí a vůdce Ducha svého svatého přivéstí ráčil, začož jeho svaté milosti ustavičně srdečně a vděčně z toho díky vzdávati povinnovat jsem a v té pravdě s pomocí jeho svatou do smrti stále setrvati.

A jistě kdyby mnohdykrát mnohým na překážku nebyli rodičové, přátelé, manžel, manželka, tovaryš, příbuzný, též kdyby sobě zisk, strach, naději, bázeň před oči nepředstavovali a mnozí kdyby se hanby neb nějakého posměchu neobávali, tak aby jsouc oni znamenití a slavní páni aneb učené muži, nebylo potom o nich to řečeno, že jsou nestálí, vrtkaví a že jsou přestoupili, tehdy častokrát mnozí spíše by sebou dali hnouti a ochotněji by se k tomu měli, aby pravdu vyhledávali a naleznouc k ní přestoupili. Experto (ut aiunt) credatur Roberto (zkušenému věřeno býti má). Zkusil jsem já také toho, jak některý z těchto příčin mne také dosti dlouho rozpakovali. Sed tandem — laus Deo — vici. (Ale chvála Bohu naposledy jsem vyhrál.)

Račte mi, můj nejmilejší pane otče, v psaní VMti — ať aspoň nic nevypustím a ke všem punktům psaní VMti odpověď dám — hrozili, že to uhlídám, že mne neomylná má naděje zklamá. I nevím, co tím jinýho jmníti račíte, než jakobych já v nějakých světských pomínutelných věcech naději svou skládati měl a pro tu naději něco nenáležitěho před sebe vzal. Čehož že při mně není, Bohem to svým osvědčiti mohu a ovšem pak před trůnem Božím z toho odpovídati chci, že jsem náboženství své pro nížádnou světskou libost a žádnému k libosti neproměnil a že bych raději s pomocí Boží nejtěžší smrt podstoupiti chtěl, nežli bych vědomě pravdu neb pravý poznání opustiti a k bludům přistoupiti měl.

K tomu se sice znám, že jsouc ve Vlaších a hledíc proto tam užitečně čas svůj vynaložiti a něčemu dobrému se naučiti, že přijevši odtud domů, velice sem toho žádostiv byl, abych nějakou přináležitost dostati mohl, kdebych netoliko v těch věcech, čemu sem se naučil, víceji se cvičiti, ale také čím dáleji tím víceji přinaučiti se mohl. A i některý pány a přátely své, aby mně k tomu dopomoci ráčili, za to jsem žádal, ale ne pro tu příčinu*) jako bych ouřadu a vyveščenosti žádostiv byl, ale pro tuto toliko dotčenou příčinu) a s tím se vším že sem to učinil, jak mi nyníčky srdečně toho líto jest. To sám Bůh ví.

Protož nyníčko s dobrým uvážením a s dobrým svědomím v tom se opovídám, jestliže od této chvíle, co jsem k katolický římský víře přistoupil, někdo to o mne uslyší a v pravdě nalezne, že jsem buď sám aneb skrze kohokoliv jiného o nějaký ouřad zde v Čechách aneb kdekoliv jinde stál a sollicitoval, tehdy nechť mne nemá za poctivého, než za toho, který není hoden mezi poctivými býti a tím čím jsem slouti. Poněvadž mne Bůh všemohoucí větší milosti darem obdařiti ráčil, pravdu svou svatou mi zjeví a k církvi své svaté za jednoho ouda připojíc, silně věřím,**) že v menších světských a pomínutelných věcech, pokud mne života na tomto světě popřeje, také mne milostivě opustiti neráčí. Než sice siquidem non nobis soli nati sumus (poněvadž ne pro sebe samé narozeni jsme) — jestliže bych já vlasti své k nějaký platnosti sloužiti mohl a J. M. C. jakožto vrchnost má aneb Jich milosti páni ouředníci zemští jakožto nám jiným před-

*) psáno „příčinou“.

**) psáno „věříc“.

stavení, jestli že by na mne co vzložili, nemohl bych než poslušně ve všem mně možným se zachovati. Než z jakou by to — zvláště pak nyníčko — chutí a vůlí mou bylo, Bůh spítatel srdcí srdce mé dobře zná; ale neobávám se také toho, poněvadž to při sobě neuznávám, abych tak působný bejtí měl, vlasti svý abych k nějaký platnosti sloužiti mohl. A díka Bohu beze mne vlast naše tato milá a vzáctná mnoho učenějších a rozumnějších mladých lidí, nežli já sem, má, kteří ve všech potřebných věcech se hoditi a vlasti svý k veliké platnosti sloužiti moci budou. Já pak aby všem zjevno bylo, že o světskou libost a vyvýšenost nic nedbám, bohda časem svým s pomocí Boží to dokázati chci. Nec plura (dosti o tom).

Na tom tehdy tak se již ustanovíc a když jsem již ani jednoho puntíku v katolický římské víře a církvi nenalezl, o kterým bych pochyboval a dokonce nevěřil, že z Písma sv. aneb z rádného ustanovení crkve svaté původ svůj má, nechtěl jsem již dáleji odkládati, než také k tomu přistoupiti, abych svědomí své spokoje(né) i působný k tomu byl, abych služebností crkevních rádně také požívati mohl, mysle na to, v jakým nebezpečenství duše má postavena jest, dokud ta v tý pochybnosti zůstávám a hledajíc pravdu a ji naleznouc, jak bych zle sobě posloužil, kdybych dáleji odkládati a k tý pravdě přistoupiti nechtěl vzláště pak v tyto nebezpečný časy — a sice i bez toho každého času — kdež zhusta o morovém povětrí proslejšchati jest, takže žádný hodiny člověk zdravím a životem svým bezpečěn býti nemůže a jakby jeden zachvácen byl s tím taky před tváří boží by se postaviti musil. A k mýmu štěstí právě tejden před tím jubileum z Říma od papeže dotěchto krajin poslaný[m] z detaké na kázání oznámeno bylo; pročez tehdy já jsem 31. dne Augusti (o felicem ter quaterque beatum me, quod tandem semel diem illam attigerim = šťastný, velice šťastný jsem já, jenž jsem jednou toho dne dočkal) den před tím ze všech hříchův mých z mladosti mé až do tohoto času páchaných spovídajíc se a generalem confessionem (obecní zpověď) [z] Jesuitů jednomu učiníc, té Velebné svátosti od Krísta Pána na poslední večeri jeho nařízené a ustanovené rádně jsem užíval. A s jakou contritií (skroušeností) srdce mého a s jakou horlivostí a pokorou k tomu jsem přistupoval, nechci o tom vypisovati, poněvadž ne pro chloubu než pro mou poníženost to sem učinil. A že jsem se Jesuitům raději nežli mnichu neb jinýmukatholickému knězi spovídal, to sem proto učinil, že o jesuitích tu dobrou vědomost mám, že onimimo jiný in casibus conscientiae (v artykulích svědomí) studírují a dobře toho povědomí jsou, jak jeden hřích od druhého rozeznati, aký v jednom neb druhým naučení dáti a jakou poenitentii (nápravu) podle zasložení uložití.

Nyníčko jsem to poznal, jak to právě jest, co sem prve o spovědi slýchal, že katholiští nic nedbají, by pak největších hříchův se dopustili, myslíc na to, že dobře toho skrze spověd

potom odbydou; což jistě pravé *contrarium* (pravý opak) jsem našel. Neb v pravdě by pak jeden někdy v veliký hřích upadnouti chtěl a rozmyslí se na to, že netoliko Bůh to uhlídá; ale že potom z toho duchovnímu správci také zpovídati se musí, zvláště pak po spovědi jednorázového hříchu několikrát se dopustí a slibující života svého polepsiti a neučiní toho, stydět se musí, že opět z takovými hříchy před spovědníka musí předstupovati. Pročež jistě nebude moci než svědomí jeho se hnouti a se urazit, aby mnohdykrát mnohých hříchů se nedopustil. Neb ačkoliv každý ne pro lidi, než pro Boha hříchův se vystříhati a varovati má, však uznajíce jeden, že netoliko Bůh jeho nepravosti vidí, ale z nich také správci duchovnímu zpovídati se musí, tehdy konečně spíše se urazí a lepší paměť na sebe mítí bude.

A aby katoliští bezpečně se na spověď ten [z] největších hříchů se dopustiti opovážili, tomu jistě bedlivý a rozumný člověk to uvážíce nikoliv místa dáti moci nebude. Neb ačkoliv každému hříchův svých se srdečně lkajícímu, jich želejícímu, z nich se spovídajícímu, pokání z nich činícímu a hříchův nechajíc život svůj napravití hotovému odpuštění všech jeho hříchův se předpovídá, však žádnému se za to neslibuje, aby kdo toho dočekať měl, poněvadž netoliko tento den, ale tyto hodiny jeden živ jest a druhý může mrtvý bejtí, takže běda tomu, kdo odkládá a na to se bezpečí. A ovšem pak kdo zomysla na milosrdenství Boží hřešiti smí, myslíc, že ještě dosti času mítí bude ku pokání a že se z těch hříchů lkáti a zpovídati bude, řídko. Bůh takovým také k tomu přijíti dopustiti ráčí. A k tomu také kdokoliv k zpovědi jde a nemá ten celý oumysl, pokud nejvíce možný a na něm jest — *siquidem nemo sine peccato vivit et non angelicam sed humanam vitam agimus* (poněvadž žádný bez hříchu živ není a neangelský ale lidský život vedeme) — hříchův přestati a život svůj napravití, tehdy netoliko rozehřešení pravého nedostane, ale nehodně k té velebné Svátosti přistupovati a místo spasení a života věčného smrt a zatracení věčné sobě jísti a zasluhovati bude.

Není tehdy, jakž mnozí o tom smýšlí, tak prosta věc spověď! A jak těžká a bázlivá věc jest k ní přistupovati! I skusil sem nyní toho. A zvláště pak *generalem confessionem* (obecní zpověď) činiti, kdež jeden všecek život svůj a své obcování a chování examinovatí bedlivě musí! A jestliže jeden jaký hřích zvláště smrtedlný vědomě a zomysla zamlčí a opustí [= vynechá] tehdy již žádného rozehřešení dostati se nemůže; neb jakž v světských věcech nemocný jestliže nemoc svou lékařů práve nezjeví aneb, který soud má, právo své prokurátorovi dobře neoznámí, tehdy lékař jeho dobře zhojiti a prokurátor při jeho dobře vyvésti nebude moci. Tak tolikéž v duchovních věcech: jestliže ten, který se spovídá, správci duchovnímu svědomí své dokonce neotevře a hříchy své všecky upřímně neoznámí, tehdy on také duši a svědomí jeho dokonce očistiti a uzdravití moci nebude. Pročež jistě majíc k tomu doktoru a lékařství duchovnímu přistupovati, tak mi se to těžko zdálo, že kdybych útrpným právem měl tázán býti a je před sebou viděl, s těžkem by mně to tížeji přišlo. Ale naproti tomu zase, když jsem již toho odbyl, rozehřešení od správce duchovního dostal, pokání mně uložený vykonal a té Velebné Svátosti užíval,

takový znamenitý pokoj v svědomí mým jsem pocítil, tak mi lechko a potěšeně bylo, že mi není možný slovy to vypravit. A zdálo mi se, aby nejpřednější monarcha ve všem světě ke mně přišel a chtěl mi všecko svý panství dáti, abych ještě za některý rok v těch hříších a v tom nepokojným mým svědomí zustával, že bych nechtěl to učiniti a ještě Bůh ví toho bych neučinil. Neb ačkoli já mladý člověk sem*) však jistě v tom věku mnohých — nedostatky svý vyznávati žádnýmu hanba býti nemá — a velikých hříchův a veštekův proti Pánu Bohu jsem se dopustil a znáje to, vždycky zlý a nepokojný svědomí jmíti sem musil a vpravdě vždycky jsem na to přemýšleval, jak bych svědomí své spokojiti, hříchův zbaven býti a z nich rozhrěšení dostati mohl, vědouce o tom dobře, že Kristus Pán kněžím řádným a správcům duchovním zde na tomto světě tu moc dáti a zaslíbení učiniti ráčil, že cokoliv oni podlí řádného ouřadu svýho zde dole sváží neb rozvíží, že tolikéž tam nahoře svázáno a rozvázáno býti má.**)

A nechť jeden jakkoliv hříchův svých želi a je Pánu Bohu spovídá a nedostane zde od kněze řádného rozhrěšení a svědectví, že mu ty hříchy jeho odpuštěny jsou, tehdy nikdy svědomí svý dostatečně upokojený jmíti nemůže. A jistě kdybych já se v těch hříších a v tom způsobu v nějaký veliký nemoci nalezl, kdebych životu a zdraví mýmu žádnou naději neměl, takže z mušení nemoha zle činiti, dobrým bych býti chtěl, tehdy v pravdě obával bych se, abych v nějakou pochybnost o rozhrěšení těch mých hříchův nepřišel. Ale poněvadž Bůh všemohoucí v mým nejlepším věku mladosti a v dobrým způsobu zdraví mně tu milost učiniti ráčil, abych hříchy svý poznal, jich želel — a moha pro mladost a způsob dobrého zdraví dobře sobě povoliti a hřešiti — jich přestal, z nich pokání činil, knězi řádnému z nich se spovídal, rozhrěšení řádný z nich dostal a na potvrzení toho Velebnou Svátost večeře Páně řádně přijímal a ten celý úmysl měl, s pomocí jeho svatou podle svý nejvyšší možnosti víceji se jich nedopouštěti a při tom také mně skrze Ducha svého sv. k pravému poznání víry své svaté přivésti a za jednoho ouda církve své svaté — membrum ecclesiae, sine qua nemo salvari potest, fieri, quid eo praestantius reperiri potest (oud církve, bez kterýž žádný spasen býti nemůže, učiněn býti, co nad to vzácnějšího nalezeno býti může?) přijíti a právě při tom mým počátku toho drahého klenotu jubilaeum účastna učiniti milostivě ráčil.

Jakž tehdy pochybovati mám, že jest mně hříchy mý všechny odpustiti a na milost svou svatou přijíti neráčil? Jaká větší milost mimo tyto dary na tomto světě smrtelnému člověku státi se může? Nyníčko to poznávám, že jsem díka Bohu nesplaněl — jakž v psaní VMt toho dotejkati ráčíte — než že nyní v dospělejším mým věku ovoce pravé pobožnosti bohda vydávati budu. Čím víceji na to přemejšlím, tím větší milost od všemohoucího Boha sobě učiněnou poznávám.

Než když jen to rozvažuji, jak mnoho jsem já mých přátel, mých tovaryšův a mnohých známých znal, kteří třeba mnohem

*) 25letý.

**) Jan 20, 23.

méně nežli já jsou zbřesili; avšak ty milosti k který sem já přišel, nedostali, ale v hříších svých smrti zachvácení jsou, jakou odpověď před tváří Boží nyníčky z toho tam vydávají, nechci to hlouběji spytovati. Jak o mnohých sem slyšel a mnohý jsem sám znal, že náhlou smrtí zemřeli, mnozí v opilství a v jiných hříších zachvácení zahynuli, mnozí mají čas ku pokání a jsou k tomu nabízení, neusmyslí sobě v zoufalství upadli. Což kdybych já byl také tím způsobem v těch hříších mých smrti zachvácen, jak bych před broznou tváří Boží ostál? Proč tedy rána Boží na mne tolikéž nedošla? Jaký větší zalíbení jeho svrchovaná dobrota nade mnou nežli nad jinými měla? Hříchy svými častokrát k hněvu jeho svatou Milost pobouzejíc [= popouzejíc], proč metlu svou zdržovati a mne jako jiný trestati neráčil? Čím jsem já toho na jeho Boží milosti zasloužil?

O milosrdenství Boží a hlubokost preveliká jeho! Jak divní a nespitedlní jsou soudové tvoji! Žádný tehdy jistě mý zasloužení se nenajde, který by takové veliké milosti od Jeho svaté dobroty zasloužilo! Z pouhého a velikého milosrdenství jeho ta milost se mně stala! Quid igitur restituam Tibi, Domine, pro omnibus, quae retribuisti mihi? (což tehdy navrátím Tobě, Pane, za všecko to, cos mně udělití ráčil?) Cožkoli při mně jest ne ze mne než od Jeho sv. milosti mně dáno jest! Což tehdy za takové dobrodiní Jeho božské milosti obětovati mám? Nic jiného nevím, než po všecek čas života mého vděčen toho býti a Jeho sv. milosti čest a chvály vzdávati. —

Což jsem pak tu o jubileum zmínku učinil, bojím se, že nemnoho o tom smýšleti ráčíte a že ste třeba nikdy dostatečnou správu, co by v sobě obsahovalo, o tom slyšeti neráčili. A poněvadž již bez toho obávám se, že tímto mým tak přílišným, dlouhým psaním VMti obtížný jsem, nesmím již déleji disputirovati (diskurírovati) a o tom VMti vypisovati, jaký to předrahý všech duší věrných a spasení svého žádostivých poklad jest. Jak ten, kdo podle vyměření jeho rádně toho účasten jest, časné i věčné odpuštění všech hříchů svých dostati může; poněvadž skrze spověď věčné pokuty toliko jeden ujde a čatá [časná] pokuta předce v rukou Božích pozůstává. Ale skrze jubilaum časná také pokuta odpuštěna bejvá. Nic jináče než jakoby se znovu narodil a nyní pokřtěn byl, takže kdyby hned potom nedopustil se žádného jiného hříchu, prostředkem smrti z tohoto světa zachvácen byl, jistou nadějí míti by mohl, že duše jeho do té věčné a nebeské slávy upřímo by se dostala. Nesmíc šířeji již o tom VMti nyníčko psáti, bohda oustně další a lepší správu VMti o tom dám.

Mají VMt náboženství, v kterém zůstávati ráčíte, za lepší a vidouc mne, že jsem já od něho odstoupíc k katolický, římský víře přistoupil, ráčíte proto otcovskou litoš nade mnou míti. Což jak to srdce mé pronikuje, Bůh sám to zná! A račte mi toho také naproti tomu v pravdě věřiti, že poznajíc já mé náboženství bludný a katolickou římskou víru a církev pravou býti a vidouc, že VMt, můj nejmilejší pane otče, mí nejmilejší bratři, sestry, jich milosti mí nejmilejší páni strejci a téměř všickni moji krevní přátelé v tom náboženství, které jsem já opustil, předce zůstávají, jakou

srdečnou lítostí a žalostí nad tím mám, slovy toho vypraviti nemohu.

A jistě kdydy jináče býti nemohlo, že bych životem svým Vašich Milostí, abyste k tý pravdě přijíti moci ráčili, sloužiti chtěl. A žádná smrt tak těžká není, abych ji mile pro Vaše Milosti a zvláště pak pro VMt, mého nejmilejšího pana otce, a pro tu pravdu vynaložiti nechtěl. A kdybych silnou nadějí ku Pánu Bohu neměl, že ještě před mou smrtí mně toho dočekati, abyšte k tomu pravému poznání tolikéž přistoupiti ráčili, dáti ráci, tehdy jistě žádnou potěšenou hodinu na tom světě míti bych nemohl. Ale silně věřím, že mý vroucí a ustavičný žádosti naplněny budou a že VMt Bůh všemohoucí Duchem svým sv. osvítili a to vnuknutí dáti, abyšte tu pravdu ráčili počítí, vyhledávati a naleznouc k ní přistoupili. Toliko jen račte jeho svrchovanou dobrotu za to žádati a majíc sobě vnuknutí od Ducha sv. daný, je přijíti, před sebe to vzíti, knihy učených lidí o tom čísti a čemu neračte rozuměti, theologův povědomých na to se vyptávati a učiníc to z horlivosti srdce jistě takovým světlem v krátkém čase račte býti osvícený, že tu pravdu netoliko očitě, zřetelně viděti, ale jakž říkají, rukami makati ráčíte a poznajíc ji a k ní přistoupíc, jaký potěšení a jaký spokojení v svědomí svým najíti ráčíte, to potom shledati a víceji nežli všelijaká bohatství tohoto světa sobě toho vážiti a na tuto mou upřímnou, srdečnou a synovskou nabídku a prozbu ustavičně laskavě vzpomínati ráčíte. Bůh všemohoucí pro své veliké milosrdenství a pro vzdělání a rozmnožení církve své svaté rač mne milostivě uslyšeti a mně to dáti, abych toho potěšení zde na tomto světě dočekati mohl. Amen.

Toto sem tak na psaní VMti odpověď dáti chtěl. Služebně VMt prosím, že mi to již laskavě vážiti ráčíte. A ovšem pak, jestliže jsem z horlivosti a z nevědomí některým slovem VMt urazil, poněvadž Bůh ví zůmysla nerad bych se toho dopustil, než tu synovskou šetrnost a poslušensví k VMti mému nejmilejšímu panu otci vždycky poslušně ve všem rád bych zachoval. Neproto jsem pak toto psal, jako bych o sobě to smýšlel, že já tak v Písmích sv. zběhlý a tak učený jsem, že bych tyto artykule, o kterých v tomto psaní VMti píši, sám dostatečně zvláště proti VMti — kterýž v jednom prstu víceji nežli já v celém těle rozumu a soudu míti račte, zastávati a jim dosti učiniti mohl; ale toliko to jsem chtěl trochu ukázati, že jsem se bez vesla na moře nevydal a vědouc, co jsem učinil, že z toho před Bohem i před lidmi počet vydati hotov jsem.

A při tom také VMti trochu jsem chtěl o tom navrci, abyšte chtějíc daleji trochu na to přemýšlovati, to lépeji vyhledávati moci ráčili. A co sem koliv tu psal, v pravdě z žádného rady jsem v tom neučinil a ovšem žádný nejmenší slovo mně tuto nenapsal aneb k mému zdání nepřipsal. Ani také jistotně žádnýmu jsem to psaní neukazoval a [s] mým vědomím nevím, aby kdo jiný je četl kromě ten písař přísežný pana z Hradce, kterému sem to přepisovati dal, abyšte tím lépeji to přečísti moci ráčili. A tak nic jiného jsem tuto nepsal, než co mi svědomí mé ukazovalo. čeho

jsem se dočetl a nemohouc někdy napospěch k mému předsevzetí v knihách něco najít, čeho jsem se od povědomých lidí doptal.

Že jsem pak teď již půl třetí neděle po přijetí listu od VMti s touto odpovědí tak dlouho odkládal, ta příčina jest, že první téměř celý tejden ad illam generalem confessionem jsem se strojil a druhý tejden od outerka až do soboty byli jsme u JMti pana z Rozmbergka u Dobré vody,*) půl míle od Nových Hradů takže tyto tři neb čtyry dni nejvíce jsem užítí mohl, abych tuto odpověď VMti sepsal.

Zejtra dá-li Pán Bůh pojedu se panem ujcem pánem z Hradce do Moravy, do Brna k soudu a odtud do Prahy potom pojedeme, kdež naději se, že u VMti ještě předce tak mnoho milosti najdu, že mne před sebe pustí rače. A tu bohda dáleji o těch věcech s VMti rozmluvím, ač sice, jestliže se VMti viděti bude, mně na takový psaní listovní také nějakou odpověď dáti. Velice rád to uhlídám. Neb nejsouc já vejmluvný, ač i v psaní malýho rozumu užívati umím a mohu, skrze psaní lepší trochu odpověď zase na to potom dáti moci budu.

A skrze to také příčina mi se lepší dává, abych víceji a pilněji o těch věcech čítal, pravdu vyhledával, čemu bych ještě dobře nerozuměl, na to se vyptával a tak v tom pravým poznání a pravý víře tím víceji se utvrzoval. A právě rače v psaní VMt dokládati, že nyníčko pro mladost svou nemohu ještě tak dobře tomu rozuměti, co jsem učinil; než bohda čím dáleji tím víceji tuto mou zdravou, chvalitebnou a právě spasitelnou resolucí poznávati budu a v ní s pomocí všemohoucího Pána Boha v štěstí i v neštěstí, v radosti i žalosti, v bohatství i v chudobě a summou živ i mrtvých stále setrvati bohda chci.

S tím VMti otcovský lásce služebně a synovsky poručena se činím. Ten, který všecky věci řídí a spravuje, rač VMti na duši i na těle ve všem vždycky štěstí a svý svatý požehnání udělovati a abych VMt v dobrém zdraví s potěšením uhlídati mohl, milostivě popřiti.

Datum na Hluboký 10. dne Septembris 1597.

Postscripta.

Včerejšího dne dostal sem psaní od JMti pana strejce mého nejmilejšího pana Jindřicha: z Prahy mně přišlo. JMt jakožto ten, který vždycky všelijakou upřímnou strejcovskou lásku ke mně ukazovati a mým laskavým panem a strejcem býti — a bohda aby i napotomní čas zůstal; příčiny JMti k tomu dávati chci — ráčil, mně k tomu, co za nejlepší uznává a drží, věrně a upřímně přidržeti a napomínati ráci. Bůh všemohoucí rač JMti toho čeho já svými službami odsloužit se nemohu, hojná odplata bejti.

A poněvadž pro krátkost času JMti na to psaní odpověď nyníčky dáti nemohu, naději se, že jedouc od Brna v Praze k JMti zajedeme a tu oustní správu JMti potom dám. Však, pokudž by možný bylo, služebně VMt prosím, že mi tu milost rače prokázati a při nějaký přináležitosti JMti toto mé psaní k přečtení odeslati, tak aby JMt poznati ráčil, za jakou příčinou já jsem náboženství

*) něm. Brunnl u Nových Hradů.

mý proměnil a že jsem nic zomysla bez dobrého uvážení, někomu k libosti a pro nějakou světskou libost neučinil. A ovšem pak že na mne to přehrozný jméno, kterýho JMt v psaní svým dotejče, apostata se nevztahuje a nemohl[-li] bych jináče, hrdlem mým proti každému chtěl bych toho zastati.

Ráčí JMt příklady některý domácí připomínati, jak mnohým, kteří náboženství svý proměnili, zle se to zdařilo. Ale já jich [v] srdci nebyl jsem povědom a nevím, jestliže jsou oni pravdu [opustili?] aneb pro nějakou světskou libost nebo pro spasení duší svých něco takového před sebe vzali. Když já jen svědomím mým jist sem, co mi do jiných! A k tomu také já nevím, jestliže ti takoví mého náboženství neb jiného byli, poněvadž mezi tím náboženstvím, od kterýho jsem já odstoupil, a mezi Luterany aneb ty, kteří podobojí jmenují, veliký rozdíl jest.

Neb mohu VMti v pravdě to oznámiti, že od toho času, co jsem já k katolický římský víře přistoupil, mnozí podobojí jak zde tak u JMti pana z Rozmbergka mně to vyčítali, že jsem přestoupil. Což s takovými já jsem se nemnoho hádati chtěl. Toliko jsem se jich ptal, byli-li jsou oni se mnou v náboženství jednomyslní? Všickni zapírali. A ptajíc já se, kdyby chtěli náboženství své proměnit, k kterému raději [by] přistoupili, všickni, ani jednoho jináče praviti jsem neslyšel, pravili, že k katolický víře raději, nežli k mý prvnější přistoupiti by chtěli!

Drží katolickou víru za zlou, smýšlíc o svém náboženství, že jest nejlepší — a raději by k tý zlý nežli k mýmu prvnějšímu náboženství přistoupili, držíc je ještě za mnoho horší. A s tím se vším, že jsem já od horšího k lepšímu přistoupil, mně to smějí vyčítati! O caecitas! Sufficit. (O zaslepilost — dosti o tom.)

Kaple navštívení Panny Marie ve Žďáře u Svijan.

Náčrt historický. Podává Dr. M. KOVÁŘ.

Vybízen s mnohých stran a častěji, abych napsal paměti o zbudování kaple ve Žďáře, mém rodišti*) — a to proto, že po většině i vrstevníci, neznajíce pravého stavu věci, tápají na mnoze v domněnkách a smyšlenkách, jež se roztrušují a pokládají pak za pravdu — chci proti takovýmto pravdám-smyšlenkám, které rostou jako pýr a býlí, postaviti fakta, jak se co sběhlo a dělo, dle zápisníků svých, by nejen současníci ale i potomci měli trvalou upomínku na to, co práce, námáh, obtíží a nesnází bylo zakoušeti těm, kteří se zasazovali o zbudování této svatyně.

Píši tyto paměti r. 1913. 10 let potom, kdy se počala kaple stavěti, i nebude tak leckteré význačné podrobnosti živě vzpomenu, jak by bylo záhodno, aby byl obraz úplný; než pomínu leccos i zúmysla, zvláště některé neshody i výstupy, které byly vyvolány osobami, věci nepřejíci.

*) Nebudíž mi vykládáno za chloubu a ve zlě, že se nemohu vyhnouti, bych nemluvil v první osobě a zhusta o sobě. Stál jsem na mnoze v popředí i proti vůli své, jsa čestným předsedou komitétu pro vystavění kaple ve Žďáře.

Budiž jim prominuto a odpuštěno, co pomluv pronášeli, co překážek naházeli v cestu za vše, co podnikáno pro čest Boží, k ozdobě osady a ve prospěch občanů.

Žďár, jenž má 107 čísel a čítá téměř 600 duší, dlouho postrádal kaple. I usneslo se osadní zastupitelstvo ve slavnostní schůzi, jíž přítomno bylo i několik občanů, odbyvané 2. prosince 1898, v den 50letého jubilea nastoupení vlády Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I., aby se na počest a na památku tohoto vzácného jubilea ve Žďáře vystavěla kaple jubilejní, a to v rozměrech větších, aby se v ní mohly konati služby Boží. K tomu účelu měly se podniknouti sbírky a až by se sehnalo asi 3000 zl., aby se se stavbou ihned započalo.

Po nějaké době obrátilo se na mne osadní zastupitelstvo písemně a o prázdninách r. 1899 jednotliví členové ústně, bych se ujal v Praze, kde jsem byl tehdaž professorem, sbírek na stavbu kaple. Učinil jsem to ochotně, neboť se mi myšlenka, vystavěti ve Žďáře důstojnou svatyni Páně, zamlouvala co nejlépe. I jal jsem se sbírat milodary u známých v Praze osobně, u vzdálenějších písemně několika sty dopisův a rozesláním svazku básní „Tři idylly a několik ód v rouše antickém“, vydaných ve prospěch zbudování kaple.

Na pamět stůjte zde jména slechetných dobrodinců, kteří ochotným darem přispěli k tomuto bohulibému účelu.*)

Rodák žďárský, farář střezmířský Jos. Frydrych věnoval 212 kor.; po 60 kor. darovali: probošt metropolitní kapituly u sv. Víta Mons. Ant. Hora, c.k. notář Fr. Kovář v Přelouči (synovec, rodák žďárský s rodinou); po 50 kor. přispěli: děkan přepeřský Jan Tyrichter, Jos. Roubíček, statkář ve Svatoňovicích (rodák žďárský), 41-60 sebraly sousedky a dívky žďárské; po 40 kor. zaslali: kníže arcibiskup olomoucký Dr. Theodor Kohn, Frant. Hník, Ph. Mag., droguista v Turnově (jenž první pak slavil v kapli svůj sňatek se slč. Annou Polákovou z Olešnice); 25 K věnoval děkan v Hostivě Jan N. Černohouz, 23 K farář ve Slatinách Vilém Sladomel.

Po 20 kor. darovali: Jan Czada, zlatotepec v Praze, jenž sbírkou sehnal k tomu ještě 26-84 a daroval přírodní zlato na pozlacení oltáře, kazatelny, bány na hlavní věži, nápisu na mramorové desce nade dveřmi, číselníku na hodinách, na jejichž ručičky věnoval též potřebnou platinu; Dr. Jan Řehák, kap. děkan v Litoměřicích, Jos. Bernat, inf. probošt na Mělníce, Dr. Václ. Frind, vládní rada, kanovník metrop., Dr. Fr. Hrádek, kapit. děkan, Bohumil Hakl, vikář v Hořicích, hrabě František Thun, okr. hejtman v Mnich. Hradišti, Ant. Pokorný, obchodník ve Žďáře, Florian Scharworth, metrop. kanovník, Aug. Fibiger, bisk. sekretář v Litoměřicích, Kar. Žádník, učitel v Bezděčíně s rodinou (rodák žďárský); 17-78 z dražby o svatbě u „Lebedů“ ve Žďáře; 16-40 výtěžek z plesu cyklistů ve Žďáře; 16 K zaslal Ant. Dědeček, os. farář, zám. kaplan na Svijanech; 15 K sebrala Mariánská kongregace mužů a jinochů u sv. Igaáce v Praze; sbírkou mou na sjezdě rodáků turnovských a mnichovohradištských 13-50; po 12 K: red. Tom. Škrdla, Albert Hoppe ve Skokovách.

Po 10 K přispěli: probošt vysehradský Dr. Ant. Lenz, světicí biskup Dr. Frant. Krásl, světicí biskup Ferd. Kalous ve Staré Boleslavi,

*) Uvedena tu jména pouze těch, kteří zaslali příspěvky mně; kdo zaslal dar svůj obci, bude svého jména postrádati, neboť seznam dobrodinců těch, pokud mi známo, se neuchoval.

Josef Němeček, vikář v Loukově, Josef Sobotka, učitel v Ml. Boleslavi (rodák žďárský), Kar. Kopal. beneficiát v Lysé n. L., moje oktáva r. 1900; Dr. Ant. Kubíček, prof. v Opavě, ThC. J. Pauly, kaplan na Smíchově, převor kláštera dominikánského Václ. Bubenský, P. Guala Konečný O. Præd., pí Gabr. Panochová, choť MUDra, pí Rosalie Bártová, maj. domu a obchodu, Václ. Oliva, kaplan v Luži, Mater M. Pavlina, představená kláštera sv. Voršily, J. Exc. Karel Ervín hrabě Nostitz Rhienek, Fr. Beránek, děkan v Pohorlích, V. Oplít, děkan v Libochovicích, pí Josefa Průchová v Kutné Hoře, slč. Kateřina Maixnerova se slč. Antonín Paulovou na Vseni, Fr. Štich, hostinský v Holešovicích-Bubnech; 8 kor. Lad. Lebeda, rolník ve Žďáře.

Po 6 K: Václ. Špaček, říd. učitel v Košátkách, pí Marie Hasmanová za křesť.-soc. vzdělávací a vzáj. se podporující spolek žen a dívek pro král. České.

Po 5 K: Jos. Zbejval, farář v Lišnici, J. Stradovský v Ml. Boleslavi, z plesu mládežníků ve Žďáře, Fr. Hladík, farář na Loukovci, Josef Šembera, mlynář na Žehrově, Bedř. Nehovidský, ředitel v Ml. Boleslavi, prof. Frant. Vaček, dvorní rada univ. prof. Dr. Jan Kvíčala.

Po 4 K: pí Ter. Kryšpínová v Poděbradech, prof. Dr. Fr. Dušanek v Chrudimi, Ant. Zigmund, farář na Skalsku, Jos. Syrový, farář v Dol. Slivně, Em. Zdobinský, děkan na odp. ve Vysokém, prof. Jos. Čapek, Václ. Kotrbá, maj. Cyr.-Meth. knihtiskárny, Jan Vavrouš, farář v Lobkovicích, Fr. Marat, tajemník ryt. řádu křižovníků, Fr. Jappl, rada zem. soudu v Turnově, Dr. Jos. Rydvan, farář v Kostomlatech, Antonín Baselt, farář v Bosni, prof. Dr. Ant. Podlaha, Jan Bečka, farář v Jablonci, kanovník vyšehradský Jos. Kyselka, Jos. Pískač, farář v Libědicích, Fr. Stejskal, kaplan na Král. Vinohradech, kaplani v Libochovicích, Ferdinand Mellan, ob. starší v Praze, T. Gazdová v Jihlavě, mou sbírkou v lázních Ostrově, Jos. Bukvička, chalupník ve Žďáře, Fr. Šoupal, hajný ve Dzbeli u Konice na Moravě, farář Jan Žďárský.

Po 3 K: JUC. Jan Barcal, Jos. Štěrba, kanovník v Litoměřicích, Jos. Šálek, obchodník ve Žďáře, Jos. Hataš, hostinský ve Žďáře, slč. J. Mrázová v Turnově, S. E. Pravoslava v Plzni, Vojtěch hrabě Schönborn, paní z Turnova; ze sporu dvou sousedů 2:40.

Po 2 K: Dr. Rud. Horský, farář u sv. Matěje v Šárce, Václav Pokorný, kaplan v Liblicích, Fr. Dražil, farář v Plzenci, Alba Fortýnová, učitelka, JUC. F. C. Vlk, red., řed. konv. Sv.-Václavského, univ. prof. Dr. Fr. Kryštofek, prof. Jos. Šauer z Augenburgu, prof. Dr. Fr. Čáda, služka Marie Matějovská, Jos. Svoboda, zám. kaplan na Sychrově, Dr. Isid. Zahradník, archivář na Strahově, Kar. Ulrich, pošt. pokladník, učitel Jos. Cimr v Násilnici, adv. Dr. Jan Zavadil, Rud. Brechler ryt. z Troskovic, zeměd. inspektor, říd. uč. Fr. Šetřil ve Žďáře, Kar. Fassati, maj. domu v Praze, Kateřina Brunclíková ve Žďáře, Terezie Šimáčková z Lounek u Větlé, Nejmenovaný, Jos. Janoušek, katech. v Lysé.

Po 1 K a méně: Jos. Flekáček, říd. učitel na Žižkově, ředitel Fr. Sobek, služka Anna Čermochova, Ant. Poříbač, kaplan, N. N., slečna Aninka a pí Anna Bosnerová, učitel Štěpán Mudroch a děkan Václ. Krupička, vesměs v Lysé n. L., Neznámý, prof. Bohdan Jedlička, Jos. Žďárský, rolník ve Žďáře č. 74., Jindř. Macoun, administr. na Vyskři, Josef Lebeda, studující ve Žďáře.

Jeho Jasnost Alain kníže Rohan daroval*) stavební dříví v ceně 340 korun.

Moje choť přispěla na stavbu 500 kor., synové Jaromír a Milan po 100, za ř syna Ladislava 100, já 850. Kromě toho věnovali jsme místo stavební na své zahradě v rohu dvou silnic ve výměře 123□⁰ (nejtěžší to oběť, protože nemůžeme si tu náhradou něco přikoupiti); mimo to pořídili jsme pak celé vnitřní zařízení kaple, kostelní náčiní a značnou část bohoslužebných rouch: oltář, kazatelnu, lavice (osm), rámy na obrazy křížové cesty, pultík pod missál, vše prací firmy Petra Buška synové na Sychrově; křížovou cestu malovanou malířem Vilémem Müllerem na Frýdštejně; varhany od Jos. Hubicky, stavitele varhan v Praze; věžní hodiny od hodináře Václ. Krečmera na Vinohradech; dva zvony s tónem *a* a *cis* [starý zvonek v sanktusové věži má *fis*] od zvonáře Arnošta Diepolda v Praze;**) lustr skleněný z továrny novosvětské J. Osv. Jana hraběte Harracha; gotická věčná lampa zlatená, kalich s pouzdrem, 6 svícňů zlac. a 2 svícny sedmiplamenné na oltář, 12 svícňů pod křížem biskupského svěcení, ciborium, relikviář, pacifikál, kříž, 17 m. drát. lana, 9 zlac. kuliček, 2 třapce, dvoje konvičky skleněné s táckem alpakovým, skleněnou abluci se stříbr. víčkem, alpakovou schránku na hostie, kaditelnici s ložkou, alpakovou kropenkou s kropáčem, malý zvonek k oltáři a k sakristii, šňůru s třapcem, tyčku s kloboučkem k rozsvěcování, nástěnnou kropenku lasturovou, dvě nádoby k vyvážení lustru a věčné lampy, umyvadlo do sakristie, pozlacený klíček a třapce ke klíčku k tabernakulu, vše od Jana Staňka, pasíře a ciseleura v Praze; mramorovou kropenku a desku mramorovou se zlatým nápisem nade dveřmi od Ludv. Šaldy v Praze; mešní roucha: kasuli bílou atlasovou, albu, rochetu, cingulum, humerál, dva korporály, 2 purifikáty, 2 lavabo, 3 pokrývky a voskové plátno na oltář, pláštík na ciborium, velum, missál, 3 oltářní koberce, dva obleky pro ministranty a j. z Křesťanské akademie v Praze; klekátko, skříň na paramenta, železný pult na noty po celém zabradlí na kruchtě, železné otěradlo na obuv u schodů a j. Též v y m a l o v á n í kaple hradili jsme ze svého.

Antipendia darovaly: bílé hedvábné zlatem vyšíváné slč. Marie Czadova z Prahy, jiné vlnou vyšíváné slč. Kovářčková, industr. učitelka ve Žďáře, která ušila též značnou část prádla kostelního, (albu, rochetu, pokrývky na oltář a j.) z plátna, darovaného pf. Hoppovou ze Skokov, a vyšila malé antipendium na kazatelnu.

Dp. Jos. Buriánek zakoupil pluviál a dvě kasule, fialovou a černou. Kasuli červenou daroval paramentní spolek k ustavičnému uctívání nejsv. svátosti oltářní. Vdp. ředitel Emanuel Malfertheiner věnoval kasuli bílou a mimo to přispěl darem 35 korun. Vsdp. kanovník Dr. Karel Lev Řehák, farář u sv. Ducha v Praze, daroval monstranci, krásné velum a j. drobnosti. Německovu rukověť odpoledních pobožností zakoupil dp. Jan Náhlavský. Sochy sv. Josefa a sv. Anny zaslal p. vikář Jos. Němeček, ale není vhodného místa, kam je postaviti. Dva krucifixy darovaly rodiny

*) Žádost za poskytnutí tohoto dříví doporučil děkan všenský J. Bernard důvody, že pro školní dívky žďárské bude to s výhodou nemalou, když budou moci docházeti do kaple místní, a to zvláště při zabíjení a ukončení školního roku ke sv. zpovědi a k sv. přijímání.

**) Hodiny a zvony tyto byly vystaveny na současné výstavě v Praze a vystavovatelé oba dostali za ně každý stříbrnou medaili.

Bukvičkova a Kudrnáčova; Kiesslingovu madonnu pí Marie Konrádova z Prahy.

Rodina naše pořídila dále ještě zasklení všech oken leptaným sklem katedrálním od firmy Wolf a Štětka v Praze (druhý to případ podobného zasklení v Čechách), což stálo 948 (bez práce, dovozu a stravování dvou sklenářů), dala r. 1905 za opravu vnější omítky, která zevně nedbalostí pražských řemeslníků na mnoha místech opadala již za několik neděl, přes 900 kor., za železný plot s podezdívkou kolem kaple 1560 kor.; opravy (hlavně oltáře), doplňky, úroky z dluhu osadního (6000 K) a annuity stojí ročně na sta korun, tak že veškeré naše výdaje na kapli až dosud dostoupily výše nad 22.000 kor.

Sbírky mé na stavbu kaple vynesly 2418·82 a sbírky osadou pořádané 2016·97 korun.

Se stavbou kaple počalo se dne 2. června 1903. Dozor veškerý usnesením osady měl jsem téhož roku já, ač by byl rád dozíral někdo jiný, ovšem že za plat. Zapisoval jsem do jedné knížky, kdo kdy co pracoval, a do druhé, co kdo kdy a odkud přivezl, zda bylo z ochoty či za plat. Práce to nemalá vůbec a na neodborníka zvláště, i nechtěl bych ji podniknouti po druhé. Dělníci a povozy jenjen se hemžili a denně se střídali. Obě knížky chovám na památku. Usnesením osadním byl jsem dozoru sprostěn pro rok 1904, (kteréžto ukvapené usnesení záhy se ukázalo méně prozíravým), ale za nedlouho na mně zase částečně uvázlo, abych dozíraje zapisoval, co kdo při kapli pracoval a vozil. Dozíral jsem svědomitě od 6. hod. ranní až do 7. a mnohdy do 8. hod. večerní, ba déle.

Ne abych se chlubil a chválil, ale pro zkušenost vlastní okusil jsem všech prací při stavbě: skládal, nakládal a rovnal cihly, štuky, sáhovinu (nepravidelné kusy pískovce do základů), dříví, písek, kopal, roztloukal kámen, hasil vápno, ba i v zednické jsem se pokusil; voze na kolečku kámen z našeho dvora, polámal jsem se a odstonal jsem to právě v té době, když přišel od místodržitelství zákaz, nadmíru rozrušující, že dle podaných plánů nesmíme stavěti, nýbrž dle náčrtu přiloženého od stavebního oddělení místodržitelství. K naléhavé žádosti starosty Jos. Buriánka zaslali jsme totiž plány též k místodržitelství v té plné a jisté naději, že tam bezpečně dojdou schválení.

Stavěli jsme dle plánu kaple Kalvarie v Pelhřimově, který nám laškově a ochotně zapůjčil tamní starosta nyní již zesnulý Ant. Rosol — Bůh mu odplať! — pořízeného stavitelem Jos. Šlechtou. Krásnou kapli tuto, která vystavěna byla se svolením místodržitelství v letech osmdesátých minulého století, pojal prof. Jos. Soukup pro její úhlednost a architektonickou důležitost do Soupisu památek historických a uměleckých v království Českém, vydávaného Českou akademií pro vědy a umění, ač do této sbírky měly z počátku pojaty býti pouze památky vystavěné do r. 1800, později připuštěny památky zbudované do polovice XIX. stol.

O pláne našem, jen poněkud zvětšeném a dle potřeby místní jen nepatrně pozměněném, vyjádřil se v písemném svém dobrozdání professor a konservátor Tomáš Záklesník v Jičíně, „že kaple naše bude okrasou nejen osady ale celého okolí“. A ejhle! Stavební oddělení místodržitelské zakázalo tuto stavbu s podotknutím, „že předložený projekt jak v architektonickém tak i ve stavebním ohledu vadně vypracovaný a ku provedení nezpůsobilým býti se jeví.“ (!)

Celý úřední přepis zní:

C. k. okresní hejtmanství v Mnich. Hradišti.

Čís. 15826.

Dne 22. VIII. 1903.

Osadnímu představenstvu ve Žďáře.

V základě vynesení c. k. místodržitelství ze dne 16. srpna 1903 č. 131.164 vracím přílohy tamní žádosti ze dne 7. června 1903 čís. 22 s podotknutím, že předložený projekt jak v architektonickém tak i ve stavebním ohledu vadně vypracovaným a ku provedení nezpůsobilým býti se jeví.

Aby však záležitost nebyla zdržována, vyhotovena byla u c. k. místodržitelství skizza a to v rámci původního návrhu s částečným zjednodušením a byly též jednotlivé změny stavebních částí do původního plánu zaskizzovány. Dle toho budiž definitivní projekt odborníkem vypracován a cestou příslušné biskupské konsistoře za účelem přezkoumání c. k. místodržitelství předložen.

Připomíná se, že mezi tím kladení základů k novostavbě provedeno býti může.

C. k. okresní hejtman Thun.

Dlužno připomenouti, že se skizza tato již v základech lišila od plánu našeho: vypuštěn risalit a kruchta, vypuštěny opěrné piliře (u stavby gotické!), vypuštěny hodiny a věžička sanktusová; v dolejší části věže zcela nízko při zemi projektováno okno (k čemu?) římsy proti našim ozdobným navrhovány zcela jednoduché a ještě jiné menší změny. Skizza*) ta od občanů veskrze zavržena s poznámkami, naprosto ji odsuzujícími. Mínění laiků bylo obecné, že nám nepřejí krásné kaple, jak byla navržena.

Sám p. okr. hejtman hrabě František Thun byl zaražen tímto zákazem a pravil mi, že navrhovaný náš plán více se mu zamlouvá, než skizza místodržitelstvím podaná. Ale zákaz je zákaz!

Stavěli jsme dále, neboť dosavadní stavba dostoupila již značné výše nad polovici oken. Nestavěli jsme již kapli, nýbrž pouze budovu jakousi na základě plánu schváleného stavebním úřadem.

Dojel jsem do Prahy, abych věc u místodržitelství vyřídil ústně. Odebral jsem se k p. místodržitelskému radovi Ed. Schellerovi, ukázal mu náš plán a skizzu stavebním oddělením místodržitelství připojenou. Též jemu se náš plán více líbil i šel ochotně se mnou k p. vrch. stav. radovi Rud. Vomáčkovi, domnívaje se, že se věc vyřídí hladce. Ale marny u tohoto pána byly všechny naše námítky, výklady a rozklady: že kapli stavíme z milodarů, plány že máme z ochoty zapůjčeny, nový plán že by nás stál velký peníz („u místodržitelství že by prý nestál více než 300 zl.“, namítnuto), stát že nám nepřispěl ani haléřem, jinde že si vystavěli kapli, ani se neolázavše místodržitelství. „Také ty stavby dle toho vypadají!“ „A kdyby si chtěli někde postavit Boží muka, musíme o tom věděti my a dáti k tomu svolení.“ Namítal jsem ještě, že Kalvarie v Pelhřimově byla vystavěna se svolením místodržitelským. „Co bylo tenkrát, neplatí nyní.“ Uvedl jsem posléze ještě doslovné dobrozdání profesora Základníka, ale vše marno! Vida neochotu a neústupnost, vstal

*) Lituji, že jsme si ze skizzy této, kterou jsme přiložili k rekursu a nebyla nám vrácena, nepořídili kopii, abychom ji měli na památku a na trvalý doklad tvrzení svého, jak nám krásný náš plán „opravili a zlepšili“ na úkor estetiky.

jsem řka: „Děkuji co nejuctivěji za laskavost. Obrátíme se, když rozkladu našemu nedává se sluchu zde, s rekursem jinam a uvidíme.“

Dověděl jsem se před tím, jak se zachoval tento pán při nedávné opravě chrámu Páně v Libochovicích, u Voršilek v Praze a jinde.

Nezbylo tedy, než z výměru místodržitelského odvolati se k ministru. Syn můj Jaromír, tehdy koncipient, vypracoval za krátko rekurs obšírný a obsažený na 8 stranách hustě psaných, kde skizza a názory vrch. stav. rady postaveny do náležitého a zaslouženého světla.

Vytknuvše formální nedostatky místodržitelského vynesení v odpor vzatého, hlavně i naprostý nedostatek právního a věcného odůvodnění, který se přičel mimo jiné i právě krátce před tím vydanému příslušnému nařízení ministerskému, bájili jsme v rekurse po právní stránce stanovisko, že v daném případě nepřísluší místodržitelství vůbec nijaká moc nařizovací resp. schvalovací, což dokázáno obšírnými vývody dle současného stavu právního s poukazem na celý vývoj právně-historický ve věcech těchto, hlavně pak širším rozbohem ustanovení řádu stavebního ze dne 8. ledna 1889 č. 5. ř. z. a ministerského nařízení ze dne 19. ledna 1853 č. 10. ř. z. a ostatních příslušných norem. Po stránce věcné podrobena pak stanovisko p. referenta u staveb. oddělení místodržitelství řízné kritice se sarkasmem, k němuž celá věc přímo nutila; poukázáno totiž, jak dismetrálně liší se oficiální pojímání „architektonického krásna“ se strany pana vrch. stav. rady od názoru tak slovučné instituce, jakou je naše Akademie věd a umění, která prostřednictvím členů příslušné kommisie své pojala přesný model náš, dotčenou kapli u Pelhřimova, do monumentálního díla svého právě jen pro její architektonickou krásu, ač kaple ta je původu novějšího. Názor pak, že projekt jest i po stránce stavební tak nezpůsobilý, nejlépe staví do patřičného světla okolnost, že kaple u Pelhřimova stojí již řadu desetiletí a přes pronesený názor páně referentův nejví nejmenší tendence spadnutí mu vyhověti. Ostatně že projekt náš řádným řízením stavebním a místním kommissionelním šetřením byl pravoplatně za úplně způsobilý uznán a schválen a dalšího schvalování od místodržitelství právně ani věcně nepotřebuje. Dále učiněn dotaz, jakým právem mohl by někdo nucen býti, aby vypustil ze svého projektu stavby kaple kůr, sanktusovou věžičku atd. atd., jak děje se ve skizze, a s příslušným důrazem uvedeno, že při podobných příležitostech přichází k platnosti samozřejmá zásada, že rozhoduje ten, kdo nese náklad, a nemusí si dáti líbiti vnucování čehokoli bez zákonného podkladu, ať již dalo by se toto z důvodů uznání nebo odsouzení hodných. I učiněn jako petit rekurs návrh, aby vys. c. k. ministerstvo vnitř, dohodnouc se s ministerstvem kultu a vyučování, uznalo právem, že místodržitelství v daném případě nijaká kompetence a rozhodování nepřísluší a dotčené místodržitelské vynesení jakožto nezákonné zrušilo.

Na toto naše právní stanovisko také skutečně i příslušná ministerstva přistoupila (viz níže o vyřízení rekursu). Mníli jsme, že budeme asi nuceni věc předložití správnímu soudnímu dvoru, kde ovšem byli jsme si dle svého názoru jisti úspěchem; proti nadání došlo však naše právní pojímání souhlasu a příznivého vyřízení již v ministerstvech.

Kaple dostavěna stavitelem Jos. Kobosilem z Doubrav koncem července 1904 a do bány na věži vložena krabice, v níž listina česká a latinská obsahu toho, že kaple stavěna za panování J. V. císaře a krále.

Františka Josefa I. a papeže Pia X., kdy byl farářem na Všeni osobní děkan Jan Bernard, osadním starostou Josef Buriánek, obecním starostou Jos. Mařan a stručné jiné údaje při stavbě. Též vložena tam čísla některých novin z téhož dne a něco běžných mincí.

Udržování kaple v dobrém stavu hned před stavbou převzala osada Žďárská. Moje choť slíbila, že po čase k tomu účelu složí 1000 kor. Úroky z nich zatím každoročně již věnuje chudým příslušníkům obce a školní mládeži, protože na opravy nyní přispíváme sami.

Slavnostní vysvěcení kaple dalo se v neděli 31. července 1904 místo dříve stanoveného dne 15. srpna, světicím biskupem Drem. Frant. Kráslem (v zastoupení staříckého biskupa litoměřického Dra Em. Schöbla), jež doprovázel biskupský sekretář Aug. Fibiger. Toto dvounedělní předsunutí mělo za následek, že poslední práce stavitelské bylo třeba konati s největším urychlením a tím ovšem méně důkladně, což nejvíce znáti jest na podlaze. I občané byli nevrli a rozmrzeli, že nemohli k této radostné slavnosti připravit a uchystati si vše, jak mňili a zamýšleli. Co dalo jen pochůzek na Všeň, do Přepeti, do Turnova, do Mnich. Hradiště, co dopisování sem tam, než se sehnal slavnostní kazatel. A což jiné věci!

Slavnost*) svěcení vydařila se přes všechny překážky nad očekávání.

Světicí biskup Dr. Krásl přijel z Prahy v pátek 29. července na nádraží do Svijan-Podolí, k jehož uvítání dostavil se okr. hejtman hrabě Thun z Mnichova Hradiště, zástupce vikariátu Turnovského děkan Jan Tyrichter, farář Petr Koubl ze Březiny, farář Fr. Hladík z Loukovce, administrator Vinc. Drbohlav z Loukova, zám. kaplan Antonín Dědeček ze Svijan. Pozdraven děkanem Tyrichtrem a šk. radou Dr. Kovářem, jel do Žďáru; po obou stranách provázal jej spolek žďárských cyklistů na kolech květním okrášlených a následovali hasiči s velitelem Jos. Buriánkem v čele a čtenářsko-hospodářský spolek.

Vystaveny dvě slavnostní brány s nápisy: „Vítejte nám“ a u kaple „Salve, consecrator“ (zdráv buď, světiteli). Rada bílých a růžových družiček, vedených učitelstvem, očekávala ve špalíru p. biskupa,**) jež pozdravila Slávinka Bičíkova případnou uvítací básní***) uprostřed mnoha set účastníků. Prohlédnuv si kapli a spokojen tím, co spatřil, odjel na faru Všeňskou, která patří k okr. hejtmanství Turnovskému; tu jej mimo místní duchovenstvo uvítal okr. hejtman turnovský Svatoš, knížecí Rohanský patronátní komisař Göbl, místní starosta a četné obecnístvo.

V sobotu o 9. hod. vykonal p. biskup svěcení zvonů, bohoslužebných rouch a kostelního náčiní; odpoledne pak bylo slavné matutinum a laudes před sv. ostatky, uloženými v budově školní, čehož se účastnili dp. Jos. Buriánek, novosvěcenec, a 6 bohoslovců, jím pozvaných, (Hugo Biederman, Jos. Černý, Jos. Krouza, Alex. Tittl, Ludv. Vaníček, J. Vajs),

*) Dle zprávy „Čecha“ z 1. srpna 1904 od zvláštního zpravodaje.

**) Spatřiv kapli, pravil: „To není kaple, to je kostel“. Byl nad míru potěšen výzdobou a úpravou celé osady. Nebylo domku, aby nebyl upraven a okrášlen praporem. Výzdoba u kaple byla zvláště bohata.

***) Složil Dr. M. Kovář, jenž mimo toto Uvítání tiskem vydal a účastníkům darem věnoval jinou básně „V upomínku na svěcení kaple navštívení P. Marie ve Žďáře“ a „Píseň k P. Marii“ s nápěvem, která se častěji v kapli zpívá. — Kněžmostský farář Eduard Mattes uveřejnil k témuž svěcení krásnou básně, věnovanou Dr. Kovářovi s podobiznou jeho a s vyobrazením nové kaple. Byla otištěna též v „Jizeranu“. Všecky tyto básně při svěcení rozdávány na pamět tohoto pro osadu i okolí nezapomenutelného dne.

kněžmostský farář Ed. Mattes, sekretář Fibiger, děkan Bernard a kaplan Náhlovský.

V neděli ráno svěcena kaple u přítomnosti několika tisícův účastníků ze širokého okolí. Dostavili se: okr. hejtman hrabě Thun, okr. škol. inspektor Rais, setník Natali, red. rytíř Lhoták z Prahy, notář Kovář z Přelouče a j. Slavnostní kázání na volném prostranství před kaplí měl P. Kar. Lerch T. J., jenž vystižně vylíčil dějiny nového svatostánku a zásluhy Dra. Kováře.

Při mši sv., kterou po vysvěcení kaple sloužil neomysta Buriánek, provedl kvarteto (uč. Kruliš, říd. Moždák, říd. Hospodka a učitel měst. školy Bičík) Führichovu mši s vložkami, při čemž Weissovo „Ave Maria“ pěkně zapěla slč. M. Czadova z Prahy a Chmelíčkovu Ave zazpíval uč. Kruliš. Po mši sv. udělil p. světitel jménem biskupa litoměřického vrchno-pastýřské požehnání.*)

V předvečer svěcení kaple uspořádal synovec náš J. Czada z Prahy ohňostroj, nikoli nepatrný, na nějž s potěšením dívali se netoliko domácí, ale s výšin okolních i přesporní. Nálada byla opravdu sváteční, Pěkně vyjímá se transparent se zářícím nápisem: „Svatá Maria, oroduj za nás!“ S věže chrámové zaplála bengálský oheň mnohobarevný.

Téměř po roce, když kaple byla již vysvěcena a konaly se v ní služby Boží, došlo příznivé vyřízení rekursu od ministerstva, jež zní:

C. k. okresní hejtmanství v Mnichově Hradišti dne 9./5. 1905.

Čís. 5702.

Osadnímu představenstvu ve Žďáře.

Vynesení c. k. místodržitelství ze dne 16. srpna 1903 č. 131.164 bylo schválení stavebního projektu představenstvem osady Žďáru předloženého pro jubilejní kapli tam zřízenou býti mající (sic!), odepřeno a předložení nového, dle skizy u c. k. místodržitelství shotovené, vypracovaného projektu nařízeno.

Ku stížnosti, podané osadním představenstvem a komitétem pro stavbu kaple, c. k. ministerstvo vnitřa vynesení ze dne 11. října 1904 čís. 32316, ve shodě s c. k. ministerstvem záležitostí duchovních a vyučování, citované vynesení zbavilo působností pro nepřislusnost místodržitelství, poněvadž při nedostatku okolností, jež předpokládá § 40 lit. b ministerského nařízení ze dne 19. ledna 1853 č. ř. z. 10 lit. c, pokud se týče § 134 řádu stavebního ze dne 8. ledna 1889 č. ř. z. 5 politické úřadové ku zkoumání a schvalování dotyčného stavebního projektu povolání nejsou.

O tom vyznívá osadní představenstvo v základě vynesení c. k. místodržitelství ze dne 8. března 1905 čís. 223.841/1904 s vybídnutím, aby doklady, o nichž v tamní zprávě ze dne 7. června 1903 čís. 22 zmínka se činí (výťah z protokolu o schůzi osadního zastupitelstva ze dne 8. prosince 1902 a schválení okresního zastupitelstva ze dne 10. března 1903) během osmi dnů sem předloženy byly.

C. k. okresní hejtman Thun.

*) „Čech“ dodává ještě: Odpoledne připraven přátelský oběd, při němž neúnavnou hostitelkou byla choť p. škol. rady, jemuž vzletný připitek pronesl p. uč. Kruliš. Hostiny účastnil se též hrabě Thun. Skupinu hostů ofotografoval p. Czada.

Dp. Buriánek pohostil bohoslovce, kteří na jeho pozvání přátelsky se dostavili k svěcení chrámu.

Další přípis od c. k. okr. hejtmanství, o něco později došlý, má znění toto:

C. k. okresní hejtmanství v Mnich. Hradišti

Čís. 13.842.

dne 19./7. 1905.

Panu osadnímu starostovi ve Žďáře.

Dle přípisu biskupské konsistoře v Litoměřicích ze dne 11. července 1905 čís. 6371 byly sem zaslány spisy týkající se zřízení veřejné kaple ve Žďáře, které tam c. k. místodržitelstvím vráceny byly s poznámkou, že není důvodu proti vystavění oné kaple.

O tom vyrozumívám p. osadního starostu u vrácení původního plánu zmíněné kaple a zdejšího výměru ze dne 22./VIII. 1903 čís. 15826.

C. k. okresní hejtman v z. Dr Kreutzmann.

I konečná úprava právních poměrů kaple spojena byla s obtížemi nemalými, plynoucími jednak z povahy věci samé, totiž mimořádnosti případu a nesnadné konstrukce právní, jež by plně vyhovovala, a z různých značných obtíží při jednání s úřady, jednak vzniklými též z neporozumění snah našich se strany některých občanův a povstalých tím nepřijemností a kyselostí. Měli jsme úmysl kapli co nejvíce právně zabezpečiti jak ve prospěch osady samé (aby totiž osada jakoukoli cestou nemohla býti o kapli připravena) tak i aby kaple nemohla nikdy býti odňata posvátnému určení svému. Snaze této se strany některých osadníků ovšem neporozuměno i vykládali si věc tuto po svém způsobu a rozumu, což ovšem nebylo pro naši nejlepší vůli a snahu přijemno; i bylo potřeba mnohého sebezapření a trpělivosti věc stále vysvětlovati, což konečně stalo se i širokým výkladem písemným, zaslaným osadnímu zastupitelstvu do rukou p. starosty Jos. Žďárského. Tu ovšem nutno říci ke cti osadního starosty i zastupitelstva, že konečně setkaly se snahy naše s pochopením.

V obojím směru svrchu zmíněném zabezpečení kaple se nám podařilo a to netoliko ve smyslu právního stavu nyní platného, nýbrž i vůči možným změnám zákonodárství budoucího — pokud vůbec zabezpečení takové je možné. Veškeré kautely potřebné a právně dosažitelné obsaženy jsou jak ve příslušných listinách, mezi jinými i v listině věnovací, tak i přímo v knihovním zápise samém.

Příslušné vynesení soudní (c. k. okr. soudu v Mnich. Hradišti ze dne 31. prosince 1910 č. j. 2011/10), na návrh náš vydané, zní v podstatě: Povoluje se, aby ve vložce č. 16 poz. knihy obce Žďáru podle prohlášení ze dne 16. a 24. pros. 1910 a plánu polohopisného ze dne 3. března 1906, k němu připojeného, a) poznamenalo se, že nastala změna v hranicích poz. parc. 119 a stav. parc. 105 ve Žďáře, b) od domu čp. 16 ve Žďáře odepsala se stav. parc. č. kat. 105 s kaplí na ní postavenou, zřídila se pro ni v téže poz. knize samostatná vložka č. 529 a tam na stav. parc. č. kat. 105 s kaplí bylo vloženo právo vlastnické osadě Žďarské a poznamenalo se, že nemovitost tu nelze zciziti, zavaditi, zadlužiti a k jinému účelu použiti než k bohoslužebným úkonům církve katolické.

Tak různá tato zakročování a jednání právní, počínající od vzniku snah kapli zbudovati, po několikaletém průtahu a zmíněných velikých nesnázích a obtížích, hlavně při jednání s úřady církevními i státními, po-

litickými a soudními, skončena byla převodem kaple do vlastnictví osady dne 31. prosince 1910.

Nemohu nezmíniti se (ač to činím velice nerad) o některých zvláště trpkých, zlomyslných, vymyšlených a nepravdivých slovech a řečech jistých nespokojených jednotlivců, byť ojedinělých, na př. že jsem stavbou kaple zavinil přirážky obecní, kdežto naopak já se právě tomu vždy co nejvíce vzpíral, uvoliv se ve veřejné schůzi osadníků, že ze 6000 korun dluhů osadníků, vzniklých stavbou kaple (celá výpůjčka činila 14.000 K), budu platiti úroky a splátky sám, dokud budu živ. Ale přirážky ani zvýšený nebyly. To mohl ten pomlouvač věděti nebo se snadno dověděti. Nebo jiný případ, že jsem osadu přivedl do dluhů. Ne já, milý příteli či nepříteli, ale ona sama a já sebe s ní. Osada se na tom usnesla bez mého vědomí a přičinění, tedy ne já, že si vystaví kapli, a když pak neměla tolik peněz nahospodařených, musela si vypůjčiti, chtěla-li kapli dostavěti. Já jsem neměl také tolik nastrádáno, ač jsem od r. 1899 spořil co nejúsilovněji, a proto jsem byl nucen, nemaje tolik pohotově, vdlužiti si též. Zdělal jsem si chybný rozpočet, v němž na leccos, čeho bude třeba, nevzpomenuto a leccos stálo více, než se předpokládalo.

Právě tak bylo při sestavování rozpočtu na stavbu kaple: vydání mnoho nepředvídaných, tak zvané „vícepráce“, nezaviněné ani mnou ani jiným, ale neúplným rozpočtem, na kvap sestaveným, v němž zapomenuto a vynecháno: 10 proc. odměny staviteli, nemocenská pokladna a úrazovna (asi 600), okna a dveře (1) 2900, dodatečné zvýšení soklu o štuku (200), schodiště před kaplí (75), skříň ve zdi v sakristii (25), dříví na zábradlí a podlaha na kruchtě (50), mřížoví na kruchtě Buškem vyřezávané (92), bání a kříže (180), šablony (20), práce klempířské a kovářské (338), hromosvod (90), lešení, zatímové krytí lepenkou a jiné drobné výdaje, což vše činilo nejméně 6000 kor. To snad nezavinil můj dozor, ale spíše upozornil na to, že toho nevyhnutelně je třeba. Zaplatiti se to pak ovšem muselo, jakož se zaplatilo za zbytečné, zvláštní šablonou vyrobené, ale pak nepotřebné cihly, za opomenuté základy k risalitu i za omeškání prací, že šablony k různým oknům nebyly v čas hotovy. Ale na omluvu těchto nedopatření a závad budiž chvat a kvap, jímžto se pracovalo.

Za to s vděčností a milerád připomínám, že mne obecní zastupitelstvo zvolilo čestným občanem a při zvláštní slavnosti odevzdán mi krásný diplom.

Převážná většina občanstva s pýchou a hrdostí, s láskou a úctou pohlíží na svůj krásný, gotický chrám a radost svou na jevo dává způsobem někdy až i tklivým. Mile v srdci zahřívá hojná účast osadníků při službách Božích, kdykoli se tu konají, a to nejen ve svátek a v neděli, ale ve všední dni, i v době pro práce polní nejpilnější. Radostí naplňuje horlivá snaha, aby tu služby Boží byly co nejčastěji. Každou neděli a ve svátek scházejí se četně i k odpolední pobožnosti, kterou konají sami. Hluboce dojíímá, když chodci, přicházející i ze vzdálených končin a ubírající se po silnici, činí zastávku a pokleknou před oltářem milostné Matky Boží, jakož i když zastavují kočáry a cestující z nich, byť na okamžik, vcházejí do svatyně stále otevřené a všichni bez rozdílu podivují se krásnému kostelu, jenž vyniká netoliko sličnými tvary vnějšími, ale též uvnitř mile jímá slohovostí, čistotou a krásou oltáře. Jaká náladovost ke zbožnosti nakloněná vzniká tu tlumeným světlem, procházejícím

krásně leptanými a různobarevnými katedrálními skly velikých gotických oken! Nebylo dosud nikoho a to i z kruhů nejpovolanějších, kdo by milý svatostánek tento nepochválil, uznávaje zároveň zbožnou mysl osady, která jej zbudovala ke cti a chvále Boží, sobě a potomstvu k náboženské útěše a obci k ozdobě.

Roku 1905 a 1906 byly tu pravidelné služby Boží s kázáním každou druhou neděli, jež konal dp. Fr. Beránek z Mnich. Hradistě až do doby, kdy se rozstolal. O prázdninách dojíždí sem k rodičům svým dp. Jos. Buriánek na 2—3 neděle každého roku a opatřuje tu služby Boží. Po dvoje prázdniny sloužil tu mše sv. a kázal vdp. ředitel, Eman. Malfertheiner. Jednotlivě celebrowali zde vsdp. kanovník Dr. Kar. Lev Řehák, vdp. farář Jos. Frydrych, dp. Ludv. Vaníček ze Svijan, dp. Jindř. Egrt z Podoubí, dp. Václ. Orna, kaplan z Kumžaku, a během roku, obzvláště při mších sv. zádušních a při sňatcích, faráři a kaplani ze Všeně, kam Žďár je přifařen: vdpp. os. děkani Jan Bernard a Václ. Beran, dpp. Jan Náhlavský a Jos. Hájek. Hru na varhany ochotně obstarává učitel Kar. Štrobach.

Nelze pominouti mlčením, že každoročně je potřebí různých oprav, zvláště na oltáři, jenž nejsa podezděn, sesouvá se. Mnoho starostí, práce a nákladu vyžaduje zamezení vlhkoty, která z pískovcového kamene proráží též do cihel, a odstranění plíseň, která se tu tam objevuje. Marno bylo vysoušení, marno natírání olejovou barvou, marno je natírání Pexiderovým marmoritem. Zapomnělo se na izolování pískovce od cihel. Následky jsou nemilé a nákladné; je třeba častého oskrabávání, vysoušení, smýcení, čištění a natírání, zvláště také mříží, zábradlí a plotu, aby se vše udržovalo v náležitě čistotě, což ochotně, kde mohu, vykonávám sám, obzvláště tam, kde při práci nutno si vésti opatrně a obezřele, aby se nic nepoškodilo. Leckdo z přichozích spatřil mne tam zaprášeného a umazaného jako nádenníka, o čemž ne jeden žertovně zmiňoval se i v Praze. Náklad, mnohdy ne nepatrný, hradím ze svého.

Zvláštní okrasou (kdo rozumí obtížím při skladbě) jsou nápisy, označující zároveň letopočet dostavby kaple (1904), tak řečená chronosticha čili eteosticha, jež sestavil jsem na trvalou paměť přichozím.

Nade dveřmi chrámovými vně stkví se písmem zlatým nápis český a latinský: .

MatCe našÍ, RoDIČCe Boží, ke Cti.

Marlae, DeI GenetrICI, haeC CapeLLa.

(Marii, Rodičce Boží, tato kaple.)

Na kazatelně, jelikož sv. Cyril a Method, sv. Matěj a sv. Antonín mají nápisy, stojí pod výrazně vyřezávaným obrazem Spasitelovým:

DoMIne, preCes aCCIpe, prosplCe, nobIs!

(Pane, přijmi prosby, ujmi se nás!)

Na oltáři v sakristii za obrazem navštívení Rodičky Boží, umělecky dojemně vyřezaným:

Marla, Chraň nás nyní I za Časů buDouCíCh!

Na oltáři za sv. Václavem:

SVatý VáCLaVe, sLaVný VěVoDo České zeMě, kníže náš, pros
za nás VřeLe, ať nezabynou krajané tVojí V žIVota bojí.

Na oltáři za sv. Vojtěchem:

SVatý blSkupe VojtěChu, VysLyš hLasy naše, Vypros
nároDu praVou Víru, Lásku, sVornost, Mír a VLastí
VoLnost a rozkVět!

Na hodinách na kůru rýmované chronostichon:

SLyš, ryChLe prChá žlÍ Čas,
Den, hoDÍna — kDy stÍhne nás?

Obci věnoval PhDr. M. Kovář. — Shotovil V. Krečmer.

Na zvoně sv. Prokopa (s tónem *a*):

Ctný opate Prokope, pros Božskou TrojICl za zDar I požehnání ČeChûM!
SanCte PrûCopl, DepeLLe a nobls oMnIa noCentIa!
(Sv. Prokope, odvrát od nás vše zlé!)

Na zvoně sv. Václava (s tónem *cis*):

SVatý VáCLaVe, Vznešený VêVoDo naší zeMě, pros Boha,
ať nezhynou ČeChoVé tVojl, jIž tě Vzývají.
SanCte patrone BoheMIae, Deo Care, asplCe, prospIČe nobls!
(Svatý patrone český, Bohu milý, shlédni na nás, ujmi se nás!)

Na obou zvonech: K oslavě Boží ulíti mne dal Dr. M. Kovář od
Arnošta Diepolda, zvonáře na Starém městě Pražském.

Potěšením bylo mi, že se při stavbě nestalo vážného úrazu; jen zedník
Fr. Louda nedbalostí jiných, nesoucích kládu, byl lehce pochroumán a za
dva dni zase pracoval. Při zdvihání a postavování stěnění (hlavního trámu)
na věž jižž hrozilo nebezpečí, že se vše srtí, ale obezřetostí zedníka Jana
Mráze to zažehnáno. Se zatajeným dechem díval jsem se, sleduje práci, nahoru
a dosud, kdykoli na okamžik ten vzpomenu, mám týž pocit hrůzy jako tenkrát.

Nebyl by náčrt dějin naší kaple úplný, kdybych nepřipojil jména
těch, kteří ze Žďáru a z celého okolí pvozy a ručními pracemi ochotně
a nezištně přispěli k vystavění kaple.

Ruční práce zdarma konali: Čeněk Bičák, Jos. Hendrych, Fr.
Frydrych, Jan Bohuslav Žďárský, Jos. Žďárský č. 38, František, Jaroslav,
Josef a Vratislav Žďárský, Fr. Vávra, Jos. Tesař st. i ml., Jan Louda,
Fr. Lebeda, Jan Lebeda, Jos. Buriánek, Jos. Žďárský č. 20., Jos. Vrabec
ml., Václav Hataš č. 78., Václ. Hozdecký, Jos. Mařan č. 46., Jan Hataš
č. 47., Jan Hozdecký, Jos. Vávra (u Koprnických), Jos. Kudrnáč, Jan
Tomáš, Jan Mizler, Kar. Machanský, Jos. Helbrich, Jan Pelda, Jan
Janků, Fr. Vrabec, Jos. Hataš, hostinský, Kar. Mráz, Jan Jelínek č. 42.,
Jos. Hataš, Jaroslav Lebeda, Jos. Hoďák, Václ. Barcal, Jos. Jansa, Fr.
Mlejnek, Jan Hataš, Jos. Hataš (Valentův), Václ. Hataš, Jos. Hendrych
st., Václav Mařan, Kar. Mráz, Jos. Šálek, Jos. Bilek, Kar. Ruta; sou-
sedky Plátková, Kovářová, Mařanová Anna, Holinová, Egertová. Šimůn-
ková, Mařanová (zvonička), Kudrnáčová, Jansová, služka Frydrychova. Ma-
řanová č. 17., Loudová, Josefa Hozdecká a sestra její Alžběta, Kopr-
nická a dcera a některé jiné, které se sebehly, aby pomáhaly skládati
cihly nebo přinášeti vodu a jiné věci.

Též zedníci a tesaři „láskovali“ každý nějaký den. Byli to: Frant.
Louda, Jos. Hozdecký č. 106., Jos. Hozdecký č. 81., Jos. Mařan č. 85.
(„lantver“), Jan Mráz, Jos. Jelínek ze Žehrova, Fr. Kubů, Fr. Hozdecký,
Kar. Egert, Jos. a Václ. Hataš, Jan Hoření, Jan Richter; Bruncík Jos.
a Václ., Jos. Ruta, Jos. Černý (ze Žehrova, rodák žďárský), Fr. Žďárský,
Jos. Krumeš, Jos. Vaníček.

P o v o z y ke svázení různého staviva a potřeb ke kapli poskytli
ochotně sousedé žďárští a rolníci z okolních vsí.

Ze Žďaru: Čeněk Bičík 62 for, Jos. Mařan (Šořalý) 34, Václav (Čeněk) Mařan 28, Václav Pískač (Jos. Bartoš) 46, Adolf Tauber 24; Jos. Ťukal 84 (z toho 30 for štuk, klenákův a sáhoviny ze dvora našeho), Alois Bičík 45, Lad. Lebeda 54, Jos. Lebeda 6, Václ. Polák 62, Jos. Žďarský (č. 74.) 34, Jos. Mařan, hostinský, 36, Jos. Buriánek 70, Fr. Vaníček 63, Fr. Frydrych 50, Jos. Vrabec 37, Jos. Hataš (u křížku) 40, Fr. Louda (č. 22.) 30, Jos. Patočka 22, Jos. Mařan (č. 43.) 11, Jos. Hendrych-Mařan 27, Ant. Tomášek 13, Jos. Mařan (č. 7.) 10, Jan Tomáš 3, Kar. Vávra, kolář, 3, Jos. Mařan (č. 3.) 25, Jan Bečka 14, Jan Mizler 3, Kar. Mráz 7.

Z Borčic: Václav Souček, nájemce dvora, 14.

Ze Všeně: Jos. Šťastný 4, Ludv. Bičík 2, Jan Egert 1.

Ze Žehrova: Václ. Rulc 3. — Ze Skokov: Jos. Krsek 4.

Ze Březiny: Jan Žák 11, Žák-Buriánek 1, Václ. Šimon 4, Jos. Kroupa 2, Václ. Pospíšil 2, Frant. Masopust 1, Novotný-Mařan 2.

Ze Břehů: Fr. Patočka 2, Kamil Filikar 2.

Z Doubrav: Václ. Lojda 8, Ant. Brzobohatý 1, Jos. Kobosil, stavitel.

Z Loukova: Jan Kroupa 3, Jan Nezdara 4, Jos. Janků 3, Jan Bičík 3, vikář Jos. Němeček 6, Jan Najman 2, Jos. Žďarský 4.

Z Olešnice: Jos. Marek, hostinský 1, Jos. Vítek 2, Fr. Egert 2, Fr. Vrabec 1, Václ. Vrabec 2, Václ. Marek 2, Čeněk Polák 1.

Z Přihraz: Jos. Hunka 6, Vinc. Janků 6.

Z Ploukonic: Václ. Ťukal 2, Fr. Bičík 22, Jan Janků 3, Josef Hrdina 4, Václ. Najman 2, Jos. Černý 3, Václ. Brdlík 2.

Ze Svijan: Alfred Gärtner, nájemce dvora, 4, Ant. Kratochvíle, nájemce pivovaru, 2.

Ze Mlejnice: Václav Zajíc 2. — Z Vys. Kola: Jos. Mendlík 1.

Podotknouti dlužno, že i nekatolíci (pp. Souček, Tauber, Gärtner) přiváželi stavivo s ochotou, začez zasluhují zvláštní dík a uznání.

Roku 1908 závěť odkázala sousedka Josefa Králová, roz. Machanská, ovdovělá Hozdecká, 200 K, k nimž přidala, když se to nezdálo býti dosti, sestra její Alžběta ještě 100 K, na nadační mši sv. zádušní v kapli ve Žďáře za spásu duše své. Někteří občané se domnívali, že peníz ten připadne osadě a vinu, že se tak nestalo, svalovali na okolnost tu, že kaple dosud není majetkem osady, leč zapomněli, že odkaz zní na mši nadační (a nikoli osadě), což se musí spravovati zvláště, i byli pak po dlouhém jednání s úřadem farním a s konsistencí rádi svolni, aby nadaci tu přijal a spravoval knížecí patronátní úřad na Sychrově.

S uspokojením hledě zpět, zmiňuji se ještě o jedné důležité události. R. 1911 dne 22. září odpoledne přijel biskup litoměřický Josef Gross na své cestě visitační do Žďaru, aby si prohlédl též naši kapli, provázen vikářem J. Tyrichtrem, kanovníkem Ad. Šelbickým, sekretářem Jos. Varhulíkem a knížecím patronátním komisařem Václ. Váchou. Nejen p. vikáři a p. komisaři se kaple velmi líbila, ale i p. biskup dal na jevo svou plnou spokojenost.

Příchod p. biskupa radostí naplnil občanstvo, jež se sešlo v počtu přehojném a jehož jménem uvítal jej osadní starosta Jos. Žďarský. Žactvo školy žďarské tvořilo spolek. Žačka Marie Čermáková plyně a s citem přednesla uvítací báseň, kterou sepsal Dr. Kovář. Při odpolední pobožnosti modlil se litanii loretánskou dp. Buriánek, jenž k této visitaci schválně přijel ze Zdic, kde je kaplanem; na kruchtě pak zapěla 8letá Liduška Štrobachova, dceruška učitelova, pěknou píseň s průvodem varhan.

Obě dívky dostaly od p. biskupa darem krásné modlitební knížky v upomínku. Uděliv osadníkům vrchnopastýřské požehnání, odejel na faru všeňskou, kdež byl rovněž slavnostně uvítán.

Kolem kaple vysázeli jsme řadu nejvzácnějších konifer ze známého závodu Dra. Maška v Turnově a něco peren. Ostatní květiny letní dává osada.

Ozdobili jsme si milý náš kostelíček, do něhož vejde se přes 500 osob, uvnitř i zevně dle slabých sil svých, aby jím al nejen oko, ale povznášel i mysl k Bohu, Otci nás všech, i k blahoslavené Panně. Příhodná poloha svatyně této, uprostřed osady, na křižovatce dvou silnic, v rohu zahrady, k jihu lípový sad, vábí tak, že pohled na štíhlou věž 30 m vysokou a na gotická okna, zvláště z jihu a východu volný, uchvátí a překvapí každého, kdo vzhledne k ní. Souznění zvonů slyšeti je daleko i bití hodin, které osadníkům obzvláště jsou milé a potřebné.

Kéž synové a vnuci a vnuků vnuci občanů zdejších váží si tohoto stánku Božho, jež svým nákladem a svou pračl vystavěli otcové a dědové jejich ke cti a slávě Boží, na paměť 50letého panovnického jubilea milovaného císaře a krále Františka Josefa I., zasvětivše jej navštívení P. Marie, kdy se tu slaví poutní slavnost. Kéž pobádá je chrám tento, aby věrně a neochvějně setrvali ve víře předků svých obětavých a zbožných, dětinně se tulíce i nyní i budoucně ke svému Otci nebeskému a za stále přispění ve všech potřebách života vzývajíce neposkvrněnou Rodičku Páně.

Dobrotivý Bůh, jemuž občané tak útulný, krásný, roztomilý stánek postavili obětavě a vděčně, žehnej jim a jejich rodinám až do posledního pokolení, jakož i všem dobrodincům, kteří milodary a ochotnými pracemi přispěli ke zbudování této kaple, žehnej i vlasti naší české a ochraň ji všech pohrom nyní i v dobách příštích!

Bože, nedej zahynouti nám ni budoucím!

Dějiny kolejí jesuitských v Čechách a na Moravě od r. 1654 až do jich zrušení.

Napsal Dr. ANT. PODLAHA.

(Pokračování.)

V. Kolej Klatovská.

Roku 1655 započato se stavbou části nové koleje; ke stavbě té položeny základy dne 13. dubna téhož roku. Během sedmi měsíců dospěla stavba do značné výše. Téhož roku rada městská konečně svolila ke zboření dvou domů darovaných koleji hrabětem z Dobrušky, aby na jejich místo zbudován byl nový kostel.¹⁾

Téhož roku byly v kostele Klatovském k veřejné účtě vystaveny ostatky sv. mučedníků Cornelia, Cypriana a Martiniana. Přivezeny byly z Prahy a uloženy prozatím v předměstském kostele sv. Jakuba. Odtud v den sv. Jakuba vykonáno přenesení do kostela jesuitského s velikou okázalostí a slávou. Madež školní pěkně oděná s palmami, květinami a věnci v dl uhé řadě se ubírala v čele průvodu. Potom následovala Družina Mariánská se 30 pochodněmi, sbor hudebníků, klerus a kněží z Tovaryšstva obřadními rouchy přiodění, pak urozenější osoby jak duchovní tak světské; nad to všichni

¹⁾ Miller, o. c. III., 430, 949.

téměř cechové městští s korouhvemi ke slavnosti vytáhli. Vstříc novým ostatkům neseny byly relikvie již od dřívějších dob v Klatovech chované, jako na uvítanou svatých hostí. Na náměstí studující ze škol jezuitských divadelní hrou znázornili toto vzájemné ostatků vítání. Řeholníci, rochetami přiodění, nesli ony ostatky v Klatovech jako by již domácí; nově přibylé relikvie neseny byly vždy od šesti kněží v ozdobnější schránce jako by na trůnu nějakém pod baldachýnem. Když průvod dospěl do chrámu, kazatel z Tov. Jež. uvítal ho slavnostní řečí. Slavnost byla tím znamenitější, jelikož právě jesuité v kostele svém počali slaviti rok jubilejní. Při nešporách lid přistupoval k líbání ostatků a dotýkal se jich růženci, obrázky a jinými devocionaliemi.²⁾

Téhož roku byla slavnostním způsobem ve chrámě vystavena socha P. Marie Foyenské, kterouž ze dřeva onoho dubu, v němž kdysi milostná soška Foyenská byla nalezena, vyřezati dal v Brusellu dvorní kazatel arciknížete Leopolda Viléma a kolleji Klatovské zaslal s tímto listem: „Ego infra scriptus tenore praesentium notum facio et testor, dedisse me R. P. Theodoro Mureto, rectori collegii S. J. Glattoviae, iconem ligneam palmaris altitudinis, signatam hoc signo . . . ; itemque testor, illam excisam esse ex genuina quercu, in qua inventa fuit icon miraculosa B. V. Foyensis prope Dionantum ditionis Leodiensis, oppidum ad Mosam situm, secundum praecisam formam et materiam prototypi, idque in eum finem, ut in supradicto collegio publicae venerationi per Ordinarii auctoritatem exposita fideles ad fidei defensionem accenderet et infideles ad eiusdem professionem, etiam miraculorum patracione (si Deo O. M. ita placeret) suaviter inflammaret. Denique testor, me supradictae iconi sertum precatorium sive rosarium ex gemmis patriis, quae non alibi toto Belgio et vicinis circum terrae tractibus eruuntur, ideoque in magno ubique pretio et veneratione sunt, ne deesset B. Virgini in regione a sua nativa aliena, corona patria, hoc est, quasi propria et sua. Concedat beneficis servator D. Jesus suae Matris cultoribus coronam misericordiae et miserationis! Hoc meum votum et suprascriptorum veritatem sigillo collegii nostri muniri curavi, et mei nominis subscriptione firmari. Bruxellae in Belgia anno 1655. 10. Calendas Junias. L. S. Guilielmus Hosius S. J., theologus et concionator regius in aula Bruxellensi ad Sereniss. Archiducem Leopoldum Guilielmum.“ K vystavení veřejné účtě této sochy dosaženo dovolení arcibiskupské dne 27. září 1655.³⁾

Roku 1655 vymohli si Jesuité u arcibiskupa dovolení, aby opat kladrubský šest zvonů, nových i starých, ve starém chrámě jesuitském slavně posvětil.⁴⁾

Roku 1656 položeny byly základy k novému rozsáhlému chrámu; se stavbou započato bylo v den sv. Jiří, jednak proto, že v den sv. Jiří kolleji byla založena, a jednak v paměť hraběte Jiřího z Martinic, nejvyššího kancléře království Českého, jenž odkázal na stavbu kostela 10 000; z peněz těch polovice byla strá-

²⁾ Miller, o. c. IV., 1106—1107. — ³⁾ Miller, o. c. IV., 1153. —

⁴⁾ Miller, o. c. III., 949.

vena nákladem na zakoupení staveníště a stavebního materialu. Aby stavba rychleji pokračovala, dali dva šlechtici svými poddanými svážeti stavivo; nad to hrabě Jaroslav z Dobrušky, na počátku řečeného roku zemřelý, odkázal 1000 kop, z nichž úroky měly býti obracovány na výzdobu chrámu.⁵⁾

Dne 28. listopadu 1661 koupila kollej Klatovská od professního domu Pražského dvě panství: Střelu a Hoštice. Prodávajícími byli: P. Jan Saxius, provinciál, a P. Jan Vrbna, představený professního domu; kupující P. Jan Institoris, rektor kolleje Klatovské, v přítomnosti konsultorů provincie a dvou rytířů jakožto svědků, kteří všichni potvrdili smlouvu svými podpisy a pečeti, vyjma konsultory, kteří toliko se podepsali. Smlouva byla učiněna s klausulí, aby vložena byla do desk zemských; útraty s tím spojené měla nésti každá z obou stran stejným dílem. Spolu byl prodávající zavázán, aby ručil za závazky, jež by během tří let a 18 neděl snad se vyskytly.⁶⁾

Kupní cena obou panství obnášela 62.615 rýnských.

Bylať zakladatelka kolleje Klatovské, Lucie Ottilie rozená hraběnka z Martinic, vdova po Oldřichu Františkovi Liebsteinském z Kolovrat, zemřelá 24. dubna 1651, odkázala kolleji Klatovské 50.000 rýnských; z toho měla na řečených panstvích od chotě svého zajištěného věna 31.500 rýnských, ostatek, totiž 18.500 vyplatil dědic kolleji ve zlatě. Roku pak 1654 dne 24. září Václav Liebsteinský z Kolovrat, jemuž z odkazu řečeného hraběte Oldřicha, strýce jeho, řečená panství připadla, vstoupil do Tovaryšstva a se svolením generála Tovaryšstva, P. Gosvina Nickela, daroval panství ta Tovaryšstvu na stavbu professního domu v Praze a chrámu sv. Mikuláše při něm.

Tudíž strana kupující dle úmluvy srazila si ono pojištěné věno 31.500 rýnských, jakož i obnos 2315 rýnských jakožto dlužné úroky z kapitálu toho; zbývalo tudíž straně kupující zaplatiti 28.800 rýnských, jež také v jistých lhůtách byly splaceny.⁷⁾

Roku 1666 Martin Ribeczký, z Ruska rodilý, z Říma se vracející kněz, nějaký čas pobyl v Němčicích, kdež upadl v nemoc. K němu v té době přišel náhodou jeden kněz z kolleje a jemu duchovní útěchy poskytl. Toho si nemocný tak vážil, že na důkaz vděčnosti, kostelu jezuitskému daroval ostatky sv. Cornelia a Liberata a jiných sv. mučedníků, autentisované pečeti římskými a v cypřišové schránce uložené; mimo to daroval témuž kostelu albu a skvostnou kasuli zlatem vyšívanou, na sto dukátů ceněnou.⁸⁾

Roku 1666 darovaly čtyři sestry, slečny z Klenové, kolleji zahradu s několika domky na parkánech („in pomoriis“) městských, čímž kolleji dostalo se mimo obvyklé užitky ze zahrad plynoucí, také vítaného místa k oddechu. Dar ten ceněn na 1400 rýnských.⁹⁾

⁵⁾ Miller, o. c. IV., 919.

⁶⁾ „Obligato quoque venditore, ut evictionem onerum, si qua intra triennium et 18 septimanas emergerent, praestaret.“

⁷⁾ Miller, o. c. III., 428–430.

⁸⁾ Ostatky ty zničeny byly při velikém požáru r. 1689. Miller, o. c. V., 1107. — ⁹⁾ Miller, o. c. III., 430.

Téhož r. 1666 obdržela kollej z Ousilova 1000 rýnských a od méně bezpečných dlužníků vypomínala 10.500 rýnských, což vše dala na splátku dluhů; toho roku byla z oněch 62.615 rýnských za koupená panství Střelské a Hoštické dlužna domu professnímu již jen 2000 rýnských.¹⁰⁾

Roku 1667 Regina Kateřina z Klenové a Janovic odkázala jmění své kolleji, a to mimo dům ve městě statek Harbartický, ceněný na 5000 zl.¹¹⁾

Roku 1671 stavba kostela v polovici délky své (vzhledem k základům r. 1656 pro předlouhý kostel položeným) vzrostla až pod střechu, spolu se dvěma věžemi. Do obou makovic vložena byla listina tohoto znění: „Anno 1671 Clemente X. Pontifice, Leopoldo I. Imperatore, Matthaeo Ferdinando a Bilenberg Archiepiscopo Pragensi, P. Joanne Paulo Oliva Societatem moderante, Provinciali Bohemiae P. Simone Schürer, anno a fundato Collegio S. J. Glattoviae vigesimo primo, 13. Oct., Coeli Reginae sine labe originali conceptae et D. Ignatii S. J. Patriarchae honori, hoc in turribus Basilicae adsitis perpetuum gloriae monumentum posuit P. Joannes Mitrovius, Glattoviensis Collegii rector.“¹²⁾

Roku 1672 Jaroslav baron Švihovský, pán na Nalžově, daroval ke stavbě kostela 80 měřic vypáleného vápna, Jindřich hrabě z Guttensteinu 60 sáhů vápence, jeden farář 100, jiný 120 rýnských. Výše již zmíněný Martin Ribeczký odkázal kostelu stříbrný kříž s obrazem Ukřižovaného, ve váze 136 uncí, dále stříbrnou lampu a j.; dobrodinec tento byl s náležitou poctou pochován ve chrámě jesuitském.¹³⁾

Roku 1673 po mnohých prosbách a po marném úsilí několik let trvajícím dosáhla kollej od úřadů zemských rozhodnutí, jímž v měsíci červenci jmenováni byli komisari, kteří by opět zrevidovali kontribuční kvotu, na panství kolleji klatovské náležející vyměřenou. Při první visitaci přisouzeno bylo totiž kolleji 133 usedlých („*possessionatos*“), čímž se stalo, že poddaní velice byli zatíženi, tak že se zdálo, že celé to darování Lucie Ottilie Kolovratové vyjde na zmar. Jesuité všemožně se vynasnažovali, aby tomu zabránili. Komisary byli: Coelestin Mendel, opat kladrubský, Jindřich hrabě z Guttensteinu a František rytíř z Hennigaru, hejtmané kraje Plzeňského, posléze Wolfgang Weisenrigner z Weisenfeldu, král. rychtář sušický. Komisaři sešli se ve Střele 22. září a po bedlivém vyšetřování snížili počet usedlíků z 133 na 68, tedy skorem na polovici. Ale místodržící r. 1674 zdráhali se projevit souhlas s tímto odhadem. I bylo třeba mnohých námah a proseb. Posléze na přímluvu nejvyššího purkrabí místodržící učinili rozhodnutí, jímž na tři leta toliko tři, potom na další časy 50 usedlíků bylo slevěno, a tak počet usedlíků ze 133 snížen na 83.¹⁴⁾

Účinným přispěním nejvyššího purkrabí hraběte Bernarda z Martinic, vydal císař Leopold ve Vídni 12. října 1675 dekret,

¹⁰⁾ Miller, o. c. III., 430—431.

¹¹⁾ Miller, o. c. III., 431.

¹²⁾ Miller, o. c. IV., 949—950.

¹³⁾ Miller, o. c. IV., 950.

¹⁴⁾ Miller, o. c. III., 431—432.

jímž nařízeno bylo královské komoře vyplatiti koleji pohledávku 1000 kop, kterážto pohledávka již od r. 1646 pokládána byla téměř za ztracenou.¹⁶⁾

Téhož roku zmíněný dobrodinec koleje, Bernard Ignác hrabě z Martinic, daroval koleji sošku P. Marie, vyřezanou ze dřeva dubu Foyenského, která kdysi chována byla v kapli královny polské. Tato soška chována byla uvnitř v koleji,¹⁶⁾ kdežto ona podobná soška z r. 1655, jak již řečeno, chována byla ve chrámu.

Roku 1675, tedy po 20 letech, byla polovice kostela tak již upravena, že v něm mohly býti v den neposkvrněného početí P. Marie konány služby Boží. Téhož roku zřízeny byly v kostele podzemní krypty, vystavěna kruchta, v průčelí umístěny sochy, zvláště veliká socha P. Marie.¹⁷⁾

Roku 1679 zakoupila kolej panství Dolanské za 20.000 rýnských; jelikož však koupě stala se z větší části za peníze vypůjčené, tížilo břemeno placení úroků kolej až do roku 1694, kdy prodán byl statek Štěpánovický za 21.000 rýnských, čímž zbavili se velikého břemene jak věřitelů, tak i placení úroků, ačkoliv prodej ten v pozdějších letech od mnohých nebyl schvalován, zvláště proto, že statek ten od Klatov toliko hodinu cesty jest vzdálen.¹⁸⁾

Když roku 1689 paliči od Francouzů do Čech posláni Prahu a jiná města vypalovali, také Klatovy a v nich jezuitská kolej, chrám, gymnasium, seminář vyhořely. Byla to pohroma nesmírná. Dne 8. července v jednu hodinu odpoledne vypukl oheň v jednom domě na náměstí na straně severní. Bylo dáno na věži znamení na poplach, ale dříve než sběhší se lid dal se do hašení, již na straně východní hořely domy jiné, a v malé chvíli i na straně jižní, brzo potom radnice, střecha věže, špitál, kostel dominikánský, kostel farní, staré děkanství, nově zbudovaný dům pro kaplany, jakož i domy v ulicích, tak že vše podobalo se ohnivě potopě. Pohromu zvětšovaly vítr, vedro, půdy naplněné senem, uzavřený vodovod. A útěk zamezovaly cesty naplněné dýmem, žárem a řítícími se krovky; dvě z bran městských byly v plamelech; jedna z nich nad to sřítivším se klenutím byla zatarasena, sotva třetí zbývala pro útěk, tak že mnozí z občanů, a také někteří jesuité, sebravše něco málo z věcí, přes zdi zachrániti se musili. Občané vně města bloudící s prázdnýma rukama slzíce pohlíželi na plameny. Posléze zachvátil požár i stavení koleje jezuitské, a to nejprve obě věže nového kostela se třemi zvony,

¹⁶⁾ Miller, o. c. III., 432. — ¹⁶⁾ Miller, o. c. IV., 1152.

¹⁷⁾ „Demum anno 1675 magnis impensis molem ejusdem ecclesiae aggressi, dimidiam ita aplavimus, ut in ea divina in festo titulari B. V. absque labe conceptae peragi potuerint. Hoc igitur festo primum in illa lectum est sacrum, pro concione dictum et vesperae decantatae, cum ingenti civium solatio, e quibus erant, qui lento adeo fabricae progressu ab anno 1655 omnem de cultu divino in ea perageo cogitationem excluderant. Factae hoc anno subterraneae concamerationes, tota quadratura incrustata; chorus musicorum erectus, in templi propylaeum evecta saxa grandia, coronidem decoratura, ipsaque statua Immaculate conceptae Virginis, rarae magnitudinis, in apicem educta; positae praeterea complures magnae molis fenestrae, quibus in latitudine pares in Regno toto vix reperies.“ Miller, o. c. IV., 950.

¹⁸⁾ Miller, o. c. III., 432.

prejzovou střechu, 12 oken, varhany, sakristii, oltáře; potom zasáhl oheň kolej, když byl dříve již strávil před hradbami ovčinec, sýpku a jiná hospodářská stavení; posléze zachvátil seminář. Škoda způsobená jesuitům páčila se na 20.000. Vše to odehrálo se během dvou hodin; ze všech domů městských zůstala toliko jediná chatrč u hradeb stojící. V koleji zůstalo osm jizeb k obývání schopných. Škodu způsobenou jesuité teprve v několika letech nemalým nákladem mohli napravit.¹⁹⁾

Představení provincie již zabývali se myšlenkou, zda by nebylo radno kolej klatovskou změnit v pouhou residenci, ale na prosby města i okolních šlechticů, kteří prosili, by jesuité gymnasia nezrušili, bylo usneseno, aby kolej klatovská i nadále trvala.

Jelikož pak rektor P. Jakub Tatyrek měl hospodářství na staticích kolleje ve výborném stavu, bylo možno prodejem v zásobě jsoucích naturalíí získati s dostatek peněz k stavbě vyhořelých budov. Stavivo, potahy, povozy poskytli okolní šlechtici, kteří dali k dispozici i poddané své ku práci; zvláště štědrými ukázali se: hrabě Frant. Morzin, hrabě Maximilian z Kolovrat a hrabě Lamingen. Také město Plzeň poskytlo zásobu železa, a město Domažlice darovalo dříví k řezání šindele příhodné.

Ještě během r. 1689 opatřen byl vyhořelý kostel novou střechou.

Roku 1690 započato s napravováním učiněných škod. Byly opatřeny dva zvony, vystavěn nový chór, kazatelna, tři oltáře a sakristie.²⁰⁾

Roku 1697 dne 5. prosince ukončen byl dvojitý spor kolleje s Klatovskými, a to v příčině statku předměstského, z něhož domáhali se placení šosovného, a v příčině poddaných kolleje, od nichž domáhali se platů emfyteutických. Kolej dala jim 850 rýnských za veškery jejich pohledávky a nároky, tak že ode všech břemen městských na vždy byla osvobozena; jen z polí poddaných bylo platiti tři zl. rýnské. Klatovští svolili k tomu, aby z kašny na náměstí zdarma pouštěna byla voda do kuchyně kollejní.²¹⁾

Roku 1699 provozovati dali jesuité na počest městské rady divadelní hru; dostavili se všichni členové rady a za čest sobě prokázanou nejen vzdali díky, nýbrž i ukázali se štědrými, doručivše jesuitům listinu, kterouž předměstskou zahradu její, jakož i dva domy v ní stojící osvobodili od šosovného i ode všech jiných městských platů.²²⁾

Roku 1700 vyhořelo téměř polovic Klatov; když již šindel na střeše kostela jesuitského chytal, obrátil se vítr, tak že úsilí hasících podařilo se oheň uhasiti, kromě rozlitých zárem oken neutrpěla kolej tehdejších žádné jiné škody.²³⁾

¹⁹⁾ Miller, o. c. III., 435—436, 950.

²⁰⁾ „Anno 1690 ruinas priore anno ab incendiis factas implere conati sumus. Duae campanae curatae, novus chorus, cathedra et altaria tria cum sacristia extracta. Tectum jam anno priore fuerat superimpositum.“ Miller, o. c. IV., 951.

²¹⁾ Miller, o. c. III., 432. — ²²⁾ Miller, o. c. III., 433. — ²³⁾ Miller, o. c. III., 837.

Roku 1708 bylo zaplatiti jezuitské provincii české mimo daně řádné a mimorádné ještě dvojí dávku, jednu pod názvem *extraordinarium subsidium* v obnosu 24.000, druhou pod názvem *„defensivum“* v obnosu 17.000; z toho na kolej Klatovskou připadlo 2390 rýnských.²⁴⁾

Roku 1710 dal císař svolení k tomu, aby kolej koupila statek Zuklín, oplývající lesy, jichž panství Střelské postrádalo. Roku 1713 dne 14. ledna byla koupě ta uzavřením smlouvy uskutečněna a 19. téhož měsíce do desk zemských vložena.²⁵⁾

Když roku 1712 dne 22. ledna císař Karel VI. ubíral se panstvím Střelským, podali mu Katovičtí, poddaní kolleje, prosebný list, v němž stěžovali si, že proti reskriptu císařskému z r. 1680 jezuisté na ně vkládají nesnesitelné břemeno robot, i žádali, aby jezuisté donuceni byli k zachovávání reskriptu. Císař odevzdal list ten král. místodržícím, a rozkázal, aby mu podali svoje mínění o té věci. Místodržící dali ji vyšetřiti krajskému hejtmanu. Kolleje v odpovědi své odvolala se na výrok král. místodržících z 23. prosince 1707, jímž Katovičtí byli s nároky svými odmrštěni; nad to dovodila, že stížnosti jejich jsou nepravdivé, posléze žádala, by císař tyto zatvrzele vzpurné poddané přiměl k zachovávání dekretu vydaného r. 1680, jelikož oni, ač ode všech rektorů kolleje jim byl předkládán, přijmouti ho se zdráhali. Císař vydal proti nim rozsudek, kterýž celé obci Katovické 14. února 1713 na radnici Strakonické prohlásil sám hejtman kraje Prácheňského, jímž zavázání byli k tomu, by veškerý práce poddaným v království Českém obvyklé pánům svým konali. Dva přední původcové podané stížnosti potrestáni byli vězením dvouměsíčním.²⁶⁾

Roku 1713 pokročila stavba druhé části chrámu tak daleko, že byla sklenuta a omítnuta, na celý pak chrám dána byla nová střecha, jelikož střecha nad starou částí po požáru na rychlo zhotovená byla na spadnutí.²⁷⁾

Chrást dokončen byl roku 1717; na hlavní oltář postaven byl krásný tabernákl; na klenbě uměleckým štětcem vylíčen život sv. Ignáce a sv. Františka Xav., kaple těchto světců byly kamennými deskami vydlážděny, novými mřížkami uzavřeny, oltáře vyzdobeny, sakristie opatřena novými skříněmi.²⁸⁾ Když vše bylo dokončeno, byl chrám v den sv. Ignáce, spolupatrona jeho, za velkého účastenství šlechty a lidu benedikován děkanem metropolitní kapitoly Pražské ryšřem Hotovcem z Husenic, jenž pak konal

²⁴⁾ Miller, o. c. III., 438. — ²⁵⁾ Miller, o. c. III., 433. — ²⁶⁾ Miller, o. c. III., 433—434.

²⁷⁾ „Sequentibus annis templo alteram partem addidimus, quae anno 1713 quoad exteriorem faciem calce incrustata perpolitae fuit; extractis quoque templi et sacrarii fornicibus, omnes lignae substructiones, theatra quidam vocant, subductae sunt. Demum et supra vet. rem ecclesiae partem novum tectum, veteri tumultuario opere post incendium imposito, et ruinam ob cariem minitanti, est substitutum.“ Miller, o. c. IV., 951.

²⁸⁾ Ultima manus anno 1717 fabricae templi hujus imposita est; arae majori elegans appositum tabernaculum, in fornice ss. PP. Ignatii et Xaverii artifice penicillo utriusque vita mirificum adumbrata, sacella eorundem sanctorum quadro lapide instructa, novis cancellis circumsepta, et altaria omnem ad decentiam erecta, sacristia novis almaribus, calicum seriniis et aliis requisitis instructa.“ Miller, o. c. IV., 951.

pontifikální služby Boží za assistence tří děkanů a dvou farářů v pluvialech a čtyř kaplanů v dalmatikách.²⁹⁾

Mimo výše uvedené dobrodince přispěli na stavbu chrámu: Magdalena Widerspergerová 800 rýnskými, Kateřina Stránská odkázala 500 rýnských, magister František Boryně, jenž potom jako kněz do Indie se odebral, ze svého soukromého jmění kostelu daroval 3000.³⁰⁾

V úřadě rektora kolleje klatovské vystřídali se v letech 1656 až 1694: Theodor Muretus, rodem z Belgie, do r. 1656, Jiří Bohatý, rodem z Brna, 1657—1659, Jan Institoris, rodem z Uher („Ungarus Sasinenensis“) 1659—1665, Václav Schwertfer, Slezan („Silesius Rosenbergen.“) 1665—1668, Benjamin Schlejer rodem z Prahy, od 1668, zemřel 25. ledna 1670; byl to muž velice zběhlý v jazyku hebrejském a v mathematice. Jan Mitrovius, rodem z Týna nad Vltavou 1670—1672, Václav Milinský, rodem z Milína 1673 až 1676, Jan Mitrovius (opětne) 1677—1679, Jan Zelenka ze Zábřehu na Moravě 1680—1682, Jakub Tatyrek z Týna nad Vltavou 1683—1689. Jaroslav Radvanovský rodem z Radvanic 1689, zemřel dne 14. září 1690, Karel Vaníček, rodem z Prahy, 1690 až 1694, Marek Schwartz, rodem ze Svitavy na Moravě, 1694.

Roku 1654 bylo v kolleji klatovské devět kněží, čtyři scholastikové a tři fráteri, celkem tedy 16 členů; r. 1659 bylo členů 19: 10 kněží, 4 scholastikové a 5 fraterů.

Z roku 1660 zachoval se nám tento seznam úřd kolleje klatovské: P. Jan Institoris, rektor, exhortátor domáci, P. Jindřich Krupský, minister, „praefec. sanitatis“, exhortátor ranní, prefekt chrámu a zpovědník, P. Bartoloměj Zaczal, missionář, exhortátor domáci, zpovědník ve chrámě, P. David Heidlman, spirituál, 1. zpovědník členů kolleje, „praeses casuum domesticorum“, exhortátor, monitor, P. Jiří Grüner, professor třídy humanior, zpovědník studujících, P. Jiří Schodt, professor třídy „rhetoriky“, praeses lat. kongr., zpovědník studujících a v kostele, P. Jiří Unčovský, kazatel, konversátor, praeses kongregace měšťanů, zpovědník v kostele, konsultor, P. Jan Francisci, regens semináře, praeses škol, 2. zpovědník členů kolleje a ve chrámě, konsultor, P. Jan Mitrovius, prokurátor, zpovědník v kostele, konsultor. Magistři: M. Matyáš Vincentius, prof. nejvyšší třídy grammatikální, M. Jiří Rosenmüller, prof. prostřední třídy grammatikální, M. Jan Mastný, prof. nejnižší třídy grammatikální, M. Jan Hawlitius, prof. třídy přípravné („rudimentorum“). Fráteri-koadjutoři: Jan Čískovský, pomocník prokurátorův, zakupovatel, sklepník („socius procuratoris, emptor, cellarius“), Jan Křížulka, kuchař, špižírník, Jan Vorel, krejčí, sakristán, společník vycházejících, Václav Michaličko, vrátný, kredenčník, Václav Vorel, dozorce nad prádelnou, společník vycházejících.

V následujících letech bývalo v kolleji klatovské 16—21 členů, z nichž zpravidla 10 bývalo kněží. Jen po velikém požáru r. 1689 bylo v kolleji r. 1691 pouze 14 a r. 1692 15 členů.

²⁹⁾ Miller, o. c. IV., 951.

³⁰⁾ Miller, o. c. IV., 951.

Roku 1663 – 1664 uvádí se v seznamu členů koleje klatovské na třetím místě „P. Bohuslaus Balbinus, scriptor historiae nostrae provinciae“.

Jesuité, jako všude jinde, i v Klatovech horlivě působili především v kostele. Každou neděli a svátek konáno bylo dvojí kázání české. Ke kázáním býval veliký nával lidu. V postě bývalo kázání každý den. Nejedni šlechtici z okolí, aby jim neušlo toto večerní kázání, přesídlili se na ten čas do města.³¹⁾

Také v oktavu Božího Těla jesuité každý den kázali.

Z kazatelů vynikal P. Jiří Pelta. Narodil se v Praze r. 1610; do Tovaryšstva Ježíšova vstoupil r. 1627, zemřel v Klatovech r. 1654. Kázání jeho nalézala u lidu veliké obliby. Mnozí si je doma zapisovali a ještě po letech se zálibou se čítali.³²⁾ Pohřeb jeho byl slavný, magistrát, lid a mnozí ze šlechty se ho účastnili.

Roku 1676 dne 30. května zemřel v koleji klatovské P. Jan Jahoda, rodilý Moravan z Kroměříže, ve věku 53 let; byl to muž milé, neličené povahy a znamenitý kazatel, výborný znalec hebrejštiny; vydal tiskem několik svazků latinských kázání; poslední dvě sbírky, oslepnuv, diktoval písařům. Témto kázáním podívoval se generál Tovaryšstva P. Jan Oliva, rka k Janu Dlouhoveskému, proboštu metrop. kapitoly Pražské, když v Římě dlel: „Co v jiných provinciích nekonají vidoucí, to v Čechách děje se od slepých.“

V kostele klatovském každé neděle vykládán byl dítkám katechismus³³⁾ na způsob křesťanského cvičení.

Katechetického tohoto vyučování účastnily se i četné dospělé osoby, i příslušníci stavu šlechtického.³⁴⁾

Roku 1686 zvláště byla návštěva těchto cvičení četná, jelikož katechista štědře rozdával obrázky, jež sám maloval nebo živě koloroval.³⁵⁾

Roku 1687 konán byl v neděli v oktávu sv. Ignáce po přestávce sedmileté zase tak zv. „generální katechismus“. Z předměstského kostela sv. Jakuba vedeno bylo processí dítek s korouhvemi a soškami svatých na nosítkách. V čele kráčel mladistvý hrabě z Klenové, oděný jako genius Tovaryšstva, nesa štít z vyzlaceným monogramem IHS. Za průvodem kráčeli městský děkan a jesuita-katechista. Nával lidu byl k slavnosti té nesmírný.³⁶⁾

Také ovšem i v Klatovech působili Jesuité horlivě proti zbytkům jinověrství,³⁷⁾ proti pověrám i proti zkáze mravní.

³¹⁾ Litt. an. 1654.

³²⁾ „Adeo certe placuit, ut vir e senatu primarius (et complures alii), quae dicentem audierat, domi calamo frequenter exciperet, et aliquando post annos grato sapore ruminaret, nostrisque ac aliis praelegeret, cum gustu et sensu illius Spiritus, qui in eo fuerat elocutus.“ Litt. annuae 1654. Peltova kázání nedělní a sváteční z let 1651–53 zachovala se v rukopise univ. knih. v Praze (viz Truhlář, Katal. čes. rkps. č. 249).

³³⁾ Miller, o. c. VII., 2236. — ³⁴⁾ Miller, o. c. VI., 2233.

³⁵⁾ „Hist. Coll.“ ad a. 1686. — ³⁶⁾ Miller, o. c. VII., 2228.

³⁷⁾ Zajímavá jest na př. zpráva, zaznamenaná v Litt. an. 1654: „Icon Joannis Huss, cuius in larario veluti antiquitatis divinum simulacrum colebatur, eiecta est ad damnatae memoriae testimonium.“

Často vypomáhali v sousedních farnostech, zvláště těch, jež na ten čas neměly duchovního správce, a i jinak vycházeli do okolí i na místa odlehlá, aby poučovali lid v náboženství a v mravech křesťanských. Nejednou se přiházelo, že bylo i dospělejší lidi učit modlitbě Páně a pozdravení andělskému.³⁸⁾

Ve zpovědnici měli kněží z kolleje klatovské mnoho práce; nejednou byl takový nával poenitentů, že šest kněží najednou zpovídalo.³⁹⁾

Počet komunikantů byl velice značný: tak r. 1656: 9.850, 1657: 12.000, 1659: 11.886 1661 (byl to rok jubilejní): 22.000, 1666: 17.000, 1673: 14.230, 1674: 18.600, 1675: 24.000, 1679: 17.431, 1680: 12.245, 1682: 43.000, 1700: 17.160, 1708: 42.400, 1710: 29.700, 1715: 43.100, 1720: 31.000, 1722: 35.000.⁴⁰⁾

K zaopatřování nemocných byli kněží v kolleji dnem i nocí pohotoví, a přechasto k službě té byli voláni, jelikož nemocní jich výslovně si přávali.

Když r. 1664 vracející se vojsko francouzské z Uher zaneslo do Klatov a okolí nákazu, Jesuité obětavě, s nasazením vlastního života přísluhovali nemocným. Nemocným vojínům po cestách zanechaným, jež nikdo z bázně před nákazou do domu přijmouti nechtěl, jesuité připravili v jednom stavení útulek a starali se o ně. Z jesuitů nikdo tehdaž nezemřel, jen mladý kandidát, fortník, podlehl nákaze.

Roku 1680, kdy v Praze a v celém téměř království zuřil hrozný mor, byly Klatovy dosti ušetřeny, tak že sem uchýlilo se mnoho hodnostářů a šlechticů s rodinami. Ti od jesuitů dožadovali se časté duchovní přísluhy, jež jim ochotně byla poskytována. Aby potřebám nemocných bylo vyhověno a nákaza od kolleje pokud možno odvrácena, umístili jesuité domácí svoji lékárnu tak, aby k jejímu oknu z ulice byl přístup. Ač v Klatovech mor v celé své hrůze nepropukl, přece dosti bylo nemocných, i byli jesuité horlivě zaměstnáni duchovní péčí o ně; tak na př. jediný kněz navštívil na 300 nemocných a 99 jich před smrtí zaopatřil. Ač nejedni z nemocných nepochybně morem byli nakaženi, přece žádný z kněží je navštěvujících nezemřel.⁴¹⁾ K žádosti jeptišek z kláštera u sv. Jiří v Praze, vyslán byl tam z kolleje klatovské v době morní nákazy k duchovní službě jeden kněz a fráter; oba po 14 nedělích zdraví se navrátili.

Často vypomáhali kněží z kolleje klatovské v poutním místě bavorském „Sv. Krev“ řečeném, jakožto zpovědníci poutníků českých.⁴²⁾

Seminář při kolleji klatovské zřízený, dobře prospíval. Roku 1654, kdy království České přijalo sv. Josefa, pěstouna Páně, za svého patrona, také klatovský seminář přijal světce toho za svého ochránce, i zval se nadále „seminářem sv. Josefa“. Stalo se to způsobem slavnostním. Týden před svátkem sv. Josefa alumni připravovali se různými cvičeními kajícími k přijetí svátostí v den svátku; týden po svátku následující věnován radostným skutkům zbožnosti. V předvečer svátku za zvuku trub nesli alumni obraz

³⁸⁾ Lit. an. 1655. — ³⁹⁾ Lit. an. 1659 a j. — ⁴⁰⁾ Miller, o. c. VII., 2282.

⁴¹⁾ Hist. Coll. ad a. 1680. — ⁴²⁾ Lit. an. 1657.

svého patrona k hlavnímu oltáři chrámu jesuitského a když jej na oltáři umístili, doporučili se všichni slavnostní formulí ochraně Snoubence Panny Marie.

Také byla na náklad semináře zhotovena pěkná socha Anděla Strážce, držícího v jedné ruce Boží Oko vševědoucí a druhou vedoucího dítko ochraně své světené; na tabulce pod sochou zavěšené bylo napomenutí sv. Bernarda: „Caute ambula; in quovis diversorio, in quovis angulo Angelo tuo reverentiam habe. Tu ne audeas illo praesente, quod vidente me non auderes.“⁴³⁾

Roku 1661 věnovala Magdalena z Widerspergu semináři kapitál 500 kop mš. měslu Klatovům zapůjčený na fundaci pro schopného jinocha studujícího.⁴⁴⁾

Roku 1672 na počátku listopadu za regenta P. Václava Kolčavy přeložen byl seminář do domu nedaleko kláštera dominikánského.⁴⁵⁾

Roku 1684 dne 23. září se schválením a u přítomnosti P. provinciála započato se stavbou nového semináře v zahradě kolejni, kteréžto místo zakoupil regens P. Jan Mitrovius od rektora koleje, P. Jakuba Tatyřka za 980 rýnských.⁴⁶⁾

Když r. 1689 dne 8. července celé město s kostely a kolejí zháři od Francouzů vyslanými v popel bylo obráceno, také seminář vyhořel.⁴⁷⁾

Roku 1690 založila Katerina Lucie Stránská fundaci 500 rýnských při semináři klatovském pro jinocha hudebně nadaného, který by na kruchtě kostela jesuitského jako zpěvák nebo hudebník zaměstnán býti mohl.⁴⁸⁾

Roku 1698 magister Václav Arnold S. J. založil z dědictví svého při semináři klatovském fundaci pro studujícího z rodu jeho a kdyby takového nebylo, pro hochy k studování způsobilého vůbec.⁴⁹⁾

Regens semináře P. Kristian Catullus započal r. 1692 znovu stavěti budovu semináře, před čtyřmi lety vyhořelou; potom stavba vážla, až roku 1700 opět s ní bylo započato, ke kterémužto účelu hrabě Ferdinand z Morzinu daroval 4000 cihel, jež dal na staveniště přivézt;⁵⁰⁾ stavba dokončena byla r. 1701 tak, že do nové budovy přesídlili se seminaristé ve svátek všech svatých. Jakožto první host v novém refektáři pozdraven byl od P. regenta dobrodinec semináře hrabě Maxmilian Krakovský z Kolovrat, president král. apellačního soudu.

Roku 1704 zřízen byl vodovod do semináře, dlouho postrádaný.⁵¹⁾

Roku 1715 založil František Ondřej z Hochů, konšel klatovský, při semináři fundaci pro studujícího, věnovav k tomu účelu 700 rýnských.⁵²⁾

Jelikož však hotova byla toliko polovice budovy a v části vystavěné nebylo ani kaple, ani nemocnice, ani příhodných dormitářů, darovala r. 1720 Anna Teresie Fuchsova 2000 rýnských

⁴³⁾ Miller, o. c. V., 1695—1696. — ⁴⁴⁾ Miller, o. c. V., 1694. —

⁴⁵⁾ Miller, o. c. V., 1693. — ⁴⁶⁾ Miller, o. c. V., 1693. — ⁴⁷⁾ Miller, o. c. V., 1696. — ⁴⁸⁾ Miller, o. c. V., 1695. — ⁴⁹⁾ Miller, o. c. V., 1695. —

⁵⁰⁾ Miller, o. c. V., 1696. — ⁵¹⁾ Miller, o. c. V., 1696. — ⁵²⁾ Miller, o. c. V., 1695.

na dokončení stavby a slíbila, že doplatí, jestliže by obnos ten nestačil.⁵³⁾

Roku 1721 přikročeno k stavbě druhé části semináře; stavba ta byla dokončena r. 1722.

Velikým dobrodiním pro Klatovy i celé okolí bylo gymnasium jesuitské. Ústav ten nabyt r. 1654 řádné formy: byloť toho roku studentstvo, jehož čítalo se 220, rozděleno v pět tříd, k nimž brzo připojena byla ještě třída nejnižší (t. zv. „classis rudimentorum“). Neslit dříve šlechtičtí rodičové⁵⁴⁾ nelibě, když jediný professor měl na starosti různé stupně studií zároveň.⁵⁵⁾

Professorů bylo šest, v každé třídě jeden; z těch byli jeden nebo dva kněží (v obou třídách nejvyšších anebo aspoň v jedné z obou těchto tříd) a čtyři nebo pět magistrů nebo-li scholastiků.

Tak na př. r. 1659 byli tito professori: P. Jiří Schodt, prof. rhet., P. Jiří Grüner, prof. hum., M. Matyáš Vincentius, prof. nejvyšší tř. gram., M. Jiří Rosenmüller, prof. prostřední tř. gram., M. Jan Mastný, prof. nejnižší tř. gram. a M. Jan Hawlitius, prof. třídy přípravné; r. 1662: P. Jan Maget, prof. rhet., M. Jan Had, prof. hum., M. Tomáš Raunert, prof. nejvyšš. tř. gram., M. Jiří Itemberg, prof. prostř. tř. gram., M. Jan Viret, prof. nejniž. tř. gram., M. Tobáš Weis, prof. tř. přípravné; r. 1663: P. Matyáš Stayer, prof. rhet., M. Karel Libertinus, prof. hum., M. Jakub Spanberger, prof. nejvyšší tř. gram., M. Jan Mauritius, prof. střední tř. gram., M. Řehoř Sokolt, prof. nejnižší tř. gram., M. Jan Felix, prof. ve třídě přípravné; roku 1664: P. Václ. Milinský, prof. rhet., M. Jindřich Chlumecký, prof. hum., M. Jan Mauritius, prof. nejvyšší tř. gram., M. Řehoř Sokolt, prof. prostř. tř. gram., M. Jan Felix, prof. nejnižší tř. gram., M. Pavel Velvárek, prof. ve třídě přípravné; r. 1666: P. Václav Milinský, prof. rhet., M. Ant. Hoffman, prof. hum., M. Jiří Pospelius, prof. nejvyšší tř. gram., M. Václav Pachta, prof. prostř. tř. gram., M. Ondřej Litomiský, prof. nejnižší tř. gram., M. Kašpar Cometa, prof. ve třídě přípravné.

Roku 1655 zemřel v mladém poměrně věku 45 let P. Bartoloměj Urbanides, dlouho churavěv souchotinami. Byl dlouhá léta professorem; byl učitelem výborným, jenž si o rozkvět gymnasia klatovského značných zásluh získal.⁵⁶⁾

Prospěch žactva gymnasia klatovského velice v letopisech jesuitských se chválí; nejen měšťané, nýbrž i okolní šlechtici rádi do gymnasia jesuitského syny své posílali, ano r. 1682 i jedna šlechtická rodina bavorská poslala syny své na gymnasium klatovské.

Žáci vyšších tříd každého roku provozovali veřejné deklamace a divadelní hry (tak na př. r. 1655 hru „Sv. Zikmund“ u přítomnosti nejv. purkrabí hr. Bernarda z Martinic) a při průvodu o Božím Těle provedli pravidelně českou hru eucharistickou; hry tyto docházely veliké obliby a nemíjely se s dobrým účinkem.

Z gymnasia klatovského mnozí absolventi vstupovali do stavu duchovního.

⁵³⁾ Miller, o. c. V., 1694. — ⁵⁴⁾ Žáci šlechtičtí tvořili asi sedmou část všeho žactva. — ⁵⁵⁾ Annuae z r. 1654. — ⁵⁶⁾ Lit. an. 1655.

R. 1660 byla nákladná budova školní, započatá r. 1657, dostavěna, bylo to stavení účelu svému plně vyhovující a i za okrasu městu sloužící. V den před sv. Aloisiem přešla mládež gymnasijsní ze staré tmavé budovy do krásné budovy nové.

Roku 1663 za vpádu tureckých Tatarův na Moravu povstal veliký postrach i v Klatovech; roznášelať se pověst, že nepřítel již vtrhl do Čech. Školy musily býti rozpuštěny, jelikož vše se dávalo na útěk. Jesuité cennější věci své poschovávali a klidně očekávali věci dalších. Z panství střelského vypravili jesuité 13, ze štěpánovického 2 ozbrojené muže, davše každému na tři měsíce žoldu 13 zl. Teprve po uklidnění poplachu bylo v listopadu s vyučováním na gymnasiu zase započato.⁵⁷⁾

V hrozném požáru dne 8. července 1689 také i gymnasium vyhořelo, ale škoda byla napravena, tak že v den sv. Martina školy mohly býti otevřeny.

Roku 1712 člen jednoho kláštera od Klatov tři míle vzdáleného — tak jen neurčitě v pramenech našich místo to jest označeno — zřídil latinskou školu a začal vydávati žákům vysvědčení, na nichž podpisoval se jakožto „professor humaniorum“ a přitiskoval pečeť svého kláštera. Prefekt gymnasia Klatovského poslal mu dotaz, jakým právem osobuje si titul profesora; on místo odpovědi školu rozpustil. Žáci jeho pak přišli do Klatov do škol jesuitských, říkajíce: „zde se zdarma učí; v klášteře žádali od nás roční plat 156 rýnských.“⁵⁸⁾

Aby kollej zbavila se hluku z příliš blízkých škol a nejlepšího traktu kolleje pro sebe užiti mohla, bylo po dokončení stavby kostela pomýšleno r. 1717 na to, aby školy na jiném příhodnějším místě byly vystavěny. Za nejvhodnější k tomu místo uznáno bylo prostranství za kostelem, nad to stavení tam se nalézající hodilo se snadno k úpravě k tomu účelu. Na závalu tomu byl průchodní oblouk pod tím stavením. Kollej žádala městskou radu o postoupení průchodu toho, ale žádosti jejich nebylo vyhověno. Jesuité tudíž jasně dokázali, že nejen onen průchod, nýbrž i celé prostranství mezi kostelem a jatkami, od náměstí až k ulici u kolleje bylo kdysi od nich koupeno, a tudíž, jestliže magistrát neprokáže listinami, kterak prostranství to z majetku kolleje přešlo zase v držení města, že nebudou již prosbami jeho se domáhati, nýbrž že si ho budou hájiti jakožto svého majetku. Město bylo mlouvalo se, že listinami se vykázati nemůže, jelikož jim shořely. Posléze byla záležitost tato přátelsky urovnána, načež přikročeno ke stavbě.⁵⁹⁾

Roku 1721 pověst škol Klatovských v celém okolí se roznesla u příležitosti přesídlení jich ze staré budovy, do budovy nové, čtyřpatrové. Stalo se tak 10. září. V předu průvodu kráčel genius Tovaryšstva, pak žáci od parvy počínajíc; v čele každé třídy nesen byl obraz sv. patrona pro dotyčnou třídu určeného; žáky provázel professoři. Napřed i vzadu byl sbor trubačů, kteří střídavě hráli. Na konci kráčeli studenti-herci v maskách s Palladou Athenou. Celkem kráčelo v průvodu 324 studujících. Slavnosti

⁵⁷⁾ Hist. Coll. ad a. 1663. — ⁵⁸⁾ Miller, o. c. V., 1431. — ⁵⁹⁾ Miller, o. c. 434.

súčastnilo se mnoho osob šlechtických. V rozsáhlém a malbami vyzdobeném divadelním sále nové gymnasijní budovy provedli studenti divadelní hru; na konci Pallas Athene uvedla jména těch, kdož přispěli na stavbu nové budovy. Potom šlo se do kostela, kde zapěno „Te Deum“ a uděleno požehnání.⁶⁰⁾

Také v Klatovech jesuité zřídili družiny mariánské. Latinská družina „P. Marie bez poskvrny počaté“ založena byla r. 1639 a aggregována téhož roku 9. dubna kongregací římské. Skládala se z kněží, ze vzdělanějších laiků a ze studujících z vyšších tříd gymnasia jezuitského. R. 1659 byl zvolen za rektora arciděkan plzeňský Urban Pieletius, za assistenty děkan klatovský Václav Claudius a František Pechio z Widdersberga. Jelikož bulla aggregační s ostatními mnohými cennými věcmi, jež si byla družina prodloužením padesáti let opatřila, v obrovském požáru dne 8. července 1689 shořela, byla opatřena z Říma nová, datovaná 3. prosince 1693.

Aby se předešlo soupeřství a závisti, bylo P. provinciálem rozhodnuto, aby při veřejných průvodech družina latinská kráčela před duchovenstvem, družina pak měšťanská za duchovenstvem.⁶¹⁾

Česká měšťanská družina „Panny Marie na nebe vzaté“ založena byla r. 1659 ze šlechticů a měšťanů; sodálů bylo tehdy 60. Družina dosáhla bully aggregační v Římě 10. července 1659; bulla tato byla prohlášena v kapli kongregační téhož roku dne 15. srpna, v kterýžto den sodálové za prvního svého rektora zvolili rytíře Viléma Klenovce z Klenové a Janovic, pod jehož vedením přistoupila pak družina po prvé společně ke stolu Páně a po nešporách po prvé s družinou latinskouúčastnila se processí.

To těžce nesl děkan Václav Claudius, jenž ihned druhého dne, 16. srpna arcibiskupovi podal stížnost, že nově založenou družinou měšťané farnímu chrámu se odcizují, že jemu bullu erektční předložiti se vzpěčují, a že pominuvše kostel děkanský, processí na úkor jeho práv po celém náměstí vedli. Stížný tento list sdělil arcibiskup dne 22. září rektorovi kolleje k vyjádření; od něhož pak obdržev náležité vysvětlení, děkana ku pokoji napomenul.⁶²⁾

Sotva však tato nesnáz byla zažehnána, tu bratrstvo růžencové osobilo si při pohřbu mladého hraběte Kotze přednost v průvodu. Družina mariánská ustoupila a usnesla se na tom, že ku uvarování pohoršení nikdy při takových příležitostech se nesúčastní.⁶³⁾

Roku 1678 zvolen byl za rektora družiny české hrabě Vilém Krakovský z Kolovrat a setrval v důstojenství tom až do své smrti 1687. Mimo jiné mnohé dary dal pro družinu zhotoviti hedvábnou umbellu.⁶⁴⁾

Ve všech případech hleděli i jesuité klatovští zachovati osvědčenou opatrnost a rozvahu, i když za to byli tupeni. Tak

⁶⁰⁾ Miller, o. c. VI., 1432. — ⁶¹⁾ Miller, o. c. V., 1797.

⁶²⁾ Děkan Claudius, ač býval spíše nakloněn dominikánům nežli jesuitům, na sklonku života svého úplně důvěru svou jesuitům věnoval a od kněze-jesuity zaopatřiti se dal; zemřel r. 1664, odkázav kolleji svoji bibliotheku cennou na 100 rýnských.

⁶³⁾ Miller, o. c. V., 1798. ⁶⁴⁾ Miller, o. c. V., 1798.

s úctou Marianského obrazu klatovského vyčkali, až byla církevně schválena.⁶⁵⁾

Když pak lid k uctění zázračného obrazu se sbíhal, připadlo jesuitům nejvíce duchovní práce, zvláště ve zpovědnici; byloť r. 1686 v kostele jejich celkem 32.000 poenitentů.⁶⁶⁾ (Pokrač.)

Bohemica různých knihoven.

Duchcovská knihovna hraběte Waldšteina.

Popisuje *Adolf Patera*. (Pokračování.)

No 1782. Rkp. papírový ve fol. o 1 sloupci. Lepenkové desky po-
tažené papírem, hřbet a rohy v kůži.

1a In Sachen der von Chur-Sachsen prætendierten Territorial superiorität und Jurisdiction über die Graf Schönburgl. Böhm. Lehen und deren Lehnsträger wie auch Lehns- Unterthanen. 1. In die vermeinte Territorial Superiorität weder mit deren Graf von Schönburg Rhs-immedietät noch auch mit deren der Cron Böhmeim zustehenden Ober Lehensherl Juribus compatible. — Mezi l. 46. a 47. dva prázdné listy, jakož i 52 a 53 (2) a 59b.

60a Unvorgreifl. Gedanken über die Frage: Ob denen Chur Sächs. Landen schädlich wenn die Elb eröffnet und denen böhm. Unterthanen die freie Elbschiffahrt verstatt würde. — Končí se 67b.

68a Erste Abtheilung § 1 darinnen zum voraus kürztlich und überhaupt die Nothwendigkeit derer Pastorum in der menschlichen Gesellschaft angeführt. und zugleich, was ein Pastor sein, gesagt derer division oder Mannigfaltigkeit aber beliebten Kürtze halber übergangen wird — končí se odstavcem 40tým.

83a Jedoch aber noch auf gewisse Art und Weise gebunden (za tím dva listy prázdné),

84a Allerdurchlauchtigster Grossmächtigster König — končí se 100a
Aller Unterthänigst gehorsambst Sambt anwesende Stände von Ritter-
schaft u. Stadt Dressden den 5. Martij A 1718.

100b Patent, welches dass Herren Ant. Ulrichs zu Braun Schweig. Wolfenbüttel durch wegen angenommen römisch. kath. Religion zur Versicherung dero getreuen Landtschaft weder in Ecclesiasticis noch in Politicis hierunter keine Neuerung zu machen haben Publiciren lassen — končí se 103b: Vollzoge Geschehen Wolfen-Büttel den 27. Martij A 1710. Anton Ullich.

Za tím ještě jiné přípisky a končí se 110b a vydané od krále Saského Augusta (1705).

⁶⁵⁾ „Hist. Collegii“ zaznamenává o tom k roku 1685: „Hoc anno 8. Julii icon picta Deiparae, quam sartor suburbanus inhonoratam domi servaverat, a picto frontis vulnere stillas vivi sanguinis effudit. Hinc horror et clamor. Accurrit decanus et primores civium cum plebe, elatam in ara templi locant, campanis, facibus, cantu in altis noctes miraculum canonizant. Nos approbationem Ordinarii expectantes, cum templum adire et fidem habere moramur, maledictis et prope lapidibus obruti fuimus. At postquam illis reprehensis, examine et approbatione facta, coli permissa, et supplicatione circa muros ducta honorata est, illam comitatu nostro et gymnasii pegmatibus ornavimus.“

⁶⁶⁾ „Historia Collegii“ zaznamenává k r. 1686: „... ut vere in celebri mensa equitum et cleri unus vir perillustis dixerit: Klattoviae Deiparam habere maximum honorem, patres Societatis laborem, decanus et cives lucrum.“

111a jiným písmem: Les affaires de l'Europe sont assurément — končí 113a (str. 2 a list čistý). Ecrit. a Berlin a 4de Janvier 1731.

114a Pro Memoria — končí se 123b, dieses promemoria ist dem geheimen Rath von Bruhl den . . . dem Churprintzen den 10. Jan. 1733 von dem Grafen Tschernin übergeben worden.

124a Kais. Commissions. Decret die in Erzthaus Österreich eingeführte Erbfolgsordnung betreffende dictate Ratisbonae den 19. 8ber. 1731 — končí 128.

129a Diploma Friderici I. Imp. — končí 131a.

132a Veneris d. 11. Januarii 1732 Sessio in Collegio Electorali končí 148a (str. 2 prázdná.)

149a Dctat. Regensburg den 12. Janu. 1732 publice per Moguntinum Reichs Gutachten. Za tím listiny a jednání týkající se prag. sankce; ke konci 163a Wohlmeinend reflexion eines auswärtigen Ministri, welcher die vollkommene Kenntnis des Schlesischen Landes dessen Regierungform und innerl. Verfassung auch des gantzen Zustandes besitzt, und von der Generosität und Landesväterl. intention des Königs in Preussen informiret ist (končí 164b).

191a Testament politique Cour les interests du Corps Germanique.

196a Kais. Commissions Decret Ratisbonæ 27. N. 1730.

Končí se 281b a obsahuje věci týkající se Německa a ke konci též o jednání s Tureckem.

Psáno písmem nestejným v XVIII. stol. v první polovici.

1784. Rkp. pap. ve fol. o 1 sloupci: Des Röm. Kai . . . Ferdinandi des andern, Vernewerte Landes Ordnung derosselben Erbkhönigreichs Böheimb . . . Končí se 143a: Gedruckt zu Wien in Österreich bei Maria Formukkin, Wittib Im Jahr 1640.

Psáno písmem dosti pěkným, zřejmým, asi v 2. pol. XVII. stol.

1786. Rkp. pap. v malém fol. Na přední desce titul: Allerlei Protestirliche articul von dem Obristen Münzmeister vñnd digegen anderer Häubt- und Pergambtleute bericht zu erheb. vñd befürderung der Perkweg in der Cron Beheim, dann auch die Trauttenauische Holczflözunng vñd Kholprennung betreffend. Za přední deskou 36 prázdných listů.

1a. (in margine: Sum ex libr. Joan. Stahl, Sac. Cæs. M. Consil. in rebus Metalli). Rabicutierte (?) vñd protestirliche vñterthennigiste nothwendige Erinnerung . . . (psáno císari: Prag den 23. Juli 1588 Karl von Bybersteyn). Končí se 22.

22b Herrn Carln von Biberstains Memorial an die Hoff vñnd Beheimisch Cammer. Končí se 27a: Prag den 1. Sept. 1588.

27b Folgt darauf der Hofkammerbeschaidt . . . Končí se 31a Prag den 5. Sept. 1588.

31b Herrn C. v. Biberstains vñnd Christoff Pinzens Memoriale wegen der Kutenpergischen Reformation . . . Končí se 34b: Kutenperg, 23. Sept. 1588.

35a Herrn Hauptman Velrich Dreilings etc. bericht darauf an die Bohemisch Cammer. Končí se 39b Datum Schaggenwaldt den 30. Sep. 1588.

40a Hans Stainbergers bedencchen der Kutenpergischen Reformation halben . . . Končí se 48a.

48b Hans Steinbergers guetachten von wegen abwegung der armen Kiss zum Kutenperg.

49b Hern C. v Biberstains bericht auf d. behem. Camer wegen des Holtz vnd Kolwerchsmenge.

114a počíná rok 1589 atd. a končí se listem 425a: Carl von Byberstain Christoff Pinz.

Jsou to úřední zprávy o dolech Kutnohorských, o mincovnictví a o dříví trutnovském z let 1588—1589.

Psáno písmem stejným, dosti pěkným, koncem XVI. stol.

1787. Rkps papírový ve fol. o jednom sloupci (dříve No. VI. Lit. M. 3.) Vazba původní: lepenkové desky, potažené modrým papírem, na hřbetě na červené vignette: Alte Landes Ordnung in Mähren.

1a Registrum aneb tytulowe Stareho Rzyzenij Markrabstwij morawského k spiessnemv nagiti wieczy w niem poloziennych. Takowych tytuluw stareho po prawe a noweho zryzenij po lewe stranie pocztowe se kladau a w czem se srownawagij to wskazugij.

Pro nemírnost tiech tytuluw w porzadek litter abecednich neysau sebraniij, w swem porzadku lystownim se zestawugij yak zwidiss. — Předmluwa Cztibora Towaczowskeho z czymburka heytmana Mar: Mor: panům zemie. Kdyz Pan zemie umrze a zemie osyrzij. Przypis lystu kdyz zemie osyrzy . . . Po straně připsáno: Ex Libris Czechorodanis antea ex Bibliotheca MS Familiae Baronum de Lippha . . . Mezi l. 7 a 8 jest 5 listů prázdných. Za tím počíná se paginace rukopisu.

1a Letha od Narozenj Syna bozyho spasytele nasseho krysta gezye 1550 w pondiely dne S. michala archandela zacatek wypisowanij knich tiechto stal se skrz on = G: z dal = :E: — Předmluwa a žadost panuw a gim k wuly sepsanij se poczyna: Ziadosti waszy dustoynny pane pane Tase Biskupe . . .

12a Przypis swobod zemskych . . . Nos mathias.

97b Nalez Pansky o Rukogemstwij . . . končí se nalezowe 106b (smlouvou, která se stala 1478 w Brnie przed prowadnij nediely mezi kraleem Matyassem a kraleem Wladislawem gich milostim . . . takto: ktere su se dokonaly w brnie w sobotu przed prowadnij nediely tisczego ssyrysteho sedmdesateho wosmeho leta 1478. (Za tím prázdný list).

107a (zcela jiným písmem): Wladislaw z Bozy milosti . . . Datum Budæ ff VI. in profesto conceptionis B. M. V. — Bohemiae vero Vigesimo octavo . . . Končí se přepisy listem 114a.

115a Wod littery A Antoniowi Kartausowi s waczlawem Skrbenskym o plat Komornij fol. 13.

135a končí se ukazatel (za tím 5 listů prázdných).

136a (původním písmem): Citationes et sententiæ Juris terrestres marchionatus Moraviae ab anno domini 1475 collectæ, ac in hunc ordinem huius libri exordio conscriptæ Anno 1550 die 7 Mensis Iulij A. G. a D. E.: O zbozy dobytem moczy, na kteremz by wieno bylo in longo registro. Nalez: Mezi Panem Marckwartem. . .

147b Znamenagij se niekterzy Puhonowe a nalezowe. Pamieti Przypowiedi y giné potrzebne wieczy w markrabstwij tomto morawském zbiehle od leta panie 1499. Priuilegium pro purgrauio olomucensi. — Sem tam po stranách připsky Pešinovy. — Končí se 262a (str. 2 čistá): a z wlydyk Gindrzych przepisky z rychumberka wykonanij nalezowe przy prawie olomuczkem Ad calcem deductus 28. die Augusti per manus A. G. a dal Ex: Brunæ Anno 1550 deus trinus et vnus sit benedictus amen.

263a (písmem pozdějším): My Maximilian druhý . . . Končí se 268a Actum o Saudu Postnim w městě Brně w auterey Po Nedelj letare Letha 1599.

268b We Gmeno Swate a nerozdilné Trogicze . . . Ja Waczlaw Berka z duba a z Lyppe a na Mezzriczy a budissowé wyznawam timto listeni. — Končí se 281a: Wyljm Dubrky z Trzebomyalicz etc.

281b (opět písmem novějším): Nomina eorum qui contra sac. Caes. M. Ferdinandum II. arma et consilia iniverunt. 1. Jacobus Rex Angliæ Sub finem 1624. — Končí se 283b číslem 44.: „Directores Regni Boëmiæ . . . sufficienter edocet animadversio.“

283b Consilia ad Regem Gallie: Tria tibi patrandi sunt o Rex, si vis magnus esse Rex: Vnre Dividere, minuere. — Končí se 284b: Non omnis fert lilia tellus. Richelieu Cardinal. — (Na konci XI listů prázdných.)

Psáno až do l. 262b písmem 1550 pak pozdějším a od l. 281b—284b písmem XVII. století.

Vrstvy nestejně, bez kustod a označení počtu vrstev.

1788 Rkps. papírový ve fol. o jednom sloupci (dříve No XVI. Lit. N. 1.) Vazba původní: perg. obálka přitiská na hřbet. Hřbet zalepen papírem a na něm vytlačeno Protokoll metropol. Pragensis.

1a. In margine: Protocollum Ecclesie Metrop. Prag. Dále: W kwaternu Trhowem weypisůw Letha XLV. C. primum L. I.

My Wladislaw z Boziji milosti — — znamenawsse, kterak w kralowstwij nassem czieskem y take w Markrabstwij Morawskym znamenitij Bludowe Pijkhartsstij se rozmohli — — končí se 2a Dan na Budine den Swateho Wawrzince Letha Bozijo MVC VIII 2b připsáno: W rzizenij Zemskym B XVII Sniem obecny Letha MCCCCXII. Sniem Letha 1421, item 1442, Item 1425 dezkami Zapsany o Pikartech, etc. 39.

3a Sniem obecnyj dezkamj zemskymi Zapsany kterýž držian gest při cziasu Swateho Pawla na wijru obracenij na Hradie pražskem Pro obecne dobre wytisstieny w Praze v Bijleho Lwa Letha Bozijho etc. XXV: Czož se Artykule toho dotyczie kdez kral gcho raczil nas duchownij y swietske — Končí se 4a; ktoz by ge pod sebau miel.

4a Sniem obecnyj . . . při cziasu S^o Pawla na wyru obracenij na Hradie Pražskem . . . w Praze v Byleho Lwa Letha B. etc. XXV (Totéž co dříve) končí se 5a: pod sebau miel.

6a Artykulowe a Snessenij Kniezstwa pod obogy zpusobau Leta Boziho MDXXXIX. Przedmluwa. Poniewadz swornost wsselika na dobrym porzadku . . . zalezij . . . Končí 8b: aneb dokudz by o to obecne schuze nebylo.

9a Weymeno Swate a nerozdylne Trogicze sstiasnie Amen. My Purgmistr a Radda menssij Saudcze. — 11a: a takoweho z sebe aby chom wyobczowali.

11a Ferdynand — 11b Dan we Widnij w Patek po Nedieli Postnj Letare Leta DLIII. (1554).

12a Leta Bozijho Tisycyho Pietisteho Trzinaczteho, O gednotie Cyrkwe Swate a o spogenij snij Naroda Czieskeho a Morawskeho takto wyznawame: Zie Cyrkew Swata Aposstolska — končí se 12b: Posloucheyte zprawczy wassych.

13a In nomine Super benedictae Trinitatis — — Quoniam christiana religio. — 15a Revisi ac recogniti sunt Articuli isti in conuoca-

tionem Decanorum et Cleri. Anno 1519 in die beati Bartolomei apli dni in collegio Caroli celebrata — končí se 15b.

16a Serenissimo Rom. Hung. Boe. etc. Regi Scriptum a uenerabilib. patrib. et Presbyteris Pragen. administrantib. Sacramentum sub utraque specie oblatum. Regia Mtas benigne legit — končí 18a: ac defensorem se exhibere.

18b Listina Ludwika krále w presspurcze den S^o Martina Letha etc. XXIII° (1523). (Za tím tři listy prázdné).

19a Budieyowskym o nesrownanij wiry list Ferdinanda (Dan na hrade Pražskem w Sobotu Przed Swatym Janem Krztitelem Bozim Letha XVC XLIII (1543).

19b Opatrnym purgmistru a konsselum miasta Czieskych Budieyowicz — w patek po Panny Marie na nebe wz. 1546.

20a Mandatowe Czysarzsstij a Kralowsstij (z r. 1549, 1552, 1554, 1559, 1560).

23b Odpověď Jana Augusty na Artycule sobie předložene z poručenij geho Mti arcikn. Ferdinanda, kterez na druhem listu su psane.

24a Vwaziowanij a zdanij kapitoly kostela Pražskeho na wyznani J. Jana Augusty — končí se 24b.

24b Tyto wieczy Jan Augusta wiezen Na Hradku ziadage wyswobozenij pod przijsahau slybiti a wiecznie zachowati ma. Za tím tři listy prázdné.

25a Dvě listiny Ferdinandovy z r. 1553 a 1559.

26a Obsižd Geho milosti Arczyknijziete Ferdinanda Panum obelany m kteriz Luteryanske knieze chowali. (z r. 1560) za tím jiných 6 listin Ferdinandových.

29a Niže psany Magestat Czysarze Ferdynanda o swrzenij knieze a Mistra Haw.a Gelasusa s gnymi kniezyni, kterzy proti kompaktatum a starobylym porzadkum w Sekty a swodna uczenij se wytrhowali. Letha (1562) vysly (Odtud se držim staré pagnace; prázdné listy 26—27, 35, 41, 48—79, 109—116, 128—136, 159—167, 169, 173—183, 205—219 a 222 atd.) Za tím všeliká sněmovní usnesení a nálezy.

147 Incipiunt statuta ecclesiae Boleslaviensis.

150 Ordinatio inter praepositum decanum et canonicos ecclesie collegiate S. Stephani Litomericij.

Následují smlouvy tykající se kostela.

Na posledním listě mimo jiné též: Lekarzstwy proti nedostatku zraku otczym.

Na zadní desce: Relegi hunc tomum J. Thomas Berghaur IV D. Can. Wissehrad. 1730.

Listů 263 i s prázdnými. Psáno písmem rozmanitým v XVI. století.

2430*) Rkp. pap. v 4° o 1 sl. Vazba: lepenkové desky, potažené kůží. Na hřbetě mnoho okras. Titul: Systema Status Publici et Cameralis

*) Zaznamenáme zde některé rukopisy Čech se netýkající, ale jinak důležité: 2372: rozmanité relace; mezi jiným Lettera del Re di Polonia à Papa Urbano per promotione di Mons. Visconti. — 2373: Relatione di Constantinopoli del 1629 (1—89); delle Chiese e dei Religiosi del Rito Latino, che sono nella città di Pera di Constantinopoli (90—99b); Relatione del Regno di Cipri del Sigr. Ascanio Sanorgnano (102—162b); Relatione dello Stato Presente della Christianita di Pera e Constantinopoli obediante al Sommo Pontifice (191—270); Relatione della Dalmazia e Leuante fatta dal cl. Signor Andrea Giustiniani l'anno 1576 (271—415). — 2374 ze XVII. stol.; mezi jiným: Relatione del cl. M. Gi-

in Regno Bohemiæ oder Landes- und Cameralverfassung in König Reich Böhemb. ex Documentis Publicis zusammengetragen von Ihro kais. auch in Germanien zu Hungarn und Böhemb königl. Mayest. königl. Böhmisch-Deputirten-Ambt wie auch Zoll-Administrations Protocollisten Carl Joseph Kittlitz.

Končí se str. 690. Str. 701—1472 je v č. 2431; 1473—2160 v č. 2432; 2161—2381 v č. 2433; Index Systematis a Allegata ad Systema je v č. 2434.

Psáno písmem dosti pěkným v XVIII. stol.

ouanni Corrano, Ambasciadore all' ill. et R. Signor Duca di Savoia (137a—216b) — 2375 (XVII. st.): Relatione di Constantinopoli atd., též o Persku; na konec Lettere due al Duca di Fridland. — 2376 a 2377: mezi jiným: Discorso sopra la Corte di Roma di Msg. Ill. Commendone (139a—322b); Relatione di Roma . . . sotto Paolo Quarto atd. — 2378 Relatione della Corte di Roma 1647 etc. — 2379 Relatione della Nuntiatura de Suizzeri (1—194) etc. — 2380 Relatione del cl. M. Daniel Barbaro dopo sua Legatione d'Inghilterra fatta nel Senato a 20 Maggio 1551 (1—54a); Relatione di Msg. R. Rugiero ricornato Nuntio del Seren. Re di Polonia alla Santità di N. S. Papa Pio quinto l' anno 1568 (103—189a) atd. — 2381 Relat. Card. Aldobrandini. — 2382 Relatione del Dominio Veneto etc. — 2383 Relatione del Cl. Cavaliere Soriano tornato Ambas. d. Rè Filippo (1—87) etc. — 2384 Storia del Concilio di Trento descritta dal Segretario del Sig. Ambasciatore Veneto (272 l. fol.). — 2385 Instructiones nuntiorum ze XVII. stol. — 2387 Diario e Registro di lettere con acclusi instructioni di Paulo IV. e del Card. Caraffa. — 2388 Varie Istruzioni diversi nunzii Apostolici (XVII. st.) — 2389 Registro di Lettere scritte dalli Legati del Concilio di Trento all' Ill. Signor Cardinal Farnese (od ún. 1646 počín. na 517 listech). — 2390—2394 Lettere del Datario et Guicciardino al Protonotario Gambara etc. — 2395 Conclaua di Urbano Settino, nel quale fu creato Papa Gregorio XIV., Innoc. IX., Clem. VIII., Leone XI. (725 listů). — 2396 Conclave post Benedict. XI. — 2397—2398 Registro di lettere scritte dall' Ill. sig. Card. Gaetano . . leg. in Polonia l'anno 1596. — 2399 Conclave post Leonem XI. usque ad Innoc. X. — 2400 Diverse lettere di Principi a Principi di cose di stato (st. XVII.) — 2401 Vita di Paolo Quarto Carrafa, di Caterina Sforza de Medici († MDVIII), di F. Bartolomeo della Casa Vescovo di Chiapa (378—43:b) etc. (st. XVII.) — 2402 Registro di lettere dell' ambasciadore Amulio Chefu Poi . . . sotto papa Pio VIII. (st. XVII.). — 2403 Origine della Casa d'Austria e loro acquisti dello stato di Germania 417a—464b etc. — 2404 Registro di Lettere di Monsre Agucchia, scritte per il Cardinale Ludouicio . . . z r. 1621—1624. — 2405 Registro di Lettere al Serenissimo di Savoia dalli 8 di Marzo 1588 alli 15. d. Giugno 1591 del Card. della Rouere Piemontese. — 2406 Due lettere di raguaglio dell' . . . Filomarini alla Santità di N. Sig. Innocentio Decimo circa la Riuolutione di Napoli (1—13 z r. 1647) etc. — 2407 Relazioni diverse (z let 1593—1599). — 2408 Discorso intorno alla Constit. di N. S. Papa Urbano Ottauo sopra la Residenza de Vescovi 101—126a etc. — 2409 Visita familiare trà Pasquino, e marforio per la felice assontione de Innocentio X. (1—278) etc. — 2410 Discorsi diversi sopra la precedenza rispettiva degli Ambasciatori delle Monarchie d'Europa (z let 1644 až 1646). — 2411 Diaria Ioannis Francisci Firmani Cappelle Smi. D. N. Ceremoniar. clerici sub Clemente — Pio V. (z let 1529—1565). — 2412 Registro di Lettere scritte a Mons. Patriarca di Alessandria Arcivescouo di Beneuento Nuntio di N. Sigre in Spagna nell' Anno 1621 Per il Signore Cardinale Ludouisio. — 2413 Diario del Viaggio fatto dal Card. Pietro Aldobrandino . . . — 2414 Istorie de Carrafeschi di Pietro Nores. — 2415 Scrittura data dei ministri Spagnoli a sua Beatne . . . reuolutioni di Napoli. — 2416 Historia di Antonino Castaldo Napolitano Principale Notaro del Regno. — 2417 Commentarii dell' Attioni del Regno di Francia concernenti la Religione . . . 1—324b etc. — 2418 a 2419 Diaria Innocentii papae VIII. — 2420 Diarium Julii papae II. — 2421—2423 Diaria Alexandri papae VI. (1492—1502). — 2424—2425 Diaria et ceremoniale Leonis papae Decimi. — 2426 Stephani Infessurae Ciuis Romani Diaria rerum Romanarum suorum temporum (vlasky). — 2427 Instruct. legatorum (Sixti IV etc.) — 2428 Relationes Card. Enrici Gaetani. — 2429 Varia Tractata sacri concilii Tridentini.

2435. Rkp. pap. v 4° o 1 sl.: Codex Ferdinandeo-Leopoldino-Josephino-Carolinus cum eiusdem Continuationibus et locupletis Appendice annexisque hinc inde Sanctionibus Pragmaticalibus Ducatus Silesiae ad Normam Codicis Austriaci compilatus anno 1749.

1a Abbittung gerichtliche de A^o 1693 den 20. Febr. Končí se na str. 758.

Psáno písmem dosti pěkným v XVIII. stol.

2436. 2443. 2439. Rkp. pap. v 4°. Na desce č. 2436 tužkou: Gothofriedus a Lautrich in Görcitz Hæreditarius Med. Doc. et Zitaviens; na dvou listech za deskou přední čís. 2439 připsky Pešinovy; rovněž v zadu na 3 str. a na zadní desce. Na konci připsáno: Relegi An. 1730 Joa Thomas Berghauer I. V. D. Can. Wissehrad. Parochus Tschochaciensis.

Mars Cruentus Moraviae sive series plagarum tam veterum quam recentium Moraviae ab hostili Marte inflictarum producta a M. Thoma Ioanne Pessina de Czechorod, Cathedralis Litomerzicensis Canonico (připsáno: S. Metropol. Pragensis Ecclesiae), Decano Litomisslensi et Marchionatus Moraviae Historiographo.

L. 1—332 v č. 2436; l. 333—532 v č. 2443; l. 533—786 v č. 2439. Zdá se to býti autograf Pešinův s opravami a dodatky.

(Pokračování.)

Mikšovicova kronika Lounská.

(Od 8. října 1624 do 17. září 1625.)

(Pokračování.)

T. l. v outery po též neděli (8. října) před večerem veliké hřímání a blejskání dvakrát velice prasklo, jakoby někde zlejš udeřil.

T. l. po též neděli to jest v outery před sv. Lukášem (15. října) v noci na středu v domě Nosidlovském Václava Ležáka hořelo okolo čtvrté hodiny někdo z čeládky jeho v síni přilepili svíčku k smolnému sudu. Ten se od té svíčky zapálil, při něm i druhý shořel. Již oheň z domu na ulici voknem vyšel, ale že to síň klenutá byla, Pán Bůh ráčil většího ohně zachovati.

T. l. v pátek d. sv. Mikuláše (6. pros.) táhlo mimo m. Luna 6 praporů pěchoty z Moravy do Říše. Chtěli do m. se vlouditi, však z toho sešlo. Za to jim dáno 100 říšských tolarů a 2 sudy vína.

T. l. v outery po 2. n. adventní (10. pros.) v samý večer přijel sem do m. Loun podkomoří s hofrychtýřem a na zejtrí v středu radu ssadil a do té rady Řehoře Kladrubského za primasa jiných 11 konšelův posadil, však starších obecních žádných.

T. d. a. l. (v středu d. sv. Vincencia 22. januarii 1625) z m. Žatce přijelo sem do m. Luna soldatův rejtharův přes 50 a pacholků . . .

T. l. v pondělí po n. devítník v m. Žatci jako 29. januarii na kostele viděli i slyšeli i zde okolo Loun žežulku kukati.

T. l. ve čtvrtek po neděli Invocavit 20. Februarii povětrí znamenité na staveních škody z dělalo, stodol mnoho i jiného stavení v vesnicích zbořilo. A před tím mnoho dní pořád zname-

nitě velicí větrové ve dne i v noci bývali, kteří po vesnicích okolo Loun za mnoho tisíc škod dělali.

T. l. v středu po neděli kejchavné 5. března před večerem okolo 23. hodiny Kateřina Václava Hejtmánka manželka přišedší na ni ňáká těžkost a nebyl při ní žádný, upadla v domě v síni na znak a hned umřela potom v následující družebnou po nešpoře u sv. Petra pochována.

T. l. v středu sazometnou (26. března) z Mostu přivezli sem do m. Luna archu novou na veliký oltář do kostela velkého v městě, potom na zejtrí ve čtvrtek začal ji ten řezbář stavěti a v pátek veliký docela postavil.

T. l. ve čtvrtek po provodní n. (11. dubna) ráno v rathouze z mazhauzu na rynek vích zelenej na šenk vína mimo všecek starobylý způsob a obyčej vystrčili. Ježto za starejch pánův od starodávna někdy časem šenkovalo se víno v témž rathouze, ale vše bez víchu, a na d. sv. Ducha t. l. bílé pivo šenkovali a také vích z rathouzu vystrčili.

T. l. v pátek po n. Misericordias 10. aprilis (recte 18.) v noci na sobotu po 3. hod. na noc umřela Dorota Šprýmka městka žena letitá, potom příští n. Jubilate po nešpoře u sv. Petra pochována. Za živa se rozpukla, až z ní střeva vyšly.

Chroustové škodu dělali. T. l. těchto časův prvé a okolo křížových dnů chroustův jinde i zde v m. Luna velice mnoho ku podivu po štěpích vinicích i lesích se vyskytlo. Po stromích veliké chundele, na vinicích Chlumeckých i Hóblíckejch, které k vrchu jsou, kde který sloupek na každém po mnoha viselo listí i s vína požrali. Mnozí sousedé z vinic zbíratí je dali a někteří pálili, na jiných vinicích tohoto času ne tak ještě na mnoze jich nacházejí. Na štěpích listí obzvláště dubový téměř všecko požrali. Potom vždy více po všech vinicích se vzímáhalí. Všudy je zbíratí musili, šlapali, jich hlavy jim trhali a divně s nimi nakládali.

T. l. v středu po sv. Trojici 28. maji mráz byl škodný, místy na vinicích, v rovinách i dolích pomrzlo na mnoze tak, že některejm dosti málo zůstalo.

T. l. v neděli d. sv. Víta 15. junii po nešpoře umřela Dorota kněze Václava děkana našeho Lounského opatrovnice, potom na zejtrí v pondělí po nešpoře u sv. Petra pochována.

T. l. v středu po sv. Vítě 18. junii okolo toho času a již také před tím dávno po dědinách Lounských žádnýho stohu obilného přede žněmi při všem městě nebylo.

T. l. v pátek po sv. Janu Křtiteli 27. června ráno okolo 13. hodiny Pavla Vraštila na rathauze šak (! šlak) napadl, (zlý paměti člověk z kurvy syn). Vedli ho potomně dva z rathauzu do jeho domu. Jak ho dovedli, položili ho na lože hned nic nemluvil. Potom po 21. hod. tu těžce umíraje umřel. S těžkostí při p. děkanovi obdrželi, že mu dovolil zvoniti. Však sám na pochování nešel, toliko žakovstvo a něco málo lidu. Pochováli ho v následující neděli po nešpoře u sv. Petra soukromí v dolíku pod ňákejm vlašským ořechem to dosti potupně. Bejval primasem, však po sobě dosti nehrubě dobré památky zanechal.

T. l. v outery po sv. Prokopu 8. d. července okolo nešporu kroupy pod Voblíkem i v Trhlavech na vinicích i obilí škodu udělaly.

T. l. v outery d. pam. Rozeslání sv. ap. 15. julii p. Kryštof Šrepl z měst Pražských na poručení JMC. pánův komorátův od p. Jiřího Stefana z Sternberka a na Postoloprtech za JMC. p. rychtáře nově vyhlášení také dosazen a p. Jan Začal z téhož ouřadu propuštěn.

T. l. před tím dnem sem do m. Luna sedláci z vesnic vozili na prodej slámu a pobříska, čehož lidé nepamatují, ježto prvé od města do dalekých vesnic slámu a plevy vozili.

T. l. v sobotu po sv. Bernhartu 23. srpna v noci po druhý hodině z Žatce přijel sem do Loun don Martin de Huerta, potom v středu následující 27. srpna i na zejtrí držel s soldáty počet, jak mnoho u sousedův, u kterých zůstávali, protrávili. (Umřel 1637 v Praze).

Neděli 13. po sv. Trojici ve čtvrtek (28. srpna) Jiří Cholosius, bratr můj, milý mládeneček umřel v 20 hodin byvší v 14. letech a hned v pondělí 14. hodinu taky u sv. Petra pochován.

Neděli 13. (po sv. Trojici) Jan Adam bratr Cholossius v 5 hod. v noci umřel. Leží také spolu v jednom hrobě u sv. Petra (viz 28. srpna).

T. l. v pondělí d. sv. Jiljí 31. srpna (správně 1. září) byla obec držána, při kterémžto obce shromáždění mezi jiným přednášením od p. primasa bylo oznámeno, abychom z poručení J. M. C. všickni sousedé ze vsí obce vsecky knihy do rathouzu nesli a do třetího dne složili. Na kterýžto třetí den nic z toho pro jiné zaneprázdnění nebylo. V tom na 3. den 3. září don Martin do rady přišel. Na některý osoby, který před tím u stolu večere Páně pod obojí přijímání byli v Dobroměřicích u nějakého kněze Jana Scenopeja byli, se doptal, jako mezi jinými Martin Jahoda z konselův, Filip apatykár z obce. Ty do šatlavy vzíti a do pout ukovati rozkázal, Martinovi Jahodovi i druhému statek jeho vsecken popsati a zpečetiti poručil, k tomu 4. dne na zejtrí vojáky do domu jejich forýrovati dal. Při tom i o minci mluveno v obci bylo z strany lehké i dobré. Kdo vypůjčil dobré a staré a lehkou oplácel, aby nahrazoval. 4. září Filip apatykár na rukojmě dán a 5. září Martin Jahoda tolikéž na rukojmě propuštěn, oba pod 1000 míš. tolarů, aby z města nikam nevycházeli a Martin Jahoda nikam z domu kromě do kostela, na rathouz k JMC. p. rychtáři a když by pro něho p. primas poslal. Při tom jednoho sedláka z Nečich Jiříka Podbřeského týž don Martin kázal dáti v šatlavě do palečnic a se dotazovati, kdo k přijímání k tomu knězi chodil. Potom odjel a opět 24. září přijel zase do Loun a 2 jezuitu s sebou z Chumtova přivez.

T. l. v pátek po sv. Jiljí 5. září okolo nešpor umřel kněz Václav Ludvík děkan Lounský, potom na zejtrí v sobotu v velkém kostele po 15. hodině pochován.

T. l. v sobotu po sv. Jiljí 5. d. září (recte 6. září) u večer umřel J. M. C. pan rychtář Kryštof Šrepl, potom na zejtrí

v neděli po osmnáctý hodině u Matky Boží v kostele pochován, kterýžto 7 neděl ještě ne z úplně v tom ouřadu zůstával.

T. l. v neděli před narozením P. Marie 7. září ráno umřel Mates konvář, potom na zejtří v pondělí po šestnáctý hodině u sv. Petra pochován.

T. l. v středu po narození P. Marie 10. září před večerem umřela Dorota Tomáše Rozaciusa manželka, potom na zejtří po 18. hodině u Matky Boží bez zvonění pochována.

T. l. v pátek po narození P. Marie 12. září po šístý hodině umřela Markyta Filipa apatykáře manželka potom t. d. po 18. hodině u Matky Boží bez zvonění pochována.

T. l. v středu po narození P. Marie jest 10. d. m. září Jan Mikšovic syn mŕj, který v škole u sv. Jiljí v Starém městě Pražském zůstával, po 10. hodině umřel, potom na zejtří u téhož kostela pochován.

T. l. v sobotu (13. září) po pátý hodině umřel Křištof Čech mydlář, potom na zejtří v neděli 14. září bez zvonění u sv. Petra po 17. hod. pochován.

V neděli 16. po sv. Trojici Daniel Cholossius bratr Jana a Jiříka a mŕj umřel 14. septembris a pochován v pondělí k sv. Petru. P. Bůh rač jim milostiv býti a je do věčného přibytku přijíti. Amen.

Kateřina Jana Cholossia manželka a matka jejich totiž Jiříka a Daniele umřela 1642 den sv. Ducha na pondělí v noci, pochována k sv. Petru. (Pavel umřel 1618 najdeš nahoře).

T. l. v středu po Povýšení sv. kříže 17. září na onehdejší oznámení knihy sousedi na rathouze skládali, a velikou sumu jich snesli 16. října kotčí vůz dvoumi koňmi odvezl jich do Žatče.

T. l. před asi 2 neděli Dorota Václava Rybičky byvši pannou se dopustila, děťátko mrtvé porodila a obávaje se trestání od města ušla.

(Pokračování.)

O visitaci v Kartouzech r. 1710.

Zachoval se dvoulist (autograf) nadepsaný Quæstiones Fratris Caroli procuratoris (sic) Walditzii; nalezl jej bibliotekář A. Patera. Podáváme jeho znění poskytující zajímavý pohled do vnitřního zařízení řádového. Odpovědi na otázky prokuratorovy připsal visitator po kraji; připojíme je proložené.

Quæstiones Admodum Venerando et Religiosissimo in Christo Patri Domino Anthelmo Visitatori propositæ Die 4. Augusti. Anno 1710.

Quæstio I. Ordinatio est, ut sæculares sine licentia Domini Prioris ad cellas non admittantur: quæritur utrum procurator saltem fabrum lignarium pro reparandis tectis, fabrum ferrarium et serarium, vitriarium pro reparandis fenestris, si illæ exponi non possint, victorem, autorem, hortulanum pro abscindenda buxo et rosetis etc. et similes domesticos opifices ad cellas mittere possit?

R. In hoc oportet semel pro semper indagare voluntatem R. D. Superioris ad conservandam bonam harmoniam inter utrumque.

Quæst. II. In secunda parte Stat. cap. 6 § 9 Procurator debet omni tempore monachos infirmos visitare . . . et erga eos diligens et benignus esse etc. Quæritur, utrum sub illis verbis diligens et benignus intelligatur, quod etiam aliqua victualia infirmis congrue ministrare, et pro eisdem indigentibus vigilias, quoad famulos sæculares ordinare possit et debeat.

Hoc dubium sicut primum pariformiter resolvitur.

Quæst. III. Subinde a prandio manent reliquæ piscium; quæritur utrum particulatim dissectæ ad coenam ministrari possint in refectorio?

Hoc observatur Brunæ et in plerisque Domibus Provinciae ex concessione p. m. Adm. Reverendi Domini Benedicti Visitoris. Quod vi non obligationis sed gratiæ factæ non omnibus et

Quæritur IV. Vtrum Procurator in Missa Conventuali ad Sanctus vel pro indulgentiis campanam pulset, faces in Missis solemnibus vel mutatione hostiarum portet, et similia ultimorum officia faciat?

In statutis Procurator non eximitur. Brunæ et in plerisque aliis Provinciae Domibus facit. Si vero aliquis ex charitate supplere vult, non reprobō.

Quæst. V. Officiales extra conventuales pro agendis anniversariorum etc. Missas per dispensationem reddentes an diebus ferialibus ante Exultabunt ex choro exire et domi Laudes canonicas persolvere possint?

Praxis Provinciae obtinuit. Qui vero ad Laudes redeunt, laudabilius faciunt, quod et ego per aliquot annos practicavi.

Quæst. VI. Singulis Dominicis et festis familiae ad prandium spiritualis liber legitur, in vicina ecclesiola S. Josephi subinde concio et catechismus habetur, ad vicinam civitatem Gitzinium familia quoties ire propter devotionem vult, licentia non denegatur: quæritur utrum ultra procurator familiæ sermones facere teneatur, maxime si Fratres laici nostri ordinis nulli adsint?

Non tenetur.

Quæst. VII. In quantum constat, a prima fundatione consuetum est et introductum, quod intra annum 30. Dominicis et festis diebus omnibus Procurator Radimium pergat, ibidem Missam celebret, mulieres post partum cum cæremoniis benedicat etc. Quod si contingat Procuratorem in tabula pro Missa privata in monasterio necessario celebranda (ut v. g. de festo 3. lect. quæ vicarium hebdomadarii) positum esse; quæritur, an illam Missam alius suscipere debeat, an vero Procuratore domi hanc Missam celebrante alius ex Conventu Radimium pergere possit?

Introductio mulierum ad Ecclesiam post partum Cartusianis non adeo quadrat.

Convenientius est ut P. Procurator pergat Radimium et conventualis aliquis cum ipso missam commutet.

Quæst. VIII. In Nativitate Domini Procurator officium Sacerdotis hebdomadarii agit, et mane in aurora Missam Conventualem habet, quæritur an ex consuetudine secundam Radimii celebrare possit?

Hoc dependet a voluntate R. P. Prioris.

Quæst. IX. Procurator taxam sibi assignatam habet 30 α. quæritur an ex gratia sibi a statutis concessa munuscula dare vel recipere possit,

quæ hanc taxam excedunt in precio? Specialiter cum statuta nullam taxam præscribant.

Procurator non debet habere minorem taxam quam aliquis Conventualis. Qvod ultra est, totum dependet a discretione Superioris. A. Š.

Drobné zprávy a posudky.

Z Kopiaře archivu Kolínského. — Podává Gustav V. Svoboda. — 6. Septembris 1650. *Pan děkan Pavel Petr Gall stěžuje si, že mu chtěli pobratí všechno proso.*

„Službu V. M. pane purgkmistře!

V nepřítomnosti V. M. toto poznamenání jsem zanechal při úřadě J. M. C., totižto, kterak já kněz Pavel, děkan města Kolína, vyžebrajíc sobě hrstku prosa a se sousedem Jiříkem Liskou sejíc, včerejšího dne s nákladem takové proso dal jsem zmandelovati. Však jiný hospodář této noci s vozem k paté hodině k mandelům přitrhl. Kdybych byl nebyl hlídačův poslal, byl by všechno odvezl. Odtud se bral k lesu a naberouc tam dříví, zase s ním tudy jel k městu. Ty osoby byly: syn p. Pavla Horiny, druhý s ním byl Matěj Pacina. U toho pak Matěje Paciny za stodolou nalezl vytlučené z pluhu klíny, z čehož následuje, že Liskovi pluh ukradl, on na něj to chce svědčiti a to pro mnohá znamení; kdyby tam Horina měl dříví, jel by proň ve dne a ne v noci. Pročž V. M. toho zanechávám; nechtěl jsem sobě náhrady činiti, ale — raději to — právem zaopatřiti. Když oni předvolání budou, mohou moji hlídači, totiž Adam Hlasnej a má kuchařka také povolání býti! . . . “

Kolínská žádají za potvrzení majestátův. (Datum v městě Kolíne nad Labem v pondělí po slavné památce obřezání Krista Pána létha 1616.)

Jeho Milosti nejvyššímu panu kanceléři království Českého.

Službu svou vzkazujeme Vaši Milosti vysoce urozený pane, pane nám laskavě o dobrotivě příznivý, od nesmrtelného Pána Boha dlouhého zdraví v pracích a povinnostech Vaší Milosti svatého požehnání, i jiného všeho prospěšného žádáme V. M. věrně rádi.

Vyrozuměli jsme tomu z oznámení urozeného pana Volfa Adama Czegsa z Pirnova, J. M. C. taxatora a registrátora při kanceláři české a dvorské, jakož jsme při J. M. C. pánu, panu našem nejmilostivějším skrze suplikaci naši ponížené, jak předně za potvrzení majestátův trvalé paměti předešlých císařů a králův českých, tak obzvláště za vysazení dvou trhů na dobytek a to pro samé spomožení obce naší, které ta cla a mejta od J. M. C. předkův s pamětí vysazena, an se na větším díle všem třem pánům stavům království tohoto na listy fedrovni na vína a jiné věci k jich vlastní potřebě pasírují, a tudy důchodu na náklady obecní, opravování silnic, mostu, zdí a jiných obecních stavení, již postačovati nikterakž nemohou, pokorně vyhledávali, že to Vaši Milosti bedlivou a plnou práci, řečí a na obec naši paměti nám šťastně způsobena jest, a my takové jedné i druhé milosti a privilegium obnovení jsme dosáhli, to od J. M. C. s potěšením a vděčnou myslí přijímajíce, podle toho V. M. za tak laskavý fedrunk a při J. M. C. práci snažně jménem naším ko-

nanou, děkujeme. Ve kteréžto příčině, ačkoli to sami poznáváme, že slušně a právně za takovou práci povinni jsme jisté symbolum aneb odměnu naší vděčnosti dokázati. Avšak majíce sobě jisté navěští od výše oznámeného pana taxatora učiněné, že se od obce naší taxy do kanceláře J. M. C. dvorské 100 kop gr. mls. a registratury 19 kop žádá, a ta věc k některému obtížení obce naší chudé se schyluje, protož s touto naší žádostí k V. M. o oblevení poutěci jsme se museli. Neboť jest V. M. dobře vědomé, že obec naše žádných, ani pozemských, ani jiných svých statkův, a tak ani z nich užiteků a důchodů, z nichž by jaké pomoci sobě činila, nemá, k tomu těchto přeběhlých nepokojných létech nemalé záhubě skrze rozličná tažení lidu válečného jest přišla, že zase žádného zotavení míti nemůže.

Dáleji v takových těžkostech a dluzích zavedená zůstává, že již ta cla a mejta vysazená (však nyní pasírováním jich na rozličné listy fedrovni velmi ztenčená), netoliko na vypravování interesse svým dobrodincům důkladu dodávati, ale pod to níže na opravení mostu obecního pro veliký nedostatek i t kě hroznou drahotu potřeb, na zachování obecních stavení a silnic, jež opodál ze všech stran města v opatrování máme, spravování nikterak postačiti nemůže, tak že těmi příčinami v dluhy každoročně ubíhající, obzvláště za vysazení těch trhů a dobytky, zda-li by jaká pomoc odtud přispěti nouzi naší mohla, požádali jsme bezelstně museli. O kterých našich nedostatcích nejednou jsme J. M. C. nejvyšším pánům úředníkům a soudcům zemským bolestně potoužili a toho jiné zprávy učinili. Z těch tedy příčin nyní V. M. připomenutých k V. M., jakožto pánu a ochranci, jak lidé tak i obce potřebných se utíkáme a za to se vši uctivostí a snažností žádáme, že se k nám a té chudé obci naší na nejvyš zadlužené a zavedené láskou křesťanskou nakloniti, a v té taxě poněvadž jiným obcem my nikterak rovni býti a některého podobného břemene s nimi nésti nemůžeme, mírnosti a oblevení, jakéhož, takéhož, užiti propůjčiti a dáti ráčíte. My na jiném nejsme, než takové lásky a náklonnosti křesťanské našimi službami a všelijakými povinnostmi podle nejvyšší naší možnosti se odsluhovati a ji v své paměti za prodloužené časy míti, v čemž se V. M. k další ochraně poroučejíce a laskavé odpovědi očekávající na všem se šťastně míti vinšujeme.

Nekrolog. *Th. Dr. Jan Zítek*, professor náboženství na reálce karlínské, který několika drobnými články přispěl též do našeho Sborníku, zemřel ve stáří 44 let dne 24. května t. r. akutním zánětem plic. Ač před tím delší dobu churavěl následkem úrazu při srážce rychlíku s nákladním vlakem na stanici Thalheimu ve Štýrsku, jedá z letního pobytu z lky, přece zpráva o úmrtí jeho, ano se zdálo, že se již zotavoval z vážné choroby, překvapila a bolestně došla se každého, kdo znal tohoto milého, sympatického, váženého kněze a učitele. S počátku netušilo se, že úraz jeho byl tak povážlivý a jaké bude míti následky, a proto mu dráha na vyrovnání nabídla nejprve 300, pak 1000 kor. Ale stav jeho se neustále horšil, vyučování ve škole působilo mu zřejmě veliké obtíže a vyčerpávalo síly jeho. Lékaři těšili jej, že tyto následky úrazu pominou a že zase nabude plného zdraví, ale bohužel předpovědi jejich se nesplnily. Několik dní před smrtí byl mu po dlouhém soudním sporu s dráhou doručen

rozsudek nejvyššího soudu, jímž mu přiknuto 15000 kor. bolestného (obchodní soud přikl mu jen 8000, vrchní zemský soud 12000 K).

Dr. Jan Zítek narodil se ve Velešíně dne 14. června 1868; desítiletý odebral se na gymnasium do Č. Budějovic a pak do Slaného. Již jako student pilně obíral se studiem krásné literatury a zvláště dějepisu. Vstoupil pak do k. a. semináře v Praze, po vysvěcení na kněžství dostal se za kaplana do německého Bečova, odkud odešel za katechetu na německou školu v Žižkově. Po pilných studiích i v cizině (v Jnnsbrucku, v Římě, ve Fuldě, zde 1901—1902) byl povolán za adjunkta na theologickou fakultu pražské university, kde r. 1904—5 supploval stoliči fundamentální theologie a křesťanské filosofie; ač fakultou navržen, nedosáhl místa professorského, i byl pak jmenován professorem na c. k. reálné škole v Karlíně, kde se těšil všeobecné úctě a vážnosti. Tu zabýval se v prázdných chvílích jednak belletrii (několik delších i kratších povídek a studií svědčí o bedlivém pozorování lidu a života, zvláště pohádky a zkazky jeho „o hasrmanovi“ z českého jihu) jednak a to hlavně pracoval v historii, obzvláště za doby husitské a Václava IV. Připravoval vydání kodexu Jana z Jenštejna, za kterýmžto účelem pilně pracoval v archivě Vatikánském po dvakráte a sbíral prameny. Vrátil se z Říma, snesený bohatý materiál upravoval k tisku. V „Časopise katol. duchovenstva“ r. 1909 uveřejnil stať „Ke sporu Jana z Jenštejna s Václavem IV.“ a chystal se vydati „Libellus de fuga saeculi“, „de consideratione ad Urbanum papam VI.“ I hojnou látku historickou o svém rodišti Velešíně, městysi a hradu, chystal se uveřejniti. Přispíval do „Čecha“ a redigoval kalendář „Prahu“. Byl přísný v povinnostech, ale zároveň dobrosrdečný a laskavý, studujícím pravý otec. Jaké se těšil oblibě, ukázal Karlín velikým účastenstvím při pohřbu. Pochován byl ve svém rodišti. Odpočívej v pokoji!

Dr. M. Kovář.

Jaké barvy měl erb pánů z Janovic? Erb pánů z Janovic, kterýžto rod při svém vyhasnutí seděl na Petršpurce u Žatce, nebyl dobře znám, jak se můžeme dočísti ve stati o pánech z Janovic (vydaných pod čís. VI. Znaky rodů českých řada I. prací Vojtěcha Krále z Dobré vody). Že měli ve znaku orlici, to ovšem všeobecně jest povědomo, ale jakých užívali barev, ani Sedláček, ani † Martin Kolář nevěděli. V kostele Slavětském zachovalo se z r. 1380 na klenbových polích gotických v presbytáři celkem 21 znaků rodin staročeských, z nichž orlice bílá a černá v modrém poli připisována jest Valkounům z Adlaru. Ale poněvadž erb tento dobře známe z kostela Zlonického a ten jest černá orlice v poli červeném a v Slavětské pole jest modré a orlice dělená půl bílá a půl černá ukazuje na jinou ratolest Janoviců nežli byli Valkounové z Adlar. Domnění podepsaného, jenž v něm hledal erb Petra z Janovic, který 1364—5 byl nejvyšším hofmistrem (viz Tomek D. Prahy V. 48. arch. Loun. I. B. 6.) a před tím 1360 hofmistrem císařovny (Tomek V. 53. tamtéž) a zároveň vystavěl si hrad Petršpurk u Žatce, jak za to má Sedláček (Slov. míst. asi 1360 str. 692), stalo se jistým a to následujícím odůvodněním: Erb Petra z Janovic ani předků, ani nástupců až do vymření 1503 Jencem na Petršpurce není tou dobou znám v barvách. Ale jeho dědice erbu Jana Špetle z Janovic a z Prudic známe ze sbírky Vunšvicovy v zemském archivě. Vyobrazuje se orlice polovice pravá bílá, levá červená v poli modrém. V kostele Slavětském shoduje se barva

stítu, bílá polovice orlice, ale druhá jest černá a ne červená. Tato zdánlivá nepodobnost pochází odtud, že při obnově celého kostela i nástěnných maleb r. 1892 se shledalo, že červená barva rumělková vesměs se proměnila. Když se rtuť z ní ztratila, měly všechny obrazy červeně malované barvu temnou, černou, a tak se stalo při obnově fresek, že barva orlice původně bílá a červená, ponechána jest v tom stavu, jak se objevila po odkrytí. Jest tedy erb tento skutečně znakem pánů z Janovic, který v r. 1503 Jencem z Janovic na Petršpurku vyhnuli. Ale že patří Petrovi z Janovic výše připomenutému, jde z toho, že byl týž majitelem vsi Čerňovic u Loun, o němž se zachovala zpráva z r. 1363, že prodal sedm lánů polí k městu Lounům. Nad to souvislost tohoto rodu s pány ze Slavětína a ze Kryr jest nepochybná, uváž-li se, že tito na Kryrech vládli, dokud Petr z Janovic nepřikoupil Kryry k panství Petršpurskému z jejich rukou. Mimo to Aleš ze Slavětína jest pánem 1389 na Čerňovicích (zdali dříve tu byl, na ten čas nemohli jsme se dopátrati), což nějakou směnu nebo trh s Kryry na jisto znamená. Jak nutná jeví se tu potřeba vydání další svazky knih erekcí a listin císaře Karla IV.!

František Štědrý.

Začátky klášterů sázavského, opatovského, podlažského, svatopolského a sezemského. Napsal Jos. Kurka, emer. farář. V Praze 1913. Tiskem Českoslov. akc. tiskárny. Nákladem vlastním. — Pan farář Kurka, který nedávno vydal „Poznámky ke spisu Dra. Zdeňka Nejedlého Dějiny města Litomyšle a okolí. Díl I. Do roku 1421“ a po zásluze byl za spis tento ve Sborníku našem oceněn, podává veřejnosti nový spisek o založení jmenovaných klášterů, o nichž se zachovalo málo zpráv historických, kromě sázavského, i je třeba dohadovati se a záhady vysvětlovati a objasňovati. Mám za to, že leckterá domněnka páne pisovatelova neliší se příliš od pravdy, uvážíme-li všechny jím uvedené okolnosti důvody. Úvahami jeho aspoň poněkud objasní se leckterá stinná stránka našeho starodávného místopisu. Přejeme panu spisovateli, aby jsa nyní na odpočinku a máje více prázdna, v bádání historickém pokračoval a potěšil nás brzy spisem novým.

Dr. M. Kovář.

Zdeněk Wirth: Kutná Hora. Město a jeho umění s 91 fotografií architektury, maleb a plastik. V Praze. Nákladem „Nové Edice“ 1912. — Nová Edice, sbírka krásných knih (dříve v Praze, Myslíkova ul. 15, nyní na Král. Vinohradech, Nerudova ul. 10.) vydala v prvních 10 svazcích některá vynikající díla slavných mužů (z Čechů Havlíčkovy Tyrolské elegie, Dvořákovy drama Král Václav IV., Dopisy Josefa Manesa Henriettě z Rittersberku a Jindřišce z Rittersberku — Jindřišce Slavinské) a jako XI. svazek vyšla Kutná Hora, kteroužto publikaci Nová Edice zahajuje řadu monografií o českých městech. Kutná Hora svou starožitností a významem uměleckých památek zasluhuje toho, aby se jí slovem věhlasného historika Dra. Zd. Wirtha a četnými zdařilými vyobrazeními věnovala souborná a zároveň při té krásné úpravě knihy i poměrně levná publikace. Na ilustrace vydavatelstvo kladlo přední a hlavní váhu a jsou tu namnoze fotografické snímky starší, třebas i méně dokonalé, jen když podávaly stav památky před novodobou její restaurací. Text Wirthův je co možná stručný, ale vystižný, obrazce některé zvláště čisté a krásné, k nimž přidán případný výklad slovní. Pro praktičnost turistům připojen průvodce po Kutné Hoře od Ed. Schmidta a turistický plán král. hor. města Kutné Hory. Kniha tato doporučuje se sama.

Red.

Archiv český, díl XXX. obsahuje: „Registra vejpovědní mezní úřadu nejvyššího purkrabství Pražského z let 1508—1577“, vydal Václ. Šulc. V Praze 1913. — Jak se soud ten, jenž rozhodoval výhradně jen ve pfích o meze čili hranice mezi dvěma državami, statky neb panstvími, konal v době starší, zachovaly se tři předpisy, spis Václ. Šatného z Brodce, Zygmunta z Chmelic, purkrabi hradu Pražského, a mistra Prokopa, pisaře desk zemských, které p. spisovatel otiskuje v předmluvě. Přes tyto předpisy zbývalo i pak ještě dosti nesnázi a nejistoty při jednání soudu mezního. Proto sepsal na žádost pana purkrabí Vratislava z Mitrovic pan Jakub Menšík z Menšteina, místosudí král. Českého, knížku „O mezích, hranicích, soudu a rozepři mezní i příslušenství jich

v království Českém“, která byla k žádosti stavů na sněmě zemském r. 1600 pronesené vytištěna, zřízením zemským stvrzena a císařem Rudolfem II. potvrzena a schválena. Ač ve knížce této přesně byla vytištěna pravidla, zdá se, že soud ten již v této době (kolem 1600) velmi zřídka se odbyval, nejspíše pro velký náklad s ním spojený a snad i proto, že nebylo snadno dokázati, že jde výhradně o meze a ne též o grunty, a spory o tyto náležely před soud zemský. Obnovené zřízení zemské z r. 1627 nezná již soud mezní a odkazuje žaloby o mezníky a hranice před soud zemský větší.

Registra vejpovědní mezní z let 150—1577, dle Jak. Menšíka „stará“, na rozdíl od „nových“ (koncem XVI. stol. založených) chovají se nyní v archívě Musea král. Českého, byla původně vázaná v tuhé žlutavé kůži; ale z této vazby zachovaly se jen části, které na nové desky jsou přilepeny, kde lze dosud čísti značně vybledlý nápis: „Registra vejpovědní mezní od 1508 až do 1575. Zřízena jsú od uroz. pána Jana Byšického z Byšic, purkrabí Hradu Pražského, léta MVCXXXIII^o [1534] v pondělí po hodu Marie Panny na nebe vzeti“ [17. srpna]. Na svrchní bílé ořizce je druhý původní nápis „Mezní registra“. Na přední straně prvního listu jsou tři přísahy purkrabí pražských z let 1535, 1542 a 1555 a na zadní straně seznam purkrabí hradu Pražského (počínaje rokem 1437 a konče 1706). (Seznam tento otiskl p. spisovatel ve Věstníku král. čes. spol. nauk r. 1903.) Zapsána na konci ještě pře z r. 1577, ale jen z částí, která byla potom asi v úplnosti přepsána již do register nových vejpovědních mezních. Do register vejpovědi zapisovány od r. 1508, jak výslovně připomíná uvedené tu datum, před tím pravděpodobně asi jen na arších a z nich potom do register, ale nikoli chronologicky.

Po delší předmluvě na 29 stranách uvádějí se s velikou bedlivostí a správností texty jednotlivých pří. Na prvním z obou vytržených listů byla dle rejstříku pře mezi Kunderátem z Krymmhaymu a purgmistrem i vši obci m. Knína. Na druhém listě bylo vypsáno líčení ve pří mezi Vilémem z Pernšteina, nejvyšším hofmistrem král. Českého, a Jiřikem Kořenským z Terešova o potok a průhon jakýsi, k níž se příslušná vejpověď ze dne 15. května 1512 nachází na zachovaném listě třetím. Poslední (102.) zápis je z 22. čce 1577, pře mezi Jiřikem Slepoticským z Sulic na Libři a Zygmondem Vrabským Tlouxou z Vrabí a na Nové Libni o meze mezi grunty ke všem Loukám i Podloučí a ke vsi Boholíbům náležejícími, nedokončena. — Panu spisovateli p. tří dik a plné uznání za uveřejnění těchto register, k nimž přidal rejstřík jmen osobních a místních a rejstřík věcný (na 67 stranách).

Zajímavé je, že rozepře vedené v území nyní „uzavíraném“, v krajinách obyvatelstvem německým osazených (na př. v Ústí n. L., v Hostinném, Zacléři, Kupferberce, Kladsku, Vrchlabí, Zákupech, Hoštce, Kynžvartě, Oseku a j.) zapsány jsou veskrze česky.

Dr. M. Kovář.

Obsah ročníku XIV.

Strana

<i>Hynek Gross</i> : Některé listy z bývalého řádu sv. Kláry v Českém Krumlově z let 1549—1606. (Dokončení)	83 a 154
<i>Dr. M. Kovář</i> : Mikšovicova kronika Lounská. (Pokrač.)	54 a 215
<i>Dr. M. Kovář</i> : Kaple navštívení Panny Marie ve Žďáře u Svijan	181
<i>Dr. M. Navrátil</i> : Dějiny farní osady Kondrace pod Blaníkem. (Dokonč.)	1
<i>V. Oliva</i> : Chroustovice. (Pokračování.)	65 a 140
<i>Ad. Patera</i> : Některé málo známé památky versované českého života náboženského a kulturního XV.—XVI. století	59
<i>Ad. Patera</i> : Bohemica různých knihoven. (Pokračování.)	89 a 209
<i>Dr. Ant. Podlaha</i> : Dějiny koleje jezuitských v Čechách a na Moravě od r. 1654 až do jich zrušení. (Pokračování)	195
<i>Dr. Jos. Pospíšil</i> : Treboňsko za povstání českého (Pokračování.)	95 a 113
<i>G. V. Svoboda</i> : Záписы v městském archívě Kolinském. (Dokončení.)	51
<i>Fr. Štědrý</i> : Stavivo k podrobné historii církevní v Čechách. (Pokrač.)	41 a 165
<i>Fr. Teplý</i> : Proč se stal Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka z českého bratra katolíkem. (Pokrač.)	25 a 171
O visitaci v Kartouzích roku 1710	218
Drobné zprávy a posudky	101 a 220